કવિરાજ શ્રી અમરચંદ્રસૂરીશ્વરજી
મહારાજ વિરચિત
સ્વોપજ્ઞસ્યાદિશબ્દદીપિકા સહિત

સ્યાદિશબ્દ સમુચ્ચય

-: સંયોજક-સંપાદક :-
વિજયમહિમાપ્રભસૂરિ

-: પ્રેરક-ઉપદેશક :-
મુનિરાજ શ્રી વિવેકવિજયજી મહારાજ

શ્રી વાસુપૂજ્યસ્વામિને નમઃ

શ્રી નેમિ-લાવણ્યસૂરીશ્વરેભ્યો નમઃ

કવિરાજ શ્રી અમરચંદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ વિરચિત

卐

સ્વોપજ્ઞસ્યાદિશબ્દદીપિકા સહિત

સ્યાદિશબ્દ સમુચ્ચય

-: સંયોજક-સંપાદક :-

પૂ. શાસનસમ્રાટ્ આબાલબ્રહ્મચારી તપાગચ્છાધિપતિ
આચાર્ય ભગવંત
શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબના
પટ્ટધર

વિજયમહિમાપ્રભસૂરિ

卐

પ્રેરક-સહાયક

પૂ. મુનિ શ્રી વિવેકવિજયજી મહારાજ

પ્રકાશક :-

શ્રીમહિમાપ્રભવિજયજ્ઞાનમંદિર ટ્રસ્ટ દ્વારા
શ્રી પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ લુહાર ચાલ જૈન સંઘ
દેવકરણ મેનસન્સ. પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ
મુંબઈ-૪૦૦૦૦૨.

પ્રત:-૫૦૦

*** પ્રાપ્તિસ્થાન *** ☎ **૪૧૬૪૭૪**

શ્રીવિજયમહિમાપ્રભસૂરિ જ્ઞાનમંદિર
કેનેરાબેંક સામે, નારાયણનગર રોડ,
શાન્તિવન બસ સ્ટોપ પાસે, પાલડી,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭.

વિ. સં. ૨૦૪૬ ઇ. સ. ૧૯૯૦

મૂલ્ય ૩૦-૦૦

* મુદ્રક *

મહાલક્ષ્મી પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ
પિત્તળિયા બંબા, ઘીકાંટા રોડ,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૧.

તપોગચ્છાધિપતિ-શાસન સમ્રાટ - આબાલ બ્રહ્મચારિ
પ્રૌઢ પ્રતાપી પૂજ્યપાદ આચાર્ય ભગવંત

પૂ. શ્રી. વિજય નેમિસૂરીશ્વરજી મ. સા.

વ્યાકરણવાચસ્પતિ – શાસ્ત્રવિશારદ – સાહિત્ય સમ્રાટ્
અનુપમવ્યાખ્યાન સુધાવર્ષી પરમપૂજ્ય આચાર્ય ભગવંત

પૂ. શ્રી. વિજયલાવણ્ય સૂરીશ્વરજી મ. સા.

યત્કિંચિત્

સ્યાદિશબ્દસમુચ્ચય નામનો આ ગ્રન્થ વિક્રમ સંવતની તેરમી-ચૌદમી શતાબ્દી વચ્ચે મહારાજા વીશલદેવના રાજ્યશાસન દરમ્યાન રચાયેલ જણાય છે. આ ગ્રન્થના રચયિતા કવિચક્રચક્રવર્તી શ્વેતામ્બર જૈનાચાર્ય **શ્રીઅમરચંદ્રસૂરીશ્વરજી** મહારાજ છે. જેમને કવિશિક્ષા છન્દોરત્નાકર, બાલભારતી તથા કલાકલ્પાખ્ય વગેરે અનેક ગ્રન્થોનું નિર્માણ કરેલ છે. જેમને તે સમયના વિદ્વદ્વૃન્દમાં સિદ્ધકવિ તરીકે મહાન્ ખ્યાતિ મેળવેલ હતી. એમની વિદ્વત્તા અને કવિત્વશક્તિના અનેક રાજા મહારાજાઓ પણ પ્રશંસક બન્યા હતા.

શ્રીરત્નમંદિરગણિ રચિત **ઉપદેશતરંગિણી** નામના ગ્રન્થમાં કોઈક પ્રસંગને અનુલક્ષીને જણાવે છે, કે એક વખત કવિરાજ **શ્રી અમરચંદ્રસૂરીશ્વરજી** પર્ષદા વચ્ચે એક નૂતન શ્લોકની રચના કરતાં જણાવે છે કે–

अस्मिन्नसारं संसारे सारं सारङ्गलोचना ।

આ સંસારમાં સારભૂત કોઈ હોય તો મૃગનયના નારી છે. આ સાંભળતાં જ વંદનાર્થે આવેલ **વસ્તુપાલ** મંગીશ્વર દરવાજા પાસે અટકી જઈ વિચારે છે, કે શું વીતરાગ શાસનના મહાન્ આચાર્યને રાગભરેલ સ્ત્રીકથા કરવી યોગ્ય છે! આમ વિચારી આચાર્યશ્રી પાસે વંદન કર્યા વિના ઉભા રહ્યા. **વસ્તુપાલ** મંત્રીશ્વરની મુખમુદ્રા ઉપરથી હૃદયના ભાવ સમજી જઈ તુરત જ બાકીના બે પદ કહે છે, કે–

यत्कुक्षिप्रभवा एते वस्तुपाल ! भवादृशाः ॥

જે માતાની કુક્ષિમાં આવા વસ્તુપાલ જેવા મહાન્ પુત્રરત્ન ઉત્પન્ન થયેલ છે. આ સાંભળી મંત્રીશ્વર **વસ્તુપાલ** હર્ષચિત્ત બની શીઘ્રકવિ તરીકે પ્રશંસક બને છે.

આવા સરસ્વતીદેવીની કૃપા પ્રાપ્ત કરનાર કવિકુલકીરીટ **અમરચંદ્રસૂરીશ્વર** રચિત **સ્યાદિશબ્દસમુચ્ચય**ના ચાર ઉલ્લાસ–વિભાગો છે જેમાં પ્રથમવિભાગમાં સ્વરાન્ત પુલિંગ, સ્ત્રીલિંગ અને

નપુંસકલિંગ શબ્દો દર્શાવેલ છે. બીજા વિભાગમાં વ્યંજનાન્ત શબ્દો બતાવેલ છે. ત્રીજા વિભાગમાં સર્વનામગણના શબ્દો જણાવેલ છે. તથા ચોથા વિભાગમાં સંખ્યાશબ્દો જણાવ્યા છે. આમ શબ્દશાસ્ત્રના પાઠના આધારે સમાનરૂપો અને ભિન્નરૂપોનું નિદર્શન કરાવેલ છે. તથા **સ્યાદિશબ્દદીપિકા** નામની અવચૂરીદ્વારા સર્વશબ્દોની વિશેષસૂત્રદ્વારા સાધનિકાનું સુંદર નિરૂપણ કરેલ છે.

જે **શ્રી સિદ્ધહેમચંદ્રશબ્દાનુશાસન** ભણનાર વિદ્યાર્થીને ખુબ જ ઉપયોગી બનશે. આવા આશયથી **પૂ. મુનિરાજ શ્રીવિવેકવિજયજી** મ. સા. ની તથા વ્યાકરણ ભણનાર અન્ય જ્ઞાન પીપાસુ બંધુઓની પુનર્મુદ્રણ કરવાની અમોને પ્રેરણા મળી.

આ વાત પૂ. શાસનસમ્રાટ્ આબાલબ્રહ્મચારી તપાગચ્છાધિપતિ આચાર્ય ભગવંત **શ્રી વિજયનેમિસૂરીશ્વરજી** મ. સા. ના પટ્ટધર પૂ. શાસ્ત્રવિશારદ શાસનપ્રભાવક સુપ્રસિદ્ધપ્રવચનકાર આચાર્ય ભગવંત **શ્રી વિજયમહિમાપ્રભસૂરીશ્વરજી** મ. સા. ને વિનંતિ કરતાં તેઓશ્રીએ પુનર્મુદ્રણના કાર્યનો સ્વીકાર કરતાં ઘણા જ પરિશ્રમે આજે આવા અપ્રાપ્ય અને અલભ્ય ગ્રન્થને પાઠકગણની સમક્ષ મૂકતાં આનંદ અનુભવીએ છીએ.

પૂ. આચાર્યશ્રીની ઉંમરના તથા આંખની ઝંખાશને કારણે પુસ્તકમાં ઘણી અશુદ્ધિ રહી જવાથી તેનું શુદ્ધિપત્રક પાછળ આપેલ છે. છતાં ચક્ષુદોષ અથવા પ્રીન્ટીંગ દોષથી કોઈ ભૂલ રહી જવા પામી હોય તો પાઠકગણને તેને ક્ષન્તવ્ય ગણવા વિનંતી.

અંતે આ પુસ્તકના સહયોગ દાતા અને પ્રેરક પૂ. વાત્સલ્યમૂર્તિ ભક્તિપરાયણ મુનિરાજ **શ્રી વિવેકવિજયજી** મ. સા. નો તથા દ્રવ્ય સહાયક **શ્રી પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ લુહાર ચાલ જૈન સંઘનો** આવા ઉત્તમ જ્ઞાનદાનના સહાયક બનવા માટે અમો પૂર્ણ આભારી છીએ. શુભં ભવતુ શ્રીસંઘસ્ય

વિ. સં. ૨૦૪૬ મહા, શુ.૫ (વસંતપંચમી)

તા. ૩૧-૧-૯૦ બુધવાર લી : **પ્રકાશક**

શાસન પ્રભાવક – શાસ્ત્રવિશારદ – સુપ્રસિદ્ધ પ્રવચનકાર

પરમપૂજ્ય આચાર્ય ભગવંત

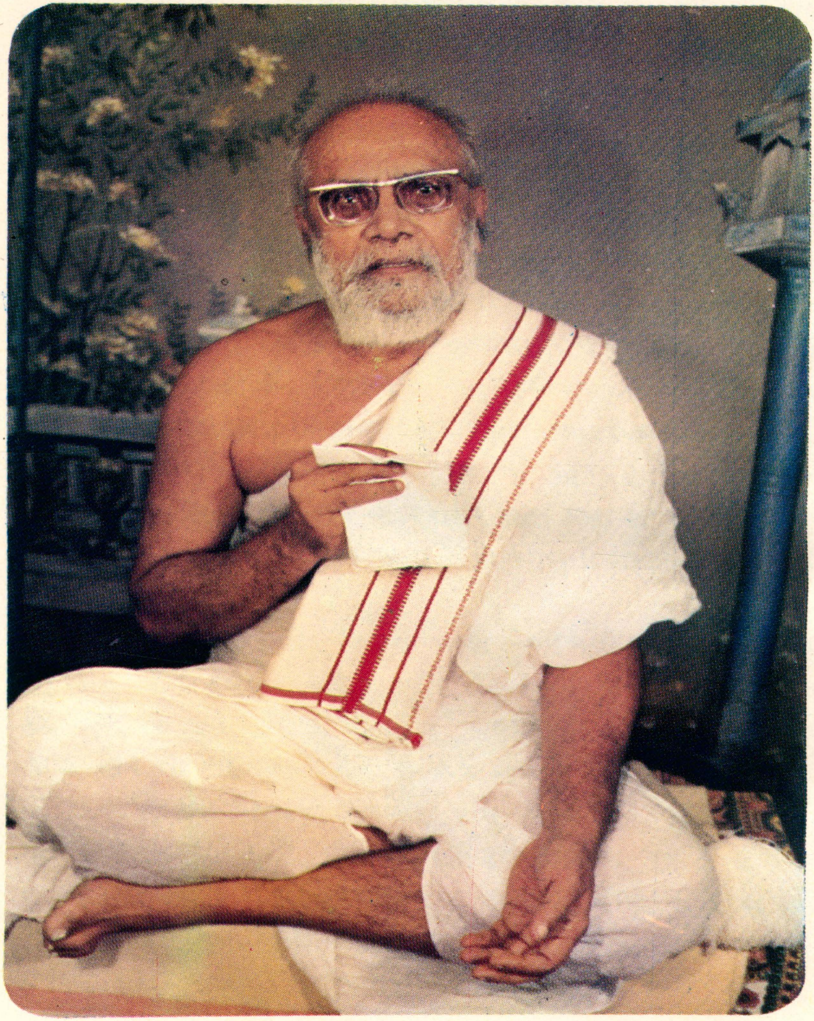

પૂ. શ્રી. વિજય મહિમાપ્રભસૂરીશ્વરજી મ. સા.

ભક્તિપરાયણ – વાત્સલ્યમૂર્તિ – વિનયવંત

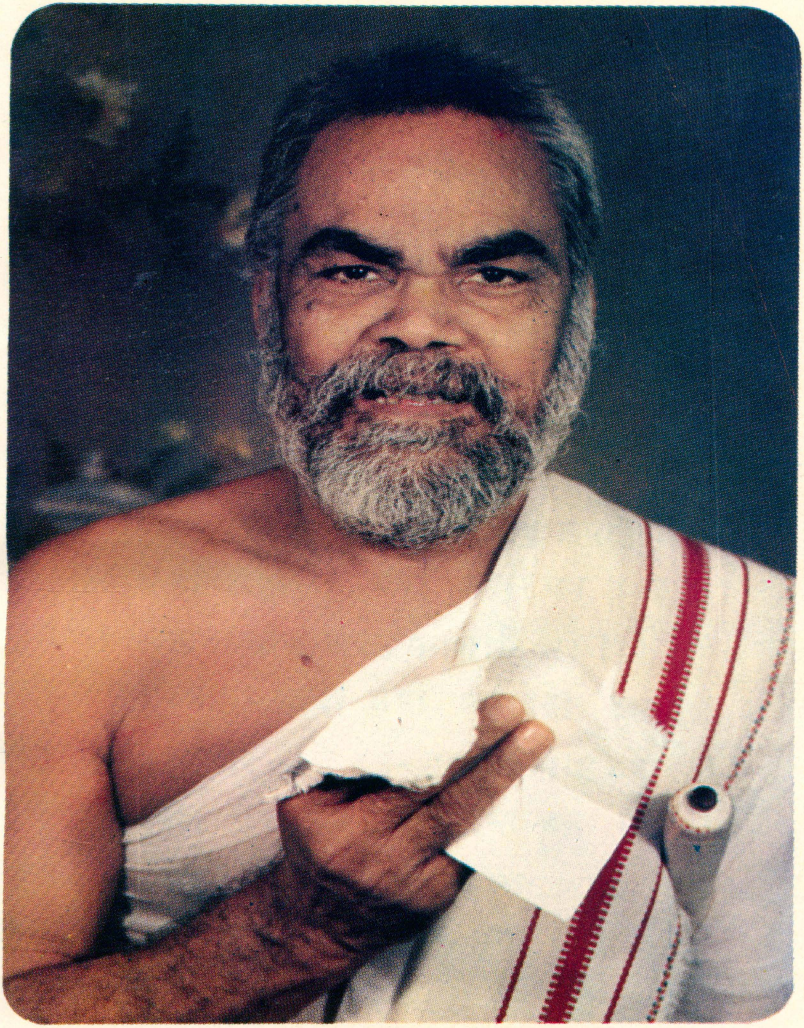

પૂ. મુનિરાજ શ્રી. વિવેકવિજયજી મ. સા.

श्रीवासुपूज्यस्वामिने नमः ।

श्रीनेमि-लावण्यसूरीश्वरेभ्यो नमः ।

श्रीस्यादिशब्दसमुच्चयः ।

श्रीसारदां हृदि ध्यात्वा स्यादिशब्दसमुच्चयम् ।
करोत्यमरचन्द्राऽऽख्यो यतिः श्वेताम्बराग्रणीः ॥ १ ॥

शब्दाः पुंलिङ्गाः स्त्रीलिङ्गाः स्युर्नपुंसकलिङ्गकाः ।
स्त्रीपुंलिङ्गकाः पुंक्लीबलिङ्गाः स्त्रीक्लीबलिङ्गकाः ॥ २ ॥

त्रिलिङ्गका अलिङ्गाश्च वाच्यलिङ्गा अपि क्रमात् ।
नव प्रकाराः शब्दानां लिङ्गभेदो भवत्ययम् ॥ ३ ॥

स्वरान्ता व्यञ्जनान्ताश्च सर्वनामगणोदिताः ।
सङ्ख्यासमाश्रिताः शब्दा ज्ञेयाः प्रज्ञावता क्रमात् ॥ ४ ॥

अकारान्ताः स्मृताः पुंसि देव-मुख्याः समक्रियाः ।
मास-दन्त-पाद-यूषाः शसादौ भेदभाजिनः ॥ ५ ॥

नपुंसके स्मृतास्तुल्यक्रियाः कुण्डा-कुलाऽऽदयः ।
हृदयोदकाऽऽसनानां शसादावन्तरं पुनः ॥ ६ ॥

शुक्ल-कृष्णारुणाद्यास्तु वाच्यलिङ्गाः प्रकीर्त्तिताः ।
आकारान्ताश्च पुंलिङ्गा हाहा-प्रभृतयः समा ॥ ७ ॥

आकारान्ताः स्त्रियां श्रद्धा-शाला-मालाऽऽदयः समाः ।
जरा-निशा-नासिकाऽम्बार्थानां स्यादन्तरं पुनः ॥ ८ ॥

आकारारान्ता वाच्यलिङ्गाः सोमपा-प्रमुखाः समाः ।
पुंसि तुल्या इकारान्ता अग्नि-विध्यादयो मताः ॥ ९ ॥

विशेषः सखि-पत्योस्तु पन्थि-मन्थि-ऋभुक्षिषु ।
इकारान्ताः स्त्रियां बुद्धि-मुख्या धूलि-मुखाः समाः ॥१०॥

वारि-प्रभृतयस्तुल्या इकारान्ता नपुंसके ।
अस्थि-दधि-सक्थ्यक्ष्णां तु विज्ञेयं पुनरन्तरम् ॥ ११ ॥

वाच्यलिङ्गाः शुचिप्रायाः सुबुद्ध्याद्याः सदृक्क्रियाः ।
सुरभिर्भूरि-सुमति-दीर्घाङ्गुलि-मुखा अपि ॥१२॥

ईकारान्तास्तु पुंलिङ्गास्तुल्या वातप्रमी-मुखाः ।
ईकारन्ताः स्त्रियां ज्ञेया नदी-मही मुखाः समाः ।
लक्ष्मी-श्री-ह्री-धी-मुख्यानां स्त्रीशब्दस्य तथाऽन्तरम् ॥

ईकारान्ता वाच्यलिङ्गा अतिलक्ष्मी-मुखाः समाः ।
पृथुश्री-प्रमुखा भिन्नाः सेनान्युन्नी-मुखाः पृथक् ॥१४॥

भिन्ना यवक्री-नी-ग्रामभी-महानी-मुखास्तथा ।
शम्भ्वाद्याः पुंस्युकारान्ताः समाः क्रोष्टु-विवर्जिताः ॥१५॥

धेनु-मुख्या उकारान्ताः स्त्रीलिङ्गाः सदृशक्रियाः ।
जतु-प्राया उकारान्ताः समानाः स्युर्नपुंसके ॥१६॥

उकारान्ता वाच्यलिङ्गाः पटु–लघ्वादयः समाः ।
ऊकारान्ताः पुंसि हूहू नग्नहू–प्रमुखाः समाः ॥१७॥
स्वयम्भू–प्रतिभू–प्रायाः सदृशाः खलपूः पृथक् ।
एभ्यो वर्षाभू–पुनर्भू–शब्दयोरन्तरं मतम् ॥१८॥
स्त्रियामूदन्ता वध्वाद्याः समा भ्रूर्भूश्च भेदभाक् ।
समा वाच्यलिङ्गा अतिचमू प्राप्तवधू–मुखाः ॥१९॥
धातूदन्ता वाच्यलिङ्गाः सकुल्लू–प्रमुखाः समाः ।
भिन्नाः कटप्रू–लू–प्राप्ताल्लू–महाप्रू मुखाः समाः ॥२०॥
ऋकारान्ताः पितृ भ्रातृ–मुखाः पुंसि समक्रियाः ।
नृशब्दस्यान्तरं प्रोक्तं षष्ठ्यन्तवचने सति ॥२१॥
स्त्रियां मातृ–मुखाः प्रोक्ता ऋकारान्ताः समक्रियाः ।
स्वस्रादीनां पितृष्वसृ–मातृष्वस्रस्तथाऽन्तरम् ॥२२॥
वाच्यलिङ्गा ऋकारान्ताः कर्तृ–प्रभृतयः समाः ।
ॠकारान्ताः पितॄ–मुख्याः पुंसि तुल्यक्रियाः स्मृताः ॥२३॥
स्त्रियां पितॄ–मुखास्तुल्याः क्लीबे सुपितृवत् पुनः ।
ऌकारान्ता वाच्यलिङ्गाः प्रियक्लृ–प्रमुखाः समाः ॥२४॥
ॡकारान्ता वाच्यलिङ्गाः प्रियकॢॣ–प्रमुखास्तथा ।
एकारान्ताः से–परमे–मुख्यास्तुल्यक्रिया मताः ॥२५॥
ऐकारान्तो रैः पुंनार्योरोकारान्तस्तथैव गोः ।
औकारान्तो ग्लौः पुंलिङ्गे नौः स्त्रीलिङ्गे समक्रियौ ॥२६॥

इति स्यादिशब्दसमुच्चये स्वरान्तशब्दोल्लासः प्रथमः ।

वाच्यलिङ्गाः कवर्गान्ताः स्वस्वोक्तप्रक्रियाजुषः ।
पुंसि स्त्रियां च सदृशा भेदभाजो नपुंसके ॥१॥
चन्ताः पुंस्यम्बुमुच् प्राया: स्त्रियां वाच्-प्रमुखाः समाः ।
वाच्यलिङ्गाः स्निग्धत्वच्-मूलवृश्च्-सुकुञ्च्-मुखा मताः ॥
प्राञ्चपाञ्च्-प्रमुखास्तुल्याः प्रत्यञ्च्-मध्वञ्च्-मुखाः समाः ।
उदञ्च् भिन्नः पृथग् तिर्यञ्च् सध्र्यञ्च् सम्यञ्च् समाविमौ ॥
विष्वद्र्यञ्च्-देवद्र्यञ्चौ च सर्वद्र्यञ्च् प्रमुखास्तथा ।
अदमुयञ्चमुद्र्यञ्चमुमुयञ्चदद्र्यञ्चपि ॥ ४ ॥
गोञ्च् पृथग् दृषदञ्च्-मुख्या भिन्नाः प्राञ्चादयोऽर्चने ।
वाच्यलिङ्गाः समाश्छन्ताः पुंसि जन्ता वणिज्-मुखाः ॥५॥
राज्-सम्राजो समावृत्विज् भिन्ना रुज्-स्रज्-मुखाः स्त्रियाम् ।
क्लीबे त्वसृज्-मुखा वाच्यलिङ्गा देवेज्-मुखाः समाः ॥६॥
धानाभ्रस्ज् भेदभाक् तृष्णज्-युज्-बहूर्ज्-प्रमुखाः पृथग् ।
झन्ता ञान्ता टवर्गान्ता वाच्यलिङ्गा प्रकल्पिताः ॥ ७ ॥
तन्ताः पुंसि मरुन्मुख्याः स्त्रियां विद्युन्मुखाः समाः ।
क्लीबे जगन्मुखास्तत्र यकृतः शकृतोऽन्तरम् ॥ ८ ॥
वाच्यलिङ्गा महन्त्-मुख्याः शन्तृङन्ताश्च सान्तराः ।
करिष्यन्त्-खजित्-कृतवन्त्-यावन्त्-इयन्त्-मुखास्तथा ।९।
थन्ता मता वाच्यलिङ्गास्तक्रमथ्-प्रमुखाः समाः ।
दन्ताः क्रव्याद्-मुखाः पुंसि स्त्रियां तुल्या दृषद्-मुखाः ।१०।

वाच्यलिङ्गास्तत्त्वविदाद्या व्याघ्रपाद्-मुखा अपि ।
धन्ताः स्त्रियां समिध्-मुख्या वाच्यलिङ्गास्तु संमताः ॥११॥
मृगाविध्-मर्माविध्-विक्रुध्-प्रमुखा ज्ञानबुध् तथा ।
नन्ताः पुंस्यात्मनो मुख्या राजन्-मुख्याश्च सान्तराः ॥१२॥
भेदः श्व-युव-मघोनामिन्-हन्-पूषार्यमार्य्यताम् ।
विशेषःप्रतिदीव्नोऽस्ति स्त्रियां सीमन्-मुखाः समाः ।१३।
क्लीबे सामन्-मुखास्तुल्याः पर्व्वजन्मादयः पृथक् ।
अह्नो भेदो वाच्यलिङ्गाः बहुराजन्-मुखा मताः ॥१४॥
पन्तोऽप् स्त्रियां वाच्यलिङ्गाः शुच्यप-मण्डपलिप्-मुखाः ।
फन्ता बन्ता वाच्यलिङ्गा अरितुफ्-पुत्रचुम्ब्-मुखाः ॥१५॥
भन्ताः स्त्रियां ककुभ्-मुख्या वाच्यलिङ्गा विदभ्-मुखाः ।
मन्ता यन्ता वाच्यलिङ्गाः प्राप्तशमव्ययादयः ॥१६॥
रन्ताः स्त्रियां गिर्-धुर्-मुख्या वाच्यलिङ्गाः सुगिर्-मुखाः।
तथा लन्ता विमल् तुल्या वन्ता दिव्-प्रमुखाः स्त्रियाम् ॥१७॥
वाच्यलिङ्गाः सुदिव्-प्रायाः शन्ता विश् पुंसि तु स्त्रियाम् ।
दिश्-समा वाच्यलिङ्गा नश्-जोवनश्-दृष्टदिश्-समाः ॥१८॥
षन्ता द्विषादयः पुंसि प्रावृष्-प्रभृतयः स्त्रियाम् ।
वाच्यलिङ्गाः सुवर्णमुष् मुख्याः सजुष्-दधृष् तथा ॥१९॥
सन्ता वेधो मुखाः पुंसि दोस्-पुंसोन्तरं मतम् ।
उशनः-पुरुदंशोऽनेहसां भेदः स्त्रियां पुनः ॥२०॥

सुमनोऽप्सरो–भास्–मुख्याः क्लीबे सन्ता महो–मुखाः ।
इसन्ता सर्पिः–प्रमुखा उसन्ताश्च वपुर्निभाः ॥२१॥
वाच्यलिङ्गा बहुविधास्तस्थिवस्–प्रमुखा मताः ।
हन्ताः पुंलिङ्गास्तुरासाह्–पृष्ठवाह्–सदृशा मताः ॥२२॥
स्त्रियामुपानह्–सदृशा वाच्यलिङ्गा मुहादयः ।
क्षन्ता वाच्यलिङ्गाः काष्ठतक्ष्–गोरक्ष्–प्रमुखा मताः ॥२३॥

इति स्यादिशब्दसमुच्चये व्यञ्जनान्तशब्दोल्लासो द्वितीयः ॥२॥

सर्वनामगणेऽन्यादिर्डतमप्रत्ययावधिः ।
पूर्व्वादिरन्तरान्तस्तु त्यदादिर्व्यवधिः पुनः ॥१॥
युष्मदस्मद्–भवन्तश्च स्वस्वोक्तप्रक्रियास्पृशः ।
पूर्व्वादियुक्तस्त्वन्यादिर्गणः किंचित् पृथक्क्रियः ॥२॥

इति स्यादिशब्दसमुच्चये सर्वनामगणोल्लासस्तृतीयः ॥३॥

एकाद्याः सङ्ख्याशब्दाः स्युः स्वस्वोक्तप्रक्रियास्पृशः ।
पुंस्त्रीलिङ्गाः फणरथोर्म्मीपुध्यूरु–मुखा मताः ॥ १ ॥
पुंनपुसकलिङ्गास्तु व्यलीक–पुस्तकाऽऽदयः ।
स्त्रीक्लीबलिङ्गा नासीर–मृगव्य–नगराऽऽदयः ॥ २ ॥
स्वतस्त्रिलिङ्गाः कंदल–मृणाल–शकटाऽऽदयः ।
अलिङ्गका युष्मदस्मद्–ष्णान्ता सङ्ख्या डतिस्तथा ॥ ३ ॥

इति श्रीमद्वायटगच्छीयश्रीजिनदत्तसूरिशिष्यपण्डित–
श्रीमदमरचन्द्रानुस्मृते स्यादिशब्दसमुच्चये
सङ्ख्याशब्दोल्लासश्चतुर्थः ॥ ४ ॥

सम्पूर्णोऽयं ग्रन्थः

श्रीवासुपूज्यस्वामिने नमः ॥

॥ श्रीनेमि-वण्यसूरीश्वरेभ्यो नमः ॥

श्री अमरचंद्रसूरिविरचित-स्यादिशब्ददीपिकया सहिता

श्रीस्यादिशब्दसमुच्चयः ।

श्रीसारदां हृदि ध्यात्वा, स्यादिशब्दसमुच्चयम् ।
करोत्यमरचंद्राऽऽख्यो यतिः श्वेताम्बराग्रणीः ॥ १ ॥

शब्दाः पुंलिङ्गाः स्त्रीलिङ्गाः स्युर्नपुंसकलिङ्गकाः ।
स्त्रीपुंलिङ्गकाः पुंक्लीबलिङ्गाः स्त्रीक्लीबलिङ्गकाः ॥ २ ॥

त्रिलिङ्गका अलिङ्गाश्च वाच्यलिङ्गा अपि क्रमात् ।
नवप्रकारः शब्दानां लिङ्गभेदो भवत्ययम् ॥ ३ ॥

स्वरान्ता व्यञ्जनान्ताश्च, सर्वनामगणोदिताः ।
सङ्ख्यासमाश्रिताः शब्दा ज्ञेयाः प्रज्ञावता क्रमात् ॥ ४ ॥

अकारान्ताः स्मृताः पुंसि, देव-मुख्याः समक्रियाः ।
मास-दन्त-पाद-यूषाः, शसादौ भेदभाजिनः ॥ ५ ॥

विशेषः सखि-पत्योस्तु पन्थि-मन्थि-ऋभुक्षिषु ।

देवप्रक्रिया सुगमा परं देवाः-इत्यत्र जसि अपवादत्वात् समानदीर्घबाधकस्य 'लुगस्यादेत्यपदे" ॥२।१।११३॥ इत्यस्य

१. दन्त्यसकारादिः सरस्वतीवाचकोऽस्ति इति शब्दरत्नावली ।

बाधको "अत आः स्यादौ जस्भ्याम्ये" ॥१।४।१॥ इत्यनेन आकारः । मासादीनां विशेषो यथा—"मासनिशाऽऽसनस्य शसादौ लुग् वा" ॥२।१।१००॥ इति मासान्, मासेन, मासा । मासाभ्याम्, मासशब्दस्य भ्यामि अनेनान्तलोपे 'असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे' इत्यकारस्य स्थानित्वेन "सो रुः" ॥२।१।७२॥ रुत्वाभावे "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ इति दत्वम् । अत्र तु न्यायस्य अनित्यत्वात् माद्भ्याम् इति मन्यते भाष्यकृत् । दुर्गस्तु मास्भ्याम् इति । सिद्धहेमव्याकरणे तु द्वयमपि भवति । एवं सर्वत्र । सुपि मासेषु, "अघोषे प्रथमोऽशिटः" ॥१।३।५०॥ स्त् त् मात्सु, "शिट्याद्यस्य द्वितीयो वा" ॥१।३।५९॥ माथ्सु ॥ दन्तादिषु ३ "दन्तपाद०" ॥२।१।१०१॥ इत्यादिसूत्रेण शसादौ दत्, पद्, यूषन् आदेशाः स्युः ॥ दन्तान्, दतः । दन्तेषु, दत्सु दथ्सु ॥ पादान्, पदः । पादेषु, पत्सु, पथ्सु ॥ यूषान्, "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ इत्यलोपे "रषृ०" ॥२।३।६३॥ णत्वे च यूष्णः । यूषाभ्याम् "नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९१॥ नलोपे यूषभ्याम् । ङौ यूषे, "ईङौ वा" ॥२।१।१०९॥ वा अलोपे यूष्णि, यूषणि ॥इत्यादि॥ ५ ॥

नपुंसके स्मृतास्तुल्याक्रियाः कुण्ड–कुलाऽऽदयः ।
हृदयोदकाऽऽसनानां शसादावन्तरं पुनः ॥ ६ ॥

"अतः स्यमोऽम्" ॥१।४।५७॥ "औरीः ॥१।४।५६॥ "नपुंसकस्य शिः" ॥१।४।५५॥ "स्वराच्छौ" ॥१।४।६५॥ नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ ५ सूत्राणि ॥ कुण्डं कुण्डे कुण्डानि २ । शेषं देववत् ॥ "दन्तपाद०" ॥२।१।१०१॥ इत्यादिना शसादौ हृदयस्य वा हृद् । उदकस्य वा उदन् । कुण्डवत् ५ रूपाणि ॥

शसि हृदयानि, पक्षे "घुटां प्राक्" ॥१।४।६६॥ हृदा हृद्भ्यामित्यादि ॥ "अघोषे प्रथमोऽशिटः ॥१।३।५०॥ हृत्सु, हृथ्सु ॥ कुण्डवत् ५ रूपाणि । उदकानि, "नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ उदानि । उदकेन, "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ उद्ना । उदकाभ्याम्, ङौ उदके, "ईङौ वा" ॥२।१।१०९॥ उद्नि उदनि ॥ "मासनिशा०"॥२।१।२००॥ इत्यादिना शसादौ आसनस्य अन्तलोपे आसन्। आसनानि, "नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ आसानि। आसनेन, "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ आस्ना । आसनाभ्याम्, "स्वरस्य परे प्राग्विधौ" ॥७।४।११०॥ इत्यकारस्य स्थानित्वात् नलोपाभावे आसन्भ्याम ॥ ङौ आसने, आसनि, आस्नि ॥६॥

शुक्ल-कृष्णारुणाद्यास्तु वाच्यलिङ्गाः प्रकीर्त्तिताः ।
आकारान्ताश्च पुलिङ्गा हाहा-प्रभृतयः समाः ॥ ७ ॥

शुक्लाद्याः पुंसि देववत् । स्त्रियामाप्प्रत्यये शालावत् । क्लीबे कुण्डवत् । हाहाऽऽदीनां स्वरे सन्धिः । अघुट्स्वरे तु "लुगातोऽनापः" ॥२।१।१०७॥ इत्यन्तलोपः । हाहाः हाहौ हाहाः । हाहां. हाहः । हाहा हाहाभ्याम् । आ० हे हाहाः ॥७॥

आकारान्ताः स्त्रियां श्रद्धा-शाला मालाऽऽदयः समाः ।
जरा-निशा-नासिकाऽम्बार्थानां स्यादन्तरं पुनः ॥ ८ ॥

श्रद्धा सि "दीर्घङ्याब्व्यञ्जनात् सेः" ॥१।४।४५॥ श्रद्धा । "औता" ॥१।४।१९॥ श्रद्धे श्रद्धाः, श्रद्धाम्, । श्रद्धाः । "टौस्येत" ॥१।४।१९॥ श्रद्धया श्रद्धाभ्याम्० । "आपो ङितां यैयास्यास्याम्" ॥१।४।१७॥ हे श्रद्धे हे श्रद्धे हे श्रद्धाः । जरादीनां विशेषो यथा-जरा "जराया जरस् वा" ॥२।१।३॥

स्वरादौ वा जरस् आदेशः ॥ विकल्पपक्षे व्यञ्जनादौ च श्रद्धावत् ॥ जरा जरसौ, जरे । जरसः, जराः इत्यादि ॥………जरामतिक्रान्त इत्यन्यपदार्थे "गोश्चान्ते०" ॥२।४।९६॥ इत्यादिसूत्रेण ह्रस्वः । ह्रस्वत्वे कृते 'एकदेशविकृतमनन्यवत्' इति न्यायात् जरसादेशः । पुल्लिङ्गे—अतिजरः अतिजरसौ, अतिजरौ । अतिजरसः, अतिजराः । अतिजरसा अत्र परत्वात् नित्यत्वाच्च प्रागेव जरसादेशे कृतेऽदन्तत्वाभावः । अन्ये तु प्रागेवेनादेशं 'सन्निपातलक्षण–' न्यायस्य अनित्यत्वाऽऽश्रयणात् पश्चात् जरसादेशं चेच्छन्तोऽतिजरसिना इत्यपि मन्यन्ते । पक्षे अतिजरेण अतिजराभ्याम् एसादेशेनैव सिद्धे ऐस्करणं 'सन्निपातलक्षण' न्यायस्य अनित्यत्वज्ञापनार्थं तेन अतिजरसैः । अन्ये तु अतिजरैरित्येवेच्छन्ति । ऐस्करणादतिजरसैरेतत् ज्ञापकम् 'ज्ञापकज्ञापिता विधयो ह्यनित्याः' इति 'एकदेशविकृतमनन्यवत्' इति न्यायेन ऐस्करणे जराशब्द आकारान्तो न ज्ञेयः । तेनैव अतिजरैः । अतिजरसः,अतिजरात् । केचित् तु प्रागेवादादेशे जरसादेशमिच्छन्तोऽतिजरसादित्यपि, ङसिस्थानेऽदिति सिद्धे यद् दीर्घोच्चारणं तेन अतिजरसादिति वा मन्यते । क्लीबे सौ "अतः स्यमोऽम्" ॥१।४।५७॥ अमोऽकारोच्चारणं जरसादेशार्थम् । "जरसो वा" ॥१।४।६०॥ इति वा लुपि अतिजरः, अतिजरसम्, अतिजरम् । अतिजरसी, अतिजरे । अतिजरांसि, अतिजराणि । द्वितीयायामप्येवं । शेषं पुंवत् । स्त्रियां तु मुख्यजराशब्दवत् ॥ "मासनिशा०" ॥२।१।१००॥ इत्यादिना शसादौ वा अन्तलुक् । निशः, निशाः, । निशा, निशया । "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ इति शस्य जत्वे निज्भ्याम्, निशाभ्याम् । सुपि "सस्य शषौ" ॥१।३।६१॥ इति सुप्सस्य शः "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ श ज "अघोषे प्रथ-

मोऽशिटः" ॥१।४।५०॥ ज् च् "प्रथमाद्धुटि शश्छः" ॥१।३।४॥ वा शु छु इति निच्छु, निच्शु, निशासु ॥ 'दन्तपादनासिका०" ॥२।१।१०१॥ इत्यादिना शसादौ वा नस् । नसः, नासिकाः । नसा, नासिकया । "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ इति स् द् "अघोषे प्रथमोऽशिटः" ॥१।३।५०॥ द् त् नत्सु, नथ्सु, नासिकासु ॥ अम्बार्थानां तु "नित्यदिद्द्विस्वराम्बार्थस्य ह्रस्वः" ॥१।४।४३। हे अम्ब हे अम्बाः । एवं अक्का अल्ला । बहुस्वरत्वात् डलकवतां न स्यात् । हे अम्बाडे । हे अम्बाले । हे अम्बिके ॥८॥

आकारान्ता वाच्यलिङ्गाः सोमपा-प्रमुखाः समाः ।
पुंसि तुल्या इकारान्ता अग्नि-विन्ध्यादयो मताः ॥ ९ ॥

सोमपा, कीलालपा, क्षीरपा, धर्मत्रा, शङ्खध्मा, लोहध्मा इत्यादि विजन्ताः । उद्धिका, अग्रेगा, विकषा, गोपा, अब्जजा इत्याद्याकारान्ता एते धातुरूपा वाच्यलिङ्गाः । एषां धुटि परे सन्धिः अधुटि स्वरे तु "लुगातोऽनापः" ॥२।१।१०७॥ आ लुक् । सोमपाः सोमपौ सोमपाः । सोमपः । सोमपा सोमपाभ्याम् । आ० हे सोमपा । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् । आबन्तत्वाभावात् न श्रद्धासमत्वमेषां ॥ क्लीबे "क्लीबे" ॥२।४।९७॥ इत्यनेन ह्रस्वत्वे कुण्डवत् ॥

अग्रेगा उदयधिकाश्च विकषाश्च तथा गोषा ।
श्रियं ददतु राजेन्द्र ! अब्जजासहिता इमे ॥१॥

अग्रेगा इन्द्रः । उदधिका विष्णुः । विकषाः शम्भुः । गोषाः रविः । अब्जजा ब्रह्मा । इति संज्ञात्वेऽप्येते ॥ अग्निः "इदुतोऽस्त्रेरीदूत्" ॥ १।४।२१ ॥ "जस्येदोत्" ॥ १।४।२२ ॥

"टः पुंसि ना" ॥ १ । ४।२४ ॥ "ङित्यदिति" ॥ १ । ४ । २३ ॥ "एदोद्भ्यां ङसिङसो र" ॥ १ । ४ । ३५ ॥ "ङिडौं" ॥ १ । ४ । २५ ॥ "डित्यन्तस्वरादेः" ॥ २ । १ । ११४ ॥ "ह्रस्वस्य गुणः" ॥ १ । ४ । ४१ ॥ ८ ॥ अग्निः अग्नी अग्नयः । अग्निम् अग्नीन् । अग्निना अग्निभ्याम् ३ ॥ अग्नये । अग्नेः २ । अग्न्योः २ । अग्नीनां । अग्नौ अग्निषु ॥ आ० हे अग्ने० ।९॥

विशेषः सखि–पत्योस्तु पन्थि–मन्थि–ऋभुक्षिषु ।
इकारान्ताः स्त्रियां बुद्धि–मुख्या धूलि–मुखाः समाः ॥१०॥

सौ "ऋदुशनस्०" ॥१।४।८४॥ सखा "सख्युरितो०" ॥१।४।८३॥ सखायौ सखायः ॥ सखायम् सखीन् ॥ "न नाङिदेत्" ॥१।४।२७॥ सख्या सख्ये । "खितिखीती–" ॥१।४।३६॥ सख्युः २॥ "केवलसखि–" ॥१।४।२६॥ सख्यौ ॥ शेषमग्निवत् ॥ आ० हे सखे हे सखायौ हे सखायः ॥ "न नाङिदेत्" ॥१।४।२७॥ पत्या पत्ये ॥ 'खितिखीती–" ॥१।४।३६॥ पत्युः २॥ "केवलसखि०" ॥१।४।२६। पत्यौ ॥ शेषमग्निवत् । सपूर्वस्तु सर्वत्राग्निवत् पतिः ॥ सखिस्तु सपूर्वः–प्रियसखा प्रियसखायौ प्रियसखायः ॥ प्रियसखायं प्रियसखायौ प्रियसखीन् । अग्रेऽग्निवत् ॥ आ० हे प्रियस, ३ खे, खायौ खायः । अत्र ग्रन्थे कातन्त्रानुसारात् पथ्यादयः ३ शब्दा इकारान्तत्वादिना उपात्ताः । व्याकरणे तु पथिन् मथिन् ऋभुक्षिन् इति रीत्या नकारान्तत्वेन । अतस्तत्र इयं प्रक्रिया–"पथिन् मथिन्०" ॥१।४।७६॥ सौ नस्य आः "एः" ॥१।४।७७॥ इति इकारस्य आः "थो न्थ्" ॥१।४।७८॥ पन्थाः । "ए" ॥१।४।

७७॥ "थो न्थ" ॥१।४।७८॥ पन्थानौ पन्थानः । पन्थानं पन्थानौ "इन् ङीस्वरे लुक्" ॥१।४।७९॥ पथः पथा 'नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९१॥ नलोपे पथिभ्याम् । आ० हे पन्थाः हे पन्थानौ हे पन्थानः ॥ एवं मथिन् ॥ ऋभुक्षाः ऋभुक्षाणौ ऋभुक्षाणः । ऋभुक्षाणं ऋभुक्षाणौ "इन् ङीस्वरे लुक्" ॥१।४।७९॥ ऋभुक्षः । ऋभुक्षिभ्याम्० । ऋभुक्षिषु । आमन्त्रणेऽप्येयं ॥ स्त्रियां सुपथी नदीवत् ॥ क्लीबे सुपथि सुपथी २ सुपथिनी २ सुपथीनी "थो न्थ" ॥१।४।७८॥ "एः" ॥१।४।७७॥ सुपन्थानि २। आ० "क्लीबे वा" ॥२।१।९३॥ हे सुपथिन्, हे सुपथि अत्र नित्यत्वात् सेर्लुपि सेरभावान् आ न स्यत् ॥ एषां स्त्रीत्वात् शसः सस्य नो न ॥ बुद्धिः "स्त्रिया ङितां वा दैदास्दास्दाम्" ॥१।४।२८॥ बुद्ध्यै, बुद्धये । बुद्ध्याः बुद्धेः २। बुद्ध्यां, बुद्धौ ॥ शेषमग्निवत् ॥ धूल्पादीना तु "इतो ऽक्त्यर्थात्" ॥२।४।३२॥ इति ङीप्रत्यये धूली-भूमी-मुख्या नदीवत् ॥ बुद्धिमत्यादीनां तु क्तिनिष्पन्नत्वात् ङीर्न ॥१०॥

वारि-प्रभृतयस्तुल्या इकारान्ता नपुंसके ।
अस्थि-दधि-सक्थ्यक्ष्यणां तु विज्ञेयं पुनरन्तरम् ॥ ११ ॥

'अनतो लुप्" ॥१।४।५९॥ वारि 'औरीः" ॥१।४।५६॥ "अनाम्स्वरे नोन्तः" ॥१।४।६४॥ वारिणी "स्वराच्छौ" ॥१।४।६५॥ "नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ वारीणि अत्र इनो लाक्षणित्वात् "इन्हन्पूषा०" ॥१।४।८७॥ इत्यादिना न दीर्घः ॥ लाक्षणिकस्य अनित्यत्वात् केचित् "इन्हन्०" ॥१।४।८७। इत्यादिना दीर्घमपि कुर्वन्ति ॥ वारिणा वारिभ्यां वारिभिः । वारिणे० । आमि नागमाभावात् "ह्रस्वापश्च" ॥१।४।३२॥

आम् नाम् "दीर्घो नाम्य०" ॥१।४।४७॥ वारीणाम् । वारिणोः वारिषु । आ० "नामिनो लुग् वा" ॥१।४।६१॥ हे वारे, हे वारि हे वारिणी हे वारीणी ॥ एवं भूरि-मुख्याः ॥ भूरिः स्वर्णवाची क्लीबे । प्रचुरवाची वाच्यलिङ्गः ॥ आ० वारिवत् ॥ अस्थिनी अस्थीनि २ ॥ टादौ स्वरे "दध्यस्थि–" ॥१।४।६३॥ "अनोऽस्य" ।२।१।१०८॥ अस्थ्ना अस्थिभ्याम् आस्थिभिः । अस्थ्ने० । अस्थ्नोः २ । अस्थ्नाम् । "ईङौ वा" ॥२।१।१०९॥ अस्थ्नि, अस्थनि० अस्थिषु । आ० हे अस्थे, हे अस्थि हे अस्थिनी हे अस्थीनि ॥ एवं दध्यादयोऽपि ३ ॥ अक्षि अक्षिणी अक्षीणि इत्यादि ॥ एवमत्यस्थ्यादयोऽपि ॥ अत्यस्थिः अत्यस्थी अत्यस्थयः । अत्यस्थिम्० अत्यस्थीन् । अत्यस्थ्ना अत्यस्थिभ्याम् अत्यस्थिभिः । अत्यस्थ्ने० इत्यादि ॥ स्त्रियां प्रियास्थिः प्रियास्थी प्रियास्थयः । प्रियास्थिम् प्रियास्थी प्रियास्थीः ॥ प्रियास्थ्न्या अतिदध्न्या इत्यत्र अनादेशे नान्तत्वात् ङीः ॥ एवं प्रियास्थ्न्यै इत्यादि ॥ क्लीबे पूर्वमुख्यवत् । टादौ स्वरे "वाऽन्यतः०" ॥१।४।६२॥ प्रियास्थ्ना प्रियास्थिना कुलेन इत्यादि ॥ इकार-ईकारान्ता एकार-ऐकारान्ता अन्यपदार्थत्वेन क्लीबे इकारान्ता यथा-अतिनदि, प्रियनारि, जितपृथ्वि, जितश्रि, अतिरि इत्यादि तेऽपि वारिवत् ॥ टादौ स्वरे "वाऽन्यतः पुमां०" ॥१।४।६२॥ वा पुंस्त्वम् ॥ अतिनदिने, अतिनद्ये इत्यादि ॥ अतिरिशब्दस्य तु 'एकदेशविकृतस्य' अनित्यत्वाद् व्यञ्जनादौ स्यादौ "आ रायो व्यञ्जने" ॥२।१।५। इत्यावम् अतिराभ्यां कुलाभ्याम् । शेषमतिनदिवत् । टादौ स्वरे अतिरिणा पुंस्त्वे ह्रस्वाभावः अतिराया इत्यादि ॥ सुसखि, सुपितृ अत्रापि "वाऽन्यतः०" ॥१।४।६२॥ इति टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । आ० तु व्यवस्थितविभाषाऽऽश्रयणा "नामिनो लुग् वा" ॥१।४।६१॥ इति न भवति तेन

हे सुसखि हे सुपितृकुलम् ॥११॥

वाच्यलिङ्गाः शुचिप्रायाः सुबुद्ध्याद्याः सदृक्क्रियाः ।
सुरभिर्भूरि–सुमति–दीर्घाङ्गुलि–मुखा अपि ॥ १२ ॥
ईकारान्तास्तु पुंलिङ्गास्तुल्या वातप्रमी–मुखाः ।

सुरभिर्भूरि–सुमति-दीर्घाङ्गुलि-सुवारिमुख्या वाच्यलिङ्गाः पुंसि अग्निवत् । स्त्रियां शसि सस्य नत्वं टाया ना इति न शेषमग्निवत् । शुचिशब्दः स्वत एव त्रिलिङ्गोऽस्ति ततो यदा तस्य स्त्रिया प्रयोगः तदा बुद्धिवत् । क्लीबे वारिवत् । वाच्यलिङ्गव्यवस्थायां तु टादौ स्वरे "वाऽन्यतः०" ॥१।४।६२॥ इति वा पुंस्त्वम् । टाया रूपे समे । आमि तु एका प्रक्रिया । वाच्यलिङ्गाऽऽमन्त्रणे हे शुचि । एवं सुरभ्याद्याः क्लीबे । सुबुद्ध्याद्या अप्येवं वाच्यलिङ्गाः । वाताभिमुखगामुको मृगः वातप्रमीः सर्वत्र स्वरे सन्धिः । अमि वातप्रमीम् । शसि वातप्रमीन् । आमि वातप्रम्याम् । ङौ वातप्रमीम् । आ० हे वातप्रमीः ॥अमि–शसि–ङौ च विशेषः क्विब्वृते०॥२।१।५८॥ इत्यनेन वातप्रम्यम्, वातप्रम्यः, वातप्रम्यि ॥१२॥

ईकारान्ताः स्त्रियां ज्ञेया नदी–मही–मुखाः ।
लक्ष्मी–श्री–ह्री–धीमुख्यानां–शब्दस्य तथाऽन्तरत् ।१३॥

"दीर्घङ्याब्—" ॥१।४।४५॥ नदी नद्यौ नद्यः । नदीम् नदीः । नद्या नदीभिः "स्त्रीदूतः" ॥१।४।२९॥ नद्यै नद्याः २ नदीनाम् । नद्याम् नदीषु । आ० "नित्यदित्–" ॥१।४।४३॥ इति हे नदि । एवं मही-नखी-प्लवी-कुमारी-मुख्याः । लक्ष्मीः

अवीः, तरीः, स्तरीः, तन्द्रीः, तन्त्रीः । तथा श्रीः, ह्रीः, भीः, धीः । इत्येषा लक्ष्म्यादीनामुणादीकारान्तत्वम् । श्रीआदीना धात्वीकारान्तत्वमतो ङ्यभावात् सिलोपो न । लक्ष्मीः लक्ष्म्यौ लक्ष्म्यः । "स्त्रीदूतः" ॥१।४।२९॥ लक्ष्म्यै० लक्ष्म्याः२ लक्ष्मीणाम् । आ० "नित्यदिद्द्विस्वरा–" ॥१।४।४३॥ हे लक्ष्मि ॥ श्रीः श्रियौ श्रियः । श्रियम् श्रियः । "वे युवो०" ॥१।४।३०॥ श्रियै, श्रिये । श्रियाः, श्रियः २ । "आमो नाम् वा" ॥१।४।३१॥ श्रीणां, श्रियाम् । श्रियि । आ० हे श्रीः । "दीर्घङयाब्–" ॥१।४।४५॥ स्त्री 'स्त्रियाः" ॥२।१।५४॥ इय स्त्रियः । "वाऽम्शसि" ॥२।१।५५॥ स्त्रियं, स्त्रीम् । स्त्रियः, स्त्रीः । स्त्रिया स्त्रीभ्याम् । "वेयुवो०" ॥१।४।३०॥ इत्यत्रअस्त्रिया इति निर्देशात् परादपि इयुव्यत्वादिकार्यात् प्रागेव स्त्रीदूदाश्रितं कार्य स्यात् । "स्त्रीदूतः" ॥१।४।२९॥ निन्यं दै स्त्रियै । स्त्रियाः २ । स्त्रियोः २ स्त्रीणाम् । स्त्रिया० स्त्रीषु । आ० "नित्यदिद्०" ॥१।४।४३॥ इति हे स्त्रि हे स्त्रियौ हे स्त्रियः । स्त्रियमतिक्रान्तो योऽसौ अतिस्त्रिः अतिस्त्रियौ "इदुतोऽस्त्रेः–" ॥१।४।२१॥ इत्यत्र ईदमेवाऽस्त्रिग्रहणं ज्ञापकं 'परेणापीयादेशेन कार्यं न बाध्यते' अतिस्त्रयः । एवमग्रेऽपि । "वाऽम्शसि" ॥२।१।५५॥ अतिस्त्रियम् अतिस्त्रियः, अतिस्त्रीन् । अतिस्त्रिणा अतिस्त्रिभ्याम् अतिस्त्रिभिः । अतिस्त्रेः २ । अतिस्त्रियोः २ । अतिस्त्रीणाम् । अतिस्त्रौ० अतिस्त्रिषु । आ० हे अतिस्त्रे । स्त्रीलिङ्गे अतिस्त्रीशब्दो मुख्य-स्त्रीवत् । क्लीबे वारिवत् । पुनष्टादौ "वाऽन्यतः०" ॥१।४।६२॥ वा पुंवत् ॥१३॥

ईयारान्ता वाच्यलिङ्गा अतिलक्ष्मी–मुखाः समाः ।
पृथुश्री–प्रमुखा भिन्नाः सेनान्युन्नी–मुखाः पृथक् ॥१४॥

आतलक्ष्मीशब्दः पुंस्त्रियोर्मुख्यलक्ष्मीवत् । क्लीबे वारिवत् टादौ "वाऽन्यतः०" ॥१।४।६२॥ वा पुंवत् । आमि पक्षद्वयेऽप्यतिलक्ष्मीणाम् । आ० हे अतिलक्ष्मि० । एवमतितन्त्रीमुख्याः ॥ पृथुश्रीमुखानां धात्वीकारान्तत्वादिय् पुंस्त्रियोर्मुख्यश्रीशब्दवत् । प्रक्रिया क्लीबे वारिवत् । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । पुंसि "वेयुवोऽस्त्रियाः" ॥१।४।३०॥ "आमो नाम् वा" ॥१।४।३१॥ प्राप्तिः । पृथुश्रिणा, पृथुश्रिया । पृथुश्रिभ्याम् । पृथुश्रिणे, पृथुश्रिये, पृथुश्रियै । इत्यादि । आमि पक्षे १ पृथुश्रीणां, पक्षे २ पृथुश्रीणां, पृथुश्रियाम् । आ० हे पृथुश्रि ॥ एवं त्यक्तह्री-गतभी-आद्याः । तदा स्त्रीलिङ्गः । शोभना धीर्यस्य यस्या वा इति बहुव्रीहौ सुधीशब्दो वाच्यलिङ्गः । ततः सुधीशब्दो लिङ्गत्रयेऽपि पृथुश्रीवत् । सुपूर्वः 'ध्यै' सुष्ठु ध्यायतीति "दिद्युद्—" ॥५।२।८३॥ इत्यादिना सुधीः विद्वद्वाची पुल्लिङ्गः । "धातोरिवर्ण०" ॥२।१।५०॥ तस्य इय् । आ० हे सुधीः । सेनानीमुख्यानां विशेषां यथा—सेनानीः "क्विब्वृत्ते०" ॥२।१।५८॥ इति यत्वे सेनान्यौ सेनान्यः । सेनान्या सेनानीभ्याम्० । आमि सेनान्याम् । ङौ "निय आम्" ॥१।४।५८॥ इति सेनान्याम् । आ० हे सेनानीः हे सेनान्यौ हे सेनान्यः । स्त्रियामप्येवम् । परं 'स्त्रियाः' इति अनुवर्त्तमाने पुनः स्त्रीग्रहणं नित्यस्त्रीविषयार्थम् । तेनात्र दै—आद्या न यथा—सेनान्ये ब्राह्मण्यै । इत्यादि । क्लीबे ह्रस्वे सेनानि सेनानिनी सेनानीनि । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वं सेनान्या, सेनानिना सेनानिभ्याम्० । सेनान्यै, सेनानिने । आमि सेनान्यां, पक्षे "ह्रस्वापश्च" ॥१।४।३२॥ इति नामि सेनानीनाम् । ङौ सेनान्याम् । क्लीबे पक्षे ह्रस्वे कृते 'एकदेश०' इति न्यायाद् आम्प्राप्तौ 'आगमाऽऽदेशयोरागमविधिर्बलवान्' इति गमः नागमे च कृते पुनर्न स्यात् 'सकृद्बाधित०'

इति न्यायात् । सेनानिनि । आ० हे सेनानि । एवं उन्नी-ग्रामणी-मुख्याः ॥१४॥

भिन्ना यवक्री–नी–प्राप्तभी–महानी–मुखास्तथा ।
शम्भ्वाद्याः पुंस्युकारान्ताः समाः क्रोष्टु–विवर्ज्जिताः ॥१५॥

यवक्रीमुखानां विशेषो यथा—यवक्री-देवप्री-आदिषु "संयोगात्" ॥२।१।५२॥ इय् । नी–मी–पी–ली–सदृशेषु "धातोः०" ॥२।१।५०॥ इय् । प्राप्त-भी-महानी–परमनी–आदिषु क्विब्वृत्त्याभावात् "क्विब्वृत्ते० ॥२।१।५८॥ यत्वम् न । "धातो०" ॥२।१।५०॥ इय् ॥ यवक्रीः यवक्रियौ यवक्रियः । आमि यवक्रियाम् । आ० हे यवक्रीः । स्त्रियामप्येवं परं नित्यस्त्रीत्वाभावात् "स्त्रीदूतः" ॥१।४।२९॥ इति न । क्लीबे ह्रस्वे यवक्रि यवक्रिणी यवक्रीणि । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । यवक्रिणा, यवक्रिया । यवक्रिभ्याम् । आमि यवक्रीणां, यवक्रियाम् । आ० हे यवक्रि । एवं नी-प्राप्तभी महानी मुखाः । परं नीशब्दे ङौ "निय आम्" ॥१।४।५१॥ नियाम् । शम्भुशब्दस्यापि अग्निवत् प्रक्रिया । एवं भानु-विभु-मुख्याः ॥ क्रोष्टुविशेषो यथा–"क्रुशस्तुनस्तृच् पुंसि" ॥१।४।९१॥ इति शेषघुटि तृच् "ऋदुशनस्०" ॥१।४।८४। क्रोष्टा । "तृस्वसृनप्तृ०" ॥१।४।३८॥ क्रोष्टारौ क्रोष्टारः । क्रोष्टारम् क्रोष्टून् । "टादौ स्वरे वा" ॥१।४।९२॥ पुंस्येव वा तृच् क्रोष्ट्रा, क्रोष्टुना । क्रोष्टुभ्याम् क्रोष्टुभिः । आ० हे क्रोष्टारौ हे क्रोष्टारः । क्लीबे बहवः क्रोष्टारो यत्र वने तद् बहुक्रोष्टुवनम् अत्र 'पुंसि' इत्युक्तं तृच् न । ततो मधुवत् । स्त्रियाम् ङीप्रत्यये "स्त्रियाम्" ॥१।४।९३॥ इति तृजादेशे क्रोष्ट्री नदीवत् ॥१५॥

धेनु–मुख्या उकारान्ताः स्त्रीलिङ्गाः सदृशक्रियाः ।
जतु–प्राया उकारान्ताः समानाः स्युर्नपुंसके ॥१६॥

धेनुशब्दो बुद्धिवत् । एवं प्रियङ्गुमुख्याः । कथं हे भीरु । स्त्रीपर्यायादूङि कृते भविष्यति । ये जातिवचनत्वमनिच्छन्तः ऊं ऊङं न मन्यन्ते तेषां मते भीरा इत्येव स्यात् । कथं हे सुतनुः अत्र तनू शब्दः । केषांचिन्मते संबोधने गुणो दृष्टो न भीरोः सुतनोः स्त्रियाम् । जतु वारिवत् । एवमश्रु मुख्याः ॥१६॥

उकारान्ता वाच्यलिङ्गाः पटु–लघ्वादयः समाः ।
ऊकरान्ताः पुंसि हूहू नग्नहू–प्रमुखाः समाः ॥१७॥

पुंसि शम्भुवत् । स्त्रियां धेनुवत् । वा ङयां पट्वी नदीवत् । क्लीबे जतुवत् । टादौ स्वरे "वाऽन्यतः०" ॥१।४।६२॥ इति वा पुंस्त्वम् न० माषद्लन्यादि सुरावीजम् । हूहूः० हूहून् । सर्वत्र स्वरे सन्धिः ॥१७॥

स्वयम्भू–प्रतिभू–प्रायाः सदृशाः खलपूः पृथक् ।
एभ्यो वर्षाभू–पुनर्भू–शब्दयोरन्तरं मतम् ॥१८॥

स्वयम्भूः "दृन्पुन०" ॥२।१।५९॥ इति नियमात् "क्विब्वृत्ते ०" ॥२।१।५८॥ इत्यप्राप्तौ "धातोः०" ॥२।१।५०॥ इत्युव् स्वयंभुवौ । अग्रेऽप्येवम् । एवमात्मभू-मनोभ्वाद्याः । खलपूः स्वरे "क्विब्वृत्तेः०" ॥२।१।५८॥ इति च वत्वं खलप्वौ ॥ वर्षाभूः स्वरे "दृन्पुनर्-" ॥२।१।५९॥ इति वत्वे वर्षाभ्वौ । पुनर्भूः वर्षाभूवत् । परं स्त्रीत्वात् "स्त्रीदूतः" ॥१।४।२९। इति दै–आद्याः पुनर्भ्वै० । आ० हे पुनर्भु । वर्षाभूर्यदा मण्डूक्यां तदा स्त्रीलिङ्गः पुनर्भूवत् ॥१८॥

स्त्रियामूदन्ता वध्वाद्याः समा भ्रू-भूश्च भेदभाक् ।
समा वाच्यलिङ्गा अतिचमू-प्राप्तवधू-मुखाः ॥१९॥

वधूर्नदीवत् परं सेर्लोपो न वधूः । एवं ऊङन्ता रम्भोरू-लक्ष्मणोरूमुख्याः । तथा कच्छू जम्बूप्राया वधूवत् । जम्बू स्त्रीक्लीबलिङ्गः । ऊदन्तोऽयं षण्ढे "क्लीबे" ॥२।४।९७॥ इति ह्रस्वे उदन्तता: । इयं जम्बूरिदं जम्बू जम्बूवृक्षफलं तथा । जम्बू वृक्षवाचकोऽपि स्त्रीलिङ्गः तथा च नैषधेएतत्तरुः०" (११।८६)। भ्रूः स्वरे "भ्रूश्नोः" ॥२।१।५३॥ इति उव् भ्रुवौ० । "वेयुवो०" ॥१।४॥३०॥ इति वा दै-आद्याः भ्रुवै, भ्रुवे आ० हे भ्रूः । कथं हे सभ्रु अत्र भ्रुरुकारान्तः । ऊङन्तस्य वा ह्रस्वे । भ्रूवत् भूः परं "धातोः०" ॥२।१।५०॥ इति उव् । "वेयुवो०" ॥१।४।३०॥ इति वा दै-आद्याः । आमि भूनां, भुवाम् । ङौ भुवा, भुवि । अतिचमू-प्राप्तवधू-अत्यलाबू-मुख्याः । पुंस्त्रियोर्मुख्यवधूवत् । क्लीबे ह्रस्वे जतुवत् । टादौ स्वरे "वाऽन्यतः०" ॥१।४।६२॥ इति पुंस्त्वम् विद्यानन्दे तु देवयजी-बहुचमू-आद्या वातप्रमीव-दुक्ताः । देवयजीन् बहुचमून् इत्यादि ॥१९॥

धातूदन्ता वाच्यलिङ्गाः सकूल्लू-प्रमुखाः समाः ।
भिन्नाः कटप्रू-लू-प्राप्तालू-महाप्रू मुखाः समाः ॥२०॥

सकूल्लूः । उन्नीसकूल्लूसदृशेषु क्रीप्रूवत् धातुसंबन्धो न संयोगस्ततो स्वरे "क्विब्वृत्ते०" ॥२।१।५८॥ इति वत्वे सकूल्वौ । एवं स्त्रियामपि । नित्यस्त्रीत्वाभावात् दै-आद्या न सकूल्वे ब्राह्मण्यै । क्लीबे ह्रस्वः ततो मधुवत् । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । एवं यवलूः सर्वसूः । कटप्रूशब्दस्य

संयोगपरत्वात् लूशब्दे वृत्त्यभावात् प्राप्तलू-महाप्रूशब्दयोः क्विब्वृत्त्यभावात् यथाप्राप्तं स्वरे उव् कटप्रूः कटप्रुवौ० आ० हे कटप्रूः । स्त्रियामप्येवम् । परं नित्यस्त्रीत्वाभावात् "स्त्रीदूतः" ॥१।४।२९॥ इति दै-आद्या न । क्लीबे ह्रस्वे मधुवत् । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । एवमक्षद्यू-आद्याः संयुक्त धातूदन्ताः ॥२०॥

ऋकारान्ताः पितृ-भ्रातृ-मुखाः पुंसि समक्रियाः ।
नृशब्दस्यान्तरं प्रोक्तं षष्ठ्यन्तवचने सति ॥२१॥

पितृ "ऋदुशनस्०" ॥१।४।८४॥ पिता । "अड्डौं च" ॥१।४।३९॥ पितरौ० ॥ "शसोऽता सश्च नः पुंसि" ॥१।४।४९॥ पितॄन् । स्वरे रत्वे पित्रा । "ऋतो डुर्" ॥१।४।३७॥ पितुः २। "ह्रस्वापश्च" ॥१।४।३२॥ पितॄणाम् । "अड्डौं च" १।४।३९॥ पितरि । आ० "ह्रस्वस्य गुणः" ॥१।४।४१॥ हे पितः ॥ "नुर्वा" ॥१।४।४८॥ इत्यामि नृणां, नॄणाम् ॥२१॥

स्त्रियां मातृ-मुखाः प्रोक्ता ऋकारान्ताः समक्रियाः ।
स्वस्रादीनां पितृष्वसृ-मातृष्वस्रस्तथाऽन्तरम् ॥२२॥

मातृ-दुहितृ-मुख्याः पितृवत् । परं शसि मातॄः । स्वसा "तृत्वसृ०" ॥१।४।३८॥ इति घुटि आर् स्वसारौ ४। स्त्रीत्वात् शेषं मातृवत् । स्वसृ स्त्री । शेषाः ७ पुंसि तेषां शसि नप्तॄन् इत्यादि । चारुस्वसृशब्दोऽपि पुंस्त्रियोः स्वसृवत् । क्लीबे वारिवत् । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वं च । एवं शेषाः ७॥२२॥

वाच्यलिङ्गा ऋकारान्ताः कर्तृ–प्रभृतयः समाः ।
ॠकारान्ताः पितॄ–मुख्याः पुंसि तुल्यक्रियाः स्मृताः ॥२३॥

कर्त्ता "तृस्वसृ०" ॥१।४।३८॥ कर्त्तारौ ४ । शेषं पितृवत् । स्त्रियां ङ्यां रत्वे कर्त्री नदीवत् । क्लीबे वारिवत् । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । एवं तृजन्त-भर्तृ-भोक्तृ-मुख्याः ॥ सुमातृ पुंसि पितृवत् । क्लीबे क्लीबकर्तृवत् । आ० "मातुर्मातः०॥१।४।४०॥ इति अर्हं पुत्रे हे गार्गीमातः ॥ पितुः ॠ पितॄः अम्शसौ विना स्वरे सन्धिः । पित्रौ पित्रः । पितॄं पितॄन् ॥२३॥

स्त्रियां पितॄ–मुखास्तुल्याः क्लीबे सुपितृवत् पुनः ।
ऌकारान्ता वाच्यलिङ्गाः प्रियक्लृ–प्रमुखाः समाः ॥२४॥

यदा तु पितुः ॠर्देवमाता तदा स्त्रीलिङ्गः । शसि पितॄः शेषं पुंवत् । शोभना पितॄर्यत्र कुले इति क्लीबे ह्रस्वे सुपितृवत् । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् ॥ पुंसि प्रियक्लृः । प्रियक्लॄन् स्वरे सन्धिः । आमि प्रियक्लॄनाम् । स्त्रियामप्येवम् । शसि प्रियक्लॄः । क्लीबे प्रियक्लृ प्रियक्लृनी प्रियक्लॄनि २ । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । एवं प्रियगम्लृ-अतिक्लृ मुख्याः ॥२४॥

ॡकारान्ता वाच्यलिङ्गाः प्रियक्लॄ–प्रमुखास्तथा ।
एकारान्ताः से–परमे–मुख्यास्तुल्यक्रिया मताः ॥२५॥

प्रियक्लॄः इत्यादि प्रियक्लृवत् । परंतु आमि ह्रस्वापश्च ॥१।४।३२॥ न प्रियक्लाम् । स्त्रियामप्येवम् । शसि प्रियक्लॄः क्लीबे ह्रस्वे प्रियक्लृ प्राग्प्रियक्लृवत् । एवमतिक्लृ । से कामी

स्मरप्रिया वा पुंस्त्रियोः सदृशा प्रक्रिया । सेः । स्वरे अय् सयौ० । "एदोद्भ्यां ङसिङसो रः" ॥१।४।३५॥ सेः । मतान्तरेण वा सयः । आ० "अदेतः स्यमोर्लुक्" ॥१।४।४४॥ हे से । एवं परमे ॥२५॥

ऐकारान्तो रैः पुंनार्योरोकारान्तस्तथैव गोः ।
औकारान्तो ग्लौः पुंलिङ्गो नौः स्त्रीलिङ्गे समक्रियौ ॥२६॥

"आ रायो व्यञ्जने" ॥२।१।५॥ राः । स्वरे आय् रायौ आ० हे राः । बहुरैः पुंसि स्त्रियां च मुख्यरैवत् । क्लीबे ह्रस्वे बहुरि बहुरिणी बहुरीणि २ । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वं बहुराया, बहुरिणा । ह्रस्वे एकदेशविकृतस्य अनन्यत्वात् आत्वे बहुराभ्याम् । आ० हे बहुरि ॥ "ओत औः" ॥१।४।७४॥ घुटि गौः गावौ गावः । "आ अमशसोऽता" ॥१।४।७५॥ गाम् गाः० । "एदोद्भ्यां ङसिङसो रः" ॥१।४।३५॥ गोः २ । आ० हे गोः । स्त्रियामप्येवम् । चित्रा गावोऽस्य "गोश्चान्ते०" ॥२।४।९६॥ पुंसि शम्भुवत् । स्त्रियां धेनुवत् । क्लीबे ह्रस्वे जतुवत् । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । एवं द्यो नाकवाची स्त्री गोवत् परं त्वस्य ङसिङसोर्मतान्तरेण वा र् द्योः द्यवः २ ॥ ग्लौः । स्वरे आव् ग्लावौ । आ० हे ग्लौः । एवं नौः नावौ । सुनौः पुंस्त्रियोः समः । सुनौः सुनावौ । क्लीबे ह्रस्वे सुनु सुनुनी सुनूनि । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वं सुनुना, सुनावा ॥२६॥

इति श्रीवायटगच्छीयश्रीजिनदत्तसूरिशिष्यपण्डित-
श्रीमदमरचन्द्रानुस्मृते स्यादिशब्दसमुच्चये
स्वरान्तशब्दोल्लासःप्रथमः प्रक्रमः । १ ।

वाच्यलिङ्गाः कवर्गान्ताः स्वस्त्रोक्तप्रक्रियाजुषः ।
पुंसि स्त्रियां च सदृशा भेदभाजो नपुंसके ॥१॥

कान्ताः 'चकि तृप्तौ' सुष्ठु चकते सुचक्–'दीर्घङ्याब्-व्यञ्जनात् सेः" ॥१।४।४५॥ सिलुक् 'विरामे वा" ॥१।३।५१॥ सुचक्, सुचग् । स्वरे सन्धिः सुचकौ । "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ सुचग्भ्याम्० । "नाम्यन्तस्था०" ॥२।३ १५॥ सुचक्षु, "शिटयाद्यस्य ॥१।३।५९॥ सुचख्षु । तत्र रशब्दे दर्शितरूपसिद्धिं विना स्त्रियां व्यञ्जनान्ता पुंलिङ्गसमा ज्ञेयाः । क्लीबे सुचक्, सुचग् सुचकी सुचङ्कि २ ॥ खन्ता चित्रलिख् धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ "विरामे वा" ॥ १।३।५१॥ चित्रलिक् चित्रलिग् । स्वरे सन्धिः चित्रलिखौ । "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ चित्रलिग्भ्याम् । "अघोषे प्रथमोऽशिटः" ॥१।३।५०॥ कत्वे 'नाम्यन्तस्था०" ॥२।३।१५॥ इति षत्वे चित्रलिक्षु, "शिटयाद्यस्य द्वितीयो वा" ॥१।३।५९॥ चित्रलिख्षु । क्लीबे चित्रलिक्, चित्रलिग् चित्रलिखी चित्रलिङ्खि २ । गन्ताः–'कगे हसने' सुष्ठु कगति सुकग् सुकक् स्वरे सन्धिः सुकगौ० । सुकग्भ्याम्० । "अघोषे प्रथमोऽशिटः" ॥१।३।५०॥ कत्वे "नाम्यन्तस्था०" ॥२।३।१५॥ षत्वं च सुकक्षु, "शिटयाद्यस्य०" ॥१।३।५९॥ सुकख्षु क्लीबे सुकग् सुकगी सुकङ्गि ॥ सुष्ठु वल्गति सुवल्ग् "दीर्घ०" ॥१।४।४५॥ सिलोपे "पदस्य" ॥२।१।८९॥ ग्लोपे सुवल् स्वरे सन्धिः सुवल्गौ० । "पदस्य"

॥२।१।८९॥ इति ग्लोपे सुवग्भ्याम्० । "पदस्य" ॥२।१।८९॥ ग्लोपे "नाम्यन्तस्था०" ॥२।३।१५॥ इति षत्वे सुवल्षु । आ० हे सुवल् । क्लीबे सुवल् सुवल्गी "लोंवा" ॥१।४।६७॥ सुवल्गि, सुवल्गि २। घन्ताः–'लाघृ' सुष्ठु लाघते सुलघा देवश्लाघ् सिलोपे "घुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ "विरामे वा" ॥१।३।५१॥ सुलाक् सुलाग् सुलाघौ० । सुलाग्भ्याम्० "अघोषे" ॥१।३।५०॥ कत्वं षत्वं सुलाक्षु, सुलाख्षु । क्लीबे सुलाक्, सुलाग् सुलाघी सुलाङ्घि २॥ ङन्ताः–पठितो ङ् येन पठितङ् अत्राधुटत्वान्न तृतीयः पठितङौ० पठितङ्भ्याम् । "ङ्णोः कटावन्तौ शिटि नवा" ॥१।३।१७॥ अन्ते क् पठितङ्क्षु, पठितङ्षु । क्लीबे पठितङ् पठितङी पठितङि २॥१॥

चन्ताः पुंस्यम्बुमुच् प्रायाः स्त्रियां वाच्–प्रमुखाः समाः ।
वाच्यलिङ्गाः स्निग्धत्वच्–मूलवृश्च्–सुक्रुञ्च्–मुखा मताः ॥

"चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ "घुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ "विरामे वा" ॥१।३।५१॥ अम्बुमुक्, ग् । स्वरे सन्धिः अम्बुमुचौ । तृतीये अम्बुमुग्भ्याम् । अम्बुमुक्षु, अम्बुमुख्षु । एवं जलमुचाद्याः । वाक्, वाग् वाचौ । तृतीये वाग्भ्याम् । वाक्षु, वाख्षु । एवं त्वच्–स्फिच्–शुच्–क्षच्–रुच्–मुख्यः । स्फिच् घण्टिकापर्यायः । स्निग्धत्वक्, ग् स्निग्धत्वचौ । स्निग्धत्वग्भ्याम् । स्निग्धत्वक्षु, स्निग्धत्वख्षु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे

स्निग्धत्वक्, ग् स्निग्धत्वची स्निग्धत्वश्चि २ । एवं सत्यावाच्–व्यक्तवाच्- मुखाः । मूलवश्च् "सस्य शषौ" ॥१। ३ । ६१॥ सिलोपे "संयोगस्यादौ०" ॥२।१।८८॥ शलोपे "यजसृज०" ॥२।१।८७॥ षत्वे "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ ड "विरामे वा" ॥१ । ३ । ५१॥ मूलवृट्, मूलवृड् । स्वरे सन्धिः मूलवृश्चौ । संयोगस्यादौ स्कोर्लुक्" ॥२ । १। ८८॥ शलोपे "यजसृज०" ॥२ १।८७॥ षे, डे च मूलवृड्भ्याम् । "अघोषे०" ॥२।३।५०॥ टे मूलवृट्सु, "शिटयाद्यस्य०" ॥१। ३ । ५९॥ मूलवृठ्सु अत्र "पदान्तात् टवर्गात्" ॥१।३।६३॥ इति प्रतिषेधात् "सस्य शषौ" ॥१।३।६१॥ न षत्वम् । स्त्रियामप्येवम् । क्लीबे मूलवृट्, मूलवृड् मूलवृश्ची "धुटां प्राक्" ॥१।४।६६॥ धुट्जातिर्गृह्यते मूलवृंश्चि २ । सुष्ठु कुञ्चति इति सुकुञ्च्-सिलोपे "पदस्य" ॥२।१।८९॥ इति चलोपे "युजञ्चक्रुञ्चो नो ङः" ॥२।१।७१॥ पदान्ते न् ङ् सुकुङ् । स्वरे सन्धिः सुकुञ्चौ सुकुञ्चः । सुकुञ्चम् । सुकुञ्चा "पदस्य" ॥२।१।८९॥ इति चलोपे "युजञ्चक्रुञ्चो नो ङः" ॥२।१।७१॥ इति ङ सुकुङ्भ्याम् । "ङ्णोः कटावन्तौ शिटि नवा" ॥१।३।१७। इति च क् अन्ते वा सुकुङ्क्षु, सुकुङ्षु । स्त्रियामप्येवम् । क्लीबे सुकुङ् सुकुञ्ची सुकुञ्चि २ ॥२॥

प्राञ्चप्राच–प्रमुखास्तुल्याःप्रत्यञ्च्–मध्वञ्च्–मुखाः समाः । उदञ्च् भिन्नः पृथग् तिर्यञ्च् सध्र्यञ्च् सम्यञ्च् समाविमौ ॥

प्रकर्षेण अञ्चति गच्छति क्विप् "अञ्चोऽनर्चायाम्" ॥ ॥४।२।४६॥ नलुक् प्राच् सि "अचः" ॥१।४।६९॥ धुटि नोन्तः सिलोपे "पदस्य" ॥२।१।८९॥ चलोपे "युजञ्च०" ॥२।१।७१॥ न् ङ् प्राङ् प्राञ्चौ प्राञ्चः । प्राञ्चम् "अच् च प्राग् दीर्घश्च" ॥२।१।१०४॥ अणिक्यघुटि यस्वरे अच् चपूर्वस्य दीर्घः प्राचः प्राचा "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ च् क् "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ क् ग प्रागभ्याम् प्राग्भिः । प्राचे० । प्राचः २ । "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ "नाम्यन्तस्था०" ॥२।३।१५॥ सु षु प्राक्षु, शिट्याद्यस्य०" ॥१।३।५९॥ प्राख्षु । यदा तु प्राञ्चति प्रपूजयति प्राञ्च् तदा "अञ्चोऽनर्चायाम्" ॥४।२।४६॥ न नलुक् ततः रूप ५ सदृशाणि । शसाद्यघुट्स्वरे "अच् च् प्राग्०" ॥२।१।१०४॥ इति न । प्राञ्चः । प्राञ्चा "पदस्य" ॥२।१।८९॥ चलोपे "युजञ्च०" ॥२।१।७१॥ न् ङ् प्राङ्भ्याम् प्राङ्भिः । प्राञ्चे । प्राञ्चः २ प्राञ्चोः । "पदस्य ॥२।१।८९॥ "युजञ्च्-" ॥२।१।७१॥ "ङ्णोः कटौ०" ॥१।३।१७॥ प्राङ्क्षु, प्राङ्षु । एवमन्येऽपि अञ्चन्ताः । आ० हे प्राङ् हे प्राञ्चौ हे प्राञ्चः । स्त्रियाम्-ङ्यां "अच् च प्राग्०" ॥२।१।१०४॥ प्राची, आर्चाया प्राञ्ची नदी-वत् । क्लीबे-प्राक्, प्राग् प्राची प्राञ्चि २ । प्राचा प्राग्भ्याम् इत्यादि । अर्चायां सिलोपे "पदस्य" २।१।८९॥ चलोपे "युजञ्च०" ॥२।१।७१॥ प्राङ् प्राञ्ची प्राञ्चि २ । प्राञ्चा । आ० एवम् । एवमपाञ्च्-अवाञ्च्-मुख्याः । प्रत्यञ्चतीति प्रत्यङ् प्रत्यञ्चौ ५ । "अच् च् प्राग् दीर्घश्च" ॥२।१।१०४॥ प्रतीचाः

प्रत्यग्भ्याम् । प्रत्यक्षु, प्रत्यख्षु । पूजायां तु शसादौ प्रत्यञ्चः । प्रत्यञ्चा प्रत्यङ्भ्याम् । प्रत्यङ्क्षु, प्रत्यङ्षु । स्त्रियां प्रतीची, पूजायां प्रत्यञ्ची नदीवत् । क्लीबे-प्रत्यक्, ग् प्रतीची प्रत्यञ्चि २ । एवं दध्यञ्च्-मध्वञ्च् ॥ उदञ्चतीति उदञ्च्-"अञ्चोऽनर्चायाम्" ॥४।२।४६॥ न्लुक् "अचः" ॥१।३।६९॥ "पदस्य" ॥२।१।८९॥ "युजञ्च्-" ॥२।१।७१॥ उदङ् उदञ्चौ ५ । "उदच् उदीच्" ॥२।१।१०३॥ अणिक्यघुटि यस्वरादौ उदीचः । उदीचा उदग्भ्याम् । उदक्षु, उदख्षु । पूजायां शसादौ उदञ्चः । उदञ्चा उदङ्भ्याम् उदङ्क्षु, उदङ्षु । स्त्रियाम्-उदीची, पू० उदञ्ची नदीवत् । क्लीबे-उदक्, ग् उदीची उदञ्चि २ ॥ तिरोऽञ्चति "तिरसस्तिर्यति" ॥३।२।१२४॥ तिर्यञ्च्० "अञ्चोऽनर्चायाम्" ॥४।२।४६॥ तिर्यक् तिर्यञ्चौ ५। "अच् च् प्राग दीर्घश्च" ॥२।१।१०४॥ अच् च् स्वराभावात् प्राग् न दीर्घः । अकाराभावात् तिरि आदेशो न । तिरश्चः । तिरश्चा तिर्यग्भ्याम् तिर्यग्भिः । तिरश्चे । तिर्यक्षु, तिर्यख्षु । पू० शसादौ तिर्यञ्चः । तिर्यञ्चा तिर्यङ्भ्याम् तिर्यङ्भिः । तिर्यङ्क्षु, तिर्यङ्षु । सहाञ्चति समञ्चति "सहसमः सध्रिसमि" ॥३।२।१२३॥ इति सध्र्यञ्च् सम्यञ्च्-सध्र्यङ् सध्र्यञ्चौ ५ । "अच् च्-" ॥२।१।१०४॥ सध्रीचः । सध्रीचा सध्र्यग्भ्याम् । सध्र्यक्षु, सध्र्यख्षु । पूजायां शसादौ सध्र्यञ्चः । सध्र्यङ्भ्याम् । सध्र्यङ्क्षु, सध्र्यङ्षु । स्त्रियाम्-सध्रीची, पू० सध्र्यञ्ची नदीवत् ।

क्लीबे-सध्र्यक्, सध्र्यग् सध्र्यची सध्र्यञ्चि २। एवं सम्यञ्च् ॥३॥

विष्वग्यञ्च्-देवद्र्यञ्चौ च सर्वद्र्यञ्च् प्रमुखास्तथा ।
अदमुयञ्चमुय्यञ्चमुमुयञ्चदद्र्यञ्चपि ॥ ४ ॥

विष्वग् अञ्चति देवमञ्चति क्विप् "सर्वादिविष्वग्देवाद्०" ॥३।२।१२२॥ विष्वद्र्यञ्च् देवद्र्यञ्च् सर्वं पूर्ववत् । विष्वद्र्यङ् विष्वद्र्यञ्चौ ५ । 'अच् च्०" ॥२।१।१०४॥ विष्वद्रीचः । विष्वद्रीचा विष्वद्र्यग्भ्याम् । विष्वद्र्यक्षु, विष्वद्र्यङ्क्षु । पु० शसादौ विष्वद्र्यञ्चः । विष्वद्र्यञ्चा विष्वद्र्यङ्भ्याम् विष्वद्र्यङ्भिः । विष्वद्र्यङ्षु । स्त्रियाम् विष्वद्रीची, पु० विष्वद्र्यञ्ची नदीवत् । क्लीबे विष्वद्र्यक्, ग् विष्वद्रीची विष्वद्र्यञ्चि २ ॥ देवद्र्यङ् देवद्र्यञ्चौ ५ । देवद्रीचः । देवद्रीचा देवद्र्यग्भ्याम् । देवद्र्यक्षु, देवद्र्यङ्षु । पु० शसादौ देवद्र्यञ्चः । देवद्र्यञ्चा । देवद्र्यङ्भ्याम् । देवद्र्यङ्क्षु, देवद्र्यङ्षु स्त्रियाम् देवद्रीची, पु० देवद्र्यञ्ची नदीवत् । क्ली० देवद्र्यक्, ग् देवद्रीची देवद्र्यञ्चि २ ॥ सर्वमञ्चतीति "सर्वादिविष्वग्०" ॥३।२।१२२॥ सर्वद्र्यञ्च्-सर्वद्र्यङ् सर्वद्र्यञ्चौ ५ । "अच् च्०" ॥२।१।१०४॥ सर्वद्रीचः सर्वद्र्यग्भ्याम् । सर्वद्र्यक्षु, सर्वद्र्यङ्क्षु । पु० शसादौ सर्वद्र्यञ्चः । सर्वद्र्यञ्चा सर्वद्र्यङ्भ्याम् । सर्वद्र्यङ्षु । स्त्रियाम्-सर्वद्रीची, पु० सर्वद्र्यञ्ची नदीवत् । क्लीबे सर्वद्र्यक्, ग् सर्वद्रीची सर्वद्र्यञ्चि २ । एवं यद्र्यञ्च्-एतद्र्यञ्च्-अन्यद्र्यञ्च्-मुख्याः ॥ अमुमञ्चति "सर्वादि-

विष्वग्०" ॥३।२।१२२॥ वाऽद्रौ मत्वे "मादुवर्णोऽनु" ॥२।१।४७॥ मपरवर्णे उत्वम् । तदपि मत्वम्—

परतः केचिदिच्छन्ति केचिदिच्छन्ति पूर्वतः ।
उभयोः केचिदिच्छन्ति केचिदिच्छन्ति नोभयोः ॥१॥

परतस्तावत् अदमुयञ्च्-अदमुयङ् अदमुयञ्चौ ५ । "अच् च् प्राग्०" ॥२।१।१०४॥ "अदोमुमी" ॥१।२।३५॥ न सन्धिः अदमुईचः । केचिद् वत्वमपीच्छन्ति अदम्वीचः । एवमग्रेऽपि । अदमुईचा अदम्वीचा अदमुयग्भ्याम् अदमुयग्भिः । अदमुईचे । अदमुयक्षु, अदमुयख्षु । पु० शसादौ अदमुयञ्चः । अदमुयञ्चा अदमुयङ्भ्याम् अदमुयङ्भिः । अदमुयञ्चे । अदमुयङ्क्षु, अदमुयङ्षु । स्त्रियाम्-अदमुयञ्ची नदीवत् २ । क्लीबे-अदमुयक्, ग् अदमुईची अदम्वीची अदमुयञ्चि २ । पूर्वतः अमुद्र्यञ्च्-अमुद्र्यङ् अमुद्र्यञ्चौ ५ । अमुद्रीचः । अमुद्रीचा अमुद्र्यग्भ्याम् । अमुद्र्यक्षु, अमुद्र्यख्षु । पु० शसादौ अमुद्र्यञ्चः । अमुद्र्यञ्चा अमुद्र्यङ्भ्याम् । अमुद्र्यङ्क्षु, अमुद्र्यङ्षु स्त्रियाम्-अमुद्रीची, पु० अमुद्र्यञ्ची नदीवत् । क्लीबे-अमुद्र्यक्, ग् अमुद्र्यञ्ची अमुद्र्यञ्चि २ । उभयतोऽपि अमुमुयञ्च्-अमुमुयङ् अमुमुयञ्चौ ५ । "अदोमुमी" ॥१।२।३५॥ न अमुमुईचः केचित् सन्धिमिच्छन्ति अमुम्वीचः । अमुमुईचा अमुम्वीचा अमुमुयग्भ्याम् अमुमुयग्भिः । अमुमुयक्षु, अमुमुयख्षु । पु० शसादौ अमुमुयञ्चः । अमुमुयञ्चा अमुमुयङ्भ्याम् अमुमुयङ्भिः ।

अमुमुयङ्क्षु, अमुमुयङ्षु । स्त्रियाम्-अमुमुईची अमुम्वीची पू० अमुमुयञ्ची नदीवत् । क्लीबे-अमुमुयक्, अमुमुयग् । अमुमुईची अमुम्वीची अमुमुयञ्चि २ । उभयतो निषेधः अदद्र्यङ् अदद्र्यङ् अदद्र्यञ्चौ ५ । अदद्रीचः । अदद्रीचा अदद्र्यग्भ्याम् अदद्र्यग्भिः । अदद्र्यक्षु, अदद्र्यख्षु । पू० शसादौ अदद्र्यञ्चः । अदद्र्यञ्चा अदद्र्यङ्भ्याम् अदद्र्यङ्भिः । अदद्र्यङ्क्षु, अदद्र्यङ्षु । स्त्रियाम्-अदद्रीची पू० अदद्र्यञ्ची नदीवत् । क्लीबे-अदद्र्यक्, ग् अदद्रीची अदद्र्यञ्चि २॥४॥

गोऽञ्च् पृथग् दृषदञ्च्-मुख्या भिन्नाः प्राञ्चादयोऽर्चने ।
वाच्यलिङ्गाः समाऽञ्चन्ताः पुंसि जन्ता वणिज्-मुखाः ॥५॥

गामञ्चति गच्छति पूजयति वा क्विप् "एदोतः पदान्ते०" ॥१।२।२७॥ गोऽञ्च्-अत्र "स्वरे वाऽनक्षे" ॥१।२।२९॥ "वाऽत्य-सन्धिः" ॥१।२।३१॥ सूत्राभ्याम् रूप ३ गवाञ्च्-गोअञ्च्-'अञ्चोऽनर्चायाम्" ॥४।२।४६॥ इत्यादि गवाङ्, गोअङ्, गोऽङ् । गवाञ्चौ, गोअञ्चौ, गोऽञ्चौ ५ । "अञ्चो०" ॥४।२।४६॥ गवाचः, विसन्धिपक्षे "अघ् घ् प्राग-" ॥२।१।१०४॥ गोअचः, सन्धौ च गोऽचः । गवाचा, गोअचा, गोऽचा । गवाग्भ्याम् गोअग्भ्याम्, गोऽग्भ्याम् गवाग्भिः, गोअग्भिः, गोऽग्भिः । गवाचे, गोअचे, गोऽचे । एवमग्रे स्वरे । गवाक्षु, गोअक्षु, गोऽक्षु, गोऽख्षु । पू० शसादौ गवाञ्चः, गोअञ्चः, गोऽञ्चः । गवाञ्चा, गोअञ्चा, गोऽञ्चा ।

गवाङ्भ्याम्, गोअङ्भ्याम्, गोऽङ्भ्याम् । गवाङ्भिः ३ । गवाङ्क्षु, गोअङ्क्षु, गोऽङ्क्षु, गोऽङ्षु । स्त्रियाम्-गवाची, गोअची, गोऽची पु० गवाञ्ची, गोअञ्ची, गोऽञ्ची नदीवत् । क्लीबे-गवाक्, गोअक्, गोऽक्, ग । गवाची, गोअची, गोऽची । गवाञ्चि, गोअञ्चि, गोऽञ्चि २ ॥

दृषदमञ्चति दृषदञ्च्-दृषदङ् दृषदञ्चौ ५ । "अच् च् प्रागू०" ॥२।१।१०४॥ न दीर्घः "अघोषे प्रथमो०" ॥१।३।५॥ "तवर्गस्य०" ॥१।३।६०॥ दृषच्चः दृषच्चा दृषदग्भ्याम् दृषदग्भिः । दृषच्चे । दृषच्चः २ । दृषद्क्षु, खूषु । पु० शसादौ दृषदञ्चः । दृषदङ्भ्याम् दृषदङ्भिः । दृषदङ्क्षु, दृषदङ्षु । स्त्रियाम्-दृषच्ची पु० दृषदञ्ची नदीवत् । क्लीबे-दृषदक्, ग दृषच्ची दृषदञ्चि २ ॥ एवं योषिदञ्च्-मुख्याः ॥

साधुमञ्चति गच्छति पूजति वा साध्वञ्च्-साध्वङ् साध्वञ्चौ ५ । 'अच् च्०" ॥२।१।१०४॥ साधूचः । साधूचा साध्वग्भ्याम् । साध्वक्षु, साध्वखूषु । पु० साध्वञ्चा साध्वङ्भ्याम् । साध्वङ्क्षु, साध्वङ्षु । [स्त्रियाम्-साधूची, पु० साध्वञ्ची नदीवत् । क्लीबे-साध्वक्, ग् साधूची साध्वञ्चि २ ॥ एवं गुर्वञ्च्-मुख्याः ॥

शब्दं पृच्छतीति "दिद्युद्-" ॥५।२।८३॥ शब्दप्राच्छ्-"अनुनासिके च०" ॥४।१।१०८॥ छस्य द्विःपाठात् च्छः श "यजसृज०" ॥२।१।८७॥ श् ष् "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥

"विरामे वा" ॥१।३।५१॥ शब्दप्राट्, शब्दप्राड् शब्दप्राशौ शब्दप्राशः । शब्दप्राशं शब्दप्राशौ शब्दप्राड्भ्याम् शब्दप्राट्सु, ट्सु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-शब्दप्राट्, ड् शब्दप्राशी शब्दप्रान्शि २ । कातन्त्रे छः शोऽनित्यः तेन शब्दप्राशौ, छौ शब्दप्राच्छः, शः । शब्दप्राच्छा, शा । व्यञ्जने द्वयोरपि सदृग् रूपम् । क्लीबे-शब्दप्राशी, शब्दप्राच्छी शब्दप्रान्शि, शब्दप्रान्छि २॥ सिलुक् "चजः कगम्"॥२।१।८६॥ वणिक्, ग्-वणिजौ । स्वरे सन्धिः । वणिग्भ्याम् । वणिक्षु, वणिख्षु ॥ एवं क्ष्माभुज् ॥५॥

राज्-सम्राजौ समावृत्विज् भिन्ना रुज्-स्रज्-मुखाः स्त्रियाम् ।
क्लीबे त्वसृज्-मुखा वाच्यलिङ्गा देवेज्-मुखाः सगाः ॥६॥

"यजसृज०" ॥२।१।८७॥ राट्, राड् राजौ । राड्भ्याम् । राट्सु, राट्सु ॥ एवं सम्राज् ॥ ऋतौ यजति ऋत्विज्- "चजः०" ॥२।१।८६॥ बाधकं "यजसृज०" ॥२।१।८७॥ बाधकं "ऋत्विज्०" ॥२।१।६९॥ इति ग् ऋत्विग्, क् । अतो वणिग्वत् ॥ "चजः०" ॥२।१।८६॥ क् रुक्, ग् रुजौ रुजः । वणिग्वत् ॥ सृजतीति "ऋत्विज्०" ॥२।१।६९॥ इति स्रज्-गत्वं च स्रग् क् वणिग्वत् ॥ "अनतो लुप्" ॥१।४।५९॥ "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ असृक्, ग् असृजी असृञ्जि । शसादौ "दन्तपाद०" ॥२।१।१०१॥ इति असन् नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ असानि, असृञ्जि । "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ अस्ना, असृजा । असभ्याम्, "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ असृग्भ्याम् । असभिः, असृग्भिः अस्ने, असृजे । अस्नि, असनि, असृजि । असस्सु, असृक्षु, असृख्षु ॥ आदेशप्रक्रियां विना अन्येऽप्येवम् ॥ देवं

यजति क्विप् "यजादि०" ॥४।१।७९॥ य्वृत् देवेज्-"यजसृज०" ॥२।१।८७॥ षे डे देवेट्, देवेड् । देवेजौ स्वरे सन्धिः । देवेड्भ्याम् । देवेट्सु, देवेट्त्सु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-देवेट् ड् देवेजी देवेञ्जि २ । एवं ऋजुसृज्-केशपरिमृज्-गिरिराज्-विभ्राज्-परिव्राज् ॥६॥

धानाभ्रस्ज् भेदभाक् तृष्णज् युज् बहूर्ज्-प्रमुखाः पृथक् ।
झन्ता जन्ता टवर्गान्ता वाच्यलिङ्गाः प्रकल्पिताः ॥७॥

धाना भृज्जतीति "ग्रहव्रश्च-" ॥४।१।८४॥ य्वृत् धानाभ्रस्ज्-"संयोगस्य०" ॥२।१।८८॥ "यजसृज०" ॥२।१।८७॥ धानाभृट्, ड् । स्वरादौ "सस्य शषौ" ॥१।३।६१॥ शे "तृतीयः०" ।१।३।४९॥ जे धानाभृज्जौ । धानाभृड्भ्याम् । धानाभृट्सु, ट्त्सु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-धानाभृट्, ड् धानाभृज्जी धानाभृञ्जि २ ॥ तृष्यतीति तृष्णज्-"चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ तृष्णक्, ग् । तृष्णजौ स्वरे सन्धिः । तृष्णग्भ्याम् । तृष्णक्षु, तृष्णख्षु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-तृष्णक्, ग् तृष्णजी तृष्णञ्जि २॥ एवं धृष्णोतीति धृष्णज् ॥ स्वपीतीति स्वप्नज् ॥ युनक्तीति युज्-"युजोऽसमासे" ॥१।४।७१॥ घुटि नोन्तः "पदस्य" ॥२।१।८१॥ युजञ्च०" ॥२।१।७१॥ युङ् युञ्जौ ५ । युजः । युजा "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ युग्भ्याम् । युक्षु, युख्षु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे युक्, ग् युजी युञ्जि २ । समासे तु न नोन्तः । अश्वयुक्, ग् । अश्वयुजौ स्वरे सन्धिः । अश्वयुग्भ्याम् । अश्वयुक्षु, ख्षु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-अश्वयुक्, ग् अश्वयुजी "धुटां प्राक्" ॥१।४।६६॥ अश्वयुञ्जि २ । अश्वयुज् मासि वाच्ये पुलिङ्गः अन्यार्थे वाच्यलिङ्गः । बहून् ऊर्जयतीति बहूर्ज्ज् "रात् सः" ॥२।१।९०॥ इति

नियमात् "पदस्य" ॥९।१।८९॥ इति न जलोपः । ततो "धुटो धुटि स्वे वा" ॥१।३।४८॥ आद्यजलोपे "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ "विरामे वा" ॥१।३।५१॥ "ह्रादर्ह०" ॥१।३।३१॥ बहूर्क्क् बहूर्ग्ग् । बहूर्ज्जौ स्वरे सन्धिः । बहूर्ग्भ्याम् । बहूर्क्षु, बहूर्ख्षु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-बहूर्क्क्, बहूर्ग्ग् बहूर्जी "लों वा" ॥१।४।६७॥ वा ने बहूर्जि, बहूर्ञ्जि २ ॥ एवं अर्धं भजते अर्धभाज् । निर्गतो रुजः निरुज् तृष्णज्वत् ॥ साधु मज्जतीति साधुमस्ज्० "संयोगस्य०" ॥२।१।८८॥ "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ साधुमक् ग् । "सस्य शषौ" ॥१।३ ६१॥ शे "तृतीय ०" ॥१।३।४९॥ जे साधुमज्जौ । एवं स्वरे सन्धिः । साधुमग्भ्याम् । साधुमक्षु, ख्षु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-साधुमक्, ग् साधुमज्जी साधुमञ्जि २ । शिष्यं मर्जतीति शिष्यमर्ज्-"धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ "चज कगम्" ॥२।१।८६॥ शिष्यमर्ग्, र्क् । शिष्यमर्जौ स्वरे सन्धिः । शिष्यमर्ग्भ्याम् । शिष्यमर्क्षु, र्ख्षु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-शिष्यमर्ग्, र्क् शिष्यमर्जी "लों वा" ॥१।४।६७॥ शिष्यमर्जि, शिष्यमर्ञ्जि २ ॥ जलमुञ्जति जलोञ्ज्-"पदस्य" ॥२।१।८९॥ "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ जलोक्, ग् । जलोञ्जौ । जलोग्भ्याम् । जलोक्षु, जलोख्षु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-जलोक्, ग् जलोञ्जी जलोञ्जि २ ॥ यदा लिखितो ज्ञ येन स लिखितज्ञ् तदा कातन्त्रे "चवर्ग०" ॥२।३।४८॥इति गत्वं न स्यात् । दृगादि-कृतः साहचर्यात् चवर्गोऽपि कृदन्त एवं ग्राह्यः । लिखितज्ञ् । लिखितज्ञौ स्वरे सन्धिः । लिखितज्भ्याम् । लिखितच्सु, छ्सु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-लिखितच्, ज् लिखितज्ञी लिखितञ्ज्ञि २ । व्याकरणे लिखितग्, क् ॥ अन्ताः-ज्ञातञ्-स्वरे अधुट्त्वात् व्यञ्जनेऽपि सन्धिः ज्ञातञ् ज्ञातञौ । ज्ञात-

ञ्भ्याम् । ज्ञातञ्सु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे ज्ञातञ् ज्ञातञ्जी ज्ञातञ्जि २ ॥ टन्ताः नाट्यनट्, ड् । नाट्यनटौ स्वरे सन्धिः । नाट्यनड्भ्याम् । नाट्यनट्सु, ट्सु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-नाट्यनट्, ड् नाट्यनटी नाट्यनण्टि २ ॥ ठन्ताः-शास्त्रपठ्-शास्त्रपट्, ड् शास्त्रपठौ । शास्त्रपड्भ्याम् । शास्त्रपठ्सु, ट्सु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे शास्त्रपठ्, ड् शास्त्रपठी शास्त्रपण्ठि २ ॥ पठितड्-लिखितढ्-मुख्या डन्ताः ढन्ताश्च ज्ञेयाः ॥ णन्ताः सुगण् प्रगुण्-सराण् सवाण् विष्वाण् इत्येते क्विबन्ताः । सिलोपे सुगण् । सुगणौ स्वरे सन्धिः । सुगण्भ्याम् । सुपि "ङ्णोः कटावन्तौ शिटि नवा" ॥१।३।१७॥ सुगण्ट्सु, सुगण्सु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-सुगण् सुगणी सुगणि २ ॥ एवमन्ये ॥ ७ ॥

तन्ताः पुंसि मरुन्मुख्याः स्त्रियां विद्युन्मुखाः समाः ।
क्लीबे जगन्मुखास्तत्र यकृतः शकृतोऽन्तरम् ॥ ८ ॥

मरुत्-विपश्चित्-नीवृत्-तनूनपात्-परभृत्-मुरजित् ॥ मरुत्, द् । मरुतौ स्वरे सन्धिः । मरुद्भ्याम् । मरुत्सु, थ्सु ॥ विद्युत् तडित्-योषित् । विद्युत्, द् । मरुत्वत् ॥ "अनतो लुप्" ॥१।४।५९॥ जगत् द् जगती जगन्ति २ । अग्रे मरुत्-वत् ॥ एवं पृषत्-उदश्वित् ॥ यकृत्-शकृतोः शसादौ "दन्त-पाद०" ॥२।१।१०१॥ इति यकन्-शकन् आदेशौ । यकृत्, द् यकृती यकृन्ति, यकानि २ । यकृता, यक्ना यकृद्भ्याम्, यकभ्याम् यकृद्भिः, यकभिः । यकृते, यक्ने । यकृतः, यक्नः २ । यकृति, यक्नि, यकनि । यकृत्सु, यकृथ्सु, यकसु । एवं शकृत् ॥ ८ ॥

वाच्यलिङ्गा महन्त्–मुख्याः शन्तृङन्ताश्च सान्तराः ।
करिष्यन्त्–खजित् कृतवन्त् यावन्त्-इयन्त्-मुखास्तथा ॥९॥

अत्र सूत्रे कातन्त्राभिप्रायेण महत्–आद्याः शब्दा नोपान्त्या गृहीताः । व्याकरणे तु पश्चान्नागमः । महत्–बृहत्–आयुष्मत्–मुख्या मिथः सान्तराः । "ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ घुटि नोन्तः "न्स्महतोः" ॥१।४।८६॥ शेष घुटि "पदस्य" ॥२।१।८९॥ महन् महान्तौ ५ । महतः । महता महद्भ्याम् महद्भिः । महत्सु । आ० हे महन् हे महान्तौ हे महान्तः । स्त्रियाम्–महती नदीवत् । क्लीबे–महत्, द् महती महान्ति २॥ बृहत्–"ऋदुदितः" ॥ १ । ४ । ७० ॥ अत्वन्तत्वाभावात् "अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ इति न दीर्घः बृहन् बृहन्तौ ५ । बृहतः । बृहता बृहद्भ्याम् । बृहत्सु, थ्सु । आ० हे बृहन् । स्त्रियाम्–बृहती नदीवत् । क्लीबे बृहत्, द् बृहती बृहन्ति २ ॥ आयुर्विद्यतेऽस्य आयुष्मत्–"ऋदुदितः" ॥ १ । ४ । ७० ॥ "अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ दीर्घ "पदस्य" ॥२।१।८९॥ आयुष्मान् आयुष्मन्तौ ५ । आयुष्मतः । आयुष्मता आयुष्मद्भ्याम् । महत्वत् । आ० हे आयुष्मन् । स्त्रियाम् आयुष्मती नदीवत् । क्लीबे–आयुष्मत्, द् आयुष्मती आयुष्मन्ति २ ॥ एवं गोमत्–अग्निमत । "मावर्णान्त" ॥२।१।९४॥ इति धनवत् मुख्याः॥ अन्येऽप्येवं हिमवत्-विद्युत्वत्–भास्वत् विवस्वत्–उदन्वत्–नभस्वत् एते प्रायः पुल्लिङ्गाः । विवक्षया वाच्यलिङ्गाः ॥ जाम्बवत्–हनूमत्–शब्दौ पुंस्येव ॥ एतेऽपि आयुष्मत्वत् ॥ शत्रन्ता–भवत्–अदत्–दीव्यत्–सुन्वत्–तुदत्–तन्वत्–रुन्धत्–कृणत्–चोरयत्–मुख्या–मिथः सान्तराः ॥ "ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ नोन्तः "अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ न दीर्घः "पदस्य" ॥२।१।८९॥ भवन् भवन्तौ ५ । भवतः । भवता

भवद्भ्याम् । भवत्सु, भवथ्सु । स्त्रियाम्–ङ्यां "श्यशवः" ॥२।१।११६॥ इति नित्यम् अतुरन्तो भवन्ती नदीवत् । क्लीबे-भवत् भवती भवन्ति २। आ० एवम् । युष्मदर्थः सर्वादि भवतु–शब्दो न शत्रन्तः "ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ "अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ भवान् । शेष शत्रन्त–भवत्वत् । स्त्रियाम्–भवती नदीवत् ॥ अत्तीति अदन् अदन्तौ अदन्तः । भवत्वत् । स्त्रियामदती नदीवत् । क्लीबे–अदन् अदती अदन्ति २ ॥

जक्षादिपञ्चकम् जक्षत्–दरिद्रत्–जाग्रत्–चकासत्–अनुशासत्। अत्र "ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ घुटि नोन्तः "अन्तो नो लुक्" ॥४।२।९४॥ नलोपः जक्षत्, जक्षद् जक्षतौ जक्षतः । जक्षतम् जक्षतौ जक्षतः । जक्षता जक्षद्भ्याम् । जक्षत्सु, जक्षथ्सु । आ० हे जक्षत् । स्त्रियाम्–जक्षती नदीवत् । क्लीबे–जक्षत्, द् जक्षती "शौ वा" ॥४।२।९५॥ वा नलोपे जक्षति, जक्षन्ति २ । आ० एवम् ॥ दरिद्रातीति दरिद्रत् "श्नश्चातः" ॥४।२।९६॥ आलोपः दरिद्रत् इत्यादि सर्वं पूर्ववत् । स्त्रियाम्–दरिद्रती । क्लीबे-दरिद्रत् दरीद्रती "शौ वा" ॥४।२।९५॥ दरिद्रति, दरिद्रन्ति २ ॥ एवं जाग्रत् इत्यादि । स्त्रियाम्–जाग्रती । क्लीबे–जाग्रत् जाग्रती जाग्रति, जाग्रन्ति २ ॥ चकासत् इत्यादि । स्त्रियाम्–चकासती । क्लीबे–चकासत् चकासती चकासति, चकासन्ति २ ॥ अनुशासति, न्ति २ ॥ ह्वादयः जुहोतीति शतृ "ह्वः शिति" ॥४।१।१२॥ "गहोर्जः" ॥४।१।४०॥ "ह्निणोरप्विति व्यौ" ॥४।३।१५॥ जुह्वत्–'ऋदुदितः' ॥१।४।७०॥ "अन्तो नो लुक्" ॥४।२।९४॥ जुह्वत् जुह्वतौ जुह्वतः । जुह्वतं तौ तः । जुह्वता जुह्वद्भ्याम् । जुह्वत्सु, जुह्वथ्सु । आ० एवम् । स्त्रियाम्–जुह्वती । क्लीबे–जुह्वत्

जुह्वती "शौ वा" ॥४।२।९५॥ जुह्वति, न्ति २। आ० एवम् ॥ 'डुदांग्क् दाने' ददातीति ह्विस्वादिके ददत् ददतौ ददतः। ददतम् ददतौ ददतः। ददता ददद्भ्याम्। ददत्सु, ददथ्सु। आ० एवम्। स्त्रियाम्-ददती। क्लीबे-ददत् ददती "शौ वा" ॥४।२।९५॥ ददति, न्ति २। आ० एवम्। एवं दधत्-बिभ्यत्-बिभ्रत्-मुख्या ददत्वत् ॥ भादयः-भातीति "ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ भान् भान्तौ ५। भातः। भाता भाद्भ्याम्। भात्सु, भाथ्सु। आ० एवम्। स्त्रियाम् ङ्यां "अवर्णादश्नोऽन्तो०" ॥ २।१।११५॥ अतुः वाऽन्तो भाती, भान्ती नदीवत्। क्लीबे-भात् "अवर्णादश्नोऽन्तो०" ॥२।१।११५॥ भान्ती, भाती भान्ति २। आ० एवम्। यात्-वात्-स्नात् मुख्याः॥

दीव्यतीति दीव्यत्-दीव्यन् दीव्यन्तौ ५। दीव्यता दीव्यद्भ्याम। स्त्रियाम्-ङ्यां "श्यशवः" ॥२।१।११६॥ दीव्यन्ती नदीवत्। क्लीबे-दीव्यत् "श्यशवः" ॥२।१।११६॥ दीव्यन्ती दीव्यन्ति २॥ एवं सीव्यत्-मुख्याः। 'षुंगट्' सुनोतीति सुन्वन् सुन्वन्तौ५। सुन्वतः इत्यादि। स्त्रियाम्-सुन्वती नदीवत्। क्लीबे सुन्वत् सुन्वती सुन्वन्ति २॥ तुदतीति तुदत्-तुदन् तुदन्तौ ५ इत्यादि। स्त्रियाम्-"अवर्णादश्नोऽन्तो०" ॥२।१।११५॥ तुदन्ती, तुदती नदीवत्। क्लीबे तुदन् "अवर्णादश्नो०" ॥२।१।११५॥ तुदन्ती, तुदती तुदन्ति २ ॥ 'तनूमी' तनोतीति तन्वन् इत्यादि। स्त्रियाम्-तन्वती नदीवत्। क्लीबे-तन्वत् तन्वती तन्वन्ति २ ॥ 'रुधूंपी' रुणद्धीति रुन्धन् रुन्धन्तौ ५। रुन्धतः इत्यादि। स्त्रियाम् रुन्धती नदीवत्। क्लीबे रुन्धत् रुन्धती रुन्धन्ति २ ॥ 'डुक्रींग्श्' क्रीणातीति "श्नश्चातः" ॥४।२।९६॥ क्रीणन् क्रीणन्तौ इत्यादि। स्त्रियाम्

क्रीणती नदीवत् । क्लीबे क्रीणत् क्रीणती क्रीणन्ति २॥ 'चुरण्' चोरयतीति चोरयन् चोरयन्तौ इत्यादि । स्त्रियाम्–ङ्यां "श्यशवः" ॥२।१।११६॥ चोरयन्ती नदीवत् । क्लीबे–चारयत् "श्यशवः" ॥२।१।११६॥ चोरयन्ती चोरयन्ति २ । आ० एवम् ॥ करिष्यत् कारयिष्यत् ॥ सूत्रे खजित् अत्र शत्रुं जयतीति शत्रुजित् "ह्रस्वस्य तः पित्कृति" ॥४।४।११३॥ शत्रुजितौ इत्यादि स्वरे व्यञ्जने च सन्धिः । स्त्रियामप्येवम् । क्लीबे शत्रुजित् शत्रुजिती शत्रुजिन्ति २ । आ० एवम् । एवमन्ये ॥ करोति स्म कृतवत्–"ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ "अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ कृतवान् कृतवन्तौ कृतवन्तः ५ । कृतवतः । कृतवता कृतवद्भ्याम् । कृतवत्सु, कृतवथ्सु । आ० हे कृतवन् । स्त्रियाम्–कृतवती नदीवत् । क्लीबे–कृतवत् कृतवती कृतवन्ति २ ॥ एवं चितवत् धृतवत्–मुख्याः ॥ यत् परिमाणमस्य "यत्तदेतदो डावादिः" ॥७।१।१४९॥ यावत्–"ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ "अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ यावान् यावन्तौ ५ । यावतः । यावता यावद्भ्याम् । यावत्सु, यावथ्सु । स्त्रियाम्–यावती नदीवत् । क्लीबे–यावत् यावती यावन्ति २ ॥ एवं तावत्–एतावत् ॥ इदं परिमाणमस्य इयत् पूर्ववत् इयान् इयन्तौ ५ इयतः इत्यादि । स्त्रियाम्–इयती नदीवत् । क्लीबे–इयत् इयती इयन्ति २ ॥ एव कियत् ॥९॥

थन्ता मता वाच्यलिङ्गास्तक्रमथ्–प्रमुखाः समाः ।
दन्ताः क्रव्याद्-मुखाः पुंसि स्त्रियां तुल्या दृषद् मुखाः ॥१०॥

'मन्थश्' तक्रं मथ्नातीति "नो व्यञ्जनस्यानुदितः" ॥४।२।४५॥ तक्रमथ्–सिलोपे "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥

"विरामे वा" ॥१।३।५१॥ तक्रमत्, द् तक्रमथौ स्वरे सन्धिः। तक्रमद्भ्याम्। तक्रमथ्सु। आ० एवम्। स्त्रियामेवम्। क्लीबे-तक्रमत्, द् तक्रमथी तक्रमन्थि २ ॥ एवमग्निमथ्-समुद्रमथ्-नीलीमथ्-मुख्याः ॥ क्रव्याद्, त् क्रव्यादौ इत्यादि। क्रव्याद्भ्याम्। क्रव्यात्सु, क्रव्याथ्सु ॥ एवं शास्त्रविदादयः ॥ दृषद्, त् दृषदौ स्वरे सन्धिः। दृषद्भ्याम्। दृषत्सु थ्सु। आ० एवम्॥ एवं विषद्-आपद्-परिषद्-संविद् प्रतिपद्-शरद्-मुख्याः॥१०॥

वाच्यलिङ्गास्तत्त्वविदाद्या व्याघ्रपाद्-मुखा अपि।
धन्ताः स्त्रियां समिध-मुख्या वाच्यलिङ्गास्तु संमताः॥११॥

तत्त्ववित्, द् इत्यादि पुंस्त्रियोः दृषद्वत्। क्लीबे-तत्त्ववित्, द् तत्त्वविदी तत्त्वविन्दि २। एवं शास्त्रविद्-बहुसंपद्-काष्ठभिदाद्याः॥ व्याघ्रस्येव पादावस्य "पात् पादस्याहस्त्यादेः" ॥७।३।१४८॥ व्याघ्रपात्, द् व्याघ्रपादौ ५। "यस्वरे पादः पदणिक्यघुटि" ॥२।१।१०२॥ व्याघ्रपाद्भ्याम् व्याघ्रपाद्भिः। व्याघ्रपदे। व्याघ्रपात्सु, थ्सु। आ० एवम्। स्त्रियाम्-वा ङ्यां "यस्वरे पादः०" ॥२।१।१०२॥ व्याघ्रपदी नदीवत्। पक्षे व्याघ्रपाद् पूर्ववत्। क्लीबे-व्याघ्रपाद्, त् "यस्वरे-" ॥२।१।१०२॥ व्याघ्रपदी व्याघ्रपान्दि २। आ० एवम्॥ एवमुपमाने सिंहपाद्-उष्ट्रपाद्॥ सङ्ख्यायामेकपाद् द्विपाद्-त्रिपाद्॥ सुपूर्व सुपाद्-मुख्याः॥ "धुटस्तृतीय" ॥२।१।७६॥ "विरामे वा" ॥१।३।५१॥ समित्, द् समिधौ इत्यादि स्वरे सन्धिः। "धुटस्तृतीयः" ॥ २।१।७६ ॥ समिद्भ्याम् समिद्भिः। "अघोषे प्रथमोऽशिटः", ॥१।३।५०॥ समित्सु, समिथ्सु। आ० एवम्॥ एवं क्षुध्-युध्-क्रुध्-मुख्याः ॥११॥

मृगाविध्–मर्माविध्–विक्रुध्–प्रमुखा ज्ञानबुध् तथा ।
नन्ताः पुस्यात्मनो मुख्या राजन्–मुख्याश्च सान्तराः ॥१२॥

मृगान् विध्यतीति क्विप् "ज्याव्यधः क्ङिति" ॥४।१।८१॥ य्वृत् "गतिकारकस्य नहिवृत्तिवृषिव्यधि०" ॥३।२।८५॥ प्राग् दीर्घो मृगाविध्–पुंसि स्त्रियां च मृगावित् इति समिध्वत् । क्लीबे–मृगावित्, द् मृगाविधी मृगाविन्धि २ । आ० एवम् ॥ एवं मर्माविध्–विक्रुध्–सुसमिध्–मुख्याः ॥ ज्ञानं बुध्यते ज्ञानबुध्–सिलोपे "गडदबादेः०" ॥२।१।७७॥ ज्ञानभुत्, द् । ज्ञानबुधौ एवं स्वरे सन्धिः । व्यञ्जन ज्ञानभुद्भ्याम् । ज्ञानभुत्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–ज्ञानभुत्, द् ज्ञानबुधी ज्ञानबुन्धि २ । आ० एवम् ॥ सिलोपे "नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ शेषे घुटि 'नाम्नो नोऽनह्नः' ॥२।१।९१॥ आत्मा आत्मानौ ५ । 'न वमन्तसंयोगात्" ॥२।१।१११॥ अलोपो न आत्मनः । आत्मना । स्यादिविधावसत्त्वात् आत्मभ्याम् आत्मभिः आत्मसु इत्यादौ दीर्घवैरत्वैस्त्वान्यकारान्तत्वाभावाद् न भवन्ति । आत्मने । आत्मनः २ । आ० "नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ इति न "नाऽऽमन्त्र्ये" ॥२।१।९२॥ नलोपाभावः हे आत्मन् हे आत्मनौ हे आत्मनः ॥ एवम् अध्वन्–यज्वन्–ब्रह्मन्–अश्मन्–मुख्या वमन्तसंयोगान्नान्ताः ॥ 'नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ "नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९१॥ राजा राजानौ ५ । अघुट्स्वरे "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ अलुक् "तवर्गस्य श्चवर्ग०" ॥१।३।६०॥ न् ञ् राज्ञः । राज्ञा राजभ्याम् राजभिः । राज्ञे । "ईङौ वा" ॥२।१।१०९॥ राज्ञि, राजनि । आ० हे राजन् ॥ एवं मूर्धन्–तक्षन्–मज्जन्–उक्षन्–मुख्या अवमन्तसंयोगान्नान्ताः ॥१२॥

भेदश्च श्व-युव-मघोनामिन्-हन्-पूषार्यमार्वताम् ।
विशेषः प्रतिदीव्नोऽपि स्त्रियां सीमन्-मुखाः समाः ॥१३॥

श्वा श्वानौ ५ । अघुट्स्वरे "श्वन्०" ॥२।१।१०६॥ इति व उः शुनः । शुना श्वभ्याम् श्वभिः । शुने इत्यादि । श्वसु । आ० हे श्वन् ॥ युवा युवानौ ५ । "श्वन्युवन्०" ॥२।१।१०६॥ इति उत्वे यूनः । यूना युवभ्याम् युवभिः । यूने । युवसु । आ० हे युवन् ॥ मघवा मघवानौ ५ । "श्वन्युवन्-मघोनः०" ॥२।१।१०६॥ इति उत्वे मघोनः । मघोना मघवभ्याम् मघवभिः । मघोनः २ । मघवसु । आ० हे मघवन् ॥ स्त्रियाम् "श्वन्०" ॥२।१।१०६॥ इति वस्य उत्वे शुनी यूनी मघोनी नदीवत् । कातन्त्रे मघवन् शब्दस्य वा मघवत् आदेशः । व्याकरणे तु पृथक् उदित् मघवत्शब्दः—सि "ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ "अभ्वादेः" ॥१।४।९०॥ मघवान् मघवन्तौ ५ । मघवतः । मघवता मघवद्भ्याम् मघवद्भिः । मघवते । मघवत्सु, मघवथ्सु । आ० हे मघवन् न्तौ न्तः । स्त्रियाम्-मघवती नदीवत् ॥ इन्शशोऽस्यास्तीति इन् शशिन्-"इन्हन्पूषा०" ॥१।४।८७॥"नाम्नो नः—" ॥२।१।९१॥ शशी । शिस्योरेति नियमात् न "नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ शशिनौ शशिनः । स्वरे सन्धि । व्यञ्जने "नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९६॥ शशिभ्याम् शशिभिः । शशिषु । आ० शेषसेरभावत् न दीर्घः "नाऽऽमन्त्र्ये" ॥२।१।९२॥ हे शशिन् हे शशिनौ हे शशिनः ॥ एवं मन्त्रिन्-वाजिन्-कञ्चुकिन्-दण्डिन्-मायाविन्-तेजस्विन्-तपस्विन्-महास्विन् तथा परमेष्ठिन् तथा तिष्ठतीत्येवंशालः स्थायिन् इति तद्धितेनन्ता उणादिकेनन्ताः कृदिनन्ताश्च ज्ञेयाः ॥

वृत्रं हतवान् क्विप् वृत्रहन्–"इन्हन्पूषा०" ॥१।४।८७॥ वृत्रहा। शिस्योरितिनियमात् न दीर्घः "रषृ०"॥२।३।६३॥ वृत्र हणौ ५। "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ हनो ह्नो घ्नः" ॥२।१।११२॥ वृत्रघ्नः। वृत्रघ्ना "नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९१॥ वृत्रहभ्याम् वृत्रहभिः। वृत्रघ्ने । वृत्रघ्नः २ । "ईङौ वा" ॥२।१।१०९॥ वृत्रहणि, वृत्रघ्नि । वृत्रहसु । आ० हे वृत्रहन् हे वृत्रहणौ हे वृत्रहणः ॥ एवं ब्रह्महन्–भ्रूणहन्–गोत्रहन्–अहिहन्–मधुहन्–मुख्या हन्नन्ताः ॥ "इन्हन्पूषा०" ॥१।४।८७॥ नियमात् पूषणौ ५। अनोऽस्य ॥२।१।१०८॥ "रषृवर्णात्०" ॥२।३।६३॥ पूष्णः। पूषभ्याम् पूषभिः। पूषणे। पूष्णः २। पूषणि, पूष्णि पूषसु । आ० हे पूषन् ॥ एवमर्यमन् ॥ अर्वा अर्वाणौ अर्वाणः। आत्मन्वत् । स्त्रियाम् अर्वती नदीवत् । कातन्त्रे विशेषः–"अर्वन्नर्वन्तिरसावनञ्" ॥२।३।२२॥ इति इर्वा अर्वन्तः ५। अर्वतः । अर्वता अर्वद्भ्याम् इत्याद्यग्रे महत्वत् । स्त्रियाम् अर्वती । नञि तु अनर्वा अनर्वाणौ अनर्वाणः ५ । अनर्वणः आत्मन्वत् ॥

प्रतिदीव्यतीति प्रतिदिवन्–"नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ प्रतिदिवानौ ५ । "अनोऽस्य" ॥ २ । १ । १०८ ॥ असद्विधौ स्वरादेशस्य लोपस्य स्थानिवद्भावप्रतिषेधात् "भ्वादेर्नामिनः०" ॥ २।१।६३ ॥ प्रतिदीव्नः वस्य ऊटि तु स्थानित्वमस्य प्रतिदीव्ना प्रतिदिवभ्याम् प्रतिदिवभिः प्रतिदीव्ने । प्रतिदीव्नः २ । प्रतिदीव्नि प्रतिदिवनि प्रतिदिवसु । आ० हे प्रतिदिवन् प्रतिदिवानौ प्रतिदिवानः ॥ "मनः" ॥२।४।१४॥ इति ङीर्न सिलोपे "नि दीर्घः" ॥१।४।८५॥ सीमा सीमानौ ५। "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ सीम्नः। सीम्ना सीमभ्याम् सीमभिः । सीम्ने सीम्नि, सीमनि सीमसु । आ०

हे सीमन् । पक्षे "ताभ्यां वाऽऽप् डित्" ॥२।४।१५॥ इति सीमा सीमे सीमाः । इत्यादि श्रद्धावत् । एंव पामन् पक्षे पामा । एवमन्ये स्त्रीलिङ्गा मन्नन्ताः ॥१३॥

क्लीबे सामन्-मुखाः ख्याः पर्व-जन्मादयः पृथक् ।
अह्नो भेदो वाच्यलिङ्गा बहुराजन्-मुखा मताः ॥१४॥

"अनतो लुप्" ॥१।४।५९॥ "नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९१॥ साम "ईङौ वा" ॥२।१।१०९॥ साम्नी, सामनी सामानि २। साम्ना सामभ्याम् सामभिः । साम्ने । साम्नि, सामनि सामसु । आ० "क्लीबे वा" ॥२।१।१०९॥ हे साम, सामन् हे साम्नी, सामनी सामानि ॥ एवं दामन्-धामन्-व्योमन्-नामन्-मुख्या अवमन्तसंयोगान्नान्ताः । सिलोपे नलोपे पर्व पर्वणी "न वमन्तसंयोगात्" ॥२।१।१११॥ अलुक् पर्वाणि २। पर्वणा पर्वभ्याम् पर्वभिः । पर्वणि पर्वसु । आ० हे पर्व, पर्वन् । शोभनानि पर्वाणि यस्या यष्टेरिति स्त्रीत्वे डाप्-प्रत्यय सुपर्वा श्रद्धावत् ॥ एवं वर्मन्-नर्मन्-जन्मन्-सद्मन्-मुख्या वमन्तसंयोगान्नान्ताः ॥ "अनतो लुप्" ॥१।४।५९॥ "रो लुप्यरि" ॥२।१।७५॥ अहः अह्नी, अहनी अहानि २। "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ अह्ना "अह्नः" ॥२।१।७४॥ रुः अहोभ्याम् अहोभिः । अह्नः २ । अह्नि, अहनि अहःसु । आ० हे अहः ॥

बहुराजन्-बहुतक्षन्-उद्दामन्-सुवृत्रहन्-भूरिधामन् इत्याद्या अवमन्तसंयोगान्नान्ताः । बह्वो राजानो यस्मिन् देशे स बहुराजा बहुराजानौ इत्यादि पूर्वराजन्वत् । स्त्रियाम्-बह्वो राजानो यस्यां पृथ्व्याम् अत्र "अनो वा" ॥२।४।११॥

"ताभ्यां वाऽऽप् डित्" ॥२।४।१५॥ इति सूत्र २ ङीडाप् विकल्पाभ्यां सौ बहुराज्ञी बहुराजा बहुराजन् पृथ्वी क्रमात् नदीश्रद्धा-पूर्वराजनशब्दवत् ॥ एवं बहून् क्लो[त]क्षान् शाला। उद्दाम्नी, उद्दामा, उद्दामन् वडवा । सुवृत्रघ्नी, सुवृत्रहा, सुवृत्रहन् पूः । भूरिधाम्नी, भूरिधामा, भूरिधामन् विद्या। क्लीबे बहुराज बहुराजनी, बहुराज्ञी बहुराजानि २ । आ० हे बहुराज, वहुराजन् । एवं प्राया अन्यऽप्यूह्या अबमन्त-संयोगान्नान्ताः ॥ सुपर्वन्-मेरुदृश्वन्-राजकृत्वन्-राजयुध्वन् सुशर्मन्-धृतवर्मन्-सुकर्मन् ॥ शोभनं पर्व यस्य स पुंसि सुपर्वा सुपर्वाणो ५। सुपर्वणः । सुपर्वणा सुपर्वभ्याम्। सुपर्वसु । आ० हे सुपर्वन् । स्त्रियाम्-"नोपान्त्यवतः" ॥२।४।१३॥ इति ङीनिषेधे "ताभ्यां वाऽऽप्०" ॥२।४।१५॥ इति वा डापि सुपर्वा सुपर्वन् श्रद्धावत् पक्षे सुपर्वन्वत् । क्लीबे-सुपर्व सुपर्वणी सुपर्वाणि २ । आ० हे सुपर्व, सुपर्वन् ॥ एवमन्ये ॥ मेरुदृष्टवान् । सह युध्यते स्म । राजानं युध्यते स्म । सहयुध्वा राजयुध्वा अन्त र्भूतणिगर्थः सकर्मकः राजानं योधितवान् इत्यर्थः । सह कृतवान् राजानं कृतवान् सहकृत्वा राजकृत्वा कनिप् सर्वत्र । स्त्रियाम् मेरु-दृश्वा, मेरुदृश्वन् । सुशर्मा । एवं सर्वे ॥

दण्डोऽस्यास्ति दण्डिन् पुंसि शशिवत् । स्त्रियाम्-दण्डिनी नदीवत्। क्लीबे-दण्डि दण्डिनी "इन्हन्०"॥१।४।८७॥ दीर्घो दण्डीनी२। शेषे शशिवत् । आ० हे दण्डिन् ॥ एवं ग्राहिन्-स्थायिन्-भाविन्-ध्वाङ्क्षरात्रिन्-उष्ट्क्रोशिन्-मुख्याः ॥ तथा "वत्स्यति गम्यादिः" ॥५।३।१॥ गमिन् आगामिन् । सर्वं द्रष्टु शीलमस्येति णिनि सर्वदर्शिन्-मुख्याश्च ॥ अथ वन्प्रत्ययान्ताः-सुष्ठु दधाति धयति वा सुष्ठु पिबति "मनवन्क्वनिप्विच्

क्वचित्" ॥५।१।१४७॥ इति सूत्रेण यथालक्ष्ममेते प्रत्ययाः स्युः- अत्र क्वनिप् "ईर्व्यञ्जनेऽयपि" ॥४।३।९७॥ सुधीवन्-सुपीवन् ॥ भूरि ददाति भूरिदावन्, घृतं पिबति घृतपावन् वन् अत्र क्ङिद्भावान्न ईः। 'आणृ' ओणतीति "मन्वन्०" ॥५।१।१४७॥ "वन्याङ् पञ्चमस्य" ॥४।२।६५॥ अवावन् । अग्रे गच्छति विजायते वन् । प्रातरेति क्वनिप् "वन्याङ् पञ्चमस्य" ॥४।२।६५॥ अग्रे गावन् विजावन् "ह्रस्वस्य तः०" ॥४।४।११३॥ प्रातरित्वन् ॥ पुंसि सुधीवा सुधीवानौ ५। "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ सुधीव्नः । सुधीव्ना सुधीवभ्याम् सुधीवभिः। सुधीव्नि, सुधीवनि सुधीवसु। आ० हे सुधीवन् हे सुधीवानौ हे सुधीवानः । एवं पुंसि सुपीवन्मुख्याः ॥ प्रातरित्वन्शब्दस्य "न वमन्त०" ॥२।१।१११॥ अघुट्स्वरे न अलोपे स्त्रियाम्- "णस्वराघोषाद् वनो रश्च" ॥२।४।४॥ ङी नो रश्च सुधीवरी-सुपीवरी-भूरिदावरी-घृतपावरी-प्रातरित्वरी-सहकृत्वरी-अवावरी-मेरुदृश्वरी-मुख्याः सर्वे नदीवत् ॥ घोषवत्पर वन्प्रत्ययान्न ङीः सहयुध्वा यज्वा । स्त्रियाम् पुनः "वा बहुव्रीहेः" ॥२।४।५॥ इति बहवा धीवानो यस्याः बहुधीवरी, बहुधीवा स्त्री । प्रियावावरी, प्रियावावा स्त्री । क्लीबे-सुधीव सुधीव्नी, सुधीवनी सुधीवानि २। आ० हे सुधीव, सुधीवन् ॥ प्रशाम्यतीति क्विप् "अहन्पञ्चमस्य०" ॥४।१।१०७॥ "मो नो म्वोश्च" ॥२।१।६७॥ प्रशान् नत्वस्यासत्त्वात् नलोपाभावः । प्रशामौ प्रशामः स्वरे सन्धिः । प्रशान्भ्याम् प्रशान्भिः प्रशान्सु । आ० हे प्रशान् प्रशामौ प्रशामः । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-प्रशान् प्रशामी प्रशामि २ । आ० एवम् । एवं प्रतान्-प्रदान्-आवान्-मुख्याः ॥१४॥

फन्तोऽप् स्त्रियां वाच्यलिङ्गाः शुच्यप्-मण्डपलिप्मुखाः ।
फन्ता बन्ता वाच्यलिङ्गा अरितुफ्-पुत्रचुम्ब्-मुखाः ॥१५॥

अप् बहुवचनान्तः । 'अपः" ॥१।४।८८॥ शेषघुटि दीर्घ आपः । "अपोऽद्भे" ॥२।१।४॥ अद्भिः । अद्भ्यः २ । अपाम् । अप्सु । आ० हे आपः ॥ शुचय आपो यत्र "अपः" ॥१।४।८८॥ शुच्यप्' ब् शुच्यपौ ५ । शुच्यपः । शुच्यपा शुच्यद्भ्याम् शुच्यद्भिः । शुच्यपे । शुच्यप्सु, फ्सु आ० हे शुच्यप् शुच्यपौ शुच्यपः । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-शुच्यप् शुच्यपी "नि वा" ॥२।१।८९॥ शुच्याम्पि शुच्यम्पि २ ॥ एवं बह्वाम्पि, बह्वम्पि २ । आ० एवम् । एवं स्वप् मुख्याः ॥ मण्डपं लिम्पति क्विप् माण्डपलिप् पौ इति स्वरे सन्धिः । "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ मण्डपलिब्भ्याम् । मण्डपलिप्सु, लिफ्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-मण्डपलिप्, ब् मण्डपलिपी मण्डपलिम्पि २ । आ० एवम् । एवं अक्षरलुप्-मन्त्रजप्-मुख्याः ॥ अरिं तुम्फति-अरितुफ्, ब् । अरितुफौ स्वरे सन्धिः । अरितुब्भ्याम् । अरितुप्सु, फ्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-अरितुफ्, ब् अरितुफी अरितुम्फि २ । एवं माल्यगुफ मुख्याः ॥ पुत्रं चुम्बति- पुत्रचुम्ब्, प् । पुत्रचुम्बौ स्वरे सन्धिः । पुत्रचुम्ब-भ्याम् । पुत्रचुम्प्सु, फ्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-पुत्रचुम्प्, ब् पुत्रचुम्बी पुत्रचुम्बि २ ॥१५॥

मन्ताः स्त्रियां ककुभ्-मुख्या वाच्यलिङ्गा विदभ्-मुखाः ।
मन्ता यन्ता वाच्यलिङ्गाः प्राप्तशमव्ययादयः ॥ १६ ॥

ककुप्, ब् । ककुभौ स्वरे सन्धिः । ककुब्भ्याम् ।

ककुप्सु, फ्सु । आ० एवम् ॥ विदम्भोति क्विप् विदभ्–सिलोपे "गडदबादेः०" ॥२।१।७७॥ विधप्, ब् । विदभौ स्वरे सन्धिः । विधब्भ्याम् । विधप्सु, बिधफ्सु । आ० हे विधप्, ब् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–विधप्, ब् विदभी विदम्भि २ । आ० एवम् ॥ गर्दभमाचष्टे णिज् गर्दभयतीति क्विप् "णेरनिटि" ॥ ४।३।८३ ॥ सिलोपे "गडदबादेः०" ॥२।१।७७॥ गर्धप्, ब् । गर्दभौ स्वरे सन्धिः । गर्धब्भ्याम् गर्धब्भिः । गर्धप्सु फ्सु । आ० हे गर्धप् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–गर्धप्, ब् गर्दभी गर्दम्भि २ ॥ कृतानुष्टुभ्–कृतानुष्टुप्, ब् । कृतानुष्टुभौ स्वरे सन्धिः । कृतानुष्टुब्भ्याम् । कृतानुष्टुप्सु, फ्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–कृतानुष्टुप्, ब् कृतानुष्टुभी कृतानुष्टुम्भि २। एवं दृष्टककुभ्–मुख्याः ॥ प्राप्तशम् प्राप्तसमौ । स्वरे सन्धिः । प्राप्तशम्भ्याम् । प्राप्तशम्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–प्राप्तशम् प्राप्तशमी प्राप्तशमि २ ॥ मन्तमव्ययम्–नक्तम्–तूष्णीम्–सम् तत्र पदसंज्ञार्था विभक्तिः ॥ अव्ययमाचष्टे णिज् अव्यययतीति क्विप् सिलोपे अव्यय् । अव्ययौ स्वरे सन्धिः । अव्यय्भ्याम् । अव्ययसु । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–अव्यय् अव्ययी अव्ययि २। एवमन्ये ॥ १६ ॥

रन्ताः स्त्रियां गिर्–धुर्–मुख्या वाच्यलिङ्गाः सुगिर्–मुखाः ।
तथा लन्ता विमल्–तुल्या वन्ता दिव्–प्रमुखाः स्त्रियाम् ॥

सिलोपे "पदान्ते" ॥२।१।६४॥ गीः । गिरौ स्वरे सन्धिः । गीर्भ्याम् गीर्भिः । "अरोः सुपि रः" ॥१।३।५७॥ षत्वे च गीर्षु । आ० एवम् ॥ घूः धुरौ इत्यादि गिर्वत् ॥ एवं

पुर्-मुख्याः ॥ द्वार्-द्वाः द्वारौ । स्वरे सन्धिः । द्वार्भ्याम् । द्वार्षु । वार्-शब्दं केचित् स्त्रीलिङ्गमिच्छन्ति । तन्मते-वाः वारौ द्वारवत् अन्ये तु क्लीबे तन्मते-वाः वारी वारि २ ॥ सुष्ठु गीर्यस्येति पुंस्त्रियोः पूर्ववत । क्लीबे-सुगीः सुगिरी सुगिरि २ ॥ विमलमाचष्टे विमलयतीति विमल्-पुंस्त्रियोः सर्वत्र सन्धिः विमल विमलौ । विमल्भ्याम् । विमल्सु । क्लीबे-विमल् विमली विमलि २। आ० एवम् । एवं धवल्-उज्ज्वल्-पठितहल्-मुख्याः ॥ "दिव औः सौ" ॥२।१।११७॥ द्यौः । दिवौ दिवः स्वरे सन्धिः । "उः पदान्तेऽनूत्" ॥२।१।११८॥ द्युभ्याम् । द्युषु । आ० एवम् । कातन्त्रे "वाऽम्याः" ॥२।२।२७॥ द्याम्, दिवम् ॥१७॥

वाच्यलिङ्गाः सुदिव्-प्रायाः शन्ता विश् पुंसि तु स्त्रियाम् ।
दिश्-समा वाच्यलिङ्गा नश्-जीवनश्-दृष्टदिश्-समाः ॥१८॥

शोभना द्यौर्यत्र पुंस्त्रियोः पूर्ववत् । क्लीबे-सुद्यु सुदिवी सुदिवि २ । आ० एवम् । एवं विमलदिव्-अतिदिव्-मुख्याः ॥ "यजसृज०" ॥२।१।८७॥ "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ विट्, ड् । विशौ स्वरे सन्धिः । विड्भ्याम् । विट्सु, विट्‌सु । आ० एवम् ॥ "ऋत्विज्-दिश०" ॥२।१।६९॥ दिक्, ग् । दिशौ स्वरे सन्धिः । दिग्भ्याम् दिग्भिः । दिक्षु, ख्षु । आ० एवम् । एवं दृश्-मुख्याः ॥ नश्यतीति नश्-"नशो वा" ॥२।१।७०॥ नक्, ग् पक्षे "यजसृज०" ॥२।१।८७॥ नट्, ड् । नशौ स्वरे सन्धिः । नग्भ्याम, नड्भ्याम् । नक्षु, नख्षु, नट्सु, नट्‌सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-नक्, नग्, नट्, नड् नशी नंशि २ । एवं जीवनश् ॥ दृष्टदिक्, ग् दृष्टदिशौ इत्यादि पुंस्त्रियोः दिश्वत् । क्लीबे-

दृष्टदिक्, ग् दृष्टदिशी दृष्टदिंशि २ । एवं दलं स्पृशति दलस्पृश्–"ऋत्विज्०" ॥२।१।६९॥ दलस्पृक्, ग् । दलस्पृशौ स्वरे सन्धिः । दलस्पृग्भ्याम् । दलस्पृक्षु, ख्षु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–दलस्पृक्, ग् दलस्पृशी दलस्पृंशि २ । आ० एवम् । एवं सदृश्–तादृश्–युष्मादृश्–भवादृश्–मुख्याः ॥ १८ ॥

षन्ता द्विषादयः पुंसि प्रावृष्–प्रभृतयः स्त्रियाम् ।
वाच्यलिङ्गाः सुवर्णमुष्–मुख्याः सजुष् दधृष् तथा ॥१९॥

"धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ द्विट्, ड् । द्विषौ स्वरे सन्धिः । द्विड्भ्याम् । द्विट्सु, द्विट्सु । आ० एवम् ॥ "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ प्रावृट्, ड् । प्रावृषौ स्वरे सन्धिः । प्रावृड्भ्याम् द्विष्वत् । एवं त्विष्–रुष्–विप्रुष्–तृष्–मुष्–मुख्याः ॥ 'शासूक्' आशासनमाशीः "क्रुत्संपदादिभ्यः०" ।।५।३।११४॥ क्विप् "आङः" ॥ ४ । ४ । १२० ॥ नाम्यन्तस्था०" ॥२।३।१५॥ षत्वे आशिष् सिलोपः षत्वस्यासत्त्वात् "सो रुः" ॥२।१।७२॥ 'पदान्ते" ॥२।१।६४॥ "रः पदान्ते०" ॥१।३।५३॥ आशीः । आशिषः स्वरे सन्धिः । षत्वस्यासत्त्वात् "सो रुः" ॥२।१।७२॥ षस्य रत्वे "शषसे०" ॥१।३।६॥ आशीष्षु, "रः पदान्ते०" ॥१।३।५३॥ आशीःपु । कातन्त्रे आशीर्षु । आ० एवम् ॥ सुवर्णमुष्ट्, ड् । सुवर्णमुषौ स्वरे सन्धिः । सुवर्णमुड्भ्याम् । सुवर्णमुट्सु, ट्सु । आ० एवम् ॥ स्त्रियामेवम् । क्लीबे–सुवर्णमुट्, ड् सुवर्णमुषी सुवर्णमुंषि । आ० एवम् ॥ सिलोपे "सजुषः ॥२।१।७३॥ ष् र् "पदान्ते" ॥२।१।६४॥ सजूः । सजुषौ स्वरे सन्धिः । सजूर्भ्याम् सजूर्भिः । सजूष्षु, सजूःषु । कातन्त्रे–सजूर्षु ।

आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–सजूः सजुषी सजूंषि २॥ धृष्णोतीति "ऋत्विज्०" ॥२।१।६९॥ इति सूत्रनिर्देशाद् द्वित्वं दधृष्–अनेनैव पदान्ते गत्वं च दधृक्, ग् । दधृषौ स्वरे सन्धिः । दधृग्भ्याम् भिः । दधृक्षु, ख्षु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे–दधृक् ग् दधृषी दधृंषि २॥१९॥

सन्ता वेधो–मुखाः पुंसि दोस्–पुंसोरन्तरं मतम् ।
उशनः–पुरुदंशोऽनेहसां भेदः स्त्रियां पुनः ॥२०॥

"अम्बादेः०" ॥१।४।९०॥ वेधाः । वेधसौ स्वरे सन्धिः । वेधोभ्याम् वेधोभिः । वेधस्सु, वेधःसु । आ० दीर्घो न हे वेधः हे वेधसौ हे वेधसः ॥ एवं चन्द्रमस्–उच्चैःश्रवस्–जातवेदस्-हिरण्यरेतस्-पुरोधस्-मुख्याः ॥ दोस्–षत्वे दोष् षत्वासत्त्वात् "सो रुः" ॥२।१।७२॥ एवमग्रे दोः दोषौ ५ । शसादौ "दन्तपाद०" ॥ २ । १ । १०१ ॥ इत्यादिना दोषन् "अनोऽस्य" ॥२।१।१०८॥ दोष्णः । दोषा, दोष्णा दोषभ्याम्, दोर्भ्याम् दोषभिः, दोर्भिः । दोष्णे, दोषे इत्यादि । दोषनि, दोष्णि, दोषि दोषसु पूर्ववत् "सो रुः" ॥२।१।७२॥ "शषसे०" ॥१।३।६॥ दोष्षु, दोःषु । आ० एवम् । दोस्–शब्दः क्लीबेऽप्यस्ति तत्र–दोः दोषी दोंषि २ । "दन्तपाद०" ॥२।१।१०१॥ इति नन्तपक्षे–दोषाणि ॥ आ० एवम् ॥ कातन्त्रे पुमन्स्–शब्दः । व्याकरणे तु पुम्सु उदित् घुटि "पुम्सोः पुमन्स्" ॥१।४।७३॥ "न्स्महतोः" ॥१।४।८६॥ शेषघुटि दीर्घः "पदस्य" ॥२।१।८९॥ पुमान् "शिड्हेऽनुस्वारः" ॥१।३।४०॥ पुमांसौ ५। पुंसः । पुंसा "पदस्य" ॥२।१।८९॥ स्लोपे "तौ मुमो व्यञ्जने स्वौ" ॥१।३।१४॥ पुम्भ्याम् पुम्भिः । पुंसे इत्यादि । पुंसि पुंसु । आ० हे पुमान् पुमांसौ पुमांसः ॥ "ऋदुशनस्०"

॥१।४।८४॥ "डित्यन्त्यस्वरादेः" ॥ २ । १ । ११४ ॥ उशना । उशमसौ स्वरे सन्धिः । "सो रुः" ॥२।१।७२॥ "घोषवति" ॥१।३।२१॥ उशनोभ्याम् उशनोभिः । उशनस्सु, उशनःसु । आ० "वोशनसः०" ॥१।४।८०॥ हे उशनः, हे उशनन् हे उशनसौ हे उशनसः । एवं पुरुदंशस्-अनेहस् परं आ० हे पुरुदंशः हे पुरुदंशसौ हे पुरुदंशसः ॥ हे अनेहः अनेहसौ अनेहसः ॥ उशना शुक्रः । पुरुदंशा इन्द्रः । अनेहा कालः ॥ २० ॥

सुमनोऽप्सरो-भास्-मुख्याः क्लीबे सन्ता महो-मुखाः ।
इसन्ताः सर्पिः-प्रमुखा उसन्ताश्च वपुर्निभाः ॥२१॥

"अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ सुमनाः । सुमनसौ इत्यादि वेधस्वत् ॥ अप्सरस् बहुवचनान्तः । केऽपि सर्ववचन मन्यन्ते "अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ अप्सराः । अप्सरसौ वेधस्वत् । आ० हे सुमनः । हे अप्सरः ॥ सिलोपे "सो रुः" ॥२।१।७२॥ "रः पदान्ते०" ॥ १।३।५३ ॥ भाः । भासौ स्वरे सन्धिः । "अवर्णभोभगो०" ॥ १ । ३ । २२ ॥ भाभ्याम् भाभिः । भास्सु, भाःसु । आ० एवम् ॥ "अनतो लुप्" ॥१।४।५९॥ सिलोपात् "अभ्वादेः०" ॥१।४।९०॥ न दीर्घः । एवं सर्वत्र । महः महसी महांसि २ । शेषं वेधस्वत् । आ० एवम् । एवं तेजस्-पयस्-तपस्-वासस्-श्रोतस्-ओजस्-शिरस्-अयस्-रक्षस्-सरस्- एनस्- तमस्-रेतस्-मनस्- वचस्- छन्दस्- श्रेयस्-मुख्या असन्ताः ॥ सर्पिस्-सर्पिः सर्पिषी शिः "धुटां प्राक्" ॥१।४।६६॥ षत्वं च ततः षत्वस्यासत्त्वात् "न्स्महतोः" ॥ १ । ४ । ८६ ॥ नी सर्पींषि २ । सर्पिषा षत्वासत्वाद् रः सर्पिर्भ्याम्

सर्पिषे इत्यादि पूर्ववत् । "सो रुः" ॥२।१।७२॥ सर्पिष्षु, सर्पिःषु । आ० एवम् । एवं बर्हिस्-शोचिस्-रोचिस्-अर्चिस्-हविस्-ज्योतिस्-छर्दिस्-मुख्या इसन्ताः ॥ वपुस्-वपुः वपुषी वपूंषि २ । वपुषा पूर्ववत् वपुर्भ्याम् वपुर्भिः । वपुषे । वपुषः २ । इत्यादि पूर्ववत् । वपुष्षु, वपुःषु । आ० एवम् । एवं धनुस्-आयुस्-चक्षुस्-जनुस्-यजुस्-मुख्या उसन्ताः ॥ २१ ॥

वाच्यलिङ्गा बहुविधास्तस्थिवस्-प्रमुखा मताः ।
हन्ताः पुंल्लिङ्गास्तुरासाह्--पृष्ठवाह्-सदृशा मताः ॥२२॥

कातन्त्रे तस्थिवन्स् । व्याकरणे तु 'स्थ' तस्थौ "तत्र क्वसुकानौ तद्वत्" ॥५।२।२॥ द्वित्वादिकं "घसेकस्वरातः क्वसोः" ॥४।४।८२॥ इट् "इडेत्पुसि चातो लुक्" ॥४।३।९४॥ तस्थिवस्-सिलुक् "ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ "न्सुमहतोः" ॥१।४।८६॥ "पदस्य" ॥२।१।८९॥ तस्थिवान् तस्थिवांसौ ५। "क्वसुऽमतौ च" ॥२।१।१०५॥ अघुट्स्वरे सेट् अपि क्वसु उष् तस्थुषः । तस्थुषा "स्रन्स्ध्वन्स्क्वस्०" ॥२।१।६८॥ तस्थिवद्भ्याम् तस्थिवद्भिः । तस्थुषे । तस्थुषः २ इत्यादि । "स्रन्स्ध्वन्स्क्वस्०" ॥२।१।६८॥ "अघोषे प्रथमोऽशिट" ॥१।३।५०॥ तस्थिवत्सु, "शिट्याद्यस्य०" ॥१।३।५९॥ तस्थिवत्सु। आ० हे तस्थिवन् । स्त्रियाम्-तस्थुषी नदीवत् । क्लीबे-"स्रंस्ध्वंस्०" ॥२।१।६८॥ तस्थिवत्, द् तस्थुषी तस्थिवांसि २ । आ० एवम् । एवं जग्मिवस्-अग्निवस्-पेचिवस्-शेकिवस् प्रायाः ॥ बभूवस्-बभूवान् बभूवांसौ ५ । "क्वसुऽमतौ च" ॥२।१।१०५॥ "धातोरिवर्ण०" ॥२।१।५०॥ "भुवो वः परोक्षा०" ॥४।२।४३॥ बभूवुषः । बभूवुषा "स्रन्स्ध्वन्स्क्वस्०"

॥२।१।६८॥ बभूवद्भ्याम् बभूवद्भिः बभूवुषे । बभूवुषः २ इत्यादि । "स्रन्स्ध्वन्स्क्वस्०" ॥२।१।६८॥ बभूवत्सु, थ्सु। आ० हे बभूवन् । स्त्रियाम् बभूवुषी नदीवत् । क्लीबे-"स्रन्स्ध्वन्स्क्वस्०" ॥२।१।६८॥ बभूवत्, द् बभूवुषी बभूवांसि २ एवंविधा अन्येऽप्येवम् ॥ वेत्तीति "वा वेत्तेः क्वसुः" ॥ ५।२।२२ ॥ विद्वस्-विद्वान् विद्वांसौ ५ । "क्वसुऽमतौ च" ॥२।१।१०५॥ विदुषः । विदुषा "स्रन्स्ध्वन्स्क्वस्०" ॥२।१।६८॥ विद्वद्भ्याम् विद्वद्भिः । विदुषे इत्यादि । विद्वत्सु, विद्वथ्सु। आ० हे विद्वन् । स्त्रियाम् विदुषी नदीवत् । क्लीबे-विद्वत् द् विदुषी विद्वांसि २ । आ० एवम् ॥ 'स्रंसूङ्' उखया 'स्रंसते क्विप् "नो व्यञ्जनस्य०" ॥ ४ । २ । ४५ ॥ उखास्रस् "स्रसूध्वंस्०" ॥२।१।६८॥ उखास्रत्, द् । उखास्रसौ स्वरे सन्धिः । उखास्रद्भ्याम् उखास्रद्भिः । उखास्रत्सु, थ्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-उखास्रत्, द् उखास्रसी उखास्रंसि २ । आमन्त्रणे एवम् ॥ पर्णानि ध्वंसते क्विप् "नो व्यञ्जनस्य" ॥४।२।४५॥ पर्णध्वस्-"स्रंसूध्वंस्०" ॥२।१।६८॥ पर्णध्वत्, द् इत्यादि उखास्रस्वत् ॥ श्रेयसु उदित् "ऋदुदितः" ॥१।४।७०॥ "न्सूमहतोः" ॥१।४।८६॥ "पदस्य" ॥२।१।८९॥ श्रेयान् अत्र संयोगान्तलोपस्य परे कार्येऽसत्त्वात् "नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९१॥ इति नलोपो न स्यात् । स्यादिविधौ चासत्त्वात् अत्वसन्तत्वादिलक्षणो दीर्घः स्यात् । एवं भवान् इत्यादिषु । श्रेयांसौ ५ श्रेयसः । श्रेयसा श्रेयोभ्याम् श्रेयोभिः । श्रेयस्सु । आ० हे श्रेयन् । स्त्रियां श्रेयसी नदीवत् । क्लीबे-श्रेयः श्रेयसी श्रेयांसि २ । आ० एवम् । एवं गरीयस्-लघीयस्-साधीयस्-कनीयस्-यवीयस् -क्षपीयस्-क्षोदीयस्-स्थेयस् -स्फेयस् - वरीयस् - त्रपीयस् - द्राघीयस् -ह्रसीयस्-

वृद्धीयस्-भूयस्-प्रवीयस्-प्रमुखाः सर्वेऽपि ॥ 'कृ' कर्त्तुमिच्छति "तुमर्हाद्०" ॥३।४।२१॥ सन् "स्वरहन्गमोः सनि धुटि" ॥४।१।१०४॥ दीर्घः "ऋतां क्ङितीर्" ॥४।४।११६॥ "भ्वादेर्नामिनः०" ॥२।१।६३॥ "सन्यङश्च" ॥४।१।३॥ द्वित्वम् इत्यादि सर्वं चिकीर्ष् कटं चिकीर्षतीति क्विप् "अतः" ॥४।३।८२॥ अलोपः सिलोपः "रात् सः" ॥२।१।९०॥ ष्लोपे षत्वस्य परेऽसत्त्वात् सस्यैव लोपः कटचिकीः । कटचिकीर्षौ कटचिकीर्षः स्वरे सन्धिः । पूर्ववत् कटचिकीर्भ्याम् कटचिकीर्भिः कटचिकीर्षु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-कटचिकीः कीर्षी कीर्षि २ । आ० एवम् । एवमिधार्ष्-शत्रुशिशीर्ष्-प्रियसुस्मूर्ष्-मुख्याः ॥'पच्' पक्तुमिच्छति सन् द्वित्वादि पिपक्ष् मांसं पिपक्षतीति क्विप् मांसपिपक्ष्-"अतः" ॥४।३।८२॥ अलोपः सिलोपः "पदस्य" ॥२।१।८९॥ ष्लोपे मांसपिपक्, ग् अत्र "चजः कगम्" ॥२।१।८६॥ इति कत्वस्य परस्मिन् लोपेऽसत्त्वात् "संयोगस्यादौ०" ॥२।१।८८॥ इति क्लुक् न स्यात् मांसपिपक्षौ स्वरे सन्धिः । पूर्ववत् मांसपिपग्भ्याम् मांसपिपग्भिः । मांसपिपक्षु, क्षु । आमन्त्रणे एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-मांसपिपक्, ग् मांसपिपक्षी मांसपिपक्षि २ । आ० एवम् । एवं घृतपिपक्ष्-धर्मसिसृक्ष्-वाक्यविवक्ष्-आम्रसिसृक्ष्-मुख्याः ॥ तुरं त्वरितं साहयत्यरीन् पृषोदरादित्वात् तुरासाह्-कातन्त्रे "सहेष्षोडः" ॥६४८॥ षत्वं इति पदान्ते एव षत्वम् । तुराषाड् तुरासाहौ तुरासाहः । इत्यादि ॥ व्याकरणे तु पृषोदरादित्वात् तुराषाह् सिलोपः "हो धुट्-पदान्ते" ॥२।१।८२॥ "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ "विरामे वा" ॥१।३।५१॥ तुराषाट्, ड् । तुराषाहौ तुराषाहः स्वरे सन्धिः । तुराषाड्भ्याम् तुराषाड्भिः । तुराषाट्सु, ट्सु ।

आ० एवम् । पृतनासाह् [षाह्] ॥ "हो धुट्पदान्ते" ॥२।१।८२॥ "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ हव्यवाट्, ड् । हव्यवाहौ ५ । कातन्त्रे सूत्रम् अघुट्स्वरे "वाहेर्वाशब्दस्यौः" ॥२।२।४८॥ हव्यौहः । हव्यौहा हव्यवाड्भ्याम् हव्यवाड्भिः । हव्यौहे इत्यादि । हव्यवाट्सु, ट्सु । आमन्त्र्ये एवम् । व्याकरणे तु अघुट्स्वरे न औः हव्यवाहः हव्यवाहा । हव्यवाहे । हव्यवाहः २ । इत्यादि ॥ एवं पृष्ठवाह्–पृष्ठवाट्, ड् पृष्ठवाहौ ५ । कातन्त्रे प्रष्ठौहः । प्रष्ठौहा । व्याकरणे तु पृष्ठवाहः । पृष्ठवाहा इति हव्यवाह्वत् । स्त्रियां प्रष्ठौही नदीवत् । कातन्त्रे अनड्वाह् व्याकरणे अनडुह्–"अनडुहः सौ" ॥१।४।७२॥ नोन्तः "वाः शेषे" ॥ १ । ४ । ८२ ॥ घुटि "पदस्य" ॥२।१।८९॥ अनड्वान् अनड्वाहौ ५ । अनडुहः । अनडुहा "स्रस्ध्वंसक्वस्सनडुहो दः" ॥२।१।६८॥ अनडुद्भ्याम् अनडुद्भिः । अनडुहे इत्यादि स्वरे सन्धिः । अनडुत्सु, त्सु । आमन्त्र्ये–"उतोऽनडुच्चतुरो वः" ॥१।४।८१॥ हे अनड्वन् अग्रे पूर्ववत् । स्त्रियाम्–अनडुही केचित् अनड्वाही नदीवत् ॥ २२ ॥

स्त्रियामुपानह् सदृशा वाच्यलिङ्गा मुहादयः ।
क्षन्ता वाच्यलिङ्गाः काष्ठतक्ष्–गोरक्ष्–प्रमुखा मताः ॥२३॥

उपनह्यति क्विप् 'गतिकारकस्य नहि–" ॥ ३।२।८५ ॥ दीर्घः उपानह्–सिलोपः "नहाहोर्धतौ" ॥ २।१।८५ ॥ "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ "विरामे वा" ॥ १।३।५१ ॥ उपानत्, द् । उपानहौ स्वरे सन्धिः । "नहाहोर्धतौ" ॥ २।१।८५ ॥ उपानद्भ्याम् उपानद्भिः । उपानत्सु, त्सु । आमन्त्र्ये

एवम् ॥ मुह्यतीति मुह् सिलोपः "मुहद्रुहष्णुहष्णिहो वा" ॥२।१।८४॥ वा घत्वम् "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ पक्षे "हो धुट्पदान्ते" ॥२।१।८२॥ मुक्, मुग्, मुट्, मुड् । मुहौ स्वरे सन्धिः । मुग्भ्याम्, मुड्भ्याम् । मुक्षु, मुख्षु, मुट्सु, मुठ्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे मुक्, मुग्, मुट्, मुड्, मुही मुहि २ । आ० एवम् ॥ मित्राय द्रुह्यतीति मित्रद्रुह्-सिलोपः "मुहद्रुह०" ॥ २ । १ । ८४ ॥ वा घे पक्षे "हो धुटः पदान्ते" ॥ २ । १ । ८२ ॥ ढे "गडदबादेः०" ॥२।१।७७॥ दो धः मित्रध्रुक्, ग्, ट्, ड् । मित्रद्रुहौ स्वरे सन्धिः । मित्रध्रुग्भ्याम्, मित्रध्रुड्भ्याम् । मित्रध्रुक्षु, ख्षु, ट्सु, ठ्सु । आ० एवम् । क्लीबे-मित्रध्रु ४ क्, ग्, ट्, ड् मित्रद्रुही मित्रद्रुंहि २ । आ० एवम् ॥ चेलस्निह् पूर्वमुह्-शब्दवत् चेलस्निक्, ग्, ट्, ड् । चेलस्निहौ स्वरे सन्धिः । चेलस्निग्भ्याम्, चेलस्निड्भ्याम् । चेलस्नि ४ क्षु, ख्षु, ट्सु, ठ्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-चेलस्निक्, ग्, ट्, ड् चेलस्निही चेलस्निंहि २ । आ० एवम् ॥ एव-मुत्स्निह्शब्दः । ऊर्ध्वं स्निह्यति "ऋत्विज्दिश्०" ॥२।१।६९॥ इति सूत्रनिर्देशात् उष्णिह् अनेनैव च पदान्ते गत्वम् उष्णिग्, क् । उष्णिहौ स्वरे सन्धिः । उष्णिग्भ्याम् । उष्णिक्षु, ख्षु । आ० एवम् ॥ गां दोग्धि क्विप् गोदुह्-सिलोपः "भ्वादेर्दादेर्घः" ॥२।१।८३॥ "गडदबादः०" ॥२।१।७७॥ "धुट-स्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ "विरामे वा" ॥ १।३।५१ ॥ गोधुक्, ग् । गोदुहौ स्वरे सन्धिः । गोधुग्भ्याम् गोधुग्भिः । गोधुक्षु, ख्षु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-गोधुक्, ग् गोदुही गोदुंहि २ । आ० एवम् ॥ शोभना अनड्वाहो

यस्य यस्या वा कुलस्य वा स्वनडुह् पुंसि मुख्यानडुह्वत । स्त्रियां स्वनडुही मते स्वनड्वाही नदीवत्। क्लीबे "अनतो लुप्" ॥१।४।५९॥ "स्रस्ध्वंस्क्वस्सनडुहो दः" ॥ २।१।६८ ॥ स्वनडुत्, द् स्वनडुही स्वनड्वांहि २ । आ० एवम् । न विद्यते उपानद् यस्य यस्या वा कुलस्य वा अनुपानह् पुंस्त्रियोर्मुख्योपानह्वत् । क्लीबे-अनुपानत्, द् अनुपानही अनुपानंहि २ । आ० एवम् ॥ शालावाह्मुख्याः पुंस्त्रियोः पृष्ठवाह्वत् । क्लीबे-शालावाट्, ड् । कातन्त्रे शालौही । व्याकरणे शालावाही शालावांहि २ । आ० एवम् ॥ काष्ठं तक्ष्णोतीति क्विप् काष्ठतक्ष्-सिलोपः "संयोगस्यादौ०" ॥२।१।८८॥ "धुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ काष्ठतट्, ड् । काष्ठतक्षौ स्वरे सन्धिः । काष्ठतड्भ्याम् काष्ठतड्भिः । काष्ठतट्सु, ट्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-काष्ठतट् ड् काष्ठतक्षी काष्ठतङ्क्षि २ । आ० एवम् । एवं गोरक्ष्-दन्तत्वक्ष्-रिपुस्तृक्ष्-मुख्याः ॥ विशेषक्षान्ताः-प्रपूर्व 'विश्' 'लिह्' प्रवेष्टु लेढुमिच्छति सन् द्वित्वादि च "यजसृजमृज०" ॥२।१।८७॥ "हो धुट्पदान्ते" ॥२।१।८२॥ क्रमात् "षढोः कस्सि" ॥२।१।६२॥ गृहं प्रविविक्षति मधु लिलिक्षति क्विप् "अतः" ॥ ४ । ३ । ८२ ॥ अलोपे गृहप्रविविक्ष्-मधुलिलिक्ष्-सिलोपः । कातन्त्रे षढस्थानीयकस्य लोपः स्यात् । ततः षस्य रत्वादौ च गृहप्रविवीः । मधुलिलीः । एवं पदान्ते गृहप्रविवीर्भ्याम् । मधुलिलीर्षु । तत्र व्यवस्थितवाऽधिकारात् विसर्गो न स्यात् । स्वरे सन्धिः गृहप्रविविक्षौ मधुलिलिक्षौ इत्यादि । व्याकरणे मांसपिपक्वदसत्त्वात् क्लुग् न ततः "पदस्य" ॥२।१।८९॥ गृहप्रविविक्, ग् । मधुलिलिक्, ग् ।

गृहप्रविविक्षौ । मधुलिलिक्षौ । स्वरे सन्धिः । गृहप्रविविग्भ्याम् । मधुलिलिग्भ्याम् । गृहप्रविविक्षु, ख्षु । मधुलिलिक्षु, ख्षु ॥ २३ ॥

इति स्यादिशब्दसमुच्चये व्यञ्जनान्तशब्दोल्लासस्य द्वितीयस्यावचूर्णिः ॥ २ ॥

सर्वनामगणेऽन्यादिर्डतमप्रत्ययावधिः ।
पूर्व्वादिरन्तरान्तस्तु त्यदादिर्व्यवधिः पुनः ॥१॥

अथ सर्वनामगणशब्दाः—सर्व १ विश्व २ उभ ३ उभयट् ४ अन्य १ अन्यतर २ इतर ३ डतर ४ डतम ५ त्व १० त्वत् ११ नेम १२ सम १३ सिमौ १४ सर्वार्थौ । पूर्व १ परा २ वर ३ दक्षिणो ४ त्तरा ५ परा ६ धराणि व्यवस्थायाम् ७ । स्वमज्ञातिधनाऽऽख्यायाम् ८ । अन्तर बहिर्योगोपसंव्यानयोरपुरि ९ । २३ । त्यद् १ तद् २ यद् ३ अदस् ४ इदम् ५ एतद् ६ एक ७ द्वि ८ । ३१ । युष्मद् ३२ भवतु ३३ अस्मद् ३४ किम् ३५ इत्यसंज्ञायां सर्वादिः ॥ कातन्त्रे किञ्चिद् व्यस्ताः ॥

सर्वः सर्वौ "जस इः" ॥ १ । ४ । ९ ॥ सर्वे । सर्वम् सर्वान् । सर्वेण सर्वाभ्याम् सर्वैः । "सर्वादेः स्मैस्मातौ" ॥ १ । ४ । ७ ॥ सर्वस्मै । सर्वस्मात् सर्वेभ्यः । सर्वस्य सर्वयोः "अवर्णस्याऽऽमः साम्" ॥ १ । ४ । १५ ॥ सर्वेषाम् । "ङेः स्मिन्" ॥१।४।८॥ सर्वस्मिन् सर्वेषु । आ० "अदेतः स्यमोर्लुक्" ॥१।४।४४॥ हे सर्व हे सर्वौ हे सर्वे । "त्यादि-सर्वादेः स्वरेष्वन्त्यात् पूर्वोऽक्" ॥७।३।२९॥ सर्वकः सर्वकौ सर्वके । इत्यादि सर्वावत् । स्त्रियाम्—"आत्" ॥२।४।१८॥ आप् सर्वा श्रद्धावत् परं "आपो ङितां यैयास्यास्याम्" ॥१।४।१७॥ "सर्वादेर्डस्पूर्वाः" ॥१।४।१८॥ "डित्यन्त्यस्वरादेः" ॥२।१।११४॥ सर्वस्यै । सर्वस्याः २ । "अवर्णस्याऽऽमः साम्" ॥१।४।१५॥ सर्वासाम् । आ० श्रद्धावत् । अकि "अस्यायत्तत्-क्षिपकादीनाम्" ॥२।४।१११॥ सर्विका सर्वावत् । क्लीबे—सर्वम् सर्वे सर्वाणि २ । आ० हे सर्व इत्यादि । सर्वकम्

सर्वके सर्वकाणि २। आ० हे सर्वक इत्यादि। सर्वेऽपि चामी संज्ञायां सर्वादयो न। सर्वो नाम कश्चित्। सर्वाय। सर्वात्। उत्तराय कुरवे स्पृहयति ॥ समस्तवाची विश्वोऽप्येवम् ॥

उभ द्विवचनान्त एव। उभौ २। उभाभ्याम् ३। उभयोः २। अकि उभकौ इत्यादि। स्त्रियाम्–उभे २। उभाभ्याम् ३। उभयोः २। अकि उभिके २ इत्यादि। क्लीबे–उभे २। उभके २। पुं० आ० हे उभौ। स्त्री० आ० हे उभे। क्लीबे–आ० हे उभे॥ उभाववयवौ यस्य उभाभ्यामयट् टो ङ्यर्थः उभयः "नेमार्धप्रथम०" ॥१।४।१०॥ उभये, उभयाः। शेषं सर्ववत्। स्त्रियाम्–उभयी उभयकी नदीवत्। क्लीबे सर्ववत्। उभयः द्वयार्थः ॥ अन्याद्याः ३ पुंस्त्रियोः अकि च सर्ववत्। क्लीबे–"पञ्चतोऽन्यादेः०" ॥१।४।५८॥ स्यमोर्दः अन्यत् अन्यकत्। अन्यतरत् अन्यतरकत्। इतरत् इतरकत्। शेषं सर्ववत्। आ० एवम् ॥ डतरग्रहणेनैव सिद्धे अन्यतरग्रहणं डतमप्रत्ययान्तस्यान्यशब्दस्य सर्वादित्वनिवृत्त्यर्थम्। अन्यतमाय। अन्यतमं वस्त्रम्। एके त्वाहुः–'नायं डतरप्रत्ययान्तोऽन्यतरशब्दः, किन्त्वव्युत्पन्नस्तरोत्तरपदस्तरबन्तो वा' तन्मते डतमान्तस्यापि अन्यशब्दस्य सर्वादित्वम्। अन्यतमस्मै। अन्यतमत् ॥ डतरडतमौ प्रत्ययौ। तयोः स्वार्थिकत्वात् प्रकृतिद्वारेणैव सिद्धे पृथगुपादानं अत्र प्रकरणे अन्यस्वार्थिकप्रत्ययान्तानामग्रहणार्थं अन्यादिलक्षणदार्थं च ॥ द्वयोर्मध्ये प्रकृष्टे "यत्तत्किमन्यात्" ॥७।३।५३॥ डतरः "बहूनां प्रश्ने डतमश्च वा" ॥७।३।५४॥ यतरः यतमः। ततरः ततमः। एकतरः एकतमः। अन्यतरः अन्यतमः। सर्वेऽपि अन्यवत्। परं क्लीबे एकतरस्य एकतरवर्जनात् "पञ्चतोऽन्यादेः०" ॥१।४।५८॥ इति न। एकतरमित्यादि।

अन्यस्वार्थिकप्रत्ययान्तानामग्रहणाद् इह न स्यात् सर्वतमाय सर्वतमात् अत्र 'प्रकृष्टे तमप्'' ॥७।३।५॥ त्वः अन्यार्थः सर्ववत् ॥ त्वत् समुच्चयार्थः । त्वत् । त्वतौ स्वरे सन्धिः । त्वद्भ्याम् । त्वत्सु, थ्सु । आ० एवम् । स्त्रियामेवम् । क्लीबे-त्वत् त्वती त्वन्ति २ । आ० एवम् ॥

नेम अर्धार्थः सर्ववत् । परं जसि "नेमार्ध०" ॥१।४।१०॥ इति नेमे, नेमाः ॥ सम-सिमौ सर्वार्थौ सर्ववत् । सर्वार्थाभावे समाय देशाय सिमाय अश्वाय ॥ पूर्वादिषु नवसु पूर्वादीनां सप्तानां व्यवस्थायां सर्वादित्वम् । स्वाभिधेयापेक्षाऽवधिनियमो व्यवस्था । एषां नवानामपि "नवभ्यः पूर्वेभ्यः०" ॥१।४।१६॥ इति पूर्वे, पूर्वाः । पूर्वस्मात्, पूर्वात् । पूर्वस्मिन्, पूर्वे । शेषं सर्वलिङ्गेषु सर्ववत् । व्यवस्थाया अन्यत्र न स्यात् । दक्षिणाय गाथकाय देहि । प्रवीणायेत्यर्थः । दक्षिणायै द्विजाः स्पृहयन्ति । संज्ञायां च न । पूर्वो नाम कश्चित् । पूर्वाय उत्तराय कुरवे । स्वशब्दश्चतुर्ष्वर्थेषु आत्मनि आत्मीये धने ज्ञातौ च ४ । आत्माऽऽत्मीयार्थयोरेवास्य सर्वादित्वम् । यत् त्वस्मै रोचते । यदात्मने ददाति यदात्मने रोचते तदात्मीयाय ददातीत्यर्थः । स्वशब्दः पूर्वशब्दवत् । ज्ञातिधनार्थयोस्तु न । स्वाय दातुं स्वाय स्पृहयति । ज्ञातये दातुं धनाय स्पृहयतीत्यर्थः ॥ अन्तरं बहिर्योगे धर्मे बहिष्ठे धर्मिणि च बहिःशब्दः बहिर्भावे उपरि संवीयतेऽनेन कटिरिति करणसाधनः । उपसंवीयते यत् तत् उपसंवीयमानं बाह्येन वा योगे उपसंव्याने उपसंवीयमाने चाऽर्थेऽन्तरशब्दः सर्वादिः । न चेद् बहिर्योगेऽपि पुरि वर्त्तते । अन्तरस्मै गृहाय चण्डालादिगृहायेत्यर्थः । चण्डालादिगृहयुक्ताय वा नगराभ्यन्तरगृहायेत्यर्थः । अन्तरस्मै पटाय पटचतुष्टये तृतीयाय चतुर्थाय

वेत्यर्थः । प्रवहिस्तो गणने प्रथमद्वितीययोर्बहिर्योर्बहिर्गोगणैव सिद्धत्वात् । पुरि तु न । अन्तरायै पुरे क्रुध्यति चण्डालादिपुर्यै इत्यर्थः । बहिर्योगोपसंव्यानादेरन्यत्र तु न स्यात् । अयमनयोर्ग्रामयोरन्तरात् तापस आयातः । मध्यादित्यर्थः । अन्तर शब्दोऽपि पूर्वशब्दवत् ॥

स्यादौ "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ "लुगस्यादेत्यपदे" ॥ २ । १ । ११३ ॥ "तः सौ सः" ॥ २ । १ । ४२ ॥ स्यः । सर्वत्र "आ द्वेरः" ॥ २ । १ । ४१ ॥ "लुगस्य०" ॥२।१।११३॥ कृते सर्ववत् त्य त्ये इत्यादि । अकि–स्यकः त्यकौ । त्यकस्मै इत्यादि । स्त्रियामेवम्–"आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ आपि च स्या त्ये त्याः । इत्यादि सर्वावत् । अकि–"अस्यायत्तत्क्षिपकाऽऽदीनाम्" ॥२।४।१११॥ स्विका त्यिके त्यिकाः । त्यिकस्यै इत्यादि । क्लीबे–स्यमोर्लुप् लुप्तत्वाद् "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ "तः सौ सः" ॥२।१।४२॥ इति न । त्यत् त्ये त्यानि २ । अकि–त्यकत् त्यके त्यकानि २ ॥ पुंक्लीबयोः तद् त्यद्वत् । सः तौ ते इत्यादि । अकि सकः तकौ तके इत्यादि । स्त्रियाम् सा ते ताः इत्यादि । अकि तु "अस्यायत्ततिक्षपकाऽऽदीनाम्" ॥२।४।१११॥ इति न । सका तके तकाः इत्यादि । क्लीबे तत् ते तानि २ । अकि–तकत् तके तकानि २ ॥ यद् तद्रीत्या यः यौ ये इत्यादि । अकि तु "अस्यायत०" ॥२।४।१११॥ इः न यका यके यकाः इत्यादि । क्लीबे–यत् यकत् इत्यादि ॥

अदस्– "अदसो दः सेस्तु डौ" ॥२।१।४३॥ असौ । "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ "मोऽवर्णस्य" ॥२।१।४५॥ सर्वत्राप्येवं "एदौत् सन्ध्यक्षरैः" ॥१।२।१२॥ "मादुवर्णोऽनु" ॥२।१।४७॥ "आसन्नः" ॥७।४।१२०॥ अमू । "जस इः" ॥१।४।९॥ "बहुष्वेरी"

॥ २ । १ । ४९ ॥ अमी । "समानादमोऽतः" ॥ १ । ४ । ४६ ॥ "मादुवर्णोऽनु" ॥२।१।४७॥ अमुम् अमून् । "प्रागिनात्" ॥२।१।४८॥ अमुना । "अत आः स्यादौ जस्भ्याम्ये०॥१।४।१॥ "मादु०" ॥ २ । १ । ४७ ॥ अमूभ्याम् । "इदमदसोऽक्येव" ॥१।४।३॥ इति नियमात् ऐस् न "एद् बहुस्भोस" ॥१।४।४॥ "बहुष्वेरी" ॥ २ । १ । ४९ ॥ अमीभिः । स्मै "मादुवर्णः०" ॥२।१।४७॥ षत्वं अमुष्मै । अमुष्मात् । स्य "मादुवर्णः०" ॥२।१।४७॥ अमुष्य । "एद् बहुस्भोसि" ॥१।४।४॥ "एदैतोऽयाय्" ॥१।२।२३॥ "मादुवर्णोऽनु" ॥२।१।४७॥ अमुयोः "अवर्णस्याऽऽमः साम्" ॥१।४।१५॥ "एद् बहुस्०" ॥१।४।४॥ "बहुष्वेरीः ॥२।१।४९॥ अमीषाम् । अमुष्मिन् । अमीषु । अकि-"असुको वाकि" ॥२।१।४४॥ असुकः । पक्षे "अदसो दः" ॥२।१।४३॥ असकौ । "आ द्वेरः ॥२।१।४१॥" "मोऽवर्णस्य" ॥२।१।४५॥ "मादुवर्णोऽनु" ॥ २ । १ । ४७ ॥ अमुकः । सर्वत्र अमुकौ अमुके इति सर्ववत् । स्त्रियाम्-"आ द्वेरः" ॥ २ । १ । ४१ ॥ 'अदसो दः-" ॥ २ । १ । ४३ ॥ असौ पूर्ववत् आपि च अमा सर्वत्र "औता" ॥१।४।२०॥ "मादुवर्णोऽनु" ॥२।१।४७॥ अमू "समानानां०" ॥१।२।१॥ मादुवर्णोऽनु" ॥२।१।४७॥ अमूः । अमूम् । अमूः । "टौस्येत्" ॥ १ । ४ । १९ ॥ "एदैतोऽयाय्" ॥१।२।२३॥ "मादुवर्णोऽनु" ॥२।१।४७॥ अमुया अमूभ्याम् अमूभिः "आपो ङितां०" ॥१।४।१७॥ "सर्वादेर्डस्पूर्वाः" ॥१।४।१८॥ "मादुवर्णोऽनु" ॥२।१।४७॥ षत्वे अमुष्यै अमुष्याः २ । "टौस्येत्" ॥१।४।१९॥ अमुयोः । अमूषाम् । अमुष्याम् अमूषु । अकि पूर्ववत् । आपि च असुका असुकौ असुके । सर्वत्र अलुके इत्यादि सर्विकावत् । क्लीबे-स्यामोर्लुप् लुप्त

त्वात् "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ इत्यादि न । अदः "औरी" ॥१।४।५६॥ "मादुवर्णः०" ॥१।१।४७॥ अमू अमूनि २ । अकि- अदकः अमुके अमुकानि २ ॥

इदम्-"अयमियं पुंस्त्रियोः सौ" ॥ २।१।३८ ॥ अयम् "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ "दो मः स्यादौ" ॥२।१।३९॥ इमौ इमे । इमम्, अन्वादेशे द्वितीयाटौसि "इदमः" ॥२।१।३४॥ इति एनद् "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ एमम् । इमौ, एनौ । इमान्, एनान् । "टौस्यनः" ॥२।१।३७॥ अनेन एनेन । "अनक्" ॥२।१।३६॥ इति अत् आभ्याम् । "इदमदसोः०" ॥१।४।३॥ इति नियमात् एभिः । केषांचित् इभैः । अस्मै । अस्मात् । अस्य । "टौस्यनः" ॥२।१।३७॥ अनयोः, एनयोः। अस्मिन् एषु । अकि साकोऽपि "अयमियं पुंस्त्रियोः सौ" ॥२।१।३८॥ अयम् । अपरे त्वादेशे कृते अकमिच्छन्ति तन्मते अयकम् इमकौ इमके । इमकम्, "इदमः" ॥२।१।३४॥ साकोऽपि एनद् एनम् । इमकौ, एनौ । इमकान्, एनान् । साकत्वात् "टौस्यनः" ॥२।१।३७॥ इति न । इमकेन, एनेन । "अद् व्यञ्जने" ॥२।१।३५॥ साक एव आभ्याम् । इमकैः । ओसि इमकयोः, एनयोः । शेषं सर्वैकवत् । स्त्रियाम्- "अयमियम्०" ॥२।१।३८॥ इयं इमे इमाः । इमाम्, एनाम् । इमे, एने । इमाः, एनाः । अनया आभ्याम् आभिः । "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ "दो मः स्यादौ" ॥२।१।३९॥ आप् "आपो ङिताम्०" ॥१।४।१७॥ "अनक्" ॥२।१।३६॥ "सर्वादेर्डस्पूर्वाः" ॥१।४।१८॥ अस्यै । अस्याः २ । अत्र परत्वात् पूर्वमदादेशे पश्चात् डस् अनयोः, एनयोः । अस्याम् । आसु । अकि पूर्वरीत्या इयं इयकम् "अस्यायत्तत्०" ॥२।४।१११॥ इमिके, इमिकः । इमिकाम्, साकोऽप्येनद् एनाम् । इमिके, एने ।

इमिकाः, एनाः । इमिकया एनया । इमिकयोः, एनयोः । शेषं सर्विकावद् । क्लीबे–पूर्वरीत्या इदं "औरी" ॥१।४।५६॥ इमे इमानि । द्वि० इदम्, एनद् इमे, एने इमानि, एनानि अकि–इदकं इमके इमकानि । द्विती० इदकम्, एनद् इमके, एने इमकानि, एनानि ॥

एतद् "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ "तः सौ सः" ॥२।१।४२॥ षत्वे च एषः । एतौ । एते । एतम्, "त्यदामेनदेतदः०" ॥२।१।३३॥ एनम् । एतौ, एनौ । एतान्, एनान् । एतेन, एनेन । एतयोः एनयोः २ । शेषम् "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ इति कृते सर्ववत् । एताभ्याम् इत्यादि । अकि–एषकः एतकौ एतके । एतकम् साकोऽप्येनद् एनम् । एतकौ, एनौ । एतकान्, एनान् । एतकेन, एनेन । एतकयोः, एनयोः । शेषं सर्वकवत् एतकाभ्याम् इत्यादि । स्त्रियाम् एषा एते एताः । एताम्, एनाम् । एते, एने । एताः, एनाः, । एतया, एनया । एतयोः, एनयोः, । शेषं सर्वावत् एताभ्याम् एताभिः इत्यादि । अकि–"द्व्येषसूतपुत्रवृन्दारकस्य" ॥२।४।१०९॥ वा इः एषका, एषिका । अन्यत्र "अस्यायत्तत्" ॥२।४।१११॥ एतिके एतिकाः । एतिकाम्, साकोऽप्येनद् एनाम् । एतिके, एने । एतिकाः, एनाः । एतिकया, एनया । एतिकयोः, एनयोः । शेषं सर्विकावत् एतिकाभ्याम् एतिकाभिः इत्यादि । क्लीबे–एतत् एते एतानि । द्वि० एतत् एनत्, एते, एने एतानि, एनानि । अकि–एतकत् एतके एतकानि । द्विती० एतकत्, साकोऽप्येनद् एनत् एतके, एने एतकानि, एनानि ॥

एकशब्दात् एकसङ्ख्यावाचकत्वाद् एकवचनमेव । अन्यशब्दपर्यायात् तु सर्वाणि वचनानि । द्वयोरपि सर्वादौ त्यादिषु पाठः । सर्वलिङ्गेषु अकि च सर्ववत् ॥ द्विशब्दात्

द्विसङ्ख्यावाचकत्वात् द्विवचनान्येव । "आ द्वेरः" ॥२।१।४१॥ द्वौ २ । द्वाभ्याम् ३ । द्वयोः २ । अकि–द्वकौ २ । द्वकाभ्याम् ३ । द्वकयोः २ । स्त्रियाम्–द्वे २ । अकि– "द्वयेषसूतपुत्र०" ॥ २ । ४ । १०९ ॥ वा इः द्विके, द्वके २ । द्विकाभ्याम्, द्वकाभ्याम् ३ । द्विकयोः २ । क्लीबे–द्वे । अकि–द्वके २ ॥ १ ॥

युष्मदस्मद्–भवन्तश्च स्वस्वोक्तप्राक्रियास्पृशः ।
पूर्वादियुक्तस्त्वन्यादिगणः किञ्चित् पृथक्क्रियः ॥२॥

अलिङ्गे युष्मदस्मदी–"त्वमहं सिना प्राक् चाकः" ॥२।१।१२॥ त्वम् । अहम् । "मन्तस्य युवावौ द्वयोः" ॥२।१।१०॥ "अमौ मः" ॥२।१।१६॥ "युष्मदस्मदोः" ॥२।१।६॥ युवाम् । आवाम् । "यूयंवयं जसा" ॥२।१।१३॥ यूयम् । वयम् । "त्वमौ प्रत्ययोत्तरपदे चैकस्मिन्" ॥२।१।११॥ "अमौ मः" ॥२।१।१६॥ "युष्मदस्मदोः" ॥२।१।६॥ त्वाम् । माम् । "अमा त्वामा" ॥ २ । १ । २४ ॥ त्वा । मा । द्वित्वे वाम्नौ" ॥२।१।१२॥ वाम् । नौ । एवमग्रे । "शसो नः" ॥१।१।१७॥ "युष्मदस्मदोः" ॥ २ । १ । ६ ॥ युष्मान् । अस्मान् । "पदाद् युग्विभक्त्यैकवाक्ये वस्नसौ बहुत्वे" ॥२।१।२१॥ वः । नः । "त्वमौ प्रत्ययोत्तर०" ॥ २ । १ । ११ ॥ "टाङ्योसि यः" ॥२।१।७॥ त्वया । मया । "मन्तस्य युवावौ द्वयोः" ॥२।१।१०॥ "युष्मदस्मदोः" ॥२।१।६॥ युवाभ्याम् ३ । आवाभ्याम् ३ । "युष्मदस्मदोः" ॥२।१।६॥ युष्माभिः । अस्माभिः । "तुभ्यमह्यं ङया" ॥ २ । १ । १४ ॥ तुभ्यम् । मह्यम् । "ङेङसा ते मे" ॥२।१।२३॥ ते । मे । वाम् । नौः "अभ्यं भ्यसः" ॥२।१।१८॥ "शेषे लुक्" ॥२।१।८॥ युष्मभ्यम् । अस्मभ्यम् । वः । नः ।

'त्वमौ प्रत्यय०'' ॥२।१।११॥ ''ङसेश्चाद्'' ॥२।१।१९॥ ''शेषे लुक्'' ॥२।१।८॥ त्वत् । मत् । ''ङसेश्चाद्'' ॥ २ । १ । १९ ॥ ''शेषे लुक्'' ॥२।१।८॥ युष्मत् । अस्मत् । ''तवमम ङसा'' ॥२।१।१५॥ तव । मम । ''ङेङसा तेमे'' ॥२।१।२३॥ ते । मे । ''मन्तस्य०'' ॥२।१।१०॥ ''टाङ्योसि यः'' ॥ २ । १ । ७ ॥ युवयोः । आवयोः । वाम् । नौ । ''आम आकम्'' ॥२।१।२०॥ ''शेषे लुक्'' ॥२।१।८॥ युष्माकम् । अस्माकम् । ''त्वमौ प्रत्यय०'' ॥२।१।११॥ ''टाङ्योसि यः'' ॥२।१।७॥ त्वयि । मयि । ''युष्मदस्मदोः'' ॥२।१।६॥ युष्मासु । अस्मासु ॥ कातन्त्रे-सूत्रे [२।३।१] 'षष्ठीचतुर्थीद्वितीयासु' इति व्यतिक्रमनिर्देशात् क्वचित् पञ्चमीतृतीया-प्रथमास्वपि यथालक्ष्यं वस्नसादयो भवन्ति ॥ अकि-''युष्मदस्मदाऽसोभादिस्यादेः'' ॥७।३।३०॥ इति अनयोः सकारादि-ओकारादि-भकारादि-वर्जस्यादेः स्वरेष्वन्त्यस्वरात् पूर्वमक् स्यात् । रूपं निष्पाद्य अन्त्यस्वरात् पूर्वमक् । स० ओ० भकारादौ तु शब्दान्त्यस्वरात् पूर्वमक् । 'प्राक् चाकः' इति वचनात् ''त्वमहं सिना०'' ॥२।१।१२॥ इत्यादि ४ सूत्राऽऽदेशा अकः प्रागेव । त्वकम् । अहकम् । युवकाम् । आवकाम् । यूयकम् । वयकम् । त्वकाम् । मकाम् । युवकाम् आवकाम् । युष्मकान् । अस्मकान् । त्वयका । मयका । युवकाभ्याम् ३ । आवकाभ्याम् ३ । युष्मकाभिः । अस्मकाभिः । तुभ्यकम् । मह्यकम् । युष्मकभ्यम् । अस्मकभ्यम् । त्वकत् । मकत् । युष्मकत् । अस्मकत् । तवक । ममक । युवकयोः २ । आवकयोः २ । युष्माककम् । अस्माककम् । त्वयकि, मयकि । युष्मकासु । अस्मकासु ॥ प्रस्तवादन्यपदार्थेऽपि कथ्यते-त्वां मामतिक्रान्तः अतिक्रान्तौ अतिक्रान्ता वा ''प्रत्यय०'' ॥३।१।४७॥ इति समासः । नात्र

गौणमुख्यचिन्ता अस्तीति समासेऽपि । अतित्वम् अत्यहम् । समासेऽपि अलिङ्गत्वमेय । तथा—

समस्येते यदैकत्वे बहुत्वे युष्मदस्मदी ।
समासो वर्त्तते द्वित्वे न युवावौ तदा तयोः ॥१॥

"त्वमौ प्रत्ययो०" ॥२।१।११। "अमौ मः" ॥२।१।१६॥ "युष्मदस्मदोः" ॥२।१।६॥ अतित्वाम् । अतिमाम् । "यूयंवयं जसा" ॥२।१।१३॥ अतियूयम् । अतिवयम् । अत्र च 'त्वमहं सिना' ॥२।१।१२॥ इत्यादि ४ सूत्राणि एकत्वद्वित्वबहुत्वेऽपि स्वविषये प्राप्नुवन्त्येव । अन्यवचनेषु तु—एकत्वे सर्वत्र "त्वमौ प्रत्यय०" ॥२।१।११॥ इति त्व म । द्वित्वे सर्वत्र "मन्तस्य०" ॥२।१।१०॥ इति युव आव । बहुत्वे प्रकृतिरुपम् । ततः शेषां प्रक्रिया । अमि अतित्वाम् अतिमाम । औ एवम् । अतित्वाम् । अतिमाम् । अतित्वान् अतिमान् । अतित्वया । अतिमया । अतित्वाभ्याम् । अतिमाभ्याम् । अतित्वाभिः । अतिमाभिः । अतितुभ्यम् । अतिमह्यम् । अतित्वभ्यम् अतिमभ्यम् । अतित्वत् । अतिमत् अतित्वत् । अतिमद् । अतितव । अतिमम । अतित्वयोः । अतिमयोः । अतित्वाकम । अतिमाकम् । केचित् तु तत्संबंधिन एवाऽऽम आकमादेश-मिच्छन्ति तथा आमि दस्य यत्वमपीच्छन्ति तन्मते—अतित्वयाम् । अतेमयाम् । अतित्वयि । अतिमयि अति-त्वासु अतिमासु । आ० एवम् ॥ द्वित्वे युवामावामतिक्रान्तः तौ ता वा अतित्वम् । अत्यहम् । अतियुवाम । अत्यावाम् । अतियूयम् अतिवयम् । अतियुवाम् । अत्यावाम् । औ एवम् । अतियुवाम् । अत्यावाम् । अतियुवान् । अत्यावान् । अतियुवया । अत्यावया । अतियुवाभ्याम् । अत्यावाभ्याम् ।

अतियुवाभिः । अत्यावाभिः । अतितुभ्यम् । अतिमह्यम् । अतियुवभ्यम् । अत्यावभ्यम् । अतियुवत् । अत्यवत् । अतियुवत् । अत्यावत् । अतितव । अतिमम । अतियुवयोः अत्यावयोः । अतियुवाकम् । अत्यावाकम् । पूर्ववत् मतेन– अतियुवयाम् । अत्यावयाम् । अतियुवयि । अत्यावयि । अतियुवासु । अत्यावासु । आ० एवम् ॥ बहुत्वे युष्मानस्मान-तिक्रान्तः तौ तां वा पूर्वोक्तरीतिः । अतित्वम् । अत्यहम् । अतियुष्माम् । अत्यस्माम् । अतियूयम् अतिवनम् । अति-युष्माम् अत्यस्माम् । औ एवम् । अतियुष्मान् । अत्यस्मान् । अतियुष्मया" । अत्यस्मया । अतियुष्माभ्याम् । अत्यस्मा-भ्याम् । अतियुष्माभिः । अत्यस्माभिः । अतितुभ्यम् । अतिमह्यम् । अतियुष्मभ्यम् । अत्यस्मभ्यम् । अतियुष्मत् । अत्यस्मत् । बहु० एवम् । अतितव । अतिमम । अति-युष्मयोः । अत्यस्मयोः । अतियुष्माकम् । अत्यस्माकम् । पूर्ववत् मतेन अतियुष्मयाम् । अत्यस्मयाम् । अतियुष्मयि । अत्यस्मयि । अतियुष्मासु । अत्यस्मासु । आ० एवम् ॥ युष्मदस्मदोर्महान् विस्तरः स बृहद्वृत्तितो ज्ञेयः ॥

भवतु उदित्–"ऋदुदितः" ॥ १ । ४ । ७० ॥ "अभ्वादेः–" ॥१।४।९०॥ "पदस्य" ॥२।१।८९॥ भवान् । भवन्तः इत्यादि । आ० हे भवन् । कातन्त्रे–भोः स्त्रियाम्–भवती नदीवत् । क्लीबे–भवत् भवती भवन्ति २ ॥ सर्वनाम-कार्यम् अक्–भवकान् भवकन्तौ भवकन्तः ५ । भवकतः । भवकद्भ्याम् इत्यादि । केचिदस्य स्याद्यन्तस्यान्त्यस्वरात् पूर्वमकमिच्छन्ति तन्मते–भवन्तकः भवन्तकमित्यादि । आ० हे भवकन् ॥ स्त्रियाम्–भवकती नदीवत् । क्लीबे–भवकत् भवकती भवकन्ति २ ॥

किम्– 'किमः कस्तसादौ च'' ॥ २ । १ । ४० ॥ कः कौ के । कम् कान् । केन काभ्याम् कैः । कस्मै सर्ववत् । साकोऽपि कादेशः । कः कौ इत्यादि । स्त्रियाम्–आपि का के काः सर्ववत् । साकोऽपि का के काः इत्यादि । क्लीबे–किम् के कानि २ ॥ 'किमः सर्वविभक्त्यन्ताच्चित्चनो'। कश्चित् । कश्चन । कौचित् । कौचन । केचित् । केचन इत्यादि ॥ स्त्रियाम्–काचित् । काचन० इत्यादि ॥ क्लीबे किञ्चित् । किञ्चन इत्यादि ॥

उभ–त्वत्–द्वि–युष्मदस्मद्–भवत्–शब्दानां स्मायादयो न संभवन्तीति गणपाठे सर्वविभक्त्यादयः प्रयोजनम । उभौ हेतू २ । उभाभ्याम् हेतुभ्याम् ३ । उभयोः हेत्वोः २ ॥ त्वत् हेतुः त्वतं हेतुम् इत्यादि सप्तापि विभक्तयः । द्वौ हेतू २ । द्वाभ्याम् हेतुभ्याम् इत्यादि ॥ त्वं हेतुः । त्वां हेतुम् इत्यादि ॥ अहं हेतुः । मां हेतुम् इत्यादि ॥ भवान् हेतुः भवन्तं हेतुम् इत्यादि ॥ आदेः अकादयश्च । अक पूर्ववत् । अज्ञातः त्वत् त्वकत् इत्यादि । त्वादृशः । युष्मादृशः । मादृशः । अस्मादृशः । भवादृशः । अत्र ''अन्यत्यदादेरां'' ॥३।२।१५२॥ इति आत्वम् इत्यादि सर्वादित्वफलानि बृहद्वृत्तितो ज्ञेयानि ॥ सर्वादेरिति षष्ठीनिर्देशेन तत्संबंधिविज्ञानादिह न स्यात् । प्रियाः सर्वे यस्य तस्मै प्रियसर्वाय । सर्वानतिक्रान्ताय अतिसर्वाय । द्वावन्यावस्य द्व्यन्याय । त्र्यन्याय । प्रिय पूर्वाय ॥ अल्प-प्रथम-चरम-तय-अय-कातिपय-नेम-अर्ध एषु ''नेमार्ध०'' ॥१।४।१०॥ इति वा जस इः अल्पे, अल्पाः इत्यादि । शेषं नेमः सर्ववत् । अन्ये देववत् ॥ तयायौ प्रत्ययौ एतदन्तयोर्ग्रहणं सङ्ख्याया ''अवयवात् तयट्'' ॥७।१।१५१॥ एकतय-द्वितय त्रितय-चतुष्टय पञ्च-षट्-

सप्त-अष्ट-नव-दश तयः ६ इत्यादि । एकतये, एकतयाः । द्वितये, द्वितयाः इत्यादि । एकतयी । द्वितयी दशतयी इत्यादि ॥ द्वित्रिभ्यामयट् वा" ॥७।१।१५२॥ द्वये, द्वयाः । त्रये, त्रयाः । उभये उभयाः कातन्त्रे द्वयेषामिति स्यात् । व्याकरणे तु न आत्रार्धशब्दः पुल्लिङ्गोऽसमभागे वर्तमानो ग्राह्यः । समभागे तु क्लीबः अर्धमित्येव । स्वार्थिकप्रत्ययान्ता-ग्रहणादिह न स्यात् अर्धकाः ॥ द्वितीयतृतीयशब्दौ पुंसि देववत् परं "तीयं ङित्कार्ये वा" ॥१।४।१४॥ इति ङितकार्ये वा सर्वादित्वम् । द्वितीयस्मै, द्वितीयाय । द्वितीयस्मात्, द्वितीयात् । द्वितीयस्मिन्, द्वीतीये ॥ तृतीयस्मै, तृतीयाय इत्यादि । स्त्रियां श्रद्धावत् । परं "तीयं ङित्कार्ये वा" ॥ १ । ४ । १४ ॥ द्वितीयस्यै, द्वितीयायै इत्यादि ॥ एवं तृतीयस्यै, तृतीयायै इत्यादि ॥ अन्यस्वार्थिकाग्रहणात् कपि स्मै-आद्या न स्युः । द्वितीयकाय तृतीयकाय । द्वितीयकायै इत्यादि ॥ २ ॥

इति सर्वादिगणतृतीयोल्लासस्यावचूर्णिः ॥ ३ ॥

एकोद्याः सङ्ख्याशब्दाः स्युः स्वस्वोक्तप्रक्रियास्पृशः ।
पुंस्त्रीलिङ्गाः फण–रथोर्मीषुध्युरु–मुख्या मताः ॥१॥

एकद्विशब्दौ सर्वनामगणे उक्तौः । त्रिमुख्या उच्यन्ते–त्रिप्रभृत्यष्टादशान्ता बहुवचनाः पुंसि । त्रिशब्दः मुनिवत् । त्रयः । त्रीन् इत्यादि । परमामि "त्रेस्त्रयः" ॥१।४।३४॥ इति त्रयाणाम् ॥ स्त्रियाम् " त्रिचतुरस्तिसृचतसृ स्यादौ " ॥ २ । १ । १ ॥ तिसृभावः ' अस्तृत्रादेः ' इत्युक्ते ङीनं " ऋतो रः स्वरेऽनि " ॥ २ । १ । १ ॥ तिस्रः २ । तिसृभिः । तिसृभ्यः २ । ' अनि ' नकारस्य विषयादन्यत्र इति " ऋतो रः स्वरे " ॥ २ । १ । २ ॥ इति न । ततो " ह्रस्वाऽऽपश्च " ॥ १ । ४ । ३२ ॥ णत्वं तिसृणाम् परत्वाच्च तिसृभावः । न त्रयादेशः । तिसृषु । आ० एवम् । क्लीबे त्रीणि २ । शेषं पुंवत् ॥ प्रस्तावादन्यपदार्थेऽपि–प्रियास्तिस्रो यस्य पुंसः यस्यां वा कुलस्य वा । तदा स्त्रियां त्रिचतुरोर्वर्तमानत्वात् तिसृचतस्रो भवतः "ऋदुशनस् " ॥ १ ।४ । ८४ प्रियातिसा । " ऋतो रः स्वरेऽनि ॥ २ । १ । २ ॥ प्रियतिस्रौ प्रियतिस्रः । प्रियति–१८ स्रम् स्री स्रः । स्रा सृभ्याम् ३ सृभिः । स्रे सृभ्यः २ । स्रः २ स्रोः२ पूर्ववत् सृणाम् । स्रि सृषु । आमं० "ह्रस्वस्य गुणः " ॥१।४।४१॥ प्रियति३सः स्रौ स्रः ॥ स्त्रियामप्येवम् । क्लीबे-"नामिनो लुग् वा" ॥१।४।६१॥ इति स्यामोरेकत्र लुक् । एकपक्षे लुप् । लुकि स्थानिवद्भावात् तिसृचतस्रादेशौ भवतः । लुपि तु न । प्रियतिसृ, प्रियत्रि । ' अनि ' इति प्रियतिसृणी प्रियतिसृणि २ । टादौ स्वरे " वाऽन्यतः–" ॥ १ । ४ । ६२ ॥ इति वा पुंस्त्वम् प्रियतिस्रा, प्रियतिसृणा । प्रियति २१ सृभ्याम्३ सृभिः ।

स्रे, सृणे सृभ्यः २ । स्रः,२ सृणः२ स्रोः,२ सृणोः२ पक्ष द्वयेऽपि सृणाम्२ । स्रि, सृणी सृषु । आ० पूर्ववत् हे प्रियतिसृ, त्रि इत्यादि । यदा तु 'स्त्रियां' न वर्त्तते प्रियाः त्रयः पुरुषाः प्रियाणि त्रीणि कुलानि वा यस्य यस्याः कुलस्य वा इति विग्रहः तदा शुचिवत्। पुंसि प्रियत्रिः प्रियत्री प्रियत्रयः । इत्यादि अग्नवत् । आमि आमः संबधिविज्ञानात् त्रयादेशो न । प्रयत्रीणाम् ॥ स्त्रियाम् प्रियत्रिः प्रियत्री प्रियत्रयः । प्रियत्रिम् प्रियत्री प्रियत्रीः । प्रियत्र्या प्रियत्रिभ्याम् प्रियत्रिभिः । नायं शब्दः स्त्रीवृत्तिः तेन "स्त्रिया ङितां वा–" ॥ १ । ४ । २८ ॥ इति दे–आद्या न । प्रियत्रये इत्यादि पूववत् । क्लीबे प्रियत्रि प्रयत्रिणी प्रियत्रीणि २ । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वम् । पक्षद्वयेऽपि प्रियत्रिणा प्रियत्रिभ्याम् ३ प्रियत्रिभिः । प्रियत्रिणे, प्रियत्रये । प्रियत्रिणः२, प्रियत्रेः,२ प्रियत्रिणोः २ । प्रियत्र्योः २ । पक्षद्वयेऽपि प्रियत्रीणाम् । प्रियत्रिणि, प्रियत्रौ प्रियत्रिषु ॥

चतुर्–"वाः शेषे" ॥ १ । ४ । ८२ ॥ चत्वारः । चतुरः । चतुर्भिः । चतुर्भ्यः २ । "सङ्ख्यानां र्णाम्" ॥१।४।३३॥ चतुर्णाम् । चतुर्षु ॥ स्त्रियाम् "त्रिचतुरः०" ॥ २ । १ । १ ॥ चतसृभावः पूर्ववत् ङीने "ऋतो रः०" ॥ २ । १ । २ ॥ चतस्रः २ । चतसृभिः । चतसृभ्यः २ । पूर्ववत् चतसृणाम् । चतसृषु ॥ क्लीबे– "वाः शेषे" ॥ १ । ४ । ८२ ॥ चत्वारि २ । अन्यपदार्थे प्रियतिसृवत् । प्रियचतसा प्रियचतस्रौ प्रियचतस्रः इत्यादि । आ० हे प्रियचतसः इत्यादि । स्त्रियामेवम् । क्लीबे– "अनतो लुप ॥ १ । ४ । ५९ ॥ इति स्यामोर्लुपि चतस्रादेशो न प्रियचतुः । चतुर्शब्द स्यापि लुग्विकल्पमिच्छन्त्यन्ये । प्रियचतसृ,

प्रियचतुः कुलम् प्रियचतसृणी प्रियचतसृणि २ । टादौ स्वरे वा पुंस्त्वं प्रियचतस्रा, प्रियचतसृणा इत्यादि । यदा चतुर् स्त्रियां न वर्त्तते । प्रियश्चत्वारः पुरुषः । प्रियाणि चत्वारि कुलानि यस्य यस्या वा कुलस्य वेति विग्रहस्तदा न चतसृभावः "वाः शेषे" ॥१।४।८२॥ प्रियचत्वाः प्रियचत्वारौ ५। प्रियचतुरः । प्रियचतुरा प्रियचतुर्भ्याम् इत्यादि । तत्संबंधिविज्ञानाद् इह नाम् न । प्रियचतुराम् । प्रियचतुर्षु । आ० "उतोऽनडुच्चतुरो वः" ॥ १ । ४ । ८१ ॥ हे प्रियचत्वः हे प्रियचत्वारौ हे प्रियचत्वारः ॥ स्त्रियामेवम् ॥ क्लीबे प्रियचतुः प्रियचतुरी प्रियचत्वारि २ । शेषं पुंवत् ॥

पञ्चन् "डतिष्णः सङ्ख्याया लुप्" ॥१।४।५४॥ "नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९१॥ पञ्च २ । पञ्चभिः पञ्चभ्यः २ । "सङ्ख्यानां र्णाम्" ॥१।४।३३॥ "दीर्घो नाम्य०" ॥१।४।४७॥ पञ्चानाम् । पञ्चसु ॥ प्रियाः पञ्चाऽस्येति बहुव्रीहौ प्रियपञ्चन् राजन्वत् । प्रियपञ्चा प्रियपञ्चानौ प्रियपञ्चानः । तत्संबंधिविज्ञानादिह जसूशसोर्लुप् न स्यात् । प्रियपञ्चानम् प्रियपञ्चः प्रियपञ्चा इत्यादि । तत्संबंधिविज्ञानाद् इह नाम् न । प्रियपञ्चानाम् प्रियपञ्चनि, प्रियपञ्चि ॥ स्त्रियाम् "अनो वा" ॥२।४।११॥ "ताभ्यां वाऽऽप् ः डित्" ॥२।४।१६॥ सूत्रयोर्ङीडाप्विकल्पाभ्यां त्रैरूप्यं प्रियपञ्ची, प्रियपञ्चा, प्रियपञ्चन् क्रमान्नदीश्रद्धाराजन्वत् । स्त्रियामपि पुंवत् । क्लीबे दामन्वत् ॥

षष् "डतिष्णः सङ्ख्याया लुप्" ॥ १ । ४ । ५४ ॥ "घुटस्तृतीयः" ॥ २।१।७६ ॥ "विरामे वा" ॥ १।३।५१ ॥ षट्, षड् २। षड्भिः । षड्भ्यः २। "सङ्ख्यानां र्णाम्"

॥१।४।३३॥ घुटस्तृतीयः" ॥२।१।७६॥ ष् ड् 'तवर्गस्य श्च०"
॥१।३।६०॥ "प्रत्यये च" ॥१।३।२॥ षण्णाम्। षट् सु, षड्सु॥
अन्यपदार्थे प्रियाः षड् अस्येति बहुव्रीहौ "घुटस्तृतीयः"
॥२।१।७६॥ प्रियषट्, ड् । प्रियषषौ स्वरे सन्धिः। आमि
तत्संबंधिविज्ञानात् नाम् न । प्रियषषाम् । स्त्रियामेवम् ।
क्लीबे-प्रियषट्, ड् प्रियषषी प्रियषंषि २॥ सप्तन् पञ्चन्वत्।

अष्टन्-'वाऽष्टन आः स्यादौ" ॥१।४।५२॥ वा आत्वं
कृतात्वस्य "अष्ट और्जस्शसोः" ॥ १।४।५३ ॥ अष्टौ २।
अ टाभिः । अष्टाभ्यः २ । "सङ्ख्यानां ष्णाम्" ॥ १।४।३३॥
अत्र बहुवचनं व्याप्त्यर्थम् तेन भूतपूर्वनन्ताया अपि नाम् ।
अष्टानाम् । अष्टासु । आ० एवम् ॥ अनात्वपक्षे पञ्चन्वत्
अष्ट २। अष्टभिः । अष्टभ्यः २। अष्टानाम् । अष्टसु । आ०
" डतिष्णः०" ॥ १।४।५४ ॥ ततो "नाऽऽमन्त्र्ये" ॥ २।१।९२ ॥
इति नलुग् न हे अष्टन् । अन्यपदार्थे प्रिया अष्टौ यस्य
ययोः येषां वा पुंसि । पक्षे पूर्ववत् । आत्वे विसर्गः प्रियाष्टाः
प्रियाष्टौ "अष्ट और्जस् शसोः" ॥ १।४।५३ ॥ अत्र तत्संबं
धिविज्ञानादिह जस्शसोलुप् न । प्रियाष्टाः । प्रियाष्टाम्
प्रियाष्टौ "लुगातोऽनापः" ॥ २ । १ । १०७ ॥ प्रियाष्टः
प्रियाष्टा प्रियाष्टाभ्याम् प्रियाष्टाभिः । प्रियाष्टे । प्रियाष्टः
२ । प्रियाष्टोः २ । तत्संबंधिविज्ञानत् नाम् न । प्रियाष्टाम्
प्रियाष्टि प्रियाष्टासु ॥ अनात्वपक्षे प्रियाष्टन् प्रियपञ्चनवत् ।
प्रियाष्टानौ प्रियाष्टानः ५ । प्रियाष्ट्णः इत्यादि । आ० हे
प्रियाष्टन् ॥ स्त्रियां बहुराजन्वत् परं प्रियाष्टन्रूपे आत्वानात्वे
द्विधाऽपि पुंवत् । क्लीबे स्यमोर्लुप् लुप्तवात् आत्वं न ।
प्रियाष्ट प्रियाष्टे "स्वराच्छौ ॥१।४।६५॥ प्रियाष्टानि २। आ०
"क्लीबे वा" ॥२।१।९३॥ हे प्रियाष्ट, हे प्रियष्टन् इत्यदि ।

अनात्वे प्रियाष्ट प्रियाष्टिनी, प्रियाष्टूणी प्रियाष्टानि २। आ० हे प्रियाष्ट' हे प्रियाष्टन् इत्यादि । नवन् दशन् ॥

एकेनाधिकादश, एकश्च दश च वा द्वन्द्वे "एकादश-षोडश०" ॥ ३। २। ९१ ॥ इति एकादशन् । द्वाभ्यामधिका दश, द्वौ च दश च वा । त्रिभिरधिका दश इत्यादि " द्वि-त्र्यष्टानां द्वात्रयोऽष्टाः०" ॥ ३ । २ । ९२ ॥ इति द्वादशन् त्रयोदशन्। एवं चतुर्दशन्-पञ्चदशन्। " एकादश-षोडश० " ॥ ॥ ३ । २ । ९१ ॥ षोडशन्-सप्तदशन् । " द्वित्र्यष्टानां द्वात्र-योऽष्टाः०" ॥३।२।९२॥ अष्टादशन् ॥ नवन् आद्या आष्टा-दशान्ताः पञ्चन्नवत् ॥ एकेन न विंशतिरिति " नविंशत्या दिनैकोऽच्चान्तः" ॥३।१।६९॥ "तृतीयस्य पञ्चमे" ॥१।३।१॥ एकान्नविंशतिः । एकादूनविंशतिः । अथवा एकेनोना विंशतिः एकोनाविंशतिः ह्रस्वत्वे एकोनविंशतिः । अथवा एकेनोना एकोना २ चासौ विंशति समासः ॥ विंशतिः । एकोनविंशति-आद्याः नवनवत्यन्ताः स्त्रीलिङ्गा। आविष्टलिङ्गा एकवचनान्ता एव । लिङ्गान्तरयुक्तेष्वपि बहुसङ्ख्येष्वपि विशेष्येषु भूमिशब्दवत् प्रयोगः । विंशतिः । पुरुषाः स्त्रियः कुलानि वा सन्ति । विंशति पुरुषान् स्त्रीः कुलानि वा पश्य । विंशत्या पुरुषैः स्त्रीभिः कुलैर्वा कृतम् । " स्त्रिया ङितां वा०" ॥ १ । ४ । २८ ॥ विंशत्यै, विंशतये पुरुषेभ्यः स्त्रीभ्यः कुलेभ्यो देहि । यदा तु विंशत्यादीनामेव गणनं तदा सर्व बचानानि । विंशतिरेका । द्वे विंशती । तिस्रो विंशतय इत्यादि ॥ एकेनाधिका विंशतिः, एकाविंशतिः । "द्वित्र्यष्टा-नाम्०" ॥३।२।९२॥ द्वाविंशतिः । त्रयोविंशतिः । एवमग्रेऽपि चतुर्-पञ्च-षड्-सप्त-विंशतिः । अष्टाविंशतिः । एकान्न एकादून एकोन एकोनात्रिंशत् ४ । त्रिंशत् । एकात्रिंशत्-

द्वात्रिंशत् त्रयस्त्रिंशत् इत्यादि ॥ अष्टात्रिंशत् । एकान्न-एकादून एकोन-एकानाचत्वारिंशत् । चत्वारिंशत् । एकचत्वारिंशत् । "चत्वारिंश दादौ वा" ॥ ३।२।९३ ॥ द्वाचत्वारिंशत्, द्विचत्वारिंशत्, ॥ त्रयश्चत्वारिंशत् त्रिचत्वारिंशत् ॥ चतुश्चत्वारिंशत् इत्यादि ॥ अष्टाचत्वारिंशत्, अष्टंचत्वारिंशत् ॥ एकान्नपञ्चाशत् ४ । पञ्चाशत्-एकपञ्चाशत् पूर्ववत् । द्वापञ्चाशत्, द्विपञ्चाशत् ॥ त्रिपञ्चशत्, त्रयपञ्चाशत् इत्यादि ॥ अष्टपञ्चाशत् ॥ अष्टापञ्चाशत् ॥ एकान्नषष्टिः ४ । षष्टिः एकषष्टिः । द्वाषष्टिः, द्विषष्टिः । त्रयःषष्टिः त्रिषष्टि इत्यादि ॥ अष्टषष्टिः, अष्टाषष्टिः ॥ एकान्नसप्ततिः ४ । सप्ततिः । एक-सप्ततिः । द्विसप्ततिः द्वासप्ततिः । त्रिसप्ततिः, त्रयःसप्ततिः । अष्टसप्तिः, अष्टासप्ततिः । एकान्न-एकादून-एकोन-एकोना-अशीतिः ४ । अशीतिः । एकाशीतिः । अशीतिवर्जनाद् द्व्यशीतिः । त्र्यशीतिः । "नाम्नो नोऽनह्नः" ॥२।१।९१॥ दीर्घश्च अष्टाशीतिः । एकान्ननवतिः ४ । नवतिः । एकनवतिः । द्विनवतिः, द्वानवतिः । त्रयोनवतिः, त्रिनवतिः । "पदान्ताट्टवर्गादनाम नगरीनवतेः" ॥१।३।६३॥ अत्र नवति-वर्जनात् "तवर्गस्य श्च०" ॥१।३।६०॥ "तृतीयस्य पञ्चमे" ॥१।३।१॥ षण्णवतिः । अष्टनवतिः, अष्टानवतिः । नवनवतिः । इत्ययेते स्त्रीलिङ्गाः ॥ शतं सहस्रमयुत प्रयुतं पुंक्लीबलिङ्गः । लक्षः पुंस्त्री । कोटिः स्त्री । अमीषमेव गणने सर्ववचनानि । शतमेकत् । शते द्वे । शतानि त्रीणि इत्यादि । कोटिरेका । कोटी द्वे इत्यादि ॥ एकेनाधिकं शतं एकशतम् । प्राक् शतादिति ग्रहणात् "द्वित्र्यष्टानाम्०" ॥३।२।९२॥ इति न । द्वि-त्रि-शतम् । चतुः-पञ्च-शतं इत्यादि । दशशतं इत्यादि ।

तथा एकसहस्रम् । द्वि-त्रि-सहस्रं इत्यादि ॥ एक एव "एकादाकिन् चासहाये" ॥७।३।२७॥ एकाकिन् वाच्यलिङ्गः। एकाकी एकाकिनी एकाकि पुमान् स्त्री कुलं च ॥

अथ सङ्ख्यापूरणप्रत्ययान्ता वाच्यलिङ्गाः - द्वयोः पूरणः "द्विस्तीयः" ॥ ७ । १ । १६५॥ द्वितीयः द्वितीया द्वितीयम् । एवं सर्वत्र वाक्यं "त्रेस्तृ च" ॥ ७ । २ । १६६ ॥ तृतीयः । "चतुरः" ॥ ७ । १ । १६३ ॥ इति थट् चतुर्थः, पुनः "येयौ चलुक् च" ॥ ७ । १ । १६४ ॥ तुर्यः, तुरीयः । सङ्ख्या "नो मट्" ॥ ७ । १ । १५९ ॥ पञ्चमः । "षट्कतिकतिपयात् थट्" ॥ ७ । १ । १५९ ॥ षष्ठः । "नो मट्" ॥ ७ । १ । १५९ ॥ सप्तमः । इत्यादि । दशमः । एकादशानां पूरणः "सङ्ख्यापूरणे डट्" ॥ ७ । १ । १५५ ॥ एकादशः इत्यादि । अष्टाद ३ शः शी शम् ॥ एकोनविंशतेः पूरणः "विंशत्यादेर्वा तमट्" ॥७।१।१५६॥ एकोनविंशतित ३ मः मी मम् । पक्षे "सङ्ख्यापूरणे डट्" ॥ ७।१।१५५ ॥ "विंशतेस्तेर्डिति" ॥७।४।६७॥ "डित्यन्त्यस्वरादेः" ॥२।१।११४॥ एकोनविं ३ शः शी । एवं विंशतितमः । पक्षे विंशः विंशी विंशम् । एवं एकविंशतितमः, एकविंशः । द्वि-द्वा विंश शतितमः, शः इत्यादि । त्रिंशत्तमः, त्रिंशः । एकत्रिंशत्तमः, शः इत्यादि । चत्वारिंशत्तमः, शः इत्यादि । पञ्चशत्तमः, पञ्चाशः इत्यादि । "षष्ठ्यादेरसङ्ख्यादेः" ॥ ७ । १ । १५८ ॥ नित्यं तमट् षष्टितमः । सङ्ख्यापरात् तु वा एकषष्टितमः, एकषष्टः । इत्यादि पूर्ववत् ॥ सप्ततितमः । एकसप्ततितमः, एकसप्तः इत्यादि पूर्ववत् । अशीतितमः । एकाशीतितमः, तः इत्यादि पूर्ववत् ॥ नवतितमः । एकनवतितमः, तः इत्यादि ॥ "शतादिमासार्द्धमाससंवत्सरात्" ॥७।१।१५७॥

इति अग्रे सर्वत्र नित्यं तमट् शततमः । शततमी । शततमम् । एकशततमः इत्यादि । सहस्रतमः । लक्षतमः । कोटितम इत्याद्या ज्ञेयाः । *पुंस्त्रीक्लीबवाच्यलिङ्गाः प्रपञ्चिताः* ॥ शेषलिङ्गप्रकारशब्दा लिख्यन्ते–फणः । फणा ॥ रथः । रथी ॥ अयमूर्मिः । [इयमूर्मिः] अयमिषुधिः । इयमिषुधिः ॥ अयं इयं ऊरुः ॥ मुखशब्दात् कक्ष–गञ्ज–नाभि–भ्रम–ताराऽऽद्या पुंस्त्रीलिङ्गाः ॥ १ ॥

पुंनपुंसकलिङ्गास्तु व्यलीक–पुस्तकाऽऽदयः ।
स्त्रीक्लीबलिङ्गा नासीर–मृगव्य–नगराऽऽदयः ॥२॥

व्यलीकः । व्यलीकम् ॥ पुस्तकः । पुस्तकम् ॥ आदेः वल्मीक–पुलक–फरक लत्वे फलक–किञ्जल्क–स्तबक–तिलकाऽऽद्याः ॥ नासीरम् ॥ मृगव्या । मृगव्यम् ॥ नगरी । नगरम् ॥ आदेः मन्दिरा । मन्दिरम् ॥

'ग्रीष्मे क्षुत्क्षामकुक्षिव्रजति पथि मनाक् मन्दिरातप्तवारिः ।'

कादम्बरी । कादम्बरम् मद्यम् ॥ स्थाली । स्थालम् ॥ पित्तलम् । पित्तला । आद्याः ॥ २ ॥

स्वतस्त्रिलिङ्गाः कंदल–मृणाल–शकटादयः ।
अलिङ्गका युष्मदस्मद्–ष्णान्ता सङ्ख्या डतिस्तथा ॥३॥

कन्दलः ली लम् उपरागाऽऽदि । एवं मठ–कुण्ड–विषाण–तूण–कन्दर–मुख्याः ॥ षष्–पञ्चन्–मुख्याः ॥ किं प्रमाणमेषामिति "यत्तत्किमः सङ्ख्याया डतिर्वा" ॥७।१।१५०॥ या सङ्ख्या मानमेषां यति । पक्षे "यत्तदेतदो

डाबादिः" ॥७।१।१४९॥ यावन्तः । सा सङ्ख्या मानमेषां तति तावन्तः । का सङ्ख्या मानमेषां कति । पक्षे "इदं किमोऽतुरिय् चास्य" ॥ ७ । १ । १४८ ॥ कियन्तः । डतिः स्वभावाद् बहुवचनविषयः । "डतिष्णः सङ्ख्याया लुप्" ॥१।४।५४॥ यति २ । यतिभिः । यतिभ्यः २ । यतीनाम् । यतिषु । एवं तति–कति ॥ ३ ॥

स्वःप्रभृत्यव्ययमलिङ्गमसङ्ख्यं च "अव्ययस्य" ॥३।२।७॥ इति सर्वविभक्तिलोपः ॥ अथ द्विवचनान्ताः पुंसि–नासत्य–दस्–पुष्पदन्त–पुष्पवन्त–जंपति–दंपति–पुनर्वसु मुख्याः ॥ नासत्यौ । दस्रौ । जंपती । दंपती । पुनर्वसू इति ॥ द्यौश्चं भूमिश्च "दिवो द्यावा" ॥३।२।४४॥ द्यावाभूमी ॥ रुदन्त्यनयोः "अस्" (उणा–९५२) इत्यस् गौरादित्वात् ङीः रोदसी स्त्री। रोदस् क्लीबेः । इदन्तो वा रोदसिशब्दः । त्रयोऽपि द्विवचनविषयाः । रोदसीत्यव्ययमपि ॥ बहुवचनान्ताः– दार–प्राण–असु–सप्तर्षि–चित्रशिखण्डिन्–मुख्याः । केतु [शब्दः] पुंसि ग्रहवाची बहुवचनः । पताकावाची तु सर्ववचनः ॥ स्त्रियां बहुवचनान्ताः–अप्–वर्षा–मघा–कृत्तिका–बहुला । तथा च लिङ्गानुशाने–

अहंपूर्विकाऽऽदिर्वर्षा–मघाऽप्–कृत्तिका बह्नौ ।
वा तु जलौकाऽप्सरसः सिकताः सुमनः समाः [स्त्री० ९]

वसुशब्दस्य देववाचकस्य पुंसि बहुत्वम् । देवप्रभेदा वसवः । रत्नाद्यर्थः सर्ववचनः ॥ वस्त्रसंबंधिदशावाची दशाशब्दः । लाजशब्दश्च स्त्रीपुंसलिङ्गः । तौ च बहुत्वे एव प्रयोक्तव्यौ इति ॥

पण्डितामरचन्द्राऽऽख्यकृतशब्दानुसारतः ।
अयं शब्दगणोऽलेखि श्रीजयानन्दसूरिभिः ॥१॥

देवरत्नाऽऽख्याशिष्यस्य पठनाय प्रयत्नतः ।
स शोध्यो धीधनैः सम्यक् शब्दशास्त्रविशारदैः ॥२॥

। इति स्यादिशब्ददीपिका संपूर्णा ।

卐 संपूर्णोऽयं ग्रन्थः 卐

कविराज श्री अमरचंद्रसूरि विरचिता

स्यादिशब्ददीपिकासमेतः

श्रीस्यादिशब्दसमुच्चयः

सम्पूर्णः ॥

स्यादिशब्दसमुच्चयान्तर्गत
शब्दरूपमाला

[स्वरान्ताः शब्दाः]

अकारान्तः पुंलिङ्गो "देव" शब्दः ।

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथमा-	देवः	देवौ	देवाः
द्वितीया-	देवम्	,,	देवान्
तृतीया-	देवेन	देवाभ्याम्	देवैः
चतुर्थी-	देवाय	,,	देवेभ्यः
पञ्चमी-	देवात्	,,	,,
षष्ठी-	देवस्य	देवयोः	देवानाम्
सप्तमी-	देवे	,,	देवेषु
संबोधन-	हे देव	हे देवौ	हे देवाः

एवम्-जिन, राम, घट, पट, कृष्ण आदयः ।

अकारान्तः पुंलिङ्गो "मास" शब्दः ।

प्र०	मासः	मासौ	मासाः
द्वि०	मासम्	,,	मासान्, मासः

तृ०	मासेन,	मासभ्याम्	मासैः,
	मासा	माद्भ्याम्	माद्भिः
च०	मासाय,	मासभ्याम्,	मासेभ्यः,
	मासे	माद्भ्याम्	माद्भ्यः
पं०	मासात्,	मासभ्याम्,	मासेभ्यः,
	मासः	माद्भ्याम्	माद्भ्यः
ष०	मासस्य,	मासयोः,	मासानाम्,
	मासः	मासोः	मासाम्
स०	मासे,	मासयोः,	मासेषु,
	मासि	मासोः	मात्सु, थ्सु,
संबो०	हे मास	हे मासौ	हे मासाः

अकारान्तः पुंलिङ्गो "दन्त" शब्दः

प्र०	दन्तः	दन्तौ	दन्ताः
द्वि०	दन्तम्	,,	दन्तान्,
			दतः
तृ०	दन्तेन,	दन्ताभ्याम्,	दन्तैः,
	दता	दद्भ्याम्	दद्भिः
च०	दन्ताय,	दन्ताभ्याम्,	दन्तेभ्यः,
	दते	दद्भ्याम्	दद्भ्यः
पं०	दन्तात्,	दन्ताभ्याम्,	दन्तेभ्यः,
	दतः	दद्भ्याम्	दद्भ्यः
ष०	दन्तस्य,	दन्तयोः,	दन्ताम्,
	दतः	दतोः	दताम्
स०	दन्ते,	दन्तयोः,	दन्तेषु,
	दति	दतोः	दत्सु, थ्सु
संबो०	हे दन्त	हे दन्तौ	हे दन्ताः

अकारान्तः पुंलिङ्गः "पाद" शब्दः ।

प्र०	पादः	पादौ	पादाः
द्वि०	पादम्	,,	पादान्, पदः
तृ०	पादेन,	पादाभ्याम्,	पादैः,
	पदा	पद्भ्याम्	पद्भिः
च०	पादाय,	पादाभ्याम्,	पादेभ्य,
	पदे	पद्भ्याम्	पद्भ्यः
पं०	पादात्,	पादाभ्याम्,	पादेभ्यः,
	पदः	पद्भ्याम्	पद्भ्यः
ष०	पादस्य,	पादयोः,	पादानाम्,
	पदः	पदोः	पदाम्
स०	पादे,	पादयोः,	पादेषु,
	पदि	पदोः	पत्सु, थ्सु
संबो०	हे पाद	हे पादौ	हे पादः

अकारान्तः पुंलिङ्गो "यूष" शब्दः ।

प्र०	यूषः	यूषौ	यूषाः
द्वि०	यूषम्	,,	यूषान्,
			यूष्णः
तृ०	यूषेन,	यूषाभ्याम्,	यूषैः,
	यूषा	यूषभ्याम्	यूषभिः
च०	यूषया,	यूषाभ्याम्,	यूषाभ्यः,
	यूष्णा	यूषभ्याम्	यूषभ्यः
पं०	यूषात्,	यूषाभ्याम्,	यूषाभ्यः

	यूष्णे	यूषभ्याम्	यूषभ्यः
ष०	यूषस्य,	यूषयोः,	यूषानाम्,
	यूष्णः	यूष्णोः	यूष्णाम्
स०	यूषे,	यूषयोः,	यूषेषु,
	युषणि, ष्णि	यूष्णोः	यूषसु
संबो०	हे यूष	हे यूषौ	हे यूषाः

अकारान्तो नपुंसकलिङ्गः "कुण्ड" शब्दः ।

प्र०	कुण्डम्	कुण्डे	कुण्डानि
द्वि०	,,	,,	,,
तृ०	कुण्डेन	कुण्डाभ्याम्	कुण्डैः
च०	कुण्डाय	,,	कुण्डेभ्यः
पं०	कुण्डात्	,,	,,
ष०	कुण्डस्य	कुण्डयोः	कुण्डानाम्
स०	कुण्डे	,,	कुण्डेषु
संबो०	हे कुण्ड	हे कुण्डे	हे कुण्डानि

एवम्–धन, वन, तोय, फल, पुष्प आदयः ।

अकारान्तो नपुंसकलिङ्गो "हृदय" शब्दः ।

प्र०	हृदयम्	हृदये	हृदयानि
द्वि०	,,	,,	हृदयानि,
			हृन्दि
तृ०	हृदयेन,	हृदयाभ्याम्,	हृदयैः,
	हृदा	हृद्भ्याम्	हृद्भिः

च०	हृदयाय,	हृदयाभ्याम्,	हृदयेभ्यः,
	हृदे	हृद्भ्याम्	हृद्भ्यः
पं०	हृदयात्,	हृदयाभ्याम्,	हृदयेभ्यः,
	हृदः	हृद्भ्याम्	हृद्भ्यः
ष०	हृदयस्य,	हृदयोः,	हृदयानाम्,
	हृदः	हृदोः	हृदाम्
स०	हृदये,	हृदयोः,	हृदयेषु,
	हृदि	हृदोः	हृत्सु, थ्सु
संबो०	हे हृदय	हे हृदये	हे हृदयानि

अकारान्तो नपुंसकलिङ्ग "उदक" शब्दः ।

प्र०	उदकम्	उदके	उदकानि
द्वि०	,,	,,	उदकानि,
			उदानि
तृ०	उदकेन,	उदकाभ्याम्,	उदकैः,
	उद्ना	उदभ्याम्	उदभिः
च०	उदकाय,	उदकाभ्याम्,	उदकेभ्यः,
	उद्ने	उदभ्याम्	उदभ्यः
पं०	उदकात्,	उदकाभ्याम्,	उदकेभ्यः,
	उद्नः	उदभ्याम्	उदभ्यः
ष०	उदकस्य,	उदयोः,	उदकानाम्,
	उद्नः	उद्नोः	उद्नाम्
स०	उदके,	उदयोः,	उदकेषु,
	उद्नि	उद्नोः	उदसु
संबो०	हे उदके	हे उदके	हे उदकानि

अकारान्तो नपुंसकलिङ्ग "आसन" शब्दः ।

प्र०	आसनम्	आसने	आसनानि
द्वि०	,,	,,	आसनानि, आसानि
तृ०	आसनेन, आस्ना	आसनाभ्याम्, आसभ्याम्	आसनैः, आसभिः
च०	आसनाय, आस्ने	आसनाभ्याम्, आसभ्याम्	आसनेभ्यः, आसभ्यः
पं०	आसनात्, आस्नः	आसनाभ्याम्, आसभ्याम्	आसनेभ्यः, आसभ्यः
ष०	आसनस्य, आस्नः	आसनयोः, आस्नोः	आसनाम्, आस्नाम्
स०	आसने, आस्नि, आसनि	आसनयोः, आस्नोः	आसनेषु, आसन्सु
संबो०	हे आसन	हे आसने	हे आसनानि

अकारान्तो विशेषणरूपः "शुक्ल" शब्दः ।

पुलिङ्गे 'देव' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गे 'श्रद्धा' शब्दवत् । नपुंसकलिङ्गे 'कुण्ड' शब्दवत् । एवम्-रक्त, श्वेत, विरक्त, कृष्ण, उज्ज्वल आदयः ।

आकारान्तः पुलिङ्गो 'हाहा' शब्दः ।

प्र०	हाहाः	हाहौ	हाहाः
द्वि०	हाहाम्	,,	हाहः
तृ०	हाहा	हाहाभ्याम्	हाहाभिः

च०	हाहे	,,	हाहाभ्यः
पं०	हाहः	,,	,,
ष०	,,	हाहोः	हाहाम्
स०	हाहि	,,	हाहासु
संबो०	हे हाहाः	हे हाहौ	हे हाहाः

एवम्–क्त्वा, टा, श्रा आदयः ।

आकारान्तः स्त्रीलिङ्गः "श्रद्धा" शब्दः ।

प्र०	श्रद्धा	श्रद्धे	श्रद्धाः
द्वि०	श्रद्धाम्	,,	,,
तृ०	श्रद्धया	श्रद्धाभ्याम्	श्रद्धाभिः
च०	श्रद्धायै	,,	श्रद्धाभ्यः
पं०	श्रद्धायाः	,,	,,
ष०	,,	श्रद्धयोः	श्रद्धानाम्
स०	श्रद्धायाम्	,,	श्रद्धासु
संबो०	हे श्रद्धे	हे श्रद्धे	हे श्रद्धाः

एवम्–शाला, माला, कृपा, गङ्गा, रमा आदयः ।

आकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "जरा" शब्दः ।

प्र०	जरा	जरसौ	जरसः
द्वि०	जरसम्	,,	,,
तृ०	जरसा	जराभ्याम्	जराभिः
च०	जरसे	,,	जराभ्यः
पं०	जरसः	,,	,,

ष०	,,	जरसोः	जरसाम्
स०	जरसि	,,	जरासु
संबो०	हे जरे	हे जरसौ	हे जरसः

विकल्पपक्षे 'श्रद्धा' शब्दवत् ।

आकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "निशा" शब्दः ।

प्र०	निशा	निशे	निशाः
द्वि०	निशाम्	,,	निशः
तृ०	निशा	निज्भ्याम्	निज्भिः
च०	निशे	,,	निज्भ्यः
पं०	निशः	,,	,,
ष०	,,	निशोः	निशाम्
स०	निशि	,,	निच्छु
संबो	हे निशे	हे निशे	हे निशः

विकल्पपक्षे 'श्रद्धा' शब्दवत् ।

आकारान्तः स्त्रिलिङ्गो "नासिका" शब्दः ।

प्र०	नासिका	नासिके	नासिकाः
द्वि०	नासिकाम्	,,	नसः
तृ०	नसा	नोभ्याम्	नोभिः
च०	नसे	,,	नोभ्यः
पं०	नसः	,,	,,
ष०	,,	नसोः	नसाम्
स०	नसि	,,	नत्सु
संबो०	हे नासिके	हे नासिकौ	हे नासिकाः

विकल्पपक्षे 'श्रद्धा' शब्दवत् ।

आकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "अतिजर" [जरा] शब्दः ।

प्र०	अतिजरः	अतिजरौ	अतिजराः

शेषं द्वितीयादौ 'देव' शब्दवत् । जरस् आदेशे तु–"अतिजरस्" शब्दः ।

पुंलिङ्गः ।

प्र०	अतिजरः	अतिजरसौ	अतिजरसः
द्वि०	अतिजरसम्	"	"
तृ०	अतिजरसा	अतिजराभ्याम्	अतिजरसैः
च०	अतिजरसे	"	अतिजरेभ्यः
पं०	अतिजरसः	"	अतिजरेभ्यः
ष०	"	अतिजरसोः	अतिजरसाम्
स०	अतिजरसि	"	अतिजरेषु
संबो	हे अतिजर	हे अतिजरसौ	हे अतिजरसः

स्त्रीलिङ्गः ।

अतिजरा "श्रद्धा" शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	अतिजरम्	अतिजरे	अतिजराणि

शेषं तृतीयादौ 'देव' शब्दवत् । जरस् आदेशे तु–

प्र० द्वि०	अतिजरः	अतिजरसी	अजरान्सि
	अतिजरसम्	"	"

शेषं तृतीयादौ 'अतिजरस्' शब्दवत् ।

आकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "अम्बा" शब्दः ।

संबो०	हे अम्ब	हे अम्बे	हे अम्बाः

शेषं प्रथमादौ 'श्रद्धा' शब्दवत् । एवम्–अक्का, अल्ला आदयः ।

आकारान्तो विशेषणरूपः "सोमपा" शब्दः ।

पुंलिङ्गे 'हाहा' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् । नपुंसकलिङ्गे सोमप 'कुण्ड' शब्दवत् । एवम्–कीलालपा, क्षीरपा, धर्मत्रा, अग्रेगा, उदधिका, गोषा, अब्जजा आदयः ।

इकारान्तः पुंलिङ्गो "अग्नि" शब्दः ।

प्र०	अग्निः	अग्नी	अग्नयः
द्वि०	अग्निम्	,,	अग्नीन्
तृ०	अग्निना	अग्निभ्याम्	अग्निभिः
च०	अग्नये	,,	अग्निभ्यः
पं०	अग्नेः	,,	,,
ष०	,,	अग्न्योः	अग्नीनाम्
स०	अग्नौ	,,	अग्निषु
संबो०	हे अग्ने	हे अग्नी	हे अग्नयः

एवम्–विधि, मुनि, रवि, कवि, ऋषि, भूपति नृपति आदयः ।

इकारान्तः पुंलिङ्गः "सखि" शब्दः ।

प्र०	सखा	सखायौ	सखायः
द्वि०	सखायम्	,,	सखीन्

तृ०	सख्या	सखिभ्याम्	सखिभिः
च०	सख्ये	,,	सखिभ्यः
पं०	सख्युः	,,	,,
ष०	,,	सख्योः	सखीनाम्
स०	सख्यौ	,,	सखिषु
संबो०	हे सखे	हे सखायो	हे सखायः

इकारान्तः पुंलिङ्गः "पति" शब्दः ।

प्र०	पतिः	पती	पतयः
द्वि०	पतिम्	,,	पतीन्
तृ०	पत्या	पतिभ्याम्	पतिभिः
च०	पत्ये	,,	पतिभ्यः
पं०	पत्युः	,,	,,
ष०	,,	पत्योः	पतीनाम्
स०	पत्यौ	,,	पतिषु
संबो०	हे पते	हे पती	हे पतयः

पुंलिङ्गः "पन्थि" (पथिन्) शब्दः ।

प्र०	पन्थाः	पन्थानौ	पन्थानः
द्वि०	पन्थानम्	,,	पथः
तृ०	पन्थः	पथिभ्याम्	पथाभिः
च०	पथे	,,	पथिभ्यः
पं०	पथः	,,	,,
ष०	,,	पथोः	पन्थाम्

स०	पथि	,,	पथिषु
संबो०	हे पन्थाः	हे पन्थानौ	हे पन्थानः

एवम्-मथिन् शब्दः ।

विशेषणरूपः "सुपथिन्" शब्दः ।

पुंलिङ्गे 'पथिन्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गे सुपथी 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुपथि	सुपथी, सुपथिनी	सुपथीनि, सुपन्थानि
संबो०	हे पथिन्, हे सुपथि	हे सुपथी हे सुपथिनी	हे सुपथीनि हे सुपन्थानि

शेषं तृतीयादौ 'पथिन्' शब्दवत् । एवम्-सुमथिन् शब्दः

पुंलिङ्गः "ऋभुक्षिन्" शब्दः ।

प्र०	ऋभुक्षाः	ऋभुक्षाणौ	ऋभुक्षाणः
द्वि०	ऋभुक्षाणम्	,,	,,
तृ०	ऋभुक्षा	ऋभुक्षाभ्याम्	ऋभुक्षाभिः
च०	ऋभुक्षे	,,	ऋभुक्षिभ्यः
पं०	ऋभुक्षः	,,	,,
ष०	,,	ऋभुक्षोः	ऋभुक्षाम्
स०	ऋभुक्षि	,,	ऋभुक्षिषु
संबो०	हे ऋभुक्षा	हे ऋभुक्षाणौ	हे ऋभुक्षाणः

इकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "बुद्धि" शब्दः ।

च० एक० बुद्ध्यै, बुद्धये । पं०, ष० एक० बुद्ध्याः बुद्धेः । स० एक० बुद्ध्याम्, बुद्धौ । शेषं सर्वविभक्ति 'अग्नि'

शब्दवत्। एवम्-मति, कृति, अजननि, ग्लानि, अकरणि आदयः। धूलि, मति, रात्रि, धरणि, रजनि, राजि, शक्ति, पद्धति इत्यादय विकल्पेन इकारान्तत्वम्। तेन इकारान्तत्वे 'बुद्धि' शब्दवत्। ईकारान्तत्वे 'नदी' शब्दवत् रूपाणि ज्ञेयानि।

इकारान्तो नपुंसकलिङ्गो "वारि" शब्दः।

प्र०	वारि	वारिणी	वारीणि
द्वि०	,,	,,	,,
तृ०	वारिणा	वारिभ्याम्	वारिभिः
च०	वारिणे	,,	वारिभ्यः
पं०	वारिणः	,,	,,
ष०	,,	वारिणोः	वारीणाम्
स०	वारिणि	,,	वारिषु
संबो०	हे वारि, वारे	हे वारिणी	हे वारीणि

एवम्-भूरि, प्रभृति आदयः।

इकारान्तो नपुंसकलिङ्गो "दधि" शब्दः।

प्र०	दधि	दधिनी	दधीनि
द्वि०	,,	,,	,,
तृ०	दध्ना	दधिभ्याम्	दधिभिः
च०	दध्ने	,,	दधिभ्यः
पं०	दध्नः	,,	,,
ष०	,,	दध्नोः	दध्नाम्

स०	दध्नि, दधनि	,,	दधिषु
संबो०	हे दधि, दधे	हे दधिनी	हे दधीनि

एवम्–अस्थि, सक्थि, अक्षि आदयः ।

इकारान्तो विशेषणरूपः "शुचि" शब्दः ।

पुलिङ्गे 'अग्नि' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गे 'बुद्धि' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

च०	शुचये, शुचिने	शुचिभ्याम्	शुचिभ्यः
पं०	शुचेः, शुचिनः	,,	,,
ष०	,, ,,	शुच्योः, शुचिनोः	शुचीनाम्
स०	शुचौ, शुचिनि	,, ,,	शुचिषु

शेषं सर्वविभक्ति 'वारि' शब्दवत् । एवम्–सुरभि, भूरि, दीर्घाङ्गलि, सुगन्धि आदयः ।

ईकारान्तः पुंलिङ्गो "वातप्रमी" शब्दः ।

प्र०	वातप्रमीः	वातप्रम्यौ	वातप्रम्यः
द्वि०	वातप्रमीम्	,,	वातप्रमीन्
	वातप्रम्यम्		वातप्रम्यः
तृ०	वातप्रम्या	वातप्रमीभ्याम्	वातप्रमीभिः
च०	वातप्रम्ये	,,	वातप्रमीभ्यः
पं०	वातप्रम्यः	,,	,,
ष०	,,	वातप्रम्योः	वातप्रम्याम्

स०	वातप्रमी वातप्रम्यि	,,	वातप्रमीषु
संबो०	हे बातप्रमीः	हे वातप्रम्यौ	हे वातप्रम्यः

एवम्—पषी, वेंगी, ययी आदयः ।

ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "नदी" शब्दः ।

प्र०	नदी	नद्यौ	नद्यः
द्वि०	नदीम्	,,	नदीः
तृ०	नद्या	नदीभ्याम्	नदीभिः
च०	नद्यै	,,	नदीभ्यः
पं०	नद्याः	,,	,,
ष०	,,	नद्योः	नदीनाम्
स०	नद्याम्	,,	नदीषु
संबो०	हे नदि	हे नद्यौ	हे नद्यः

एवम्—मही, कुमारी, गौरी, सखी, वाणी, दासी, क्रोष्ट्री आदयः ।

ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "लक्ष्मी" शब्दः ।

प्र०	लक्ष्मीः	लक्ष्म्यौ	लक्ष्म्यः

शेषं द्वितीयादौ "नदी" शब्दवत् । एवम्—अवी, तरी, तन्त्री आदयः ।

ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गः "श्री" शब्दः ।

प्र०	श्रीः	श्रियौ	श्रियः
द्वि०	श्रियम्	,,	,,

तृ०	श्रिया	श्रीभ्याम्	श्रीभिः
च०	श्रियै, श्रिये	,,	श्रीभ्यः
पं०	श्रियाः, श्रियः	,,	,,
ष०	,, ,,	श्रियोः	श्रियाम्, श्रीणाम्
स०	श्रियि, श्रियाम्	,,	श्रीषु
संबो०	हे श्रीः	हे श्रियौ	हे श्रियः

एवम्–ह्री, धी, भी आदयः ।

ईकारान्तः स्त्रीलिङ्गः "स्त्री" शब्दः ।

प्र०	स्त्री	स्त्रियौ	स्त्रियः
द्वि०	स्त्रियम्, स्त्रीम्	,,	स्त्रीः, स्त्रियः
तृ०	स्त्रिया	स्त्रीभ्याम्	स्त्रीभिः
च०	स्त्रियै	,,	स्त्रीभ्यः
पं०	स्त्रियाः	,,	,,
ष०	,,	स्त्रियोः	स्त्रीणाम्
स०	स्त्रियाम्	,,	स्त्रीषु
संबो०	हे स्त्रि	हे स्त्रियौ	हे स्त्रियः

ईकारान्तो विशेषणरूपः पुलिङ्गो "अतिस्त्री" [स्त्री] शब्दः ।

प्र०	अतिस्त्रिः	अतिस्त्रियौ	अतिस्त्रियः
द्वि०	अतिस्त्रियम्, अतिस्त्रिम्	,,	अतिस्त्रियः, अतिस्त्रीन्
तृ०	अतिस्त्रिणा	अतिस्त्रिभ्याम्	अतिस्त्रिभिः
च०	अतिस्त्रये	,,	अतिस्त्रिभ्यः

पं०	अतिस्त्रेः	,,	,,
ष०	,,	अतिस्त्रियोः	अतिस्त्रीणाम्
स०	अतिस्त्रौ	,,	अतिस्त्रिषु
संबो०	हे अतिस्त्रे	हे अतिस्त्रियौ	हे अतिस्त्रियः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	अतिस्त्रिः	अतिस्त्रियौ	अतिस्त्रयः
द्वि०	अतिस्त्रिम्, अतिस्त्रियम्	,,	अतिस्त्रियः, अतिस्त्रीः
तृ०	अतिस्त्रिया	अतिस्त्रिभ्याम्	अतिस्त्रिभिः
च०	अतिस्त्रये, अतिस्त्रियै	अतिस्त्रिभ्याम्	अतिस्त्रिभ्यः
पं०	अतिस्त्रेः, अतिस्त्रियाः	अतिस्त्रिभ्याम्	अतिस्त्रिभ्यः
ष०	अतिस्त्रेः, अतिस्त्रियाः	अतिस्त्रियोः	अतिस्त्रीणाम्
स०	अतिस्त्रौ, अतिस्त्रियाम्	अतिस्त्रियोः	अतिस्त्रिषु
संबो०	हे अतिस्त्रे	हे अतिस्त्रियौ	हे अतिस्त्रयः

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०	अतिस्त्रि	अतिस्त्रिणी	अतिस्त्रियः
द्वि०	,,	,,	
तृ०	अतिस्त्रिणा	अतिस्त्रिभ्याम्	अतिस्त्रिभि
च०	अतिस्त्रिणे, स्त्रये	,,	अतिस्त्रिभ्यः

पं०	अतिस्त्रिणः, स्त्रेः	,,	,,
ष०	,,	,, अतिस्त्रिणोः, योः	अतिस्त्रीणाम्
स०	अतिस्त्रिणि,स्त्रौ	,,	,, अतिस्त्रिषु
संबो०	हे अतिस्त्रे,स्त्रि	हे अतिस्त्री	हे अतिस्त्रीणि

अतिस्त्री स्त्रीलिङ्गः 'स्त्री' शब्दवत् ।

ईकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "अतिलक्ष्मी" शब्दः ।

प्र०	अतिलक्ष्मीः	अतिलक्ष्म्यौ	अतिलक्ष्म्यः
द्वि०	अतिलक्ष्मिम्	,,	अतिलक्ष्मीन्
संबो०	हे अतिलक्ष्मी	हे अतिलक्ष्म्यौ	हे अतिलक्ष्म्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्ग 'लक्ष्मी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	अतिलक्ष्मि	अतिलक्ष्मिणी	अतिलक्ष्मीणि
तृ०	अतिलक्ष्मिणा, अतिलक्ष्म्या	अतिलक्ष्मिभ्यत्म्	अतिलक्ष्मिभिः
च०	अतिलक्ष्मिणे, अतिलक्ष्म्यै	अतिलक्ष्मिभ्याम्	अतिलक्ष्मिभ्यः
पं०	अतिलक्ष्मिणः, अतिलक्ष्म्याः	अतिलक्ष्मिभ्याम्	अतिलक्ष्मिभ्यः
ष०	अतिलक्ष्मिणः, अतिलक्ष्भ्याः	अतिलक्ष्मिणोः, अतिलक्ष्मयोः	अतिलक्ष्मीणाम्

स०	अतिलक्ष्मिणि, अतिलक्ष्म्याम्	अतिलक्ष्मिणोः, अतिलक्ष्म्योः	अतिलक्ष्मिषु
संबो०	हे अतिलक्ष्मि,क्ष्मे	हे अतिलक्ष्मिणी	हे अतिलक्ष्मीणि

एवम्–अत्यवी, अतितन्त्री, अतितरी आदयः ।

ईकारान्तो विशेषणरूपः "पृथुश्री" शब्दः ।

पुंलिङ्गे 'श्री' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽपि 'श्री' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०	पृथुश्रि	पृथुश्रिणी	पृथुश्रीणि
द्वि०	,,	,,	,,
तृ०	पृथुश्रिया, पृथुश्रिणा	पृथुश्रिभ्याम्	पृथुश्रिभिः
च०	पृथुश्रियै, पृथुश्रिये, पृथुश्रिणे	पृथुश्रिभ्याम्	पृथुश्रिभ्यः
पं०	पृथुश्रियाः, पृथुश्रियः, पृथुश्रिणः	पृथुश्रिभ्याम्	पृथुश्रिभ्यः
ष०	पृथुश्रियाः, पृथुश्रियः, पृथुश्रिणः	पृथुश्रियोः, पृथुश्रिणोः	पृथुश्रियाम् पृथुश्रीणाम्
स०	पृथुश्रियाम् , पृथुश्रियि, पृथुश्रिणि	पृथुश्रियोः, पृथुश्रिणोः	पृथुश्रिषु

संबो०	हे पृथुश्रे	हे पृथुश्रिणौ	हे पृथुश्रीणि

एवम्-त्यक्तह्री, गतभी, सुधी आदयः

ईकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सेनानी" शब्दः ।

प्र०	सेनानीः	सेनान्यौ	सेनान्यः
द्वि०	सेनान्यम्	"	"
तृ०	सेनान्या	सेनानीभ्याम्	सेनानीभ्यः
च०	सेनान्ये	"	सेनानीभिः
पं०	सेनान्यः	"	"
ष०	"	सेनान्योः	सेनान्याम्
स०	सेनान्याम्	"	सेनानीषु
संबो०	हे सेनानीः	हे सेनान्यौ	हे सेनान्यः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः

प्र०	सेनानि	सेनानिनी	सेनानीनि
द्वि०	"	"	"
तृ०	सेनान्या, सेनानिना	सेनानिभ्याम्	सेनानिभिः
च०	सेनान्यै, सेनानिने	सेनानिभ्याम्	सेनानिभ्यः
पं०	सेनान्यः, सेनानिनः	सेनानिभ्याम्	सेनानिभ्यः

ष०	सेनान्यः, सेनानिनः	सेनान्योः, सेनानिनोः	सेनान्याम्, सेनानीनाम्
स०	सेनान्यि, सेनानिनि	सेनान्योः, सेनानिनोः	सेनानिषु
संबो०	हे सेनानि	हे सेनान्यौ	हे सोनान्यः

एवम्–उन्नी, ग्रामणी आदयः ।

ईकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "यवक्री" शब्दः ।

प्र०	यवक्रीः	यवक्रियौ	यवक्रियः
द्वि०	यवक्रियम्	"	"
तृ०	यवक्रिया	यवक्रीभ्याम्	यवक्रीभिः
च०	यवक्रिये	"	यवक्रीभ्यः
पं०	यवक्रियः	"	यवक्रीषु
ष०	"	यवक्रियोः	यवक्रियाम्
स०	यवक्रियि	"	यवक्रीषु
संबो०	हे यवक्रीः	हे यवक्रियौ	हे यवक्रियः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	यवक्रि	यवक्रिणी	यवक्रीणि
तृ०	यवक्रिया, यवक्रिणे	यवक्रिभ्याम्	यवक्रिभिः
च०	यवक्रिये, यवक्रिणे	यवक्रिभ्याम्	यवक्रिभ्यः

पं०	यवक्रियः, यवक्रिणः	यवक्रिभ्याम्	यवक्रिभ्यः
ष०	यवक्रियः, यवक्रिणः	यवक्रियोः, यवक्रिणोः	यवक्रियाम्, यवक्रीणाम्
स०	यवक्रियि, यवक्रिणि	यवक्रियोः, यवक्रिणोः	यवक्रिषु
संबो०	हे यवक्रि, क्रे	हे यवक्रिणी	हे यवक्रीणि

एवम्–देवप्री, प्राप्तभी, महानी परमनी, भी, पी, ली, नी आदयः ।

परं 'नी' शब्दे ङौ "नीय आम्" ॥१।४।५१॥ इति सूत्रेण सप्तमी एकवचने 'नियाम्' शेषं 'यवक्री' शब्दवत् ।

उकारान्तः पुंलिङ्गः "शम्भु" शब्दः ।

प्र०	शम्भुः	शम्भू	शम्भवः
द्वि०	शम्भुम्	"	शम्भून्
तृ०	शम्भुना	शम्भुभ्याम्	शम्भुभिः
च०	शम्भवे	"	शम्भुभ्यः
पं०	शम्भोः	"	"
ष०	"	शम्भोः	शम्भूनाम्
स०	शम्भौ	"	शम्भुषु
संबो०	हे शम्भो	हे शम्भू	हे शम्भवः

एवम्–भानु, शीशु, सुनु, वायु, विभु आदयः ।

उकारान्तः पुंलिङ्गः "क्रोष्टु" शब्दः ।

प्र०	क्रोष्टा	क्रोष्टारौ	क्रोष्टारः
द्वि०	क्रोष्टारम्	"	क्रोष्टून्

तृ०	क्रोष्ट्रा, क्रोष्टुना	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभिः
च०	क्रोष्ट्रे, क्रोष्टवे	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभ्यः
पं०	क्रोष्टुः, क्रोष्टोः	क्रोष्टुभ्याम्	क्रोष्टुभ्यः
ष०	क्रोष्टुः, क्रोष्टोः	क्रोष्ट्रोः, क्रोष्ट्वोः	क्रोष्टूनाम्
स०	क्रोष्टरि क्रोष्टौ	क्रोष्ट्रोः, क्रोष्ट्वोः	क्रोष्टुषु
संबो०	हे क्रोष्टो	हे क्रोष्टारौ	हे क्रोष्टारः

उकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "धेनु" शब्दः ।

प्र०	धेनुः	धेनू	धेनवः
द्वि०	धेनुम्	"	धेनूः
तृ०	धेन्वा	धेनुभ्याम्	धेनुभिः
च०	धेन्वै, धेनवे	"	धेनुभ्यः
पं०	धेन्वाः, धेनोः	धेनुभ्याम्	धेनुभ्यः
ष०	धेन्वाः, धेनोः	धेन्वोः	धेनूनाम्
स०	धेन्वाम्, धेनौ	"	धेनुषु
संबो०	हे धेनो	हे धेनू	हे धेनवः

एवम्–प्रियङ्गु, हनु, तनु, रज्जु आदयः ।

उकारान्तो नपुंसकलिङ्गो "जतु" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	जतु	जतुनी	जतूनि
तृ०	जतुना	जतुभ्याम्	जतुभिः
च०	जतुने	"	जतुभ्यः
पं०	जतुनः	"	"
ष०	"	जतोः	जतूनाम्

स०	जतुनि	”	जतुषु
संबो०	हे जतो, तु	हे जतुनी	हे जतूनि

एवम्–वसु, अश्रु, वस्तु, मधु आदयः ।

उकारान्तो विशेषणरूपः “लघु” शब्दः ।

पुंलिङ्ग ‘शम्भु’ शब्दवत् । स्त्रीलिङ्ग ‘धेनु’ शब्दवत् । नपुंसकलिङ्ग ‘जतु’ शब्दवत् । “स्वारदुतो०” ॥२।४।३५॥ इति सूत्रेण यदा ङी प्रत्ययस्तदा ‘लघ्वी’ शब्द ‘नदी’ शब्दवत् । एवम्–पटु, मृदु, ऋजु, तनु, बहु, साधु आदयः ।

ऊकारान्तः पुंलिङ्गो “हूहू” शब्दः ।

प्र०	हूहूः	हूह्वौ	हूह्वः
द्वि०	हूहूम्	”	हूहून्
तृ०	हूह्वा	हूहूभ्याम्	हूहूभिः
च०	हूह्वे	”	हूहूभ्यः
पं०	हूह्वः	”	”
ष०	”	हूह्वोः	हूह्वाम्
स०	हूह्वि	”	हूहूषु
संबो०	हे हूहूः	हे हूह्वौ	हे हूह्वः

एवम्–नग्नहू शब्दः ।

ऊकारान्तः पुंलिङ्गः “खलपू” शब्दः ।

प्र०	खलपूः	खलप्वौ	खलप्वः
द्वि०	खलप्वम्	”	”

तृ०	खलप्वा	खलपूभ्याम्	खलपूभिः
च०	खलप्वे	”	खलपूभ्यः
पं०	खलप्वः	”	”
ष०	”	खलप्वोः	खलपूनाम्
स०	खलप्वि	खलप्वोः	खलपूषु
संबो०	हे खलपूः	हे खलप्वौ	हे खलप्वः

एवम्–वयाभू, पूनर्भू आदयः

ऊकारान्तः पुंलिङ्गः "स्वयम्भू" शब्दः ।

प्र०	स्वयम्भूः	स्वयम्भुवौ	स्वयम्भुवः
द्वि०	स्वयम्भुवम्	”	”
तृ०	स्वयम्भुवा	स्वयम्भूभ्याम्	स्वयम्भूभिः
च०	स्वयम्भुवे	”	स्वयम्भूभ्यः
पं०	स्वयम्भुवः	”	”
ष०	”	स्वयम्भुवोः	स्वयम्भुवाम्
स०	स्वयम्भुवि	”	स्वशम्भूषु
संबो०	हे स्वयम्भूः	हे स्वयम्भुवौ	हे स्वयम्भुवः

एवम्–स्वभू, आत्मभू, मनोभू आदयः ।

ऊकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "वधू" शब्दः ।

प्र०	वधूः	वध्वौ	वध्वः
द्वि०	वधूम्	”	वधूः
तृ०	वध्वा	वधूभ्याम्	वधूभिः
च०	वध्वे	”	वधूभ्यः

पं०	वध्वाः	”	”
ष०	”	वध्वोः	वधूनाम्
स०	वध्वाम्	”	वधूषु
संबो०	हे वधू	हे वध्वौ	हे वध्वः

एवम्–रम्भोरू, लक्ष्मणोरू, कच्छू, जम्बू, करभोरू, श्वश्रू, भीरू आदयः ।

ऊकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "भ्रू" शब्दः ।

प्र०	भ्रूः	भ्रुवौ	भ्रुवः
द्वि०	भ्रुवम्	”	”
तृ०	भ्रुवा	भ्रूभ्याम्	भ्रूभिः
च०	भ्रुवै, भ्रुवे	”	भ्रूभ्यः
पं०	भ्रुवाः, भ्रुवः	”	”
ष०	” ”	भ्रुवोः	भ्रुवाम्, भ्रूणाम्
स०	भ्रुवि, भ्रुवाम्	”	भ्रूषु
संबो०	हे भ्रूः	हे भ्रुवौ	हे भ्रुवः

एवम्–भू, सू, सुभ्रू, आदयः ।

ऊकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "अतिचमू" शब्दः ।

प्र०	अतिचमूः	अतिचम्वौ	अतिचम्वः
द्वि०	अतिचमूम्	”	अतिचमून्

शेषं तृतीयादौ 'वधू' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गे सर्वरूपाणि 'वधू' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	अतिचमु	अतिचमुनी	अतिचमूनि
तृ०	अतिचमुना, अतिचम्वा	अतिचमुभ्याम्	अतिचमुभिः
च०	अतिस्रमुने, अतिचम्वै	अतिचमुभ्याम्	अतिचमुभ्यः
पं०	अतिचमुनः, अतिचम्वाः	अतिचमुभ्याम्	अतिचमुभ्यः
ष०	अतिचमुनः, अतिचम्वाः	अतिचमुनोः, अतिचम्वोः	अतिचमूनाम्
स०	अतिचमुनि, अतिचम्वाम्	अतिचमुनोः, अतिचम्वोः	अतिचमुषु
संबो०	हे अतिचमो, मु	हे अतिचमुनी	हे अतिचमूनि

एवम्--प्रतिवधू, अत्यलाबू आदयः ।

ऊकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुकुल्लू" शब्दः ।

प्र०	सकृल्लूः	सकृल्वौ	सुकृल्वः
द्वि०	सकृल्वम्	,,	,,

शेषं तृतीयादौ 'हूहू' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र० द्वि०	सकृल्लु	सकृल्लुनी	सकृल्लूनि
तृ०	सकृल्लुना, सकृल्ल्वा	सकृल्लुभ्याम्	सकृल्लुभिः

च०	सक्तुल्लुने, सक्तुल्ल्वे	सक्तुल्लुभ्याम्	सक्तुल्लुभ्यः
पं०	सक्तुल्लुनः, सक्तुल्ल्वः	सक्तुल्लुभ्याम्	सक्तुल्लुभ्यः
ष०	सक्तुल्लुनः, सक्तुल्ल्वः	सक्तुल्लुनोः, सक्तुल्ल्वोः	सक्तुल्लूनाम्, सक्तुल्ल्वाम्
स०	सक्तुल्लुनि, सक्तुल्लिव	सक्तुल्लुनोः, सक्तुल्ल्वोः	सक्तुल्लुषु
संबो०	हे सक्तुल्लु, ल्लो	हे सक्तुल्लुनी	हे सक्तुल्लूनि

एवम्–यवलू, सुलू, सर्वसू आदयः ।

ऊकारान्तो विशेषणरूपः "लू" शब्दः ।

पुलिङ्गे 'स्वम्भू' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः

प्र०	लु	लुनी	लूनि
द्वि०	,,	,,	,,
तृ०	लुना, लुवा	लुभ्याम्	लुभिः
च०	लुने, लुवे	लुभ्याम्	लुभ्यः
पं०	लुनः, लुवः	लुभ्याम्	लुभ्यः
ष०	लुनः, लुवः	लुनोः, लुवोः	लूनाम्, लुवाम्
स०	लुनि, लुवि	लुनोः, लुवोः	लुषु
संबो०	हे लो, लु	हे लुनी	हे लूनि

एवम्–कटप्रू, प्राप्तलू, महप्रू, अक्षद्यु, दृग्भू, करभू आदयः ।

ऋकारान्तः पुंलिङ्गः "पितृ" शब्दः।

प्र०	पिता	पितरौ	पितरः
द्वि०	पितरम्	"	पितॄन्
तृ०	पित्रा	पितृभ्याम्	पितृभिः
च०	पित्रे	"	पितृभ्यः
पं०	पितुः	"	"
ष०	"	पित्रोः	पितॄणाम्
स०	पितरि	"	पितृषु
सं०	हे पितः	हे पितरौ	हे पितरः

एवम्–जामातृ, भ्रातृ, देवृ आदयः।

ऋकारान्तः पुंलिङ्गो "होतृ" शब्दः।

संबो०	हे होतः	हे होतारौ	हे होतारः

शेषं सर्वरूपाणि 'पितृ' शब्दवत्।

एवम्–नप्तृ, नेष्टृ आदयः।

ऋकारान्तः पुंलिङ्गो "नृ" शब्दः।

'नृ' शब्दस्य षष्ठी बहुवचने नृणाम्–नॄणाम् इति रुपद्वयम्। शेषं सर्वरुपणि 'पितृ' शब्दवत्।

ऋकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "मातृ" शब्दः।

प्र०	माता	मातरौ	मातरः
द्वि०	मातरम्	"	मातॄः

शेषं तृतीयादौ 'पितृ' शब्दवत्। एवम्–यातृ, दुहितृ, ननान्दृ, ननन्दृ।

ऋकारान्तः स्त्रीलिङ्गः "स्वसृ" शब्दः ।

प्र०	स्वसा	स्वसारौ	स्वसारः
द्वि०	स्वसारम्	"	स्वसः
संबो०	हे स्वसः	हे स्वसारौ	हे स्वसारः

शेषं तृतीयादौ 'पितृ' शब्दवत् ।

ऋकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "नप्तृ" शब्दः ।

प्र०	नप्त्री	नप्त्र्यौ	नप्त्र्यः

शेषं द्वितीयादौ 'नदी' शब्दवत् ।

ऋकारन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "कर्तृ" शब्दः ।

प्र०	कर्ता	कर्तारौ	कर्तारः
द्वि०	कर्तारम्	"	कर्तॄन्

शेषं तृतीयादौ 'पितृ' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	कर्त्री	कर्त्र्यौ	कर्त्र्यः
द्वि०	कर्त्रीम्	"	कर्त्रीः

शेषं तृतीयादौ 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	कर्तृ	कर्तृणी	कर्तॄणि
तृ०	कर्त्रा, कर्तृणा	कर्तृभ्याम्	कर्तृभिः

च०	कर्त्र्यै, कर्तृणे	”	कर्तृभ्यः
पं०	कर्तुः, कर्तृणः	”	”
ष०	कर्तुः, कर्तृणः	कर्त्र्योः, कर्तृणोः	कर्तृणाम्
स०	कर्तरि, कर्तृणि	कर्त्र्योः, कर्तृणोः	कर्तृषु
संबो०	हे कर्तः, कर्तृ	हे कर्तृणी	हे कर्तृणि

एवम्– धातृ, गातृ, गन्तृ, ज्ञातृ, यातृ, मातृ, नेतृ, शास्तृ, शस्तृ, भोक्तृ आदयः ।

ऋकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः “पितृ” शब्दः ।

प्र०	पिता	पितरौ	पितरः
द्वि०	पितरम्	”	पितॄन्
तृ०	पित्रा	पितृभ्याम्	पितृभिः
च०	पित्रे	”	पितृभ्यः
पं०	पितुः	”	”
ष०	”	पित्रोः	पितॄणाम्
स०	पितरि	”	पितृषु
संबो०	हे पितः	हे पितरौ	हे पितरः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	पिता	पितरौ	पितरः
द्वि०	पितरम्	”	पितॄः

शेषं तृतीयादौ ‘पितृ’ शब्दवत्

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	पितृ	पितृणी	पितॄणि
तृ०	पितृणा, पित्रा	पितृभ्याम्	पितृभिः
च०	पितृणे, पित्रे	”	पितृभ्यः
पं०	पितृणः, पित्रः	”	”
ष०	पितृणः, पित्रः	पितृणोः, पित्रोः	पितॄणाम्, पित्राम्
स०	पितृणि, पितरि	पितृणोः, पित्रोः	पितृषु
संबो०	हे पितृ	हे पितृणी	हे पितॄणि

एवम्–प्रियकृ, सुपितृ, कृ, ऋ आदयः ।

ऌकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "प्रियगम्ऌ" शब्दः ।

प्र०	प्रियगम्लः	प्रियगम्लौ	प्रियगम्लः
द्वि०	प्रियगम्लम्	”	प्रियगम्लॄन्
संबो०	हे प्रियगम्ल्	हे प्रियगम्लौ	हे प्रियगम्लः

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'पितृ' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	प्रियगम्लः	प्रियगम्लौ	प्रियगम्लः
द्वि०	प्रियगम्लम्	”	प्रियगम्लॄः

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'पितृ' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र, द्वि०	प्रियगम्ऌ	प्रियगम्ऌनी	प्रियगम्ॡनि
तृ०	प्रियगम्ला, प्रियगम्ऌना	प्रियगम्ऌभ्याम्	प्रियगम्ऌभिः

शेषं तृतीयादौ नपुंसकलिङ्ग 'पितृ' शब्दवत् ।
एवम्–प्रियक्लृ, अतिक्लृ आदय ।

ऌकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्ग "प्रियक्लृ" शब्दः ।

प्र०	प्रियक्लृ	प्रियक्लौ	प्रियक्लः
द्वि०	प्रियक्लृम्	"	प्रियक्लॄन्

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'पितृ' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	प्रियक्लृः	प्रियक्लौ	प्रियक्लः
द्वि०	प्रियक्लृम्	"	प्रियक्लॄः

शेषं तृतीयादौ स्त्रीलिङ्गः 'पितृ' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	प्रियक्लृ	प्रियक्लृनी	प्रियक्लॄनि

शेषं तृतीयादौ नपुंसकलिङ्ग 'पितृ' शब्दवत् ।

एकारान्तः पुंलिङ्गः "से" शब्दः ।

प्र०	सेः	सयौ	सयः
द्वि०	सयम्	"	"
तृ०	सया	सेभ्याम्	सेभिः
च०	सये	"	सेभ्यः
पं०	सेः	"	"
ष०	"	सयोः	सयाम्

स०	सयि	”	सेषु
संबो०	हे से	हे सयौ	हे सयः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सि	सिनी	सीनि
तृ०	सिना, सया	सिभ्याम्	सिभिः
च०	सिने, सये	”	सिभ्यः
पं०	सिनः, सयः	”	”
ष०	”	सिनोः, सयोः	सीनाम्, सयाम्
स०	सिनि, सयि	”	सिषु
संबो०	हे से, सि	हे सिनी	हे सीनि

एवम्—परमे, ए आदयः ।

ऐकारान्तः पुंलिङ्गो "रै" शब्दः ।

प्र०	राः	रायौ	रायः
द्वि०	रायम्	”	”
तृ०	राया	राभ्याम्	राभिः
च०	राये	”	राभ्यः
पं०	रायः	”	”
ष०	”	रायोः	रायम्
स०	रायि	”	रासु
संबो०	हे राः	हे रायौ	हे रायः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

ऐकारान्तो विशेषणरूपः "बहुरै" शब्दः ।

पुंलिङ्गे स्त्रीलिङ्गे च 'रै' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	बहुरि	बहुरिणी	बहुरीणि
तृ०	बहुराया, बहुरिणा	बहुराभ्याम्	बहुराभिः
च०	बहुराये, बहुरिणे	बहुराभ्याम्	बहुराभ्यः
पं०	बहुरायः, बहुरिणः	भहुराभ्याम्	बहुराभ्यः
ष०	वहुरायः, बहुरिणः	बहुरायोः, बहुरिणोः	बहुरायाम्, बहुरीणाम्
स०	बहुरायि, बहुरिणि	बहुरायोः, बहुरिणोः	बहुराषु
संबो०	हे बहुरे	हे बहुरिणी	हे बहुरीणि

एवम्-प्रियरै, सुरै, प्ररै आदयः ।

ओकारान्तः पुंलिङ्गो "गो" शब्दः ।

प्र०	गौः	गावौ	गावः
द्वि०	गाम्	"	गाः
तृ०	गवा	गोभ्याम्	गोभिः
च०	गवे	"	गोभ्यः

पं०	गोः	”	”
ष०	”	गवोः	गवाम्
स०	गवि	”	गोषु
संबो०	हे गौः	हे गावौ	हे गावः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

ओकारान्तो विशेषणरूपः “चित्रगु” (गो) शब्दः ।

गो शब्दस्य गौणत्वे ‘चित्रगु’ शब्दः । पुंलिङ्गे ‘शम्भु’ शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गे ‘धेनु’ शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	चित्रगु	चित्रगुणी	चित्रगूणि
तृ०	चित्रगुणा	चित्रगुभ्याम्	चित्रगुभिः
च०	चित्रगवे, चित्रगुणे	चित्रगुभ्याम्	चित्रगुभ्यः
पं०	चित्रगोः, चित्रगुणोः	चित्रगुभ्याम्	चित्रगुभ्यः
ष०	चित्रगोः, चित्रगुणोः	चित्रग्वोः, चित्रगुणोः	चित्रगूणाम्
स०	चित्रगवि, चित्रगुणि	चित्रग्वोः, चित्रगुणोः	चित्रगुषु
संबो०	हे चित्रगो, गु	हे चित्रगुणी	हे चित्रगूणि

एवम्–बहुगु, प्रियगु, सुगु आदयः ।

ओकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "द्यो" शब्दः ।

प्र०	द्योः	द्यावौ	द्यावः

शेषं द्वितीयादौ 'गो' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

ओकारान्तो विशेषणरूपः "सुद्यो" शब्दः ।

पुंलिङ्गे स्त्रीलिङ्गे च सर्वरूपाणि 'गो' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुद्यु	सद्युनी	सुद्यूनि
तृ०	सुद्यवा, सद्युना	सुद्युभ्याम्	सुद्युभिः
च०	सुद्यवे, सद्युने	,,	सुद्युभ्यः
पं०	सुद्योः, सद्युनः	,,	,,
ष०	सुद्योः, सुद्युनोः	सुद्यवोः, सुद्युनोः	सुद्यवाम्, सुद्यूनाम्
स०	सुद्यवि, सुद्यनि	सुद्यवोः. सुद्यनोः	सुद्युषु
संबो०	हे सुद्यो, सुद्यु	हे सुद्युनी	हे सुद्यूनि

एवम्–प्रियद्यो, लो, पो आदयः

औकारान्तः पुंलिङ्गः "ग्लौ" शब्दः ।

प्र०	ग्लौः	ग्लावौ	ग्लावः
द्वि०	ग्लावम्	,,	,,
तृ०	ग्लावा	ग्लौभ्याम्	ग्लौभिः
च०	ग्लावे	,,	ग्लौभ्यः

पं०	ग्लावः	,,	,,
ष०	,,	ग्लावोः	ग्लावाम्
स०	ग्लावि	,,	ग्लौषु
संबो०	हे ग्लौः	हे ग्लावौ	हे ग्लावः

औकारान्तः स्त्रीलिङ्गो "नौ" शब्दः ।

प्र०	नौः	नावौ	नावः

शेषं द्वितीयादौ 'ग्लौ' शब्दवत् ।

औकारान्तो विशेषणरूपः "सुनौ" शब्दः ।

पुंलिङ्गे स्त्रीलिङ्गे च 'ग्लौ' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुनु	सुनुनी	सनूनि
तृ०	सुनावा, सुनुना	सुनुभ्याम्	सनुभिः
च०	सुनावे, सनुने	,,	सुनुभ्यः
पं०	सुनावः, सुनुनः	,,	,,
ष०	सुनावः, सुनुनः	सुनावोः, सुनुनोः	सुनावाम्, सुनूनाम्
स०	सुनावि, सुनुनि	सुनावोः, सनुनोः	सुनुषु
संबो०	हे सुनो, सुनु	हे सुनुनी	हे सुनूनि

एवम्—सुग्लौ, प्रियनौ आदयः ।

इति स्वरान्ताः शब्दाः

अथ व्यञ्जनान्ताः शब्दाः ।

कन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुचक्" शब्दः ।

	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथमा–	सुचक्, ग्	सुचकौ	सुचकः
द्वितीया–	सुचकम्	,,	,,
तृतीया–	सुचका	सुचग्भ्याम्	सुचग्भिः
चतुर्थी–	सुचके	,,	सुचग्भ्यः
पञ्चमी–	सुचकः	,,	,,
षष्ठी–	,,	सुचकोः	सुचकाम्
सप्तमी–	सुचकि	,,	सुचक्षु, क्षु
संबोधन–	हे सुचक्, ग्	हे सुचकौ	हे सुचकः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्ग ।

प्र०, द्वि०	सुचक्, ग्	सुचकी	सुचङ्कि

शेषं तृतीयादौ 'सुचक्' शब्दवत् ।

खन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "चित्रलिख्" शब्दः ।

प्र०	चित्रलिक्, ग्	चित्रलिखौ	चित्रलिखः
द्वि०	चित्रलिखम्	,,	,,
तृ०	चित्रलिखा	चित्रलिग्भ्याम्	चित्रलिग्भिः
च०	चित्रलिखे	,,	चित्रलिग्भ्यः

पं०	चित्रलिखः	,,	,,
ष०	,,	चित्रलिखोः	चित्रलिखाम्
स०	चित्रलिखि	,,	चित्रलिक्षु,ख्षु
संबो०	हे चित्रलिक्, ग्	हे चित्रलिखौ	हे चित्रलिखः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	चित्रलिक्, लिग्	चित्रलिखी	चित्रलिङ्खि

शेषं तृतीयादौ 'चित्रलिख्' शब्दवत् ।

गन्तो विशेषणरूपः पुलिङ्गः "सुकग्" शब्दः ।

प्र०	सुकक्, ग्	सुकगौ	सुकगः
द्वि०	सुकगम्	,,	,,
तृ०	सुकगा	सुकग्भ्याम्	सुकग्भिः
च०	सुकगे	,,	सुकग्भ्यः
पं०	सुकगः	,,	,,
ष०	,,	सुकगोः	सुकगाम्
स०	सुकगि	,,	सकक्षु, कख्षु
संबो०	हे सुकक्, ग्	हे सुकगौ	हे सुकगः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुकक्, ग्	सुकगी	सुकङ्गि

शेषं तृतीयादौ 'सुकग्' शब्दवत् ।

गन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुवल्ग्" शब्दवत् ।

प्र०	सुवल्क्	सुवल्गौ	सुवल्गः
द्वि०	सुवल्गम्	,,	,,
तृ०	सुवल्गा	सुवल्भ्याम्	सुवल्भिः
च०	सुवल्गे	,,	सुवल्भ्यः
पं०	सुवल्गः	,,	,,
ष०	,,	सुवल्गोः	सुवल्गाम्
स०	सुवल्गि	,,	सुवल्गः
संबो०	हे सुवल्	हे सुवल्गौ	हे सुवल्गः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुवल्	सुवल्गी	सुवल्गि, ल्ङ्गि

शेषं तृतीयादौ "सुवल्ग्" शब्दवत् ।

घन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुलाघ्" शब्दः ।

प्र०	सुलाक्, ग्	सुलाघौ	सुलाघः
द्वि०	सुलाघम्	,,	,,
तृ०	सुलाघा	सुलाग्भ्याम्	सुलाग्भिः
च०	सुलाघे	,,	सुलाग्भ्यः
पं०	सुलाघः	,,	,,
ष०	,,	सुलाघोः	सुलाघम्

स०	सुलाघि	,,	सुलाक्षु, ग्षु
संबो०	हे सुलाक्, ग्	हे सुलाघौ	हे सुलाघः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुलाक्, ग्	सुलाघी	सुलाङ्घि

शेषं तृतीयादौ 'सुलाघ्' शब्दवत् ।

ङन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "पठितङ्" शब्दः ।

प्र०	पठितङ्	पठितङौ	पठितङः
द्वि०	पठितङम्	,,	,,
तृ०	पठितङा	पठितङ्भ्याम्	पठितङ्भिः
च०	पठितङे	,,	पठितङ्भ्यः
पं०	पठितङः	,,	,,
ष०	,,	पठिताङोः	पठितङाम्
स०	पठितङि	,,	पठितङ्क्षु, ङ्षु
संबो०	हे पठितङ्	हे पठितङौ	हे पठितङः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	पठितङ्	पठितङी	पठितङि

शेषं तृतीयादौ 'पठितङ्' शब्दवत् । एवम् चित्रिङ् आदयः ।

चन्तः पुंलिङ्गो "अम्बुमुच्" शब्दः ।

प्र०	अम्बुमुक्, ग्	अम्बुमुचौ	अम्बुमुचः
द्वि०	अम्बुमुचम्	,,	,,
तृ०	अम्बुमुचा	अम्बुमुग्भ्याम्	अम्बुमुग्भिः
च०	अम्बुमुचे	,,	अम्बुमुग्भ्यः
पं०	अम्बुमुचः	,,	,,
ष०	,,	अम्बुमुचोः	अम्बुमुचाम्
स०	अम्बुमुचि	,,	अम्बुमुक्षु
संबो०	हे अम्बुमुक्, ग्	हे अम्बुमुचौ	हे अम्बुमुचः

एवम्—पयोमुच्, जलमुच् आदयः ।

चन्तो स्त्रीलिङ्गो "वाच्" शब्दः ।

प्र०	वाक्, ग्	वाचौ	वाचः
द्वि०	वाचम्	,,	,,
तृ०	वाचा	वाग्भ्याम्	वाग्भिः
च०	वाचे	,,	वाग्भ्यः
पं०	वाचः	,,	,,
ष०	,,	वाचोः	वाचाम्
स०	वाचि	,,	वाक्षु
संबो०	हे वाक्, ग्	हे वाचौ	हे वाचः

एवम्—त्वच्, ऋच्, शुच्, क्षच्, रुच्, स्फिच् अतदयः।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सत्यवाच्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	सत्यवाक्, ग्	सत्यवाचौ	सत्यवाचः

शेषं सर्वरूपाणि 'वाच्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सत्यवाक्, ग्	सत्यवाची	सत्यवाञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'वाच्' शब्दवत् । एवम्–स्निग्धत्वच्, व्यक्तवाच्, आदयः ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "मूलवृश्च्" [मूलव्रश्च्] शब्दः ।

प्र०	मूलवृट्, ड्	मूलवृश्चौ	मूलवृश्चः
द्वि०	मूलवृश्चम्	"	"
तृ०	मूलवृश्चा	मूलवृड्भ्याम्	मूलवृड्भिः
च०	मूलवृश्चे	"	मूलवृड्भ्यः
पं०	मूलवृश्चः	"	"
ष०	"	मूलवृश्चोः	मूलवृश्चाम्
स०	मूलवृश्चि	"	मूलवृट्सु
संबो०	मूलवृट्, ड्	हे मूलवृश्चौ	हे मूलवृश्चः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्ग ।

प्र०, द्वि०	मूलवृट्, ड्	मूलवृश्ची	मूलवृंश्चि

शेषं तृतीयादौ 'मूलवृश्च्' शब्दवत् ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिगः "सुकुञ्च्" शब्दः ।

प्र०	सुक्रुङ्	सुक्रुञ्चौ	सुक्रुञ्चः
द्वि०	सुक्रुञ्चम्	"	"

तृ०	सुक्रुञ्चा	सुक्रुङ्भ्याम्	सुक्रुङ्भिः
च०	सुक्रुञ्चे	,,	सुक्रुङ्भ्यः
पं०	सुक्रुञ्चः	,,	,,
ष०	,,	सुक्रुञ्चोः	सुक्रुञ्चाम्
स०	सुक्रुञ्चि	,,	सुक्रुङ्क्षु
संबो०	हे सुक्रुङ्	हे सुक्रुञ्चौ	हे सुक्रुञ्चः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुक्रुङ्	सुक्रुञ्ची	सुक्रुञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'सुक्रुञ्च्' शब्दवत् ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंल्लिङ्गः "प्राञ्च्" शब्दः ।

प्र०	प्राङ्	प्राञ्चौ	प्राञ्चः
द्वि०	प्राञ्चम्	,,	,,
तृ०	प्राञ्चा	प्राङ्भ्याम्	प्राङ्भिः
च०	प्राञ्चे	,,	प्राङ्भ्यः
पं०	पाञ्चः	,,	,,
ष०	,,	प्राञ्चोः	प्रञ्चाम्
स०	प्राञ्चि	,,	प्राङ्क्षु
संबो०	हे प्राङ्	हे प्राञ्चौ	हे प्राञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	प्राञ्ची	प्राञ्च्यौ	प्राञ्च्यः

शेषं सर्वरूपाणि 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	प्राङ्	प्राञ्ची	प्राञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'प्राञ्च्' शब्दवत् । एवम्–अवाञ्च्, अपाञ्च्, पराञ्च् आदयः ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "प्राच्" शब्दः ।

प्र०	प्राक्, ग्	प्राञ्चौ	प्राञ्चः
द्वि०	प्राञ्चम्	,,	प्राचः
तृ०	प्राचा	प्राग्भ्याम्	प्राग्भिः
च०	प्राचे	,,	प्राग्भ्यः
पं०	प्राचः	,,	,,
ष०	,,	प्राचोः	प्राचाम्
स०	प्राचि	,,	प्राक्षु
संबो०	हे प्राङ्	हे प्राञ्चौ	हे प्राञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	प्राची	प्राच्यौ	प्राच्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	प्राक्, ग्	प्राची	प्राञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'प्राच्' शब्दवत् । एवम्–अवाच्, अपाच्, पराच् आदयः ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "प्रत्यञ्च्" शब्दः ।

प्र०	प्रत्यङ्	प्रत्यञ्चौ	प्रत्यञ्चः
द्वि०	प्रत्यञ्चम्	,,	,,

शेषं तृतीयादौ 'प्राञ्च्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	प्रत्यञ्ची	प्रत्यञ्च्यौ	प्रत्यञ्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	प्रत्यङ्	प्रत्यञ्ची	प्रत्यञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'प्राञ्च्' शब्दवत् । एवम्—दध्यञ्च्, मध्वञ्च् आदयः ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "प्रत्यच्" शब्दवत् ।

प्र०	प्रत्यङ्	प्रत्यञ्चौ	प्रत्यञ्चः
द्वि०	प्रत्यञ्चम्	,,	प्रतीचः
तृ०	प्रतीचा	प्रत्यग्भ्याम्	प्रत्यग्भिः
च०	प्रतीचे	,,	प्रत्यग्भ्यः
पं०	प्रतीचः	,,	,,
ष०	,,	प्रतीचोः	प्रतीचाम्

स०	प्रतीचि	,,	प्रत्यक्षु
संबो०	हे प्रत्यङ्	हे प्रत्यञ्चौ	हे प्रत्यञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	प्रतीची	प्रतीच्यौ	प्रतीच्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	प्रत्यक्, ग्	प्रत्यची	प्रत्यञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'प्रत्यच्' शब्दवत् ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः ' उदञ्च् '' शब्दः ।

प्र०	उदङ्	उदञ्चौ	उदञ्चः
द्वि०	उदञ्चम्	,,	,,
तृ०	उदञ्चा	उदङ्भ्याम्	उदङ्भिः
च०	उदञ्चे	,,	उदङ्भ्यः
पं०	उदञ्चः	,,	,,
ष०	,,	उदञ्चोः	उदञ्चाम्
स०	उदञ्चि	,,	उदङ्क्षु, ङ्षु
संबो०	हे उदङ्	हे उदञ्चौ	हे उदञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	उदञ्ची	उदञ्च्यौ	उदञ्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	उदङ्	उदञ्ची	उदञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'उदञ्च्' शब्दवत् । एवम्-सम्यञ्च्, सम्यञ्च् आदयः ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "उदच्" शब्दः ।

प्र०	उदङ्	उदञ्चौ	उदञ्चः
द्वि०	उदञ्चम्	,,	उदीचः
तृ०	उदीचा	उदग्भ्याम्	उदग्भिः
च०	उदीचे	,,	उदग्भ्यः
पं०	उदीचः	,,	,,
ष०	,,	उदीचोः	उदीचाम्
स०	उदीचि	,,	उदीक्षु
संबो०	हे उदङ्	हे उदञ्चौ	हे उदञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	उदीची	उदीच्यौ	उदीच्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	उदक्, ग्	उदीची	उदञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'उदच्' शब्दवत् । एवम्-सम्यच्,

सम्यच् आदयः । "अञ्च०" ॥२।१।१०४॥ इति सूत्रेण सध्रीचः, सध्रीचा । समीचः, समीचा इत्येवं आदेशा भवन्ति ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "तिर्यञ्च्" शब्दः ।

प्र०	तिर्यङ्	तिर्यञ्चौ	तिर्यञ्चः
द्वि०	तिर्यञ्चम्	,,	,,
तृ०	तिर्यञ्चा	तिर्यङ्भ्याम्	तिर्यङ्भिः
च०	तिर्यञ्चे	,,	तिर्यङ्भ्यः
पं०	तिर्यञ्चः	,,	,,
ष०	,,	तिर्यञ्चोः	तिर्यञ्चाम्
स०	तिर्यञ्चि	,,	तिर्यङ्क्षु. ख्षु
संबो०	हे तिर्यङ्	हे तिर्यञ्चौ	हे तिर्यञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	तिर्यञ्ची	तिर्यञ्च्यौ	तिर्यञ्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	तिर्यङ्	तिर्यञ्ची	तिर्यञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'तिर्यञ्च्' शब्दवत् ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "तिर्यच्" शब्दः ।

प्र०	तिर्यङ्	तिर्यञ्चौ	तिर्यञ्चः
द्वि०	तिर्यञ्चम्	,,	तिरश्चः

तृ०	तिरश्चा	तिर्यग्भ्याम्	तिर्यग्भिः
च०	तिरश्चे	,,	तिर्यग्भ्यः
पं०	तिरश्चः	,,	,,
ष०	,,	तिरश्चोः	तिरश्चाम्
स०	तिरश्चि	,,	तिर्यक्षु
संबो०	हे तिर्यङ्	हे तिर्यञ्चौ	हे तिर्यञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	तिरश्ची	तिरश्च्यौ	तिरश्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	तिर्यक्, ग्	तिरश्ची	तिर्यञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'तिर्यच्' शब्दवत् ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "विष्वद्र्यञ्च्" शब्दः ।

प्र०	विष्वद्र्यङ्	विष्वद्र्यञ्चौ	विष्वद्र्यञ्चः
द्वि०	विष्वद्र्यञ्चम्	,,	,,
तृ०	विष्वद्र्यञ्चा	विष्वद्र्यङ्भ्याम्	विष्वद्र्यङ्भिः
च०	विष्वद्र्यञ्चे	,,	विष्वद्र्यङ्भ्यः
पं०	विष्वद्र्यञ्चः	,,	,,
ष०	,,	विष्वद्र्यञ्चोः	विष्वद्र्यञ्चाम्

स०	विष्वद्र्यञ्चि	,,	विष्वद्र्यङ्क्षु
संबो०	हे विष्वद्र्यङ्	हे विष्वद्र्यञ्चौ	हे विष्वद्र्यञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	विष्वद्र्यञ्ची	विष्वद्र्यञ्च्यौ	विष्वद्र्यञ्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	विष्वद्र्यङ्	विष्वद्र्यञ्ची	विष्वद्र्यञ्चि

शेष तृतीयादौ 'विष्वद्र्यञ्च्' शब्दवत् । एवम्- देवद्र्यञ्च्, सर्वद्र्यञ्च् आदयः ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "विष्वद्र्यच्" शब्दः ।

प्र०	विष्वद्र्यङ्	विष्वद्र्यञ्चौ	विष्वद्र्यञ्चः
द्वि०	विष्वद्र्यञ्चम्	,,	विष्वद्रीचः
तृ०	विष्वद्रीचा	विष्वद्र्यग्भ्याम्	विष्वद्र्यग्भिः
च०	विष्वद्रीचे	,,	विष्वद्र्यग्भ्यः
पं०	विष्वद्रीचः	,,	,,
ष०	,,	विष्वद्रीचोः	विष्वद्रीचाम्
स०	विष्वद्रीचि	,,	विष्वद्र्यक्षु
संबो०	हे विष्वद्र्यङ्	हे विष्वद्र्यञ्चौ	हे विष्वद्र्यञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	विष्वद्रीची	विष्वद्रीच्यौ	विष्वद्रीच्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	विष्वद्र्यक्, ग्	विष्वद्रीची	विष्वद्रीञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'विष्वद्र्यच्' शब्दवत् । एवम्— देवद्र्यच्, सर्वद्र्यच् आदयः ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "गोअञ्च्" शब्दः ।

प्र०	गोअङ्	गोअञ्चौ	गोअञ्चः
द्वि०	गोअञ्चम्	,,	,,
तृ०	गोअञ्चा	गोअङ्भ्याम्	गोअङ्भिः
च०	गोअञ्चे	,,	गोअङ्भ्यः
पं०	गोअञ्चः	,,	,,
ष०	,,	गोअञ्चोः	गोअञ्चाम्
स०	गोअञ्चि	,,	गोअङ्क्षु
संबो०	हे गोअङ्	हे गोअञ्चौ	हे गोअञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	गोअञ्ची	गोअञ्च्यौ	गोअञ्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०	गोअक्, ग्	गोअञ्ची	गोअञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'गोअञ्च्' शब्दवत् ।

[२] "गोञ्च्" शब्दः ।

प्र०	गोङ्	गोञ्चौ	गोञ्चः
द्वि०	गोञ्चम्	,,	,,
तृ०	गोञ्चा	गोङ्भ्याम्	गोङ्भिः
च०	गोञ्चे	,,	गोङ्भ्यः
पं०	गोञ्चः	,,	,,
ष०	,,	गोञ्चोः	गोञ्चाम्
स०	गोञ्चि	,,	गोङ्क्षु
संबो०	हे गोङ्	हे गोञ्चौ	हे गोञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	गोञ्ची	गोञ्च्यौ	गोञ्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	गोक्, ग्	गोंची	गोञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'गोञ्च्' शब्दवत् ।

[३] "गवाञ्च्" शब्दः ।

प्र०	गवाङ्	गवाञ्चौ	गवाञ्चः
द्वि०	गवाञ्चम्	,,	,,
तृ०	गवाञ्चा	गवाङ्भ्याम्	गवाङ्भिः
च०	गवाञ्चे	,,	गवाङ्भ्यः

पं०	गवाञ्चः	,,	,,
ष०	,,	गवाञ्चोः	गवाञ्चाम्
स०	गवाञ्चि	,,	गवाङ्क्षु
संबो०	हे गवाङ्	हे गवाञ्चौ	हे गवाञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	गवाञ्ची	गवाञ्च्यौ	गवाञ्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	गवाक्, ग्	गवाञ्ची	गवाञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'गवाञ्च्' शब्दवत् ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "गोअच्" शब्दः ।

प्र०	गोअङ्	गोअञ्चौ	गोअञ्चः
द्वि०	गोअञ्चम्	,,	गोअचः
तृ०	गोअचा	गोअग्भ्याम्	गोअग्भिः
च०	गोअचे	,,	गोअग्भ्यः
पं०	गोअचः	,,	,,
ष०	,,	गोअचोः	गोअचाम्
स०	गोअचि	,,	गोअक्षु
संबो०	हे गोअङ्	हे गोअञ्चौ	हे गोअञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	गोअची	गोअच्यौ	गोअच्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	गोअक्, ग्	गोअची	गोअञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'गोअच्' शब्दवत् ।

[२] "गोच्" शब्दः ।

प्र०	गोङ्	गोञ्चौ	गोञ्चः
द्वि०	गोचाम्	,,	गोचः
तृ०	गोचा	गोग्भ्याम्	गोग्भिः
च०	गाचे	,,	गोग्भ्यः
पं०	गोचः	,,	,,
ष०	,,	गोचोः	गोचाम्
स०	गाचि	,,	गोक्षु
संबो०	हे गोङ्	हे गोञ्चौ	हे गोञ्चः

स्त्रीलिङ्ग ।

प्र०	गोची	गोच्यौ	गोच्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	गोक्, ग्	गोची	गोञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'गोच्' शब्दवत् ।

[३] "गवाच्" शब्दः ।

प्र०	गवाङ्	गवाञ्चौ	गवाञ्चः
द्वि०	गवाञ्चम्	,,	गवाचः
तृ०	गवाचा	गवाग्भ्याम्	गवाग्भिः
च०	गवाचे	,,	गवाग्भ्यः
पं०	गवाचः	,,	,,
ष०	,,	गवाचोः	गवाचाम्
स०	गवाचि	,,	गवाक्षु
संबो०	हे गवाङ्	हे गवाञ्चौ	हे गवाञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	गवाची	गवाच्यौ	गवाच्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	गवाक्, ग्	गवाची	गवाञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'गवाच्' शब्दवत् ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "दृषदञ्च्" शब्दः ।

प्र०	दृषदङ्	दृषदञ्चौ	दृषदञ्चः
द्वि०	दृषदञ्चाम्	,,	,,
तृ०	दृषदञ्चा	दृषदङ्भ्याम्	दृषदङ्भिः
च०	दृषदञ्चे	,,	दृषदङ्भ्यः

पं०	दृषदञ्चः	,,	,,
ष०	,,	दृषदञ्चोः	दृषदञ्चाम्
स०	दृषदञ्चि	,,	दृषदङ्क्षु,क्षु
संबो०	हे दृषदङ्	हे दृषदंचौ	हे दृषदंञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	दृषदञ्ची	दृषदञ्च्यौ	दृषदञ्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	दृषदङ्	दृषदञ्ची	दृषदञ्चि

शेषं तृतीयादौ "दृषदञ्च्" शब्दवत् ।

चन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "दृषदच्" शब्दः ।

प्र०	दृषदङ्	दृषदञ्चौ	दृषदञ्चः
द्वि०	दृषदञ्चम्	,,	दृषच्चः
तृ०	दृषच्चा	दृषदग्भ्याम्	दृषदग्भिः
च०	दृषच्चे	,,	दृषदग्भ्यः
पं०	दृषच्चः	,,	,,
ष०	,,	दृषच्चोः	दृषच्चाम्
स०	दृषच्चि	,,	दृषदक्षु
संबो०	हे दृषदङ्	हे दृषदञ्चौ	हे दृषदञ्चः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	दृषच्ची	दृषच्च्योः	दृषच्च्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	दृषद्क्, ग्	दृषच्ची	दृषदञ्चि

शेषं तृतीयादौ 'दृषदच्' शब्दवत् ।

छन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "शब्दप्राच्छ्" शब्दः ।

प्र०	शब्दप्राट्, ड्	शब्दप्राशौ	शब्दप्राशः
द्वि०	शब्दप्राशम्	,,	,,
तृ०	शब्दप्राशा	शब्दप्राड्भ्याम्	शब्दप्राड्भिः
च०	शब्दप्राशे	,,	शब्दप्राड्भ्यः
पं०	शब्दप्राशः	,,	,,
ष०	,,	शब्दप्राशोः	शब्दप्राशाम्
स०	शब्दप्राशि	,,	शब्दप्राट्सु, ड्सु
संबो०	हे शब्दप्राट्	हे शब्दप्राशौ	हे शब्दप्राशः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	शब्दप्राट्	शब्दप्राशी	शब्दप्रांशि, ञ्छि

शेषं तृतीयादौ 'शब्दप्राच्छ्' शब्दवत् ।

जन्तः पुंलिङ्गो "वणिज्" शब्दः ।

प्र०	वणिक् ग्	वणिजौ	वणिजः
द्वि०	वणिजम्	,,	,,

तृ०	वणिजा	वणिग्भ्याम्	वणिग्भिः
च०	वणिजे	,,	वणिग्भ्यः
पं०	वणिजः	,,	,,
ष०	,,	वणिजोः	वणिजाम्
स०	वणिजि	,,	वणिक्षु, क्षु
संबो०	हे वणिक्, ग्	हे वणिजौ	हे वणिजः

एवम्–क्ष्माभुज् आदयः ।

जन्तः पुंलिङ्गो "राज्" शब्दः ।

प्र०	राट्, ड्	राजौ	राजः
द्वि०	राजम	,,	,,
तृ०	राजा	राड्भ्याम्	राड्भिः
च०	राजे	,,	राड्भ्यः
पं०	राजः	,,	,,
ष०	,,	राजोः	राजम्
स०	राजि	,,	राट्सु, ड्सु
संबो०	हे राट्, ड्	हे राजौ	हे राजः

एवम्–सम्राज् ।

जन्तः पुंलिङ्ग "ऋत्विज्" शब्दः ।

प्र०	ऋत्विग्, क्	ऋत्विजौ	ऋत्विजः

शेषं 'वणिज्' शब्दवत् । एवम्–रुज्, स्रज् आदयः ।

जन्तो नपुंसकलिङ्गो "असृज्" शब्दः ।

प्र०	असृक्, ग्	असृजी	असृञ्जि
द्वि०	,,	,,	असृञ्जि, असानि

तृ०	असृजा अस्ना	असृग्भ्याम्, असभ्याम्	असृग्भिः, असभिः
च०	असृजे, अस्ने	,,	असृग्भ्यः, असभ्यः
पं०	असृजः, अस्नः	,,	,,
ष०	,, ,,	असृजोः, अस्नोः	असृजाम्, अस्नाम्,
स०	असृजि, अस्नि, असनि	,,	असृक्षु अससु
संबो०	असृक् ग्	असृजी	असृञ्जि

जन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "देवेज्" शब्दः ।

प्र०	देवेट् ड्	देवेजौ	देवेजः

शेषं द्वितीयादौ 'राज्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	देवेट्, ड्	देवेजी	देवञ्जि

शेषं तृतीयादौ 'राज्' शब्दवत् । एवम्—ऋजुसृज्, केशपरिभृज्, गिरिराज्, विभ्राज्, परिव्राज् आदयः ।

जन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "धानाभ्रस्ज्" शब्दः ।

प्र०	धानाभृट्, ड्	धानाभृज्जौ	धानाभृज्जः
द्वि०	धानाभृज्जम्	,,	,,

तृ०	धानाभृज्जा	धानाभृड्भ्याम्	धानाभृड्भिः
च०	धानाभृज्जे	,,	धानाभृड्भ्यः
पं०	धानाभृज्जः	,,	,,
ष०	,,	धानाभृज्जोः	धानाभृज्जाम्
स०	धानाभृज्जि	,,	धानाभृट्सु
संबो०	हे धानाभृट्, ड्	धानाभृज्जौ	हे धानाभृज्जः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	धानाभृट्, ड्	धानाभृज्जी	धानाभृज्जि, धानाभृञ्जि

शेषं तृतीयादौ 'धानाभ्रस्ज्' शब्दवत् ।

जन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "तृष्णज्" शब्दः ।

प्र०	तृष्णक्, ग्	तृष्णजौ	तृष्णजः

शेषं द्वितीयादौ 'वणिज्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	तृष्णक्, ग्	तृष्णजी	तृष्णञ्जि

शेषं तृतीयादौ 'वणिज्' शब्दवत् । एवम्—धृष्णज्, स्वप्नज्, अश्वयुज्, निरुज् आदयः ।

जन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "युज्" शब्दः ।

प्र०	युङ्	युञ्जौ	युञ्जः
द्वि०	युञ्जम्	,,	युजः

तृ०	युजा	युग्भ्याम्	युग्भिः

शेषं तृतीयादौ 'वणिज्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०	युक्, ग्	युजी	युञ्जि

शेषं तृतीयादौ 'वणिज्' शब्दवत् ।

जन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "बहूर्ज्" शब्दः ।

प्र०	बहूर्क्, ग्	बहूर्जौ	बहूर्जः
द्वि०	बहूर्जम्	,,	,,
तृ०	बहूर्जा	बहूर्ग्भ्याम्	बहूर्ग्भिः

शेषं तृतीयादौ 'वणिज्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र० द्वि०	बहूर्क्, ग्	बहूर्जी	बहूर्ञ्जि, बहूर्जि

शेषं तृतीयादौ 'वणिज्' शब्दवत् । एवम्–ऊर्ज्, धनार्ज् आदयः ।

झन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो 'लिखितझ्" शब्दः ।

प्र०	लिखितज्, च्	लिखितझौ	लिखितझः
द्वि०	लिखितझम्	,,	,,

तृ०	लिखितझा	लिखितझ्भ्याम्	लिखितझ्भिः
च०	लिखितझे	"	लिखितझ्भ्यः
पं०	लिखितझः	"	"
ष०	"	लिखितझोः	लिखितझाम्
स०	लिखितझि	"	लिखितच्छु
संबो०	हे लिखितज्, च्	हे लिखितझौ	हे लिखितझः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	लिखितज्, च्	लिखितझी	लिखितञ्झि

शेषं तृतीयादौ 'लिखितझ्' शब्दवत् ।

ञन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "ज्ञातञ्" शब्दः ।

प्र०	ज्ञातञ्	ज्ञातञौ	ज्ञातञः
द्वि०	ज्ञातञम्	"	"
तृ०	ज्ञातञा	ज्ञातञ्भ्याम्	ज्ञातञ्भिः
च०	ज्ञातञे	"	ज्ञातञ्भ्यः
पं०	ज्ञातञः	"	"
ष०	"	ज्ञातञोः	ज्ञातञाम्
स०	ज्ञातञि	"	ज्ञातञ्सु
संबो०	हे ज्ञातञ्	हे ज्ञातञौ	हे ज्ञातञः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	ज्ञातञ्	ज्ञातञी	ज्ञातञ्जि

शेषं तृतीयादौ 'ज्ञातञ्' शब्दवत् ।

टन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "नाट्यनट्" शब्दः ।

प्र०	नाट्यनट्, ड्	नाट्यनटौ	नाट्यनटः
द्वि०	नाट्यनटम्	"	"
तृ०	नाट्यनटा	नाट्यनड्भ्याम्	नाट्यनड्भिः
च०	नाट्यनटे	"	नाट्यनड्भ्यः
पं०	नाट्यनटः	"	"
ष०	"	नाट्यनटोः	नाट्यनटाम्
स०	नाट्यनटि	"	नाट्यनट्सु
संबो०	हे नाट्यनड्	हे नाट्यनटौ	हे नाट्यनटः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	नाट्यनट्, ड्	नाट्यनटी	नाट्यनण्टि

शेषं तृतीयादौ नाट्यनट् शब्दवत् ।

ठनतो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "शास्त्रपठ्" शब्दः ।

प्र०	शास्त्रपट्, ड्	शास्त्रपठौ	शास्त्रपठः
द्वि०	शास्त्रपठम्	"	"
तृ०	शास्त्रपठा	शास्त्रपड्भ्याम्	शास्त्रपड्भिः

शेषं 'नाट्यनट्' शब्दवत् ।

ठन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "शास्त्रपठ्" शब्दः ।

प्र०	शास्त्रपट्, ड्	शास्त्रपठौ	शास्त्रपठः
द्वि०	शास्त्रपठम्	"	"
तृ०	शास्त्रपठा	शास्त्रपड्भ्याम्	शास्त्रपड्भिः

शेषं 'नाट्यनट्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	शास्त्रपट्, ड्	शास्त्रपठी	शास्त्रपण्ठि

शेषं तृतीयादौ 'शास्त्रपठ्' शब्दवत् ।

डन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "पठितड्" शब्दः ।

प्र०	पठितट्, ड्	पठितडौ	पठितडः
द्वि०	पठितडम्	"	"
तृ०	पठितडा	पठितड्भ्याम्	पठितड्भिः

शेषं 'नाटयनट्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	पठितट्, ड्	पठितडी	पठितण्डि

शेषं तृतीयादौ 'पठितड्' शब्दवत् ।

ढन्तो विशेणरूपः पुंलिङ्गो "लिखितढ्' शब्दः ।

प्र०	लिखितट्, ड्	लिखितढौ	लिखितढः
द्वि०	लिखितढम्	"	"
तृ०	लिखितढा	लिखितड्भ्याम्	लिखितड्भिः

शेषं 'नाटयनट्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	लिखितट्, ड्	लिखितढी	लिखितण्ढि

शेषं तृतीवादौ 'नाटयनट्' शब्दवत् ।

णन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुगण्" शब्दः ।

प्र०	सुगण्	सुगणौ	सुगणः
द्वि०	सुगणम्	,,	,,
तृ०	सुगणा	सुगण्भ्याम्	सुगण्भिः
च०	सुगणे	,,	सुगण्भ्यः
पं०	सुगणः	,,	,,
ष०	,,	सुगणोः	सुगणाम्
स०	सुगणि	,,	सुगण्सु, ण्ट्सु
संबो०	हे सुगण्	हे सुगणौ	हे सुगणः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुगण्	सुगणी	सुगणि

शेषं तृतीयादौ "सुगण्" शब्दवत् । एवम्–संराण्, संबाण् आदयः ।

तन्तः पुंलिङ्गो "मरुत्" शब्दः ।

प्र०	मरुत्, द्	मरुतौ	मरुतः
द्वि०	मरुतम्	,,	,,
तृ०	मरुता	मरुद्भ्याम्	मरुद्भिः
च०	मरुते	,,	मरुद्भ्यः
पं०	मरुतः	,,	,,

ष०	,,	मरुतोः	मरुताम्
संबो०	हे मरुत्, द्	हे मरुतौ	हे मरुतः

एवम्–विपश्चित्, नीवृत्, तनूनपात्, परभृत्, भूभृत्, मुरजित् आदयः ।

तन्तः स्त्रीलिङ्गः "विद्युत्" शब्दः ।

प्र०	विद्युत्	विद्युतौ	विद्युतः

इत्यादि 'मरुत्' शब्दवत् । एवम्–तडित्, योषित्, सरित्, हरित् आदयः ।

तन्तो नपुंसकलिङ्गो "जगत्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	जगत्, द्	जगती	जगन्ति

शेषं तृतीयादौ 'मरुत्' शब्दवत् । एवम्–पृषत्, उदश्वित् आदयः ।

तन्तो नपुंसकलिङ्गः "यकृत्" शब्दः ।

प्र०	यकृत्, द्	यकृती	यकृन्ति
द्वि०	,,	,,	यकृन्ति, यकानि
तृ०	यकृता,	यकृद्भ्याम्	यकृद्भिः
	यक्ना	यकभ्याम्	यकभिः
च०	यकृते,	,,	यकृद्भ्यः
	यक्ने		यकभ्यः
पं०	यकृतः, यक्नः	,,	,,
ष०	,, ,,	यकृतोः	यकृताम्
		यक्नोः	यक्नाम्

स०	यकृति	,,	यकृत्सु
	यकनि, यक्नि		यकसु
संबो०	हे यकृत्, द्	हे यकृती	हे यकृन्ति

एवम्—शकृत् शब्दः ।

तन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "महत्" शब्दः ।

प्र०	महान्	महान्तौ	महान्तः
द्वि०	महान्तम्	,,	महतः
तृ०	महता	महद्भ्याम्	महद्भिः
च०	महते	,,	महद्भ्यः
पं०	महता	,,	,,
ष०	,,	महतोः	महताम्
स०	महति	,,	महत्सु
संबो०	हे महन्	हे महान्तौ	हे महान्तः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	महती	महत्यौ	महत्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	महत्, द्	महती	महान्ति

शेषं तृतीयादौ 'महत्' शब्दवत् ।

तन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "बृहत्" शब्दः ।

प्र०	बृहन्	बृहन्तौ	बृहन्तः
द्वि०	बृहन्तम्	"	बृहतः
तृ०	बृहता	बृहद्भ्याम्	बृहद्भिः

शेषं तृतीयादौ 'मरुत्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	बृहती	बृहत्यौ	बृहत्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	बृहत्, द्	बृहती	बृहन्ति

शेषं तृतीयादौ 'मरुत्' शब्दवत् ।

तन्तो विशेषणरूपः पुलिङ्गः "आयुष्मत्" शब्दः ।

प्र०	आयुष्मान्	आयुष्मन्तौ	आयुष्मन्तः
द्वि०	आयुष्मन्ताम्	"	आयुष्मतः
संबो०	हे आयुष्मन्	हे आयुष्मन्तौ	हे आयुष्मन्तः

शेषं तृतीयादौ 'मरुत्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	आयुष्मती	आयुष्मत्यौ	आयुष्मत्यः

शेष 'नदी' शवब्दात्

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०	आयुष्मत्	आयुष्मती	आयुष्मन्ति

शेषं तृतीगादौ 'मरूत्' शब्दवत् । एवम्–गोमत्, हिमवत्, धीमत्, अग्निमत्, विद्युत्वत्, भास्वत्, उदत्वत्, मालावत्, भगवत्, मरुत्वत्, श्रीमत्, मघवत्, भवत् आदयः ।

शतृप्रत्ययान्तः पुंलिङ्गो "भवत्" शब्दः ।

प्र०	भवन्	भवन्तौ	भवन्तः
द्वि०	भवन्तम्	”	भवतः
तृ०	भवता	भवद्भ्याम्	भवद्भिः
च०	भवते	”	भवद्भ्यः
पं०	भवतः	”	”
ष०	”	भवतोः	भवताम्
स०	भवति	”	भवत्सु
संबो०	हे भवन्	हे भवन्तौ	हे भवन्तः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	भवन्तः	भवन्त्यौ	भवन्त्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	भवत्, द्	भवती	भवन्ति

शेषं तृतीयादौ 'भवत्' शब्दवत् । एवम्–दीव्यत्, सीव्यत्, चोरयत्, कारयत्, चिकीर्षत् आदयः ।

पुंलिङ्गो "अदत्" शब्दः ।

प्र०	अदन्	अदन्तौ	अदन्तः

इत्यादि 'भवत्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	अदती	अदत्यौ	अदत्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	अदन्	अदती	अदन्ति

शेषं तृतीयादौ 'भवत्' शब्दवत् ।

पुंलिङ्गो "जक्षत्" शब्दः ।

प्र०	जक्षत्	जक्षतौ	जक्षतः
द्वि०	जक्षतम्	,,	,,

शेषं तृतीयादौ 'भवत्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

पं०	जक्षती	जक्षत्यौ	जक्षत्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	जक्षत्, द्	जक्षती	जक्षति, न्ति

शेषं तृतीयादौ 'भवत्' शब्दवत् । एवम्–दरिद्रत्, जाग्रत्, चकासत्, अनुशासत्, जुह्वत्, ददत्, दधत् आदयः ।

पुंलिङ्गो "भात्" शब्दः ।

प्र०	भात्	भान्तौ	भान्तः
द्वि०	भान्तम्	"	भातः

शेषं तृतीयादौ 'भवत्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	भाती	भात्यौ	भात्यः
प्र०	भान्ती	भान्त्यौ	भान्त्यः

शेषं द्वौ अपि शब्दौ 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	भात्, द्	भाती, न्ती	भान्ति

शेषं तृतीयादौ 'भवत्' शब्दवत् । एवम्–यत्, वात्, स्नात्, तुदत्, क्षिपत् आदयः ।

पुंलिङ्गः 'क्रीणत्' शब्दः ।

प्र०	क्रीणन्	क्रीणन्तौ	क्रीणन्तः
द्वि०	क्रीणतम्	"	क्रीणतः

शेषं तृतीयादौ 'भवत्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	क्रीणती	क्रीणत्यौ	क्रीणत्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	क्रीणत्	क्रीणती	क्रीणन्ति

शेषं तृतीयादौ 'भवत्' शब्दवत् । एवम्-प्रीणत्, सुन्वत्, रुन्धत्, तन्वत् आदयः ।

तन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "कृतवत्" शब्दः ।

प्र०	कृतवान्	कृतवन्तौ	कृतवन्तः
द्वि०	कृतवन्तम्	"	कृतवतः
तृ०	कृतवता	कृतवद्भ्याम्	कृतवद्भिः
च०	कृतवते	"	कृतवद्भ्यः
पं०	कृतवतः	"	"
ष०	"	कृतवतोः	कृतवताम्
स०	कृतवति	"	कृतवत्सु
संबो०	हे कृतवन्	हे कृतवन्तौ	हे कृतवन्तः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	कृतवती	कृतवत्यौ	कृतवत्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	कृतवत्	कृतवती	कृतवन्ति

शेषं तृतीयादौ 'कृतवत्' शब्दवत् । एवम्-धनवत्, चित्रवत्, घृतवत, आदयः । हिमवत्, विद्युत्वत् भास्वत्, विवस्वत्, उदन्वत्, नमस्वत्, एते प्रायः पुंलिङ्गा । विवक्षया विशेषणरूपाः । जाम्बवत् हनुमत् शब्दाः पुंस्येव । एतेऽपि आयुष्मत् शब्दवत् ।

तन्तः पुंलिङ्गो "यावत्" शब्दः ।

प्र०	यावान्	यावन्तौ	यावन्तः
द्वि०	यावतम्	"	यावतः
तृ०	यावता	यावद्भ्याम्	यावद्भिः

शेषं 'कृतवत्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	यावती	यावत्यौ	यावत्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	यावत्	यावती	यावन्ति

शेषं तृतीयादौ 'कृतवत्' शब्दवत् । एवम्-तावत् एतावत्, इयत्, कियत् आदयः ।

थन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "तक्रमथ्" शब्दः ।

प्र०	तक्रमत्, द्	तक्रमथौ	तक्रमथः
द्वि०	तक्रमथम्	"	"
तृ०	तक्रमथा	तक्रमद्भ्याम्	तक्रमद्भिः
च०	तक्रमथे	"	तक्रमद्भ्यः
पं०	तक्रमथः	"	"
ष०	"	तक्रमथोः	तक्रमथाम्
स०	तक्रमथि	"	तक्रमत्सु
संबो०	हे तक्रमत्	हे तक्रमथौ	हे तक्रमथः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	तक्रमत्, द्	तक्रमथी	तक्रमन्थि

शेषं तृतीयादौ 'तक्रमथ्' शब्दवत् । एवम्—समुद्रमथ्, अग्निमथ्, नीलीमथ् आदयः ।

दन्तः पुंलिङ्गः "क्रव्याद्" शब्दः ।

प्र०	क्रव्यात्, द्	क्रव्यादौ	क्रव्यादः
द्वि०	क्रव्यादम्	"	"
तृ०	क्रव्यादा	क्रव्याद्भ्याम्	क्रव्याद्भिः
च०	क्रव्यादे	"	क्रव्याद्भ्यः
पं०	क्रव्यादः	"	"
ष०	"	क्रव्यादोः	क्रव्यादाम्

स०	क्रव्यादि	”	क्रव्यात्सु
संबो०	हे क्रव्याद्	हे क्रव्यादौ	हे क्रव्यादः

एवम्–शास्त्रविद् आदयः ।

दन्तः स्त्रीलिङ्गो "दृषद्" शब्दः ।

प्र०	दृषद्	दृषदौ	दृषदः

शेषं द्वितीयादौ 'क्रव्याद्' शब्दवत्, एवम्–विपद्, आपद्, परिषद्, संविद्, प्रतिपद्, शरद् आदयः ।

दन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "तत्त्वविद्" शब्दः ।

प्र०	तत्त्वविद्	तत्त्वविदौ	तत्त्वविदः

शेषं द्वितीयादौ 'क्रव्याद्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गोऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	तत्त्वविद्	तत्त्वविदी	तत्त्वविन्दि

शेषं तृतीयादौ 'क्रव्याद्' शब्दवत् । एवम्–शास्त्रविद्, बहुसम्पद्, काष्ठभिद् आदयः ।

दन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "व्याघ्रपाद्" शब्दः ।

प्र०	व्याघ्रपाद्	व्याघ्रपादौ	व्याघ्रपादः
द्वि०	व्याघ्रपादम्	”	व्याघ्रपदः

तृ०	व्याघ्रपदा	व्याघ्रपाद्भ्याम्	व्याघ्रपाद्भिः
च०	व्याघ्रपदे	,,	व्याघ्रपाद्भ्यः
पं०	व्याघ्रपदः	,,	,,
ष०	,,	व्याघ्रपदोः	व्याघ्रपदाम्
स०	व्याघ्रपदि	,,	व्याघ्रपात्सु
संबो०	हे व्याघ्रपाद्	हे व्याघ्रपादौ	हे व्याघ्रपादौ

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	व्याघ्रपदी	व्याघ्रपद्यौ	व्याघ्रपद्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	व्याघ्रपाद्	व्याघ्रपदी	व्याघ्रपान्दि

शेषं तृतीयादौ 'व्याघ्रपाद्' शब्दवत् । एवम्– सिंहपाद्, उष्ट्रपाद्, द्विपाद्, सुपाद् आदयः । पक्षे व्याघ्रपाद् 'क्रव्याद्' शब्दवत् ।

धन्तः स्त्रीलिङ्गः "समिध" शब्दः ।

प्र०	समित्, द्	समिधौ	समिधः
द्वि०	समिधम्	,,	,,
तृ०	समिधा	समिद्भ्याम्	समिद्भिः
च०	समिधे	,,	समिद्भ्यः
पं०	समिधः	,,	,,
ष०	,,	समिधोः	समिधाम्

स०	समिधि	,,	समित्सु
संबो०	हे समित्	हे समिधौ	हे समिधः

एवम्-क्षुध्, युध्, क्रुध् आदयः ।

धन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "मृगविध्" शब्दः ।

प्र०	मृगवित्	मृगविधौ	मृगविधः

शेषं द्वितीयादौ 'समिध्' शब्दवत्। स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम्।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	मृगवित्	मृगविधी	मृगविन्धि

शेषं तृतीयादौ 'समिध्' शब्दवत् । एवम्—मनोविध्, सुसमिध्, विक्रुध् आदयः ।

धन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "ज्ञानबुध" शब्दः ।

प्र०	ज्ञानभुत्, द्	ज्ञानबुधौ	ज्ञानबुधः
द्वि०	ज्ञानबुधम्	,,	,,
तृ०	ज्ञानबुधा	ज्ञानभुद्भ्याम्	ज्ञानभुद्भिः
च०	ज्ञानबुधे	,,	ज्ञानभुद्भ्यः
पं०	ज्ञानबुधः	,,	,,
ष०	,,	ज्ञानबुधोः	ज्ञानबुधाम्
स०	ज्ञानबुधि	,,	ज्ञानभुत्सु
संबो०	हे ज्ञानभुत्, द्	हे ज्ञानबुधौ	हे ज्ञानबुधः

नपुंसकलिङ्गः।

प्र०, द्वि०	ज्ञानभुत्, द्	ज्ञानबुधी	ज्ञानबुन्धि

एवम्–तत्त्वबुध्, बुध् आदयः ।

नन्तः पुंलिङ्गः "आत्मन्" शब्दः ।

प्र०	आत्मा	आत्मनौ	आत्मनः
द्वि०	आत्मनम्	,,	,,
तृ०	आत्मना	आत्माभ्याम्	आत्माभिः
च०	आत्मने	,,	आत्माभ्यः
पं०	आत्मनः	,,	,,
ष०	,,	आत्मनोः	आत्मनाम्
स०	आत्मनि	,,	आत्मसु
संबो०	हे आत्मन्	हे आत्मनौ	हे अत्मनः

एवम्–अध्वन्, यज्वन्, अश्मन्, ब्रह्मन्, अर्वन्, शर्वन् आदयः ।

नन्तः पुंलिङ्गो "राजन्" शब्दः ।

प्र०	राजा	दाजनौ	राजानः
द्वि०	राजनम्	,,	राज्ञः
तृ०	राज्ञा	रग्जभ्याम्	राजभिः
च०	राज्ञे	,,	राजभ्यः
पं०	राज्ञः	,,	,,
ष०	,,	राज्ञोः	राज्ञाम्

स०	राज्ञि	,,	राजसु
संबो०	हे राजा	हे राजानौ	हे राजानः

एवम्–मूर्धन्, तक्षन्, मज्जन्, उक्षन् आदयः । स्त्रीलिङ्गे–राज्ञी, तक्ष्णी 'नदी' शब्दवत् ।

नन्तः पुंलिङ्गः "श्वन्" शब्दः ।

प्र०	श्वा	श्वानौ	श्वानः
द्वि०	श्वानम्	,,	शुनः
तृ०	शुना	श्वभ्याम्	श्वभिः
च०	शुने	,,	श्वभ्यः
पं०	शुनः	,,	,,
ष०	,,	शुनोः	शुनाम्
स०	शुनि	,,	श्वसु
संबो०	हे श्वन्	हे श्वानौ	हे श्वानः

नन्तः पुंलिङ्गो "युवन्" शब्दः ।

प्र०	युवा	युवानौ	युवानः
द्वि०	युवानम्	,,	यूनः
तृ०	यूना	युवभ्याम्	युवभिः
च०	यूने	,,	युवभ्या
पं०	यूनः	,,	,,
ष०	,,	यूनोः	यूनाम्
स०	यूनि	,,	युवसु
संबो०	हे युवा	हे युवानौ	हे युवानः

नन्तः पुंलिङ्गो "मघवन्" शब्दः ।

प्र०	मघवा	मघवनौ	मघवनः
द्वि०	मघवनम्	,,	मघोनः
तृ०	मघोना	मघवभ्याम्	मघवभिः
च०	मघोने	,,	मघवभ्यः
पं०	मघोनः	,,	,,
ष०	,,	मघोनोः	मघोनाम्
स०	मघोनि	,,	मघवसु
संबो०	हे मघवन्	हे मघवनौ	मघ्वानः

स्त्रीलिङ्गे शुनी, यूनी, मघोनी 'नदी' शब्दवत् । यूनी, गक्षे युवती ।

नन्तः [इन्] पुंलिङ्गः "शशिन्" शब्दः ।

प्र०	शशी	शशिनौ	शशिनः
द्वि०	शशिनम्	,,	,,
तृ०	शशिना	शशिभ्याम्	शशिभिः
च०	शशिने	,,	शशिभ्यः
पं०	शशिनः	,,	,,
ष०	,,	शशिनोः	शशिनाम्
स०	शशिनि	,,	शशिषु
संबो०	हे शशिन्	हे शशिनौ	हे शशिनः

एवम्-मन्त्रिन्, वाजिन्, कञ्चुकिन्, दण्डिन्, मायाविन्, तेजस्विन्, तपस्विन्, महस्विन्, परमेष्ठिन् तथा तिष्ठत्येवं शीलः स्थायिन् इति तद्धित-इनन्ताः, उणादिक-इनन्ताः, कृदन्त-इनन्ताश्च ज्ञेयाः ।

नन्तः पुंलिङ्गो "वृत्रहन्" शब्दः ।

प्र०	वृत्रहा	वृत्रहणौ	वृत्रहणः
द्वि०	वृत्रहणम्	,,	वृत्रघ्नः
तृ०	वृत्रघ्ना	वृत्रहभ्याम्	वृत्रहभिः
च०	वृत्रघ्ने	,,	वृत्रहभ्यः
पं०	वृत्रघ्नः	,,	,,
ष०	,,	वृत्रघ्नोः	वृत्रघ्नाम्
स०	वृत्रघ्नि	,,	वृत्रहसु
संबो०	हे वृत्रहन्	हे वृत्रहणौ	हे वृत्रहणः

एवम्–ब्रह्महन्, भ्रूहन्, अहिहन् आदयः ।

नन्तः पुंलिङ्गः "पूषन्" शब्दः ।

प्र०	पूषा	पूषणौ	पूषणः
द्वि०	पूषणम्	,,	पूष्णः
तृ०	पूष्णा	पूषभ्याम्	पूषभिः

शेषं तृतीयादौ 'राजन्' शब्दवत् । एवम्–अश्मन्, अर्यमन् आदयः ।

नन्तः पुंलिङ्गः "प्रतिदिवन्" शब्दः ।

प्र०	प्रतिदिवा	प्रतिदिवानौ	प्रतिदिवानः
द्वि०	प्रतिदिवानम्	,,	प्रतिदीव्नः
तृ०	प्रतिदीव्ना	प्रतिदिवभ्याम्	प्रतिदिवभिः
च०	प्रतिदीव्ने	,,	प्रतिदिवभ्यः

पं०	प्रतिदीव्नः	,,	,,
ष०	,,	प्रतिदीव्नोः	प्रतिदीव्नाम्
स०	प्रतिदीव्नि	,,	प्रतिदिवसु
संबो०	हे प्रतिदिवन्	हे प्रतिदिवनौ	हे प्रतिदिवनः

नन्तः स्त्रीलिङ्गः "सीमन्" शब्दः ।

प्र०	सीमा	सीमानौ	सीमानः
द्वि०	सीमानम्	,,	सीम्नः
तृ०	सीम्ना	सीमभ्याम्	सीमभिः
च०	मीम्ने	,,	सीमभ्यः
पं०	सीम्नः	,,	,,
ष०	,,	सीम्नोः	सीम्नाम्
स०	सीमनि	,,	सीमसु
संबो०	हे सीमन्	हे सीमानौ	हे सीमानः

एवम्–पामन् । अन्ये स्त्रीलिङ्गेऽपि 'आप्' प्रत्यय मन्यते । तेन —

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	सीमा	सीमे	सीमाः

शेषं 'श्रद्धा' शब्दवत् । एवम्–पामन्–पामा ।

नन्तो नपुंसकलिङ्गः "सामन्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	साम	सामनी, म्नी	सामानि

तृ०	साम्ना	सामभ्याम्	सामभिः
च०	साम्ने	,,	सामभ्यः
पं०	साम्नः	,,	,,
ष०	,,	साम्नोः	साम्नाम्
स०	साम्नि	,,	सामसु
संबो०	हे साम	हे सामनी, म्नी	हे सामानि

एवम्–दामन्, धामन्, व्योमन्, नामन् आदयः ।

नन्तो नपुंसकलिङ्ग "पर्वन्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	पर्व	पर्वणी	पर्वाणि

शेष तृतीयादौ 'आत्मन्' शब्दवत् । एवम्–वर्मन्, नर्मन्, जन्मन्, सद्मन्, चर्मन्, ब्रह्मन् आदयः ।

नन्तो नपुंसकलिङ्गो "अहन्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	अहः	अह्नी हनी	अहानि
तृ०	अह्ना	अहोभ्याम्	अहोभिः
च०	अह्ने	,,	अहोभ्यः
पं०	अह्नः	,,	,,
ष०	,,	अह्नोः	अह्नाम्
स०	अह्नि, हनि	,,	अहस्सु
संबो०	हे अहः	हे अह्नी, हनी	हे अहानि

नन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुपर्वन्" शब्दः ।

प्र०	सुपर्वा	सुपर्वाणौ	सुपर्वाणः
द्वि०	सुपर्वाणम्	,,	सुपर्व

तृ०	सुपर्वणा	सुपर्वभ्याम्	सुपर्वभिः
च०	सुपर्वणे	,,	सुपर्वभ्यः
पं०	सुपर्वणः	,,	,,
ष०	,,	सुपर्वणोः	सुपर्वणाम्
स०	सुपर्वणि	,,	सुपर्वसु
संबो०	हे सुपर्वन्	हे सुपर्वाणौ	हे सुपर्वाणः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	सुपर्वा	सुपर्वे	सुपर्वाः

शेषं 'श्रद्धा' शब्दवत् । पक्षे 'सुपर्वन्'

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुपर्व	सुपर्वणी	सुपर्वाणि

शेषं तृतीयादौ 'सुपर्वन्' शब्दवत् ।

नन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "बहुराजन्" शब्दः ।

प्र०	बहुराजा	बहुराजानौ	बहुराजानः

एवं द्वितीयादौ 'राजन्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

— बहुराज्ञी 'नदी' शब्दवत् । बहुराजा 'श्रद्धा' शब्दवत् । बहुराजन् 'राजन्' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	बहुराज	बहुराजनी, राज्ञी	बहुराजानि

शेषं तृतीयादौ 'राजन्' शब्दवत् । एवम्—मेरुदृश्वन्, राजकृतवन्, राजयुध्वन्, सुशर्मन्, धृतवर्मन्, सुकर्मन् आदयः ।

नन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुधीवन्" शब्दः ।

प्र०	सुधीवा	सुधीवानौ	सुधीवानः
द्वि०	सुधीवानम्	,,	सुधीवनः

शेषं तृतीयादौ 'राजन्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	सुधीवरी	सुधीवर्यौ	सुधीवर्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुधीव	सुधीवनी, वनी	सुधीवनि

शेषं तृतीयादौ 'सामन्' शब्दवत् । एवम्—सर्वकृत्वन्, भूरिदावन्, घृतपावन्, अवावन् आदयः ।

नन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "बहुधीवन्" शब्दः ।

प्र०	बहुधीवा	बहुधीवानौ	बहुधीवानः

शेषं द्वितीयादौ 'राजन्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

बहुधीवरी 'नदी' शब्दवत् । बहुधावा 'श्रद्धा' शब्दवत् । बहुधावन् 'राजन्' शब्दवत् ।

प्र०, द्वि०	बहुधीवा	बहुधीवनी, व्नी	बहुधीवनि

शेषं तृतीयादौ 'सामन्' शब्दवत् । एवम्–प्रियपीवन्, प्रियभूरिदावन्, प्रियावन्, आदयः ।

मकारान्तः पुंलिङ्गः "प्रशाम्" शब्दः ।

प्र०	प्रशान्	प्रशामौ	प्रशामः
द्वि०	प्रशामम्	,,	,,
तृ०	प्रशामा	प्रशान्भ्याम्	प्रशान्भिः
च०	प्रशामे	,,	प्रशान्भ्यः
पं०	प्रशामः	,,	,,
ष०	,,	प्रशामोः	प्रशामाम्
स०	प्रशामि	,,	प्रशान्सु
संबो०	हे प्रशान्	हे प्रशामौ	हे प्रशामः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०	प्रशान्	प्रशामी	प्रशामि

शेषं तृतीयादौ 'प्रशान्' शब्दवत् । एवम्–प्रताम् (प्रतान्), प्रदाम् (प्रदान्), आवाम् (आवान्) आदयः ।

पन्तः स्त्रीलिङ्गो "अप्" शब्दः ।

प्र० ब० आपः । द्वि० ब० अपः । तृ० ब० अद्भिः ।
च० ब० अद्भ्यः । पं० ब० अद्भ्यः । ष० ब० अपाम् ।
स० ब० अप्सु । संबो० ब० हे आप्

पन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "शुच्यप्" शब्दः ।

प्र०	शुच्याप्-ब्	शुच्यापौ	शुच्यापः
द्वि०	शुच्यापम्	"	शुच्यपः
तृ०	शुच्यपा	शुच्यद्भ्याम्	शुच्यद्भिः
च०	शुच्यपे	"	शुच्यद्भ्यः
पं०	शुच्यपः	"	"
ष०	"	शुच्यपोः	शुच्यपाम्
स०	शुच्यपि	"	शुच्यप्सु
संबो०	हे शुच्याप्, ब	हे शुच्ययापौ	हे शुच्यापः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	शुच्यप्	शुच्यपी	शुच्यम्पि याम्पि

शेषं तृतीयादौ 'शुच्यप्' शब्दवत् । एवम्-स्वप्, अत्यप्, बह्वप् आदयः ।

पन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "मण्डपलिप्" शब्दः ।

प्र०	मण्डपलिप्, ब्	मण्डपलिपौ	मण्डपलिपः
द्वि०	मण्डपलिबम्	"	"

तृ०	मण्डपलिपा	मण्डपलिब्भ्याम्	मण्डपलिब्भिः

शेषं तृतीयादौ 'शून्यप्' शब्दवत्। स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम्

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०. द्वि०	मण्डपलिप्, ब्	मण्डपलिपी	मण्डपलिम्पि

शेषं तृतीयादौ 'मण्डपलिप्' शब्दवत् । एवम्-अक्षरलुप्, मन्त्रजप्, गुप् आदयः ।

फन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "अरितुफ्" शब्दः ।

प्र०	अरितुप्, ब्	अरितुफौ	अरितुफः
द्वि०	अरितुफम्	"	"
तृ०	अरितुफा	अरितुब्भ्याम्	अरितुब्भिः
स०	अरितुफि	अरितुफोः	अरितुप्सु

अग्रेऽप्येवम् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	अरितुप्, ब्	अरितुफी	अरितुम्फि

एवम्-मालपगुफ् आदयः ।

बन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "पुत्रचुम्ब्" शब्दः ।

प्र०	पुत्रचुम्प्, ब्	पुत्रचुम्बौ	पुत्रचुम्बः
द्वि०	पुत्रचुम्बम्	"	"

तृ०	पुत्रचुम्बा	पुत्रचुम्भ्याम्	पुत्रचुम्भिः
स०	पुत्रचुम्बि	पुत्रचुम्बोः	पुत्रचुम्प्सु, म्सु

अग्रेऽप्येवम् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	पुत्रचुम्प्, ब्	पुत्रचुम्बी	पुत्रचुम्बि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'पुत्रचुम्ब्' शब्दवत् । एवम्—प्रियचुम्ब्, अतिलम्ब्, आदयः ।

भन्तो स्त्रीलिङ्गः "ककुभ्" शब्दः ।

प्र०	ककुप्, ब्	ककुभौ	ककुभः
द्वि०	ककुभम्	"	"
तृ०	ककुभा	ककुब्भ्याम्	ककुब्भिः
स०	ककुभि	ककुभोः	ककुप्सु

अग्रेऽप्येवम् ।

भन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "विदभ्" शब्दः ।

प्र०	विधप्, ब्	विदभौ	विदभः
द्वि०	विदभम्	"	"
तृ०	विदभा	विदब्भ्याम्	विदब्भिः

अग्रेऽप्येवम् । स्त्रीलिङ्गऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	विधप्, ब्	विदभी	विदम्भि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'विधभ्' शब्दवत् । एवम्—गर्दभ्, कृतानुष्टुभ्, दृष्टककुभ् आदयः ।

नन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "प्राप्तशम्" शब्दः ।

प्र०	प्राप्तशम्	प्राप्तशमौ	प्राप्तशमः
द्वि०	प्राप्तशमम्	,,	,,
तृ०	प्राप्तशमा	प्राप्तशम्भ्याम्	प्राप्तशम्भिः
च०	प्राप्तशमे	,,	प्राप्तशम्भ्यः
पं०	प्राप्तशमः	,,	,,
ष०	,,	प्राप्तशमोः	प्राप्तशमाम्
स०	प्राप्तशमि	,,	प्राप्तशम्सु
संबो०	हे प्राप्तशम्	हे प्राप्तशमौ	हे प्राप्तशमः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	प्राप्तशम्	प्राप्तशमी	प्राप्तशमि

शेषं तृतीयादौ 'प्राप्तशम्' शब्दवत् । एवम्-मन्तव्ययम्-नक्तम्, तुष्णीम्, सम् आदयः ।

यन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "अव्यय्" शब्दः ।

प्र०	अव्यय्	अव्ययौ	अव्ययः
द्वि०	अव्ययम्	,,	,,
तृ०	अव्यया	अव्यय्भ्याम्	अव्यय्भिः
च०	अव्यये	,,	अव्यय्भ्यः
पं०	अव्ययः	,,	,,
ष०	,,	अव्ययोः	अव्ययाम्

स०	अव्ययि	”	अव्यय्सु
संबो०	हे अव्यय्	हे अव्ययौ	हे अव्ययः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	अव्यय्	अव्ययौ	अव्ययः

शेषं पुंलिङ्गः 'अव्यय्' शब्दवत् । एवम्–जय्, नय्, क्षय् आदयः ।

रन्तः स्त्रीलिङ्गो "गिर्" शब्दः ।

प्र०	गीः	गिरः	गिरः
द्वि०	गिरम्	”	”
तृ०	गिरा	गीर्भ्याम्	गीर्भिः
च०	गिरे	”	गीर्भ्यः
पं०	गिरः	”	”
ष०	”	गिरोः	गिराम्
स०	गिरि	”	गीर्षु
संबो०	हे गीः	हे गिरौ	हे गिरः

एवम्–धुर्, पुर्, जूर् आदय ।

रन्तः स्त्रीलिङ्गो "द्वार्" शब्दः ।

प्र०	द्वाः	द्वारौ	द्वारः
द्वि०	द्वारम्	”	”

तृ०	द्वारा	द्वार्भ्याम्	द्वार्भिः
च०	द्वारे	"	द्वार्भ्य
पं०	द्वारः	"	"
ष०	"	द्वारोः	द्वाराम्
स०	द्वारि	"	द्वार्षु
संबो०	हे द्वाः	हे द्वारौ	हे द्वारः

एवम्-वार् शब्दः । अन्ये तु क्लीबे तन्मते-

नपुंसकलिङ्गो "वार्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	वाः	वारी	वारि

शेषं तृतीयादौ 'द्वार्' शब्दवत् ।

रन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुगिर्" शब्दः ।

प्र०	सुगीः	सुगिरौ	सुगिरः

शेषं सर्वरूपाणि 'गिर्' शब्दयत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुगीः	सुगिरी	सुगिरि

शेषं तृतीयादौ 'गिर्' शब्दवत् ।

लन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "विगल" शब्दः ।

प्र०	विमल्	विमलौ	विमलः
द्वि०	विमलम्	"	"

तृ०	विमला	विमल्भ्याम्	विमल्भिः
च०	विमले	”	विमल्भ्यः
पं०	विमलः	”	”
ष०	”	विमलोः	विमलाम्
स०	विमलि	”	विमल्सु
संबो०	हे विमल्	हे विमलौ	हे विमलः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	विमल्	विमली	विमलि

शेषं तृतीयादौ ‘विमल्’ शब्दवत् । एवम्—धवल्, उज्ज्वल्, कमल् आदयः ।

वन्तः स्त्रीलिङ्गो “दिव्” शब्दः ।

प्र०	द्यौः	दिवौ	दिवः
द्वि०	दिवम्	”	”
तृ०	दिवा	द्युभ्याम्	द्युभिः
च०	दिवे	”	द्युभ्यः
पं०	दिवः	”	”
ष०	”	दिवोः	दिवाम्
स०	दिवि	”	द्युषु
संबो०	हे द्यौः	हे दिवौ	हे दिवः

वान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः “सुदिव्” शब्दः ।

प्र०	सुद्यौः	सुदिवौ	सुदिवः

शेषं सर्वरूपाणि ‘दिव्’ शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुद्यु	सुदिवी	सुदिवि

शेषं तृतीयादौ 'दिव्' शब्दवत् ।

शन्तः पुंलिङ्गो "विश्" शब्दः ।

प्र०	विट्, ड्	विशौ	विशः
द्वि०	विशम्	"	"
तृ०	विशा	विड्भ्याम्	विड्भिः
च०	विशे	"	विड्भ्यः
पं०	विशः	"	"
ष०	"	विशोः	विशाम्
स०	विशि	"	विट्सु
संबो०	हे विट्, ड्	हे विशौ	हे विशः

शन्तः स्त्रीलिङ्गो "दिश्" शब्दः ।

प्र०	दिक्, ग्	दिशौ	दिशः
द्वि०	दिशम्	"	"
तृ०	दिशा	दिग्भ्याम्	दिग्भिः
च०	दिशे	"	दिग्भ्यः
पं०	दिशः	"	दिक्षु
संबो०	हे दिक्, ग्	हे दिशौ	हे दिशः

एवम्-दृश् शब्दः ।

शान्तो विशेषणरूपः पुलिङ्गो "नश्" शब्दः ।

प्र०	नक्, ग्, ट्, ड्	नशौ	नशः
द्वि०	नशम्	,,	,,
तृ०	नशा	नड्भ्याम्	नड्भिः
च०	नशे	,,	नड्भ्यः
पं०	नशः	,,	,,
ष०	,,	नशोः	नशाम्
स०	नशि	,,	नक्षु, ट्सु
संबो०	हे नक्, ग्, ट्, ड्	हे नशौ	हे नशः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	नक्, ग्, ट्, ड्	नशी	नंशि

शेषं तृतीयादौ 'नश्' शब्दवत् । एवम्–जीवनश्।

शान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "दलस्पृश्" शब्दः ।

प्र०	दलस्पृक्, ग्	दलस्पृशौ	दलस्पृशः
द्वि०	दलस्पृशम्	,,	,,
तृ०	दलस्पृशा	दलस्पृग्भ्याम्	दलस्पृग्भिः
च०	दलस्पृशे	,,	दलस्पृग्भ्यः
पं०	दलस्पृशः	,,	,,
ष०	,,	दलस्पृशोः	दलस्पृशाम्
स०	दलस्पृशि	,,	दलस्पृक्षु
संबो०	हे दलस्पृक्, ग्	हे दलस्पृशौ	हे दलस्पृशः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	दलस्पृक्, ग्	दलस्पृशी	दलस्पृशि

शेषं तृतीयादौ "दलस्पृश्" शब्दवत् । एवम्-दृष्टादिश्, सुदृश्, यादृश्, तादृश्, ईदृश्, कीदृश्, युष्मादृश्, अस्मादृश्, भवादृश् आदयः ।

षन्तः पुंलिङ्गो "द्विष्" शब्दः ।

प्र०	द्विट्, ड्	द्विषौ	द्विषः
द्वि०	द्विषम्	"	"
तृ०	द्विषा	द्विड्भ्याम्	द्विड्भिः
च०	द्विषे	"	द्विड्भ्यः
पं०	द्विषः	"	"
ष०	"	द्विषोः	द्विषाम्
स०	द्विषि	"	द्विट्सु
संबो०	हे द्विट्, ड्	हे द्विषौ	हे द्विषः

सन्तः स्त्रीलिङ्गः "प्रावृष्" शब्दः ।

प्र०	प्रावृट्, ड्	प्रावृषौ	पावृषः

शेषं सर्वरूपाणि 'द्विष्' शब्दवत् । एवम्-त्विष्, रुष्, विप्रुष्, तृष्, मुष्, आदयः ।

षन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुवर्णमुष्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	सुवर्णमुट्, ड्	सुवणमुषौ	षवर्णमुषः

शेषं सर्वरूपाणि 'द्विष्' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुवर्णमुट्, ड्	सुवर्णमुषी	सुवर्णमुषि

शेषं तृतीयादौ 'द्विष्' शब्दवत् ।

षन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सजुष्" शब्दः ।

प्र०	सजूः	सजुषौ	सजुषः
द्वि०	सजुषम्	,,	,,
तृ०	सजुषा	सजूर्भ्याम्	सजूर्भिः
च०	सजुषे	,,	सजूर्भ्यः
पं०	सजुषः	,,	,,
ष०	,,	सजुषोः	सजुषाम्
स०	सजुषि	,,	सजूःषु, ष्षु
संबो०	हे सजूः	हे सजुषौ	हे सजुषः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सजूः	सजुषी	सजूंषि

शेषं तृतीयादौ 'सजूष्' शब्दः ।

षन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "दधृष्" शब्दः ।

प्र०	दधृक्, ग्	दधृषौ	दधृषः
द्वि०	दधृषम्	,,	,,
तृ०	दधृषा	दधृग्भ्याम्	दधृग्भिः
च०	दधृषे	,,	दधृग्भ्यः

पं०	दधृषः	,,	,,
ष०	,,	दधृषोः	दधृषाम्
स०	दधृषि	,,	दधृक्षु
संबो०	हे दधृक्, ग्	हे दधृषौ	हे दधृषः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	दधृक् ग्	दधृषी	दधृंषि

शेषं तृतीयदौ 'दधृष्' शब्दवत् ।

सन्तः पुंलिङ्गो "वेधस्" शब्दः ।

प्र०	वेधाः	वेधसौ	वेधसः
द्वि०	वेधसम्	,,	,,
तृ०	वेधसा	वेधोभ्याम्	वेधोभिः
च०	वेधसे	,,	वेधोभ्यः
पं०	वेधसः	,,	,,
ष०	,,	वेधसोः	वेधसाम्
स०	वेधसि	,,	वेधस्सु, ःसु
संबो०	हे वेधः	हे वधसौ	हे वेधसः

एवम्–चन्द्रमस्, उच्चैःश्रवस्, जातवेदस्, हिरण्यरेतस्, पुरोधस्, अङ्गिरस् आदयः ।

सन्तः पुंलिङ्गो "दोस्" शब्दः ।

प्र०	दोः	दोषौ	दोषः
द्वि०	दोषम्		दोष्णः, दोषः

तृ०	दोष्णा, दोषा	दोषभ्याम् दोर्भ्याम्	दोषभिः दोर्भिः
च०	दोष्णे दोषि	,,	दोषभ्यः दोर्भ्यः
पं०	दोष्णः, दोषः	,,	,,
ष०	,,	दोष्णोः दोषोः	दोष्णाम् दोषाम्
स०	दोष्णि, दोषणि दोषि	,,	दोषसु दोःषु, ष्षु
संबो०	हे दोषः	हे दोषौ	हे दोषः

सन्तो नपुंसकलिङ्गो "दोस्" शब्दः ।

प्र०	दोः	दोषी	दोंषि
द्वि०	,,	,,	दोंषि, दोषणि

शेषं तृतीयादौ 'दास्' शब्दवत् ।

सन्तः पुंलिङ्गः "पुंस्" शब्दः ।

प्र०	पुमान्	पुमांसौ	पुमांसः
द्वि०	पुमांसम्	,,	पुंसः
तृ०	पुंसा	पुंभ्याम्	पुंभिः
च०	पुंसे	,,	पुंभ्यः
पं०	पुंसः	,,	,,
ष०	,,	पुंसोः	पुंसाम्
स०	पुंसि	,,	पुंसु
संबो०	हे पुमन्	हे पुमांसौ	हे पुमांसः

सन्तः पुंलिङ्ग "उसनस्" शब्दः ।

प्र०	उशना	ऽशनसौ	उशनसः
संबो०	हे उशन, नः, नन्	हे उशनसौ	हे उशनसः

शेषं द्वितीयादौ 'वेधस्' शब्दवत् ।

सन्तः पुंलिङ्गः "पुरुदंशस्" शब्दः ।

प्र०	पुरुदंशा	पुरुदंशसौ	पुरुदंशसः
संबो०	हे पुरुदंशः	हे पुरुदंशसौ	हे पुरुदंशसः

शेषं द्वितीयादौ 'वेधस्' शब्दवत् । एवम्-अनेहस् आदयः ।

सन्तः स्त्रीलिङ्गो "अप्सरस्" शब्दः ।

प्र०	अप्सराः	अप्सरसौ	अप्सरसः

शेषं द्वितीयादौ 'वेधस्' शब्दवत् ।

सन्तः स्त्रीलिङ्गो "भास्" शब्दः ।

प्र०	भाः	भासौ	भासः
द्वि०	भासम्	,,	,,
तृ०	भासा	भाभ्याम्	भाभिः
च०	भासे	,,	भाभ्यः
पं०	भासः	,,	,,
ष०	,,	भासोः	भासाम्
स०	भासि	,,	भाःसु, स्सु
संबो०	हे भाः	हे भासौ	हे भासः

सन्तो नपुंसकलिङ्गो "महस्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	महः	महसी	महांसि
तृ०	महसा	महोभ्याम्	महोभिः

शेषं तृतीयादौ 'वेधस्' शब्दवत् । एवम्–तेजस्, पयस्, तपस्, वासस्, स्रोतस्, ओजस्, शिरस्, अयस्, रक्षस्, सरस्, एनस्, तमस्, रेतस्, मनस्, वचस्, छन्दस्, श्रेयस् आदयः ।

इसन्तो नपुंसकलिङ्गः "सर्पिस्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	सर्पिः	सर्पिषी	सर्पींषि
तृ०	सर्पिषा	सर्पिर्भ्याम्	सर्पिर्भिः
च०	सर्पिषे	,,	सर्पिर्भ्यः
पं०	सर्पिषः	,,	,,
ष०	,,	सर्पिषो	सर्पिषाम्
स०	सर्पिषि	,,	सर्पिःषु, ष्षु
संबो०	हे सर्पिः	हे सर्पिषी	हे सर्पींषि

एवम्–बर्हिस्, शोचिस्, रोचिस्, अर्चिस्, हविस्, ज्योतिस्, छर्दिस् आदयः ।

उसन्तो नपुंसकलिङ्गो "वपुस्" शब्दः ।

प्र०, द्वि०	वपुः	वपुषी	वपूंषि
तृ०	वपुषा	वपुर्भ्याम्	वपुर्भिः

शेषं 'सर्पिस्' शब्दवत् । एवम्–धनुस्, आयुस्, चक्षुस्, जनुस्, यजुस् आदयः ।

सन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सुमनस्" शब्दः ।

प्र०	सुमनाः	सुमनसौ	सुमनसः

शेषं द्वितीयादौ 'वेधस्' शब्दवत्। स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम्।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सुमनः	सुमनसी	सुमानांसि

शेषं तृतीयादौ 'वेधस्' शब्दवत् ।

सन्तो विशेषणरूपा पुंलिङ्गः "तस्थिवस्" शब्दः ।

प्र०	तस्थिवान्	तस्थिवांसौ	तस्थिवांसः
द्वि०	तस्थिवांसम्	,,	तस्थुषः
तृ०	तस्थुषा	तस्थिवद्भ्याम्	तस्थिवद्भिः
च०	तस्थुषे	,	तस्थिवद्भ्यः
पं०	तस्थुषः	,,	,,
ष०	,,	तस्थुषोः	तस्थुषाम्
स०	तस्थुषि	,,	तस्थिवत्सु
संबो०	हे तस्थिवन्	हे तस्थिवांसौ	हे तस्थिवांसः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	तस्तुषी	तस्थुष्यौ	तस्थुष्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	तस्थिवत्, द्	तस्थुषी	तस्थिवांसि

शेषं तृतीयादौ 'तस्थिवस्' शब्दवत् । एवम्—
जग्मिवस्, जघ्निवस्, पेचिवस्, शेकिवस् आदयः ।

सन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "बभूवस्" शब्दः ।

प्र०	बभूवान्	बभूवांसौ	बभूवांसः
द्वि०	बभूवांसम्	,,	बभूवुषः
तृ०	बभूवुषा	बभूवद्भ्याम्	बभूवद्भिः
च०	बभूवुषे	,,	बभूवद्भ्यः
पं०	बभूवुषः	,,	,,
ष०	,,	बभूवुषोः	बभूवुषाम्
स०	बभूवुषि	,,	बभूवत्सु
संबो०	हे बभूवान्	हे बभूवांसौ	हे बभूवांसः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	बभूवुषी	बभूवुष्यौ	बभूवुष्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	बभूवत्, द्	बभूवुषी	बभूवांसि

शेषं तृतीयादौ 'बभूवस्' शब्दवत् ।

सन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "विद्वस्" शब्दः ।

प्र०	विद्वान्	विद्वांसौ	विद्वांसः
द्वि०	विद्वांसम्	,,	विदुषः
तृ०	विदुषा	विद्वद्भ्याम्	विद्वद्भिः
च०	विदुषे	,,	विद्वद्भ्यः
पं०	विदुषः	,,	,,
ष०	,,	विदुषोः	विदुषाम्
स०	विदुषि	,,	विद्वत्सु
संबो०	हे विद्वान्	हे विद्वांसौ	हे विद्वांसः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	विदुषी	विदुष्यौ	विदुष्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	विद्वत्, द्	विदुषी	विद्वांसि

शेषं तृतीयादौ 'विद्वस्' शब्दःवत् ।

सन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "उखास्रस्" शब्दः ।

प्र०	उखास्रत्, द्	उखास्रसौ	उखास्रसः
द्वि०	उखास्रसम्	,,	,,
तृ०	उखास्रसा	उखास्रद्भ्याम्	उखास्रद्भिः
च०	उखास्रसे	,,	उखास्रद्भ्यः

पं०	उखास्रसः	,,	,,
ष०	,,	उखास्रसोः	उखास्रसाम्
स०	उखास्रसि	,,	उखास्रत्सु
संबो०	हे उखास्रत्, द्	हे उखास्रसौ	हे उखास्रसः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	उखास्रत्, द्	उखास्रसी	उखास्रंसि

शेषं तृतीयादौ 'उखास्रस्' शब्दवत् । एवम्–पर्णध्वस् आदयः ।

सन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः 'श्रेयस्' शब्दः ।

प्र०	श्रेयान्	श्रेयांसौ	श्रेयांसः
द्वि०	श्रेयांसम्	,,	,,
तृ०	श्रेयसा	श्रेयोभ्याम्	श्रेयोभिः

शेषं तृतीयादौ 'वेधस्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	श्रेयसी	श्रेयस्यौ	श्रेयस्यः

शेषं 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	श्रेयः	श्रेयसी	श्रेयांसि

तृ०	श्रयसा	श्रेयोभ्याम्	श्रेयोभिः
च०	श्रेयसे	,,	श्रेयोभ्यः
पं०	श्रेयसः	,,	,,
ष०	,,	श्रेयसोः	श्रेयसाम्
स०	श्रेयसि	,,	श्रेयःसु, स्सु
संबो०	हे श्रेयः	हे श्रेयसी	हे श्रेयांसि

एवम्-गरीयस्, लघीयस्, साधीयस्, कनीयस्, यवीयस्, क्षोदीयस्, स्थेयस्, स्फेयस्, वरीयस्, त्रपीयस्, द्राघीयस्, ह्रसीयस्, भूयस् आदयः ।

षन्तो विशेषणरूपः "कटचिकीर्ष्" शब्दः ।

प्र०	कटचिकीः	कटचिकीर्षौ	कटचिकीर्षः
द्वि०	कटचिकीषम्	,,	,,
तृ०	कटचिकीर्षा	कटचिकीर्भ्याम्	कटचिकर्भिः
च०	कटचिकीर्षे	,,	कटचिकीर्भ्यः
पं०	यटचिकीर्षः	,,	,,
ष०	,,	कटचिकोर्षोः	कटचिकीर्षाम्
स०	कटचिकीर्षि	,,	कटचिकीःषु, स्सु
संबो०	हे कटचिकीः	हे कटचिकीषो	हे कटचिकीर्षः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	कटचिकीः	कटचिकीर्षी	कटचिकीर्षि

शेषं तृतीयादौ 'कटचिकीर्ष्' शब्दवत् । एवम्-शत्रुशिशीर्ष्, मित्रसुस्मूर्ष् आदयः ।

हन्तः पुंलिङ्गः "तुराषाह्" शब्दः ।

प्र०	तुराषाट्, ड्	तुराषाहौ	तुराषाहः
द्वि०	तुराषाहम्	"	"
तृ०	तुराषाहा	तुराषाड्भ्याम्	तुराषाड्भिः
च०	तुराषाहे	"	तुराषाड्भ्यः
पं०	तुराषाहः	"	"
ष०	"	तुराषाहोः	तुराषाहाम्
स०	तुराषाहि	"	तुराषाट्सु
संबो०	हे तुराषाट्, ड्	हे तुराषाहौ	हे तुराषाहः

हन्तः पुंलिङ्गो "अनडुह्" शब्दः ।

प्र०	अनड्वान्	अनड्वाहौ	अनड्वाहः
द्वि०	अनड्वाहम्	"	"
तृ०	अनडुहा	अनडुद्भ्याम्	अनडुद्भिः
च०	अनडुहे	"	अनडुद्भ्यः
पं०	अमडुहः	"	"
ष०	"	अनडुहोः	अनडुहाम्
स०	अनडुहि	"	अनडुत्सु
संबो०	हे अनड्वान्	हे अनड्वाहौ	हे अनड्वाहः

हन्तः स्त्रीलिङ्गः "उपानह्" शब्दः ।

प्र०	उपानत्, द्	उपानहौ	उपानहः
द्वि०	उपानहम्	"	"

तृ०	उपानहा	उपानद्भ्याम्	उपानद्भिः
च०	उपानहे	,,	उपानद्भ्यः
पं०	उपानहः	,,	,,
ष०	,,	उपानहोः	उपानहाम्
स०	उपानहि	,,	उपानत्सु
संबो०	हे उपानत्, द्	हे उपानहौ	हे उपानहः

हन्तः स्त्रीलिङ्गो "अनडुह्" शब्दः ।

प्र०	अनडुही	अनडुह्यौ	अनडुह्यः
प्र०	अनड्वाही	अनड्वाह्यौ	अनड्वाह्यः

सर्वविभक्तिषु द्वे द्वे रूपे 'नदी शब्दवत् ।

हन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "मुह्" शब्दः ।

प्र०	मुक्, ग्, ट्, ड्	मुहौ	मुहः
द्वि०	मुहम्	,,	,,
तृ०	मुहा	मुड्भ्याम्, ग्भ्याम्	मुड्भिः, ग्भिः
च०	मुहे	,, ,,	मुड्भ्यः, ग्भ्यः
पं०	मुहः	,, ,,	,, ,,
ष०	,,	मुहोः	मुहाम्
स०	मुहि	,,	मुक्षु, मुट्सु
संबो०	हे मुक्, ग्, ट्, ड्	हे मुहौ	हे मुहः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि० मुक्, ग्, ट्, ड् मुही मुंहि

शेषं तृतीयादौ 'मुह्' शब्दवत् ।

हन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "मित्रद्रुह्" शब्दः ।

प्र०	मित्रध्रुक्,ग्,ट्,ड्	मित्रद्रुहौ	मित्रद्रुहः
द्वि०	मित्रद्रुहम्	"	"
तृ०	मित्रद्रुहा	मित्रध्रुग्भ्याम् मित्रध्रुड्भ्याम्	मित्रध्रुग्भिः मित्रध्रुड्भिः
च०	मित्रद्रुहे	"	मित्रध्रुग्भ्यः मित्रध्रुड्भ्यः
पं०	मित्रद्रुहः	"	"
ष०	"	मित्रद्रुहोः	मित्रद्रुहाम्
स०	मित्रद्रुहि	"	मित्रध्रुक्षु,ट्सु
संबो०	हे मित्रध्रुक्,ग्,ट्,ड्	हे मित्रद्रुहौ	हे मित्रद्रुहः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि० मित्रध्रुक्,ग्,ट्,ड् मित्रद्रुही मित्रद्रुंहि

शेषं तृतीयादौ 'मित्रद्रुह्' शब्दवत् । एवम्—पितृद्रुह्, मातृद्रुह्, भ्रातृद्रुह् आदयः ।

हन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गो "गोदुह्" शब्दः ।

प्र०	गोधुक्, ग्	गोदुहौ	गोदुहः
द्वि०	गोदुहम्	”	”
तृ०	गोदुहा	गोधुग्भ्याम्	गोधुग्भिः
च०	गोदुहे	”	गोधुग्भ्यः
पं०	गोदुहः	”	”
ष०	”	गोदुहोः	गोदुहाम्
स०	गोदुहि	”	गोधुक्षु
संबो०	हे गोधुक्, ग्	हे गोदुहौ	हे गोदुहः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	गोधुक्, ग्	गोदुही	गोदुंहि

शेषं तृतीयादौ 'गोदुह्' शब्दवत् । एवम्–काष्ठदह् आदयः ।

क्षन्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "काष्ठतक्ष्" शब्दः ।

प्र०	काष्ठतट्, ड्	काष्ठतक्षौ	काष्ठतक्षः
द्वि०	काष्ठतक्षम्	”	”
तृ०	काष्ठतक्षा	काष्ठतड्भ्याम्	काष्ठतड्भिः
च०	काष्ठतक्षे	”	काष्ठतड्भ्यः
पं०	काष्ठतक्षः	”	”
ष०	”	काष्ठतक्षोः	काष्ठतक्षाम्

स०	काष्ठतक्षि	,,	काष्ठतट्सु
संबो०	हे काष्ठतट्, ड्	हे काष्ठतक्षौ	हे काष्ठतक्षः

स्त्रीलिङ्गेऽप्येवम् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	काष्ठतट्, ड्	काष्ठतक्षी	काष्ठतङ्क्षि

शेषं तृतीयादौ 'काष्ठतक्ष्' शब्दवत् । एवम्-गोरक्ष्, दन्तत्वक्ष्, रिपुस्तृक्ष् आदयः ।

इति व्यञ्जनान्ताः शब्दाः ॥

अथ सर्वादिगणः ।

अकारान्तो विशेषणरूपः पुंलिङ्गः "सर्व" शब्दः ।

प्र०	सर्वः	सर्वौ	सर्वे
द्वि०	सर्वम्	,,	सर्वान्
तृ०	सर्वेण	सर्वाभ्याम्	सर्वैः
च०	सर्वस्मै	,,	सर्वेभ्यः
पं०	सर्वस्मात्	,,	,,
ष०	सर्वस्य	सर्वयोः	सर्वेषाम्
स०	सर्वस्मिन्	,,	सर्वेषु
संबो०	हे सर्व	हे सर्वौ	हे सर्वे

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	सर्वा	सर्वे	सर्वाः
द्वि०	सर्वाम्	,,	,,
तृ०	सर्वया	सर्वाभ्याम्	सर्वाभिः
च०	सर्वस्यै	,,	सर्वाभ्यः
पं०	सर्वस्याः	,,	,,
ष०	,,	सर्वयोः	सर्वासाम्
स०	सर्वस्याम्	,,	,,
संबो०	हे सर्वे	हे सर्वे	हे सर्वाः

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	सर्वम्	सर्वे	सर्वाणि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'सर्व' शब्दवत् । एवम्—

विश्व-समस्तवाची, उभ, प्रकतर, त्व, सम, सिम आदयः ।

उभशब्दो नित्यं द्विवचनान्त ।

पुंलिङ्गे-उभौ २, उभाभ्याम् ३, उभयोः २ ।

स्त्रियाम्-उभे २, उभाभ्याम् ३, उभयोः २ ।

अकारान्तः पुंलिङ्ग "उभय" शब्दः ।

प्र० उभयः उभये

इत्यादि पुंलिङ्ग 'सर्व' शब्दवत्

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र० उभयी उभय्यः

इत्यादि स्त्रीलिङ्ग 'नदी' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि० उभ उभयानि

इत्यादि नपुंसकलिङ्ग 'सर्व' शब्दवत् । उभय-शब्दस्य द्विवचनं नास्ति ।

अकारान्तो "अन्य" शब्दवत् ।

पुंलिङ्गे स्त्रीलिङ्गे च सर्वरूपाणि 'सर्व' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि० अन्यत्, द् अन्ये अन्यानि

शेषं तृतीयादौ 'सर्व' शब्दवत् । एवम्-अन्यतर,

इतर, कतर, यतर, ततर, अन्यतम, एकतम, कतम, यतम, ततम, आदयः ।

अकारान्तो "अन्यतम" शब्दः ।

पुंलिङ्गे 'देव' शब्दवत् । स्त्रीलिङ्गे 'श्रद्धा' शब्दवत् । नपुंसकलिङ्गे 'कुण्ड' शब्दवत् ।

अकारान्तः पुंलिङ्गो "नेम" शब्दः ।

प्र०	नेम	नेमौ	नेमे, नेमाः
संबो०	हे नेम	,,	,, ,,

शेषं द्वितीयादौ 'सर्व' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः, नपुंसकलिङ्गः ।

सर्वरूपाणि 'सर्व' शब्दवत् ।

अकारान्तः पुंलिङ्गः "पूर्व" शब्दः ।

प्र०	पूर्वः	पूर्वौ	पूर्वाः, र्वे
द्वि०	पूर्वम्	,,	पूर्वान्
तृ०	पूर्वेण	पूर्वाभ्याम्	पूर्वैः
च०	पूर्वस्मै	,,	पूर्वेभ्यः
पं०	पूर्वात्, स्मात्	,,	,,
ष०	पूर्वस्य	पूर्वयोः	पूर्वेषाम्
स०	पूर्वस्मिन्, र्वे	,,	पूर्वेषु
संबो०	हे पूर्व	हे पूर्वौ	हे पूर्वाः, र्वे

स्त्रीलिङ्गः ।

स्त्रीलिङ्गे सर्वरूपाणि स्त्रीलिङ्ग 'सर्व' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	पूर्वम्	पूर्वे	पूर्वाणि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'पूर्व' शब्दवत् । एवम्-पर, अवर, दक्षिण, उत्तर, अधर, अपर, स्व, अन्तर आदयः ।

अकारान्त पुंलिङ्गः "प्रथम" शब्दः ।

प्र०	प्रथमः	प्रथमौ	प्रथमाः, थमे
द्वि०	प्रथमम्	,,	प्रथमान्

शेषं तृतीयादौ 'देव' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	प्रथमा	प्रथमे	प्रथमाः

शेषं 'श्रद्धा' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	प्रथमम्	प्रथमे	प्रथमानि

शेषं तृतीयादौ 'कुण्ड' शब्दवत् । एवम्-अल्प, चरम, अर्ध, कतिपय, द्वय, द्वितय, त्रय, त्रितय, चतुष्टय, पञ्चतय आदयः ।

अकारान्तः पुंलिङ्गो "द्वितीय" शब्दः ।

प्र०	द्वितीयः	द्वितीयौ	द्वितीयाः
द्वि०	द्वितीयम्	,,	द्वितीयान्

तृ०	द्वितीयेन	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयैः
च०	द्वितीयस्मै, याय	,,	द्वितीयेभ्यः
पं०	द्वितीयस्मात्, यात् ,,		,,
ष०	द्वितीयस्य	द्वितीययोः	द्वितीयानाम्
स०	द्वितीयस्मिन्, ये	,,	द्वितीयेषु
संबो०	हे द्वितीय	हे द्वितीयौ	हे द्वितीयाः

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	द्वितीया	द्वितीये	द्वितीयाः
द्वि०	द्वितीयाम्	,,	,,
तृ०	द्वितया	द्वितीयाभ्याम्	द्वितीयाभिः
च०	द्वितीयस्यै, यायै	,,	द्वितीयाभ्यः
पं०	द्वितीयस्याः,यायः ,,		,,
ष०	,, ,,	द्वितयोः	द्वितीयानाम्
स०	द्वितीयस्याम् ,याम् ,,		द्वितीयेषु
संबो०	हे द्वितीये	हे द्वितीये	हे द्वितीयाः

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	द्वितीयम्	द्वितीये	द्वितीयानि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'द्वितीय' शब्दवत् । एवम्—तृतीय आदयः ।

पुंलिङ्गः 'तद्' शब्दः ।

प्र०	सः	तौ	ते
द्वि०	तम्	,,	तान्

तृ०	तेन	ताभ्याम्	तैः
च०	तस्मै	,,	तेभ्यः
पं०	तस्मात्	,,	,,
ष०	तस्य	तयोः	तेषाम्
स०	तस्मिन्	,,	तेषु
संबो०	हे स	हे तौ	हे ते

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	सा	ते	ताः
द्वि०	ताम्	,,	,,
तृ०	तया	ताभ्याम्	ताभिः
च०	तस्यै	,,	ताभ्यः
पं०	तस्याः	,,	,,
ष०	,,	तयोः	तासाम्
स०	तस्याम्	,,	तासु
संबो०	हे से	हे ते	हे ताः

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	तत्, द्	ते	तानि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्गः 'तद्' शब्दवत् । एवम्—त्यद् शब्दः ।

पुंलिङ्गः 'यद्' शब्दः ।

प्र०	यः	यौ	ये
संबो०	हे य	हे यौ	हे ये

शेषं द्वितीयादौ पुंलिङ्ग 'तद्' शब्दवत् ।

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	या	ये	याः
संबो०	हे ये	हे यौ	हे याः

शेषं तृतीयादौ स्त्रीलिङ्गः 'तद्' शब्दवत् ।

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	यत्, द्	ये	यानि

शेषं तृतीयदौ पुंलिङ्गः 'तद्' शब्दवत् ।

पुंलिङ्गः "एतद्" शब्दः ।

प्र०	एषः	एतौ	एते
द्वि०	एतम्, नम्	एतौ, नौ	एतान्, नान्
तृ०	एतेन, नेन	एताभ्याम्	एतैः
च०	एतस्मै	,,	एतेभ्यः
पं०	एतस्मात्	,,	,,
ष०	एतस्य	एतयोः, नयोः	एतेषाम्
स०	एतस्मिन्	,, ,,	एतेषु
संबो०	हे एषः	हे एतौ	हे एते

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	एषा	एते	एताः
द्वि०	एताम्, नाम्	एते, ने	एताः, नाः

तृ०	एतया, नया	एताभ्याम्	एताभिः
च०	एतस्य	,,	एताभ्यः
पं०	एतस्याः	,,	,,
ष०	,,	एतयोः, नयोः	एतासाम्
स०	एतस्याम्	,,	एतासु
संबो०	हे एषे	हे एते	हे एताः

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०,संबो०	एतत्, द्	एते	एतानि
द्वि०	एतत, द्	एते,	एतानि,
	एनत्, द्	एने	एनानि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'एतद्' शब्दवत् ।

पुंलिङ्ग "इदम्" शब्दः ।

प्र०,संबो०	अयम	इमौ	इमे
द्वि०	इमम्,	इमौ,	इमान्,
	एनम्	एनौ	एनान्
तृ०	अनेन, एनेन	आभ्याम्	एभिः
च०	अस्मै	,,	एभ्यः
पं०	अस्मात्	,,	,,
ष०	अस्य	अनयोः, एनयोः	एषाम्
स०	अस्मिन्	,, ,,	एषु

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०,संबो०	इयम्	इमे	इमाः
द्वि०	इमाम,	इमे	इमाः,
	एनाम्	एने	एनाः

तृ०	अनया, एनया	आभ्याम्	आभिः
च०	अस्यै	”	आभ्यः
पं०	अस्याः	”	”
ष०	”	अनयोः, एनयोः	आसाम्
स०	अस्याम्	” ”	आसु

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०,संबो०	इदम्	इमे	इमानि
द्वि०	इदम्, एनत्, द्	इमे, एने	इमानि, एनानि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'इदम्' शब्दवत् ।

पुंलिङ्गः "किम्" शब्दः ।

प्र०	कः	कौ	के
द्वि०	कम्	”	कान्
तृ०	केन	काभ्याम्	कैः
च०	कस्मै	”	केभ्यः
पं०	कस्मात्	”	”
ष०	कस्य	कयोः	केषाम्
स०	कस्मिन्	”	केषु
संबो०	हे क	हे कौ	हे के

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	का	के	काः
द्वि०	काम्	”	काः

तृ०	कया	काभ्याम्	काभिः
च०	कस्यै	"	काभ्यः
पं०	कस्याः	"	"
ष०	"	कयोः	कासाम्
स०	कस्याम्	"	कासु
संबो०	हे के	हे के	हे काः

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	किम्	के	कानि
	केन	काभ्याम्	काभिः

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'किम्' शब्दवत् ।

पुलिङ्गो "अदस्" शब्दः ।

प्र०, संबो०	असौ	अमू	अमी
द्वि०	अमुम्	"	अमून्
तृ०	अमुना	अमूभ्याम्	अमीभिः
च०	अमुष्मै	"	अमीभ्यः
पं०	अमुष्मात्	"	"
ष०	अमुष्य	अमुयोः	अमीषाम्
स०	अमुष्मिन्	"	अमीषु

स्त्रीलिङ्गः ।

प्र०	असौ	अमू	अमूः
द्वि०	अमूम्	"	"
तृ०	अमुया	अमूभ्याम्	अमूभिः
च०	अमुष्यै	"	अमूभ्यः

पं०	अमुष्याः	”	”
ष०	”	अमुयोः	अमूषाम्
स०	अमुष्याम्	”	अमूषु

नपुंसकलिङ्गः ।

प्र०, द्वि०	अदः	अमू	अमूनि

शेषं तृतीयादौ पुंलिङ्ग 'अदस्' शब्दवत् ।

त्रिषु लिङ्गेषु समानः "युस्मद्" शब्दः ।

प्र०	त्वम्	युवाम्	यूयम्
द्वि०	त्वाम्, त्वा	युवाम्, वाम्	युष्मान्, वः
तृ०	त्वया	युवाभ्याम्	युष्माभिः
च०	तुभ्यम्, ते	”, वाम्	युष्मभ्यम, वः
पं०	त्वत्	”	युष्मत्
ष०	तव, ते	युवयोः, वाम्	युष्माकम्, वः
स०	त्वयि	युवयोः	युष्मासु

त्रिषु लिङ्गेषु समानः "अस्मद्" शब्दः ।

प्र०	अहम्	आवाम्	वयम्
द्वि०	माम्, मा	आवाम्, नौ	अस्मान्, नः
तृ०	मया	आवाभ्याम्	अस्माभिः
च०	मह्यम्, मे	”, नौ	अस्मभ्यम्, नः
पं०	मत्	”	अस्मत्
ष०	मम, मे	आवयोः, नौ	अस्माकम्, नः
स०	मयि	”	अस्मासु

इति सर्वादिगणः ॥

अथ सङ्ख्याशब्दाः ।

"एक" शब्दः ।

एक शब्दस्य त्रिषु लिङ्गेषु सर्वरूपाणि 'सर्व' शब्दवत् भवन्ति।

नित्यं द्विवचनान्तः "द्वि" शब्दः ।

	पुंलिङ्गः	स्त्रीलिङ्गः	नपुंसकलिङ्गः
प्र.,द्वि.,सं.	द्वौ	द्वे	द्वे
तृ.,च.,पं.	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्	द्वाभ्याम्
ष., स.	द्वयोः	द्वयोः	द्वयोः

नित्यं बहुवचनान्तः "त्रि" शब्दः ।

	पुंलिङ्गः	स्त्रीलिङ्गः	नपुंसकलिङ्गः
प्र०, सं०	त्रयः	तिस्रः	त्रीणि
द्वि०	त्रीन्	तिस्रः	त्रीणि
तृ०	त्रिभिः	तिसृभिः	त्रिभिः
च०, पं०	त्रिभ्यः	तिसृभ्यः	त्रिभ्यः
ष०	त्रयाणाम्	तिसृणाम्	त्रयाणाम्
स०	त्रिषु	तिसृषु	त्रिषु

नित्यं बहुवचनान्तः "चतुर्" शब्दः ।

	पुंलिङ्गः	स्त्रीलिङ्गः	नपुंसकलिङ्गः
प्र०, सं०	चत्वारः	चतस्रः	चत्वारि
द्वि०	चतुरः	चतस्रः	चत्वारि

तृ०	चतुर्भिः	चतसृभिः	चतुर्भिः
च०, पं०	चतुर्भ्यः	चतसृभ्यः	चतुर्भ्यः
ष०	चतुर्णाम्	चतसृणाम्	चतुर्णाम्
स०	चतुर्षु	चतसृषु	चतुर्षु

नित्यं बहुवचनान्तः त्रिषु लिङ्गेषु समानः शब्दः ।

	[पञ्चन्]	[षष्]	[सप्तन्]
प्र०, द्वि०	पञ्च	षट्, ड्	सप्त
तृ०	पञ्चभिः	षड्भिः	सप्तभिः
च०, पं०	पञ्चभ्यः	षड्भ्यः	सप्तभ्यः
ष०	पञ्चानाम्	षण्णाम्	सप्तानाम्

त्रिषु लिङ्गेषु समानः नित्यं बहुवचनान्तः शब्दः ।

	[अष्टन्]	[नवन्]
प्र०, द्वि०	अष्टौ, अष्ट	नव
तृ०	अष्टाभिः, अष्टभिः	नवभिः
च०, पं०	अष्टाभ्यः, अष्टभ्यः	नवभ्यः
ष०	अष्टानाम्	नवानाम्
स०	अष्टासु, अष्टसु	नवसु

एवम्–दशन्, एकादशन्, द्वादशन्, त्रयोदशन्, चतुर्दशन्, पञ्चदशन्, षोडशन्, सप्तदशन्, अष्टादशन् ।

बहुवचनान्तः स्त्रीलिङ्गः "विंशति" शब्दः ।

विंशति शब्दस्य सर्वरूपाणि "बुद्धि" शब्दवत् भवन्ति । एवम्-षष्टि, सप्तति, अशीति, नवति, एकोनविंशति, एकविंशति, एकषष्टि आदयः ।

बहुवचनान्तः स्त्रीलिङ्गः "त्रिंशत्" शब्दः ।

त्रिंशत् शब्दस्य सर्वरूपाणि 'विद्युत्' शब्दवत् भवन्ति ।

एवम्-चत्वारिंशत्, पञ्चाशत्, एकत्रिंशत्

नपुंसकलिङ्गः "शत" शब्दः ।

शत शब्दस्य सर्वरूपाणि 'कुण्ड' शब्दवत् भवन्ति । एवम्-सहस्र, लक्ष, अयुत, प्रयुत आदयः ।

स्त्रीलिङ्गः "कोटि" शब्दः ।

कोटि शब्दस्य सर्वरूपाणि 'बुद्धि' शब्दवत् भवन्ति ।

इति सङ्ख्याशब्दाः ॥

इति स्यादिशब्दसमुच्चयान्तर्गत

शब्दरूपमाला

षड्लिङ्गशब्दानामर्थयुक्ता

अकारादिक्रमानुक्रमणिका ।

शब्द — पृष्ठ

अकरणि–स्त्री० આક્રોશ, નિંદા, શાપ, નિષ્ફળતા. ९७

अक्का–स्त्री० માતા, મા. ९४

अक्षद्यु–वि० પાસાથી રમનાર, જુગારી ११२

अक्षरलुप्–वि० અક્ષર ભુંસી નાખનાર. १७४

अक्षि–न० ઇન્દ્રિય, નેત્ર, આંખ. ९८

अग्नि–पुं० આગ, જઠરાગ્નિ. ९४

अग्निमत्–वि० અગ્નિવાળું. १५५

अग्निमथ्–वि० આગને મથનાર १६०

अग्रेगा–वि० આગળ જનાર, અગ્રેસર. ९४

अङ्गिरस्–पुं० બ્રહ્માનો પુત્ર १८४

अजननि–स्त्री० ન જન્મવું. ९७

अतिजर–वि० અત્યન્ત વૃદ્ધાવસ્થા. ९३

शब्द — पृष्ठ

अतिकृ–वि० ઘણા ક્લૂધાતુવાળું વાક્ય વગેરે. ११[illegible]

अतितन्त्री–वि० ઘણી નશવાળું, વિણા કરતાં અધિક સ્વરવાળું. १०[illegible]

अतितरी–वि० નૌકાને ઓળંગનાર, જ્યાં ઘણી નૌકા છે તે. १०[illegible]

अतिलक्ष्मी–वि० જે અતિ ધનવાન છે, જ્યાં ઘણી લક્ષ્મી છે તે. १०[illegible]

अतिलम्ब्–वि० ઘણું લાંબું. १७[illegible]

अतिस्त्रि–वि० ઘણી સ્ત્રીઓવાળો. १०[illegible]

अत्यप्–वि० ઘણા પાણીવાળું. १७[illegible]

अत्यवी–वि० ઘણી રજસ્વલા-સ્ત્રીવાળું. १०[illegible]

अदत्-वि० ભોજન કરવું, ખાવું. १५६
अदस्-वि० આ, તે, પેલું. २०७
अधर-पुं० હોઠ. २०१
अधर-वि० હલકું, નીચેનું. २०१
अध्वन्-पुं० રસ્તો, માર્ગ. १६४
अनडुह्-पुं० બળદ. १९३
अनडुही-स्त्री० ગાય. १९४
अनड्वाही-स्त्री० ગાય. १९४
अनुशासत्-वि० આજ્ઞા કરતું. १५७
अनेहस्-पुं० કાળ, સમય. १८६
अन्तर-वि० પહેરવાનું વસ્ત્ર, ભેદ, તફાવત, વચ્ચે, સિવાય, વિના, બાદ કરવું. બહાર. २०१
अन्य-वि० બીજું, જુદું ભિન્ન. १९९
अन्यतम-वि० ઘણામાંથી એક. २००
अन्यतर-वि० બેમાંથી એક. १९९
अप्-स्त्री० પાણી, જળ. १७३
अपर-वि० બીજું, પાછળનું, પશ્ચિમદિશા તરફનું, २०१
अपाच्-वि० દક્ષિણ તરફનું. १३०
अपाञ्च्-वि० બીજાને પૂજનાર. १३०
अप्सरस्-स्त्री० અપ્સરા, પરી. १८६
अब्जजा-वि० બ્રહ્મા. ९४
अम्बा-स्त्री० માતા, દુર્ગા. ९४
अम्बुमुच्-पुं० મેઘ, વર્ષા. १२७
अयस्-न० લોઢું, લોખંડ १८७
अयुत्-न० દશહજાર. २११
अरितुफ्-वि० શત્રુને મારી નાંખનાર. १७४
अर्चिस्-स्त्री० न० અગ્નિ, જ્વાલા, ચળકાર. १८७
अर्ध-वि० અડધું, ખંડિત, સરખો ભાગ २०१
अर्वन्-पुं० ઘોડો, ઈન્દ્ર. १६४
अर्यमन्-पुं० સૂર્ય. આકડાનું ઝાડ. १६७
अल्प-वि० થોડું. २०१
अल्ला-स्त्री० માતા, સર્વજ્ઞ દેવતા. ९४
अवर-वि० છેલ્લું. નાનું, અધમ २०१
अवाच्-वि० દક્ષિણનું, નીચેનું. १३०
अवाञ्च्-वि० નીચે પૂજનાર. १३०
अवावन्-वि० ચોરી કરનાર १७१
अवी-स्त्री० રજસ્વલા. ९९
अव्यय्-वि० અવ્યયને કહેનાર. १७६
अशीति-स्त्री० એંશી. २११
अश्मन्-पुं० પથ્થર. १६४
अश्रु-न० આંસું. १०८
अश्वयुज्-वि० ઘોડા જોડનાર. १४६
अष्टन्-वि० આઠ. २१०

अष्टादश्-वि० અઢાર. २१०
असृज्-न० લોહી, કંકુ, કેશર. १४४
अस्थि-न० હાડકું. ९८
अस्मद्-वि० હું, અમે. २०८
अस्मादृश्-वि० અમારા જેવું. १८२
अहन्-न० દિવસ. १६९
अहिहन्-वि० સાપ મારનાર. १६७
आत्मन्-पुं० આત્મા, જીવ. १६४
आत्मभू-पुं० બ્રહ્મા, પ્રભુ. १०९
आपद्-स्त्री० આપત્તિ, આફત. १६१
आयुष्मत्-वि० લાંબું આયુષ્યવાળું. १५४
आयुस्-न० આયુષ્ય, આવરદા. १८७
आसन-न० બેઠક, આસન. ९०
इतर-वि० બીજું, અન્ય, નીચે २००
इदम्-वि० આ. २०५
इयत्-वि० એટલું. १५९
ईदृश्-वि० એવું. १८२
उक्षन्-पुं० બળદ १६५
उखास्रस्-वि० તપેલામાંથી નીચે પડી જનાર १९०
उच्चैःश्रवस्-पुं० તે નામનો ઈન્દ્રનો ઘોડો. १८४
उज्ज्वल्-वि० ઉજળું કરનાર १७९
उज्ज्वल-न० ઉજ્જવલ, સફેદ. ९०
उत्तर-न० જવાબ. २०१

उत्तर-वि० ઉત્તરદિશા ઉપરનું. २०१
उदक-न० પાણી, જળ ८९
उदच्-वि० ઉત્તર તરફનું. १३
उदञ्च्-वि० ઉત્તમરીતે પૂજનાર. १३
उदधिका-पुं० વિષ્ણુ. ९
उदन्वत्-पुं० સમુદ્ર, સાગર. १५
उदन्वत्-वि० ઘણાપાણીવાળું १५
उदश्वित्-न० અડધું પાણી નાખેલ છાશ. १५
उन्नी-वि० ઉંચે લઈ જનાર १०
उपानह्-स्त्री० જોડા. १९
उभ-वि० બે, બન્ને. १९
उभय-वि० બે, બન્ને. १९
उशनस्-पुं० શુક્રાચાર્ય, ભાર્ગવ. १८
उष्ट्रपाद्-वि० ઉંટ જેવા પગવાળું. १६
ऊर्ज्-स्त्री० શક્તિ, ઉત્સાહ १४
ऊर्ज्-वि० શક્તિવાન, બલવાન १४
ऋच्-स्त्री० ઋગ્વેદ. १२
ऋजु-वि० સરલ, સીધું. १०
ऋत्विज्-पुं० પુરોહિત, કુલગુરૂ १४
ऋभुक्षिन्-पुं० ઈન્દ્ર. ९
ऋषि-पुं० મુનિ, ઋષિ, સાધુ. १
ऋ-वि० સ્વરવર્ણ, ભૈરવ, છાતી, દેવોની માતા. ११
ए-वि० સ્વરવર્ણ. ११

ए–**पुं०** વિષ્ણુ. ११८
एक–**वि०** એક, મુખ્ય, કેવલ. २०९
एकतम–**वि०** ઘણામાંથી એક. २००
एकतर–**वि०** બેમાંથી એક. १९९
एकविंशति–**स्त्री०** એકવીશ. २११
एकषष्टि–**स्त्री०** એકસઠ. २११
एकादशन्–**वि०** અગીયાર. २१०
एकोनविंशति–**स्त्री०** એકવીશ. २११
एतद्–**वि०** આ, સામેનું. २०४
एतावत्–**वि०** આટલું. १५९
एनस्–**न०** પાપ, અપરાધ, નિંદા. १८७
ओजस्–**न०** બળ, કાંતિ, આશ્રય. १८७
ककुभ्–**स्त्री०** દિશા, શોભા. १७५
कच्छू–**स्त्री०** ખરજવું. ११०
कञ्चुकिन्–**पुं०** સર્પ, રંડીબાજ. જનાનખાનાનો નોકર. १६६
कटचिकीर्ष्–**वि०** સાદડી બનાવવાની ઈચ્છા રાખનાર. १९२
कटप्रू–**वि०** સાદડી લઈ જનાર ११२
कतम–**वि०** ઘણામાંથી કોણ? २००
कतर–**वि०** બેમાંથી કોણ? २००
कतिपय–**वि०** કેટલું એક. २००
कनीयस्–**वि०** નાનું, થોડું. १९२
कमल्–**वि०** કમલ કહેનાર १७९
कर्तृ–**वि०** કરનાર, રચનાર. ११४
करभू–**वि०** હાથવડે થનાર, સુંઢવડે થનાર. ११२
करभोरू–**स्त्री०** ઉત્તમ સાથળવાળી સ્ત્રી. ११०
कवि०–**पुं०** કવિતા રચનાર. ९४
कारयत्–**वि०** કરાવતું. १५५
काष्ठतक्ष्–**पुं०** સુથાર. १९६
काष्ठतक्ष्–**वि०** લાકડા છોલનાર, १९६
काष्ठदह्–**वि०** લાકડા બાળનાર. १९६
काष्ठभिद्–**वि०** લાકડા ફાડનાર. १७१
किम्–**वि०** કોણ, શું. १०६
कियत्–**वि०** કેટલું, કેવડું. १५६
कीदृश्–**वि०** કેવું. १८२
कीलालपा–**वि०** લોહી પીનાર, દારૂ પીનાર. ९४
कुण्ड–**न०** કુંડ, કુંડું. ८८
कुमारी–**स्त्री०** કુંવારી કન્યા. ९९
कुमारी–**वि०** કુંવારીને ઈચ્છનાર. ९९
कृतवत्–**वि०** કરનાર. १५८
कृतानुष्टुप्–**वि०** અનુષ્ટુપ શ્લોક કરનાર. १७५
कृति–**स्त्री०** કામ, કાર્ય, કરવું. ९७

कृपा-स्त्री० કરૂણા, દયા, મહેરબાની. ९१
कृष्ण-पुं० કૃષ્ણ, કોયલ, કાગડો, મરી, મોર. ८५
कृष्ण-वि० શ્યામ, કાળું. ९०
केशपरिभृज्-वि० વાળ સાફ કરનાર. १४५
कोटि-स्त्री० કરોડની સંખ્યા. २११
क्त्वा-पुं० સંબંધક ભૂતકૃદન્તનો પ્રત્યય. ९१
क्रव्याद्-पुं० રાક્ષસ, અસુર. १६०
क्रीणत्-वि० ખરીદતું. १५७
क्रुध्-स्त्री० ગુસ્સો, કોપ,ક્રોધ. १६३
क्रोष्ट्री-स्त्री० શીયાળવી, ગધેડી. ९९
क्रोष्टु-पुं० શીયાળ, ગધેડો. ९६
क्षय्-वि० ક્ષય કહેનાર. १७७
क्षिपत्-वि० ફેંકતું १५७
क्षीरपा-वि० દુધ અથવા પાણી પીનાર. ९४
क्षुध्-स्त्री० ભુખ, ક્ષુધા. १२७,१६३
क्षोदीयस्-वि० અતિશય ગરીબ, બહુ નાનું, ઘણુ નીચે. १९२
क्ष्माभुज्-पुं० રાજા. १४४
खलपू-वि० ઝાડું કાઢનાર. १०१
गङ्गा-स्त्री० ગંગા નદી. ९१
गतभी-वि० નિર્ભય, નીડર, १०४
गन्तृ-वि० જનાર, વટેમાર્ગુ, મુસાફર, મેળવનાર. ११५
गरीयस्-पुं० મોટાઈ, ભારેપણું. १९२
गर्दभ्-वि० ગધેડા જેવું વર્તન કરનાર. १४१
गवाच्-वि० ગાય પાસે જનાર. १४१
गवार्च्-वि० ગાયની પૂજા કરનાર. १३८
गातृ-वि० ગાનાર. ११५
गिरिराज्-वि० પર્વત ઉપર શોભનાર. १४५
गिरिराज्-पुं० પર્વતમાં શ્રેષ્ઠ. १४५
गिर्-स्त्री० વાણી, વાચા. १७७
गुप्-वि० રક્ષણ કરનાર. १७४
गो-पुं० બળદ, સ્વર્ગ, કિરણ, સૂર્ય. ११९
गो-स्त्री० ગાય,આંખ, વાણી. ११९
गोअच्-वि० ગાય પાસે જનાર. १३९

गोअञ्च्-वि० ગાયની પૂજા કરનાર. १३७
गोच्-वि० ગાય પાસે જનાર. १४०
गोञ्च्-वि० ગાયને પૂજનાર. १३८
गोदुह्-वि० ગાય દોહનાર. १९६
गोपा-वि० સૂર્ય. ९४
गोमत्-वि० ગાય કે બળદવાળો. १५५
गोरक्ष्-वि० ગાયનું રક્ષણ કરનાર. १९७
गौरी-स्त्री० પાર્વતી, આઠ વર્ષની કન્યા. ९९
ग्रामणी-पुं० ગામનો પટેલ, હજામ १०५
ग्रामणी-वि० મુખ્ય, શ્રેષ્ઠ. १०५
ग्लानि-स्त्री० થાક, સુસ્તી, દુર્બળતા ९७
ग्लौ-पुं० ચંદ્ર, કપૂર, પૃથ્વી. १२१
घट-पुं० ઘડો, કળશ. ८५
घर्मत्रा-वि० તાપથી રક્ષણ કરનાર છત્રી વગેરે. ९४
घृतवत्-वि० ઘીવાળું. १५९
घृतपावन्-वि० ઘી પીનાર. १७१
चकाशत्-वि० પ્રકાશતું १५७
चक्षुष्-न० આંખ, નેત્ર. १८७
चतुर्-वि० ચાર. २०९
चतुर्दशन्-वि० ચૌદ २१०
चतुष्टय-वि० ચાર સંખ્યાવાળું. २०१
चन्द्रमस्-पुं० ચંદ્ર, ચાંદો. १८४
चरम-वि० છેલ્લું, અંતિમ. २०१
चर्मन्-न० ચામડું, ચામડી, છાલ, ઢાલ. १६९
चिकीर्षत्-वि० કરવાને ઈચ્છતું १५५
चित्रलिख्-वि० અદ્ભૂત લખનાર ११३
चित्रगु-वि० ચિત્રવિચિત્ર ગાયોવાળું. १२०
चित्रवत्-वि० ચિત્રવાળું, રંગીન. १५९
चोरयत्-वि० ચોરતું. १५५
छन्दस्-न० છન્દ, વેદ, ઈચ્છા. १८७
छर्दिस्-न० વમન ઉલટી. १८७
जक्षत्-वि० ખાતું, હસતું. १५२
जग्मिवस्-वि० ગયેલું, જનાર. १८९
जतु-न० લાખ, અલતો. १०७
जनुस्-न० ઉત્પત્તિ, જન્મ १८७
जन्मन्-न० જન્મ, ઉત્પત્તિ १६९
जम्बू-स्त्री० જાંબુનું ઝાડ. જાંબુડો. ११०
जय्-वि० જય કહેનાર. १७७

जरा–स्त्री० વૃદ્ધાવસ્થા, ઘડપણ. ९१

जलमुच्–पुं० મેઘ, વર્ષાદ. १२७

जाग्रत्–वि० જાગતું. १५७

जातवेदस्–पुं० અગ્નિ. १८४

जामातृ–पुं० જમાઈ. ११३

जाम्बवत्–पुं० કૃષ્ણના સસરા १५९

जिन–पुं० તીર્થંકર, કેવલી, અરિહંત. ८५

जीवनश्–वि० જીવનો નાશ કરનાર. १८०

जुह्वत्–वि० આપતું, ભોજન કરતું, હોમ કરતું. १५७

जूर्–स्त्री० દુઃખ, પીડા. १७७

ज्ञातज्ञ्–वि० જ્ઞ જાણનાર. १४८

ज्ञानबुध्–वि० જ્ઞાનથી જાણનાર. १६३

ज्योतिष्–न० પ્રકાશ, નક્ષત્ર, જ્ઞાન. १८७

टा–पुं० તૃતીયાવિભક્તિનો એકવચનનો પ્રત્યય, ९१

तक्रमथ्–वि० છાશ વલોવનાર १६०

तक्षन्–पुं० સુથાર. १६५

तक्ष्णी–स्त्री० સુથારણ १६५

तडित्–स्त्री० વિજળી. १५२

ततम–वि० ઘણામાંથી એક २००

ततर–वि० બેમાંથી એક २००

तत्त्वविद्–वि० તત્ત્વજાણનાર १६१

तत्त्वबुध्–वि० તત્ત્વના બોધવાળો. १६४

तद्–वि० તે. २०२

तनु–स्त्री० શરીર, દેહ. १०७

तनु–वि० નાનું, બારિક, પાતળું. १०८

तनूनपात्–पुं० અગ્નિ १५२

तन्त्री–स्त्री० સારંગીનો તાર, નસ. વિણા–સારંગી ९९

तन्वत्–वि० ફેલાવતું. १५८

तपस्–न० તપશ્ચર્યા, ગરમી. १८७

तपस्विन्–वि० તાપસ १६६

तपस्विन्–पुं० નારદમુનિ, તપસ્વી, તાપસ. १६६

तमस्–न० અંધકાર, પાપ, १८७

तरी–स्त्री० હોડી, નાવ, મચ્છવો. ९९

तस्थिवस्–वि० ઊભેલું. १८८

तादृश्–वि० તેવું જ १८७

तावत्–वि० તેટલું, તેવડું. १५९

तिर्यच्–वि० વક્ર, કુટીલ, પશુપક્ષી. १३४

तिर्यञ्च्–वि० વક્રતાથી પૂજનાર. १३४

तुदत्–वि० દુઃખ દેતું, કનડતું. १५७

तुराषाह्-पुं० ઈન્દ્ર. १९३
तृतीय-वि० ત્રીજું. २०२
तृष्-स्त्री० તરસ, તૃષા, તૃષ્ણા. १८२
तृष्णज्-वि० તરસ્યું તૃષ્ણાવાળું. १४६
तूष्णीम्-वि० મૌન, શાંત, ચૂપ. १७६
तेजस्-न० તેજ, બળ, અગ્નિ, १८७
तेजस्विन्-वि० તેજસ્વી, બલવાન. १६६
तोय-न० પાણી. ८८
त्यक्तह्री-वि० નિર્લજ્જ, બેશરમ. १०४
त्यद्-वि० તે, પેલું. २०३
त्रपीयस्-वि० બહુ શરમાળ १९३
त्रय-वि० ત્રણ. ત્રીજું. २०१
त्रयोदशन्-वि० તેર २०१
त्रि-वि० ત્રણ. २०९
त्रिंशत्-स्त्री० ત્રિશ. २११
त्रितय-वि० ત્રણ. २०१
त्व-वि० બીજું, જુદું. १९९
त्विष्-स्त्री० કાન્તિ, શોભા, ઈચ્છા. १९२
त्वच्-स्त्री०ચામડી, છાલ, તેજ. १२७

दक्षिण-वि० દક્ષિણદિશા, જમણું. २१०
दण्डिन्-वि० દંડ કરતું. સજા કરતું. १६६
दण्डिन्-पुं० સંન્યાસી, છડીદાર. १६६
ददत्-वि० આપતું, દેતું. १५७
दधत्-वि० પોષતું, ધારણ કરતું. १५७
दधि-न० દહીં. ९७
दधृष्-वि० બેશરમ, નિર્લજ્જ. १८३
दध्यञ्च्-वि० મુનિ દધીચી. १३१
दन्त-पुं० દાંત, હાથિદાંત. ८६
दन्तत्वक्ष्-वि०દાંત છોલનાર. १९७
दरिद्रत्-वि० ગરિબ થતું. १५७
दलस्पृश्-त्रि० પાંદડાને સ્પર્શનાર. १८०
दशन्-वि० દશ २१०
दामन्-वि० માળા, દોરડું १७९
दासी-स्त्री० દાસી, નોકરડી. ९९
दिव्-स्त्री० આકાશ, સ્વર્ગ, દિવસ. १७९
दिश्-स्त्री० દિવસ, १८०
दीर्घाङ्गुलि-वि० લાંબી આંગળીવાળું. ९८

दुहितृ–स्त्री० પૌત્રી, દીકરી. ११३
दृग्भू–वि० આંખમાં થનાર. ११२
दृश्–स्त्री० જોવું તે. १८०
दृषद्–स्त्री० પત્થર, પાષાણ. १६१
दृषदच्–वि० પત્થર ગબડાવનાર. १४२
दृषदञ्च्–वि० પત્થરને પૂજનાર. १४१
दृष्टककुभ्–वि० જેને બળદને જાણેલ છે તે. १७५
दृष्टदिश्–वि० જેણે દિશાને જાણેલ છે તે. १८२
देव–पुं० દેવ, રામ, દિયર, મેઘ. ८५
देवद्यच्–वि० દેવ પાસે જનાર १३६
देवद्यञ्च्–वि० દેવને પૂજનાર. १३६
देवप्री–वि० દેવને સંતુષ્ટ કરનાર. १०६
देवृ–पुं० દેવર, દિયર. ९१३
देवेज्–वि०न० દેવને પૂજનાર. १४५
दोस्–पुं० હાથ, બાહુ. १८४
द्यो–स्त्री० આકાશ, સ્વર્ગ. १२१
द्राघीयस्–वि० બહુ લાંબુ. १९२
द्वय–वि० બે, જોડલું २०१
द्वादशन्–वि० બાર. २१०
द्वार्–स्त्री० બારણું १७७
द्वि–वि० બે. २०९
द्वितय–वि० બે સંખ્યાવાળું, જોડલું. २०१
द्वितीय–वि० બીજું, જોડલું. २०१
द्विपाद्–वि० બે પગવાળું १६२
द्विष्–पुं० શત્રુ, દુશ્મન. १८२
धन–न० દ્રવ્ય, ધન. ८८
धनवत्–वि० ધનવાળું. १५९
धनार्ज्–वि० ધન મેળવનાર. १४७
धनुस्–न० બાણ, કામઠું, ધનરાશી. १८७
धरणी–स्त्री० પૃથ્વી, ધરતી, જમીન. ९७
धवल्–वि० ધવલ કહેનાર १७९
धातृ–वि० ધારણ કરનાર. ११४
धातृ–पुं० બ્રહ્મા, વિધાતા. વિષ્ણુ ११५
धानाभृस्ज्–वि० જવ શેકનાર. १४५
धीमन्–न० ઘર, પ્રકાશ, પ્રભાવ १६९
धी–स्त्री० બુદ્ધિ. १००
धीमत्–वि० બુદ્ધિશાલી. १५५
धुर्–स्त्री० ધોંસરી, ભાર, દોલત. १७७

धूलि–स्त्री० धुળ, રજ. ९७
धृष्णज्–वि० નિર્લજ્જ, બડાઇખોર १४६
धेनु–स्त्री० ગાય. १०७
नक्तम्–वि० રાત્રિમાં, રાત્રિએ, રાતે. १७६
नग्नहू–पुं० એક જાતની ઔષધી. १०८
नदी–स्त्री० નદી, સરિતા. ९९
ननन्द–स्त्री० નણંદ ११३
ननान्द–स्त्री० નણંદ. ११३
नप्तृ–पुं० પૌત્ર, પૌત્રી, ११३
नप्त्री–स्त्री० પૌત્ર, પૌત્રી. ११४
नभस्वत्–पुं० વાયુ, પવન १५९
नय्–वि० નીતિ, સાત નય કહેનાર. १७७
नर्मन्–न० મશ્કરી, ગમ્મત. १६९
नवति–स्त्री० નેવું २११
नवन्–वि० નવ. २१०
नश्–वि० નાશ કરનાર. १८१
नाट्यनट्–वि० નાચ કરનાર. १४९
नामन्–न० નામ, સંજ્ઞા, ચિહ્ન. १६९
नासिका–स्त्री० નાક. ९२
निरुज्–वि० નીરોગી १४६
निशा–स्त्री० રાત્રિ, રાત. ९२
नी०–वि० દોરનાર, લઈ જનાર. १०६
नीवृत्–स्त्री०पुं० દેશ, રાજ્ય, વિભાગ. १५२
नीलीमथ्–वि० ગળી મથનાર. १६०
नृपति–पुं० રાજા. ९४
नृ–पुं० પુરૂષ, મનુષ્ય, નર. ११३
नेतृ–वि० નાયક, ધણી. ११५
नेम–वि० અડધું २००
नेष्टृ–पुं० પુરોહિત. ११३
नौ–स्त्री० નાવ, વહાણ. १२२
पञ्चतय–वि० પાંચ-સંખ્યાવાળું. २०१
पञ्चदशन्–वि० પંદર. २१०
पञ्चन्–वि० પાંચ. २१०
पञ्चाशत्–स्त्री० પચાશ २११
पट–पुं० વસ્ત્ર, ચીતરેલું કપડું. ८५
पटु–वि० ચતુર, ધુતારો. १०८
पठितड्–वि० ડ્ અક્ષર ભણેલો. १५०
पति–पुं० ધણી, સ્વામી. ९५
पथिन्–पुं० માર્ગ, રસ્તો. ९५
पद्धति–स्त्री० માર્ગ, પદ્ધતિ. ९७
पपी–पुं० ચંદ્ર, સૂર્ય, કપૂર. ९९

पयस्-न० પાણી, દુધ. १८७
पयोमुच्-पुं० નાગરમોથ, મેઘ. १२७
परभृत्-पुं० કાગડો. १५२
परमनी-वि० ઉત્કૃષ્ટ લઈ જનાર. १०६
परमे-वि० ઉત્કૃષ્ટ, કામદેવ ११८
परमेष्ठिन्-पुं० પંચ પરમેષ્ઠિ. १६६
पराच्-वि० અવળું જનાર. १३०
पराञ्च्-वि० બીજાને પૂજનાર. १३०
परिव्राज्-पुं० સાધુ, સન્યાસી १४५
परिव्राज्-वि० દીક્ષા લેનાર. १४५
परिषद्-स्त्री० પર્ષદા, સભા, મંડળી १६७
पर्णध्वस्-वि० પાંદડા-પાંખને નાશ કરનાર. १९१
पर्वन्-न० પર્વ, ઉત્સવ. १६९
पाद्-पुं० પાદ, ચરણ, પગ. ८७
पामन्-स्त्री० ખસનો રોગ. १६८
पामा-स्त्री० ખસનો રોગ. १६८
पितृ-पुं० પિતા, બાપ. ११३
पितृद्रुह्-वि० પિતાનો દ્રોહ કરનાર. १९५
पी-वि० પીનાર, પાન કરનાર १०६
पुंस्-पुं० પુરૂષ. १८५
पुत्रचुम्ब्-वि० પુત્રને ચુંબનાર. १७४
पुनर्भू-स्त्री० પુનર્લગ્ન કરેલ વિધવા. १०९
पुनभू-वि० વારંવાર થનાર १०९
पुर्-स्त्री० નગરી. १७७
पुरुदंस्-पुं० ઈન્દ્ર. १८६
पुरोधस्-पुं० ગોર, પુરોહિત. १८४
पुष्प-न० ફુલ, ઓરજ. ८८
पूर्व-वि० પૂર્વ દિશા, પ્રથમ, આગળ. २००
पूषन्-पुं० સૂર્ય, આંકડો. १६७
पृथुश्री-वि० ઘણી લક્ષ્મીવાળું. १०३
पृषत्-वि० છાંટનાર, સિંચન કરનાર १५२
पृषत्-न० ટીપું, બિન્દુ, ટપકું. १५२
पेचिवस्-वि० પકાવનાર. १८९
पोतृ-पुं० યાજ્ઞિક, ગોર.
पो-वि० શુદ્ધ, પવિત્ર. १२१
प्रताम्-वि० દુઃખી, તીવ્ર ઈચ્છાવાળું १७२
प्रतिदिवन्-पुं० સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ १६७
प्रतिपद्-स्त्री० પડવે તીથી १६१
प्रत्यच्-वि० પશ્ચિમનું, પાછળનું. १३१
प्रत्यञ्च्-वि० પ્રત્યેકને પૂજનાર. १३१

प्रथम–वि० પહેલું, પ્રધાન.
प्रभूति–स्त्री० અત્યન્ત હોવું. ૯૭
प्रयुत–वि० દશલાખ.
प्रै–वि० પૈસાદાર. ૧૧૯
प्रशाम्–वि० અત્યન્ત શાન્ત. ૧૭૨
प्राच्–वि० પૂર્વ દિશાનું, પહેલાનું. ૧૩૦
प्राञ्च्–वि० ઉત્તમ પૂજા કરનાર. ૧૨૯
प्राप्तभी–वि० જેને બીક મેળવેલ છે તે. ૧૦૬
प्राप्तलू–वि० જેને કાપનાર મેળવેલ છે તે. ૧૧૨
प्राप्तशम्–वि० જેને શાંતિ મેળવેલ છે તે. ૧૭૬
प्रावृष्–स्त्री० વર્ષા ઋતુ ૧૮૨
प्रियकॄ–वि० જેને કૄ પ્રિય છે તે. ૧૧૬
प्रियक्लॄ–वि० જેને ક્લૄ પ્રિય છે તે. ૧૧૭
प्रियगम्लृ–वि० જેને ગમ્ધાતુ પ્રિય છે તે. ૧૧૬
प्रियगु–वि० જેને ગાય પ્રિય છે તે. ૧૨૦
प्रियङ्गु–स्त्री० કાંગ, રાઈ, પીપર, કડુ. ૧૦૭
प्रियचुम्ब्–वि० જેને ચુંબન પ્રિય છે તે. ૧૭૪
प्रियद्यौ–वि० જેને સ્વર્ગ પ્રિય છે તે. ૧૨૧
प्रियनौ–वि० જેને નાવ પ્રિય છે તે ૧૨૨
प्रियधीवन्–वि० જેને મજબુત પ્રિય છે તે. [illegible]
प्रीणत्–वि० રાજી કરવું, સંતુષ્ટ કરવું. ૧૫૮
फल–न० ફળ, બદલો, ઈનામ. ૮૮
बभूवस्–वि० થયેલું. ૧૮૯
बर्हिस्–न० દાભ, અગ્નિ, કાન્તિ ૧૮૭
बहु–वि० ઘણું. ૧૦૮
बहुगु–वि० ઘણી ગાયો વાળો. ૧૨૦
बहुधीवन्–वि० બહુ બુદ્ધિવાળું. ૧૪૭
बहुराजन्–वि० જ્યાં ઘણા રાજા હોય તે. ૧૭૦
बहुरै–वि० ધનાઢ્ય. શ્રીમંત. ૧૧૯
बहुसम्पद्–वि० ઘણી સમ્પત્તિવાળું. ૧૬૧
बहूर्ज्–वि० ઘણું બળવાન. ૧૪૭
बह्वप्–वि० ઘણા પાણીવાળું. ૧૭૩
बुध्–वि० શાણું, ડાહ્યું. ૧૬૪
बुद्धि–स्त्री० બુદ્ધિ અક્કલ. ૯૬

बृहत्–वि० મોટું. १५४
ब्रह्मन्–पुं० બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મદેવતા. १६४
ब्रह्मन्–पुं० બ્રહ્મચર્ય, તપ, સત્ય. १६९
ब्रह्महन्–वि० બ્રાહ્મણને મારનાર. १६७
भगवत्–वि० નશીબદાર, શ્રીમત. १५५
भवत्–वि० બનતું, થતું. १५५
भवत्–पुं० આપ, તમે. १५५
भवादृश्–वि० આપના જેવું १८२
भात्–वि० પ્રકાશતું, દીપતું. १५७
भानु–पुं० સૂર્ય, કિરણ, રાજા. १०६
भास्–स्त्री० પ્રકાશ, પડછાયો, કિરણ. १८६
भास्वत्–वि० પ્રકાશતું, દીપતું. १५५
भास्वत्–पुं० સૂર્ય, વીર, પ્રભાત. १५९
भी–स्त्री० ભય, બીક, ધાસ્તી १००
भीरू–स्त्री० બીકણ. १००
भू–स्त्री० પૃથ્વી, જમીન. १००
भूपति–पुं० રાજા. ९४
भूभृत्–पुं० પર્વત, રાજા. १५२
भूयस्–वि० ઘણું, મોટું. १९२
भूरि–न० સોનું. ९७
भूरि–वि० ઘણું, મોટું, વારંવાર. ९७
भूरिदावन्–वि० ઘણું દાન કરનાર. १७१
भोक्तृ–वि० ભોગવનાર. ११४
भ्रातृ–पुं० ભાઈ. ११३
भ्रातृद्रुह्–वि० ભાઇનો દ્રોહ કરનાર १९५
भ्रूणहन्–वि० બાલ હત્યા કરનાર. १६७
मघवत्–वि० બક્ષીશવાળું १५५
मघवत्–पुं० ઇન્દ્ર, **स्त्री०** ઇન્દ્રાણી. १५५
मघवन्–पुं० ઇંદ્ર, ઘુવડ. १६६
मघोनी–स्त्री० ઇન્દ્રાણી. १६६
मज्जन्–पुं० ચરબી, વૃક્ષનો ગર્ભ १६५
मज्जा–स्त्री० ચરબી, વૃક્ષનો ગર્ભ. १६५
मण्डपलिप्–वि० મંડપને લીંપનાર. १७३
मति–स्त्री० બુદ્ધિ, સ્મૃતિ. ९७
मथिन्–पुं० વલોણું, રવૈયો. ९६
मधु–न० મધ, પાણી, દારૂ. १०८
मधु–वि० મધુર. १०८

मध्वश्च्-वि० મધથી પૂજા કરનાર. १३१
मनस्-न० મન, અન્તઃકરણ १८७
मनोभू-पुं० કામદેવ. १०९
मनोविध्-वि० મનને વિંધનાર. १६३
मन्त्रजप्-वि० મન્ત્ર જપનાર. १८७
मन्त्रिन्-पुं० મંત્રી, પ્રધાન. १६६
मरुत्-पुं० વાયુ, શ્વાસ. १५१
मरुत्वत्-वि० હવાવાળું. १५५
मरुत्वत्-पुं० હનુમાન, ઈન્દ્ર. १५५
महत्-वि० મોટું, લાંબુ १५३
महस्-न० તેજ, ઉત્સવ. १८६
महानी-वि० ઉંચુ લઈ જનાર १०६
महाप्रू-वि० ઝડપથી ગમન કરનાર. १२८
मही-स्त्री० પૃથ્વી, ધરતી, ९९
मातृ-स्त्री० માતા, ગાય, લક્ષ્મી ११३
मातृ-वि० માપનાર. ११५
मातृद्रुह्-वि० માતાનો દ્રોહ કરનાર १९५
माला-स्त्री० માળા, હાર, પંગત. ९१
मालावत्-वि० માળાવાળું. १५५
माल्यगुफ्-वि० હાર ગુંથનાર १७४
मायाविन्-पुं० બીલાડો, માયાવી, જાદુગર. १६६

मास्-पुं० મહિનો, માસ. ८५
मित्रद्रुह्-वि० મિત્રનો દ્રોહ કરનાર. १९५
मित्रसुस्मूर्ष्-वि० મિત્રને સંભારવાનો ઈરાદો રાખનાર. १९२
मी-वि० મારી નાંખનાર. १०६
मुनि-पुं० મુનિ, સાધુ. ९४
मुष्-स्त्री० ચોરી. १८२
मुह्-वि० મોહ પામનાર. १९४
मूर्धन्-पुं० માથું, સરદાર १६४
मूलवृश्च्-वि० મૂળ કાપનાર. १२८
मृगविध्-वि० મૃગ હણનાર. १६३
मृदु-वि० કોમળ, નરમ. १०८
मेरुदृश्वन्-वि० જેને મેરૂ દેખ્યો છે તે. १७१
यकृत्-न० કલેજું. १५२
यजुस्-न० યજુર્વેદ. १८७
यज्वन्-पुं० યજ્ઞ કરનાર, વિષ્ણુ. १६४
यतम-वि० ઘણામાંથી જે કોઈ. २००
यतर-वि० બેમાંથી જે કોઈ. २००
यद्-वि० જે. २०३
ययी-पुं० ઘોડો, મહાદેવ. ९९
यवक्री-वि० જવ ખરીદનાર. १०५
यवीयस्-वि० નાનું, જુવાન. १९२
यात्-वि० જેવું. १५७

यातृ–वि० જનાર. ११५
यातृ–स्त्री० દેરાણી. ११३
यादृश्–वि० જેવું. १८२
यावत्–वि० જેટલું, જેવડું. १५९
युज्–वि० જોડનાર १४६
युध्–स्त्री० લડાઈ १६३
युवति–स्त्री०યુવાવસ્ત્રી,હળદર.१६६
युवन्–पुं० જુવાન પુરૂષ. १६५
युष्मद्–वि० તું, તમે. २०८
युष्मादृश्–वि० તમારા જેવું. १८२
यूनी–स्त्री०યુવાન સ્ત્રી, હળદર. १६६
यूष–पुं०न०મગવિગેરેનો કવાથ, સેતુરનું ઝાડ. ८७
योषित्–स्त्री० સ્ત્રી, નારી १५२
रक्त–न० રાતું, લાલ, આસક્ત. ९०
रक्षस्–न० રાક્ષસ. १८७
रजनि–स्त्री० રાત્રી, હળદર. ९७
रज्जु–स्त्री० દોરડું. १०७
रमा–स्त्री०લક્ષ્મી, નશીબ,શોભા.९१
रम्भोरु–स्त्री० કેળના જેવી જાંઘવાળી ११०
रवि–पुं० સૂર્ય, આકડો. ९४
राज्–वि० શોભનાર. १४४
राजकृत्वन्–वि० જેણે રાજા કર્યો હોય તે. १७१
राजन्–पुं० રાજા, ચંદ્ર. १६४
राजयुध्वन्–वि० રાજાસાથે યુદ્ધ કરનાર. १७१
राजि–स्त्री० પંક્તિ, રેખા. ९७
राज्ञी–स्त्री०રાણી, સૂર્યપતિ, કાંસુ. १६५
रात्रि–स्त्री० રાત્રિ, હળદર. ९७
राम–पुं० રામ, બલભદ્ર, પરશુરામ. ७५
रिपुस्तृक्ष्–वि० શત્રુ સામે જનાર. १९७
रुच्–स्त्री० ઈચ્છા, શોભા. १२७
रुज्–स्त्री०રોગ, પીડા, થાક, ચીરો. १४८
रुन्धत्–वि० રોકતું, ઘેરતું, १५८
रुष्–स्त्री० રોષ, ગુસ્સો. १८२
रेतस्–न० ધન, સોનું. ११८
रै–पुं० ધન, સોનું. १८७
रोचिस्–न० કાન્તિ, તેજ, પ્રભા. १८७
लक्ष–न० લાખની સંખ્યા. २११
लक्ष्मी–स्त्री० ધન, ગઠોડા, શોભા. ९९
लघीयस्–पुं० હલકાપણું १९२
लघीयस्–वि० સાવ નાનું १९२
लघु–वि० નાનું, હલકું, નબળું १०८

लिखितञ्-वि० જેણે ञ् અક્ષર લખ્યો છે તે. १५०
लिखितढ्-वि० જેણે ढ् અક્ષર લખ્યો છે તે. १५०
ली-वि० ઓળંગનાર. १०७
लू-वि० લણનાર, કાપનાર १२२
लो-वि० લણનાર, કાપનાર. १२१
वचस्-न० વચન, વાણી. १८७
वणिज्-पुं० વાણીયો, વેપારી. १४३
वधू-स्त्री० વહુ, પરણેલી યુવાન સ્ત્રી. १०९
वन-न० જંગલ, અરણ્ય. ८८
वपुस्-न० શરીર, આકાર. १८७
वरीयस्-वि० મોટું, ઉત્તમ. १९२
वर्मन्-न० બખ્તર. १६९
वर्षाभू-स्त्री० દેડકો, કીડો. १०८
वर्षाभू-वि० વર્ષા ઋતુમાં થનાર. १०९
वसु-न० ધન, સોનું, પાણી. १०८
वस्तु-न० ચીજ, પદાર્થ. १०८
वाच्-स्त्री० વાણી, સરસ્વતી. १२७
वाजिन्-पुं० ઘોડો, બાણ, અરડુસીનું ઝાડ. १६६
वाणी-स्त्री० શબ્દ, ભાષા, સરસ્વતી. ९९
वात्-वि० વાનું, ફફડતું, १५७
वातप्रमी-वि० વાયુ જેવું ઝડપવાળું. ९८
वायु-पुं० પવન, હવા, વાયુ. १०६
वार्-स्त्री० પાણી, જળ. १७८
वारि-न० પાણી, જળ. ९७
वासस्-न० વસ્ત્ર, કપડુ, પડદો. १८७
विक्रुध्-वि० ક્રોધ રહિત, ઘણો ક્રોધ. १६३
विदम्भ्-वि० વિશેષ હુકમ કરનાર. १७५
विद्युत्-स्त्री० વીજળી, સંધ્યા. १५२
विद्युत्वत्-वि० વિજળીવાળું. १५५
विद्वस्-वि० શાણું, જ્ઞાની. १९०
विद्वस्-पुं० પંડિત, વિદ્વાન् १९०
विधि-स्त्री० નશીબ, આજ્ઞા, બ્રહ્મા. ९४
विपद्-स्त्री० આફત, મુશીબત. १६१
विपश्चित्-पुं० પંડિત. १५२
विपश्चित्-वि० ડાહ્યું, વિદ્વાન્. १५२
विप्रुष्-स्त्री० બિન્દુ, ચિહ્ન. १८२

विभु-पुं० અરિહંત, પ્રભુ, ધણી. १०६
विभु-वि० સમર્થ, વ્યાપક, અવિનાશી. १०६
विभ्राज्-वि० શાભનાર, દીપનાર. १४५
विमल्-वि० ચોકખું કહેનાર. १७८
विरक्त-वि० અનાસક્ત વૈરાગી. ९०
विवस्वत्-पुं० અરૂણદેવ, સૂર્ય. १५९
विश्-वि० વૈશ્ય, વેપારી. १८०
विंशति-स्त्री० વિશ. २११
विश्व-न० સંસાર, સુંઠ. १९९
विश्व-वि० સમગ્ર, સઘળું. १९९
विष्वद्र्यच्-वि० સર્વ વ્યાપક. १३६
विष्वद्र्यञ्-वि० સર્વને પૂજનાર. १३५
वेगी-वि० ઝડપી, વેગ ઇચ્છનાર. ९९
वेधस्-पुं० બ્રહ્મા, સૂર્ય, પંડિત. १८४
व्यक्तवाच्-वि० સ્પષ્ટ બોલનાર. १२८
व्याघ्रपाद्-वि० વાઘ જેવા પગવાળું. १६१
व्योमत्-न० આકાશ, પાણી, અબરખ. १६९
शकृत्-न० વિષ્ટા, છાણ. १५३
शक्ति-स्त्री० જોર, તલવાર, દેવી. ९७
शत-न० સોની સંખ્યા. २११
शत्रुशिशीर्ष्-वि० શત્રુને હણનાર. १९२
शब्दप्राच्छ्-वि० શબ્દને પુછનાર. १४३
शम्भु-पुं० અરિહંત, મહાદેવ. १०६
शरद्-स्त्री० શરદઋતુ, વરસ. १६१
शर्वन्-पुं० મારી નાંખનાર. १६४
शाला-स्त्री० પાઠશાલા, ઓરડી. ९१
शशिन्-पुं० ચંદ્ર. १६६
शास्तृ-पुं० રાજા, ગુરૂ १५५
शास्तृ-वि० હુકમ કરનાર. ११५
शास्त्रपठ्-वि० શાસ્ત્ર ભણનાર. १४९
शास्त्रविद्-वि० શાસ્ત્ર કહેનાર. १६१
शिरस्-न० માથું, મસ્તક, શિખર, १८७
शिशु-पु० બાલક. १०६
शुक्र-न० સફેદ, ધોળું. ९०

शुच्–स्त्री० શોક, પસ્તાવો. १२७
शुचि–वि० સ્વચ્છ, પવિત્ર. ९८
शुच्यप्–वि० સ્વચ્છ પાણીવાળું १७३
शुनी–स्त्री० કુતરી. १६६
शक्तिवस्–वि० શક્તિમાન. १४८
शोचिस्–न० કાંતિ, પ્રકાશ. १८७
श्ना–पुं० ક્ર્યાદિ ગણનો વિકરણ પ્રત્યય. ९१
श्रद्धा–स्त्री० વિશ્વાસ, નિષ્ઠા, આદર. ९१
श्री–स्त्री० લક્ષ્મી, શોભા, લવીંગ ९९
श्रीमत्–वि० લક્ષ્મીવાન, ધનવાન. १५५
श्रेयस्–न० મોક્ષ, કલ્યાણ, ધર્મ. १९१
श्रेयस्–वि० ઉત્તમ, કલ્યાણકારી. १८७
श्रोतस्–न० કાન, સૂંઢ, પ્રવાહ. १८७
श्वन्–पुं० કુતરો. १६५
श्वश्रू–स्त्री० સાસુ. ११०
श्वेत–न० સફેદ, ધોળું. ९०
षष्–वि० ૭. २१०
षष्टि–स्त्री० સાઠ २११
षोडशन्–पुं० સોળની સંખ્યા. १५१
संराण्–वि० સારી રીતે શબ્દ કરનાર. १५१
सबाण्–वि० સારી રીતે બાણ ફેંકનાર. १५१
संविद्–स्त्री० બુદ્ધિ, જ્ઞાન, મંજૂરી. १६१
सकृल्लू–वि० એક વખત કાપનાર. १११
सक्थि–न० સાથળ, હાડકું. ९८
सखि–पुं० મિત્ર. દોસ્ત. ९४
सखी–स्त्री० સાહેલી, સહચરી. ९९
सजुष्–वि० સેવા કરનાર, તપસ્વી. १८३
सत्यवाच्–वि० સાચું બોલનાર. १२७
सदृश्–वि० તુલ્ય, સમાન. १८२
सद्मन्–न० ઘર, પાણી. १६९
सध्र्यच्–वि० સોબતી સહચર १३३
सध्र्यञ्–वि० સાથે પૂજા કરનાર. १३३
सप्तति–स्त्री० સીત્તેરની સંખ્યા २११
सप्तन्–वि० સાત. २१०
सप्तदशन्–वि० સીત્તેર. २१०
सम्–वि० સર્વ, બધું, તુલ્ય. १५६

सम्-वि० સમાન, સરખું. १९९
समिध्-स्त्री० લાકડું, બળતણ. १६२
समुद्रमथ्-वि० સમુદ્રને મંથન કરનાર. १६०
सम्यच्-वि० સારૂં, વ્યાજબી. १३३
सम्यञ्च्-वि० સારી રીતે પૂજનાર. १३३
सम्राज्-पुं० સમ્રાટ, ચક્રવર્તી રાજા. १४४
सरस्-न० સરોવર, તળાવ. १८७
सरित्-स्त्री० નદી. १५२
सर्पिस्-न० ઘી, પાણી. १८७
सर्व-वि० સઘળું, બધું. १९८
सर्वद्र्यच्-वि० બધા પાસે જનાર. १३७
सर्वद्र्यञ्च्-वि० સર્વને પૂજનાર. १७६
सर्वकृत्वन्-वि० બધા સાથે કર્યું હોય તે. १७१
सहस्र-न० હજારની સંખ્યા २११
साधीयस्-वि० અતિશય સારૂં. १९९
साधु-वि० ઉત્તમ, લાયક, જૈનમુનિ. १०८
सामन्-न० સામવેદ, નરમાશ. १६८
सिंहपाद्-वि० સિંહ જેવા પગવાળું. १६२
सिम-वि० સઘળું, બધું. १९९
सीमन्-स्त्री० મર્યાદા, હદ. १६९
सीमा-स्त्री० સીમા, હદ. १६८
सीव्यत्-वि० સીવવું, સાંધવું. १५५
सुकग्-वि० સારી રીતે કામ કરનાર. १२४
सुकर्मन्-वि०સારૂં કામવાળું, નશીબવાળું. १७१
सुकुञ्च्-वि० સુંદર જળ કુકડીવાળું १२८
सुगण्-वि० સારી રીતે ગણનાર, १५१
सुगिर्-वि० સુંદર વાણીવાળું. १७८
सुगु-वि० સુંદર ગાયવાળું. १२०
सुग्लौ-वि० ખુશ્બોદાર કપૂરવાળું. १२२
सुचक्-वि० સારી રીતે પ્રકાશનાર. १२३
सुदिव्-वि० સાર દિવસવાળું. १७९
सुदृश्-वि०સારી દ્રષ્ટિવાળું. १८२
सुधी-वि०સારી બુદ્ધિવાળું. १०४

सुधी-पुं० પંડિત. १४०
सुधीवन्-वि० સારી રીતે પોષનાર. १७१
सुनौ-वि० સારી નાવવાળું १२२
सुन्वत्-वि० ગાળતું, અર્ક કાઢતું. १५८
सुपर्वन्-वि०સારાઉત્સાહવાળું.१६९
सुपाद्-वि० સારા પગવાળું. १६१
सुभ्रू-वि० સારી ભ્રમરવાળી. ११०
सुमथिन्-वि० સારી રીતે મંથન કરેલું. ९६
सुमनस्-वि० સારા મતવાળું. १९८
सुरै-वि० સારા ધનવાળું. ११९
सुरभि-वि० મનોહર, સુગંધવાળું. ९९
सुरभि-पुं० શ્રીફળ, રાળ, પંડિત. ९८
सुवर्णमुष्-वि० સોનાને ચોરવાવાળું. १८२
सुलाघ्-वि० સારી રીતે સ્વાદ લેનાર, १२५
सुवल्ग्-वि० અતિશય કુદનાર. १२५
सुसमिध्-वि० સારા લાકડાવાળું. १६३
सू-स्त्री० પ્રસવ, જન્મદેવોતે. ११०
सूनु-पुं०પુત્ર, લઘુબંધુ, પૌત્ર.१०६
से-पुं० કામી પુરૂષ. ११७
से-स्त्री० કામી સ્ત્રી, કામદેવની સ્ત્રી. ११७
सेनानी-वि० સેનાપતિ. १०४
सेनानी-पुं० કાર્તિક સ્વામી. १०४
सोमपा-वि०સોમરસ પીનાર. ९४
स्त्री-स्त्री० નારી. १००
स्थायिन्-वि०ઉભા રહેનાર. १६६
स्थेयस्-वि० અત્યન્ત સ્થિર. १९२
स्नात्-वि० સ્નાન કરનાર. १५७
स्निग्धवच्-वि० ચીકણી ચામડીવાળું. १२८
स्फिच्-स्त्री० કુલો. ઢગલો १२७
स्फेयस्-वि० અત્યન્ત. १९२
स्रज्-स्त्री० માળા, હાર. १४४
स्व-वि० પોતે, પોતાનું. २०१
स्वप्-वि० સુંદર પાણી. १७३
स्वप्नज्-वि० ઉંઘનાર. १४६
स्वभू-पुं० અરિહંત પરમાત્મા, કામદેવ. १०९
स्वयम्भू-पुं०અરિહંત પરમાત્મા, બ્રહ્મા. १०९
स्वसृ-स्त्री० બહેન. ११४
हनु-स्त्री० જડબું, હડપચી. १०७
हनुमत्-पुं० હનુમાન. १५९

हरित्-स्त्री० દિશા, હળદળ. १५२
हरित्-पुं० સિંહ, સૂર્ય. १५२
हविस्-न० ઘી, હોમ. १८७
हाहा-पुं० ગાંધર્વ દેવ. ९०
हिमवत्-पुं० હિમાલય. १५९
हिमवत्-वि० ઠંડકવાળું. १५५
हिरण्यरेतस्-पुं० અગ્નિ, સૂર્ય, શીવ. ८४
हूहू-पुं० ગાંધર્વ દેવ. १०८
हृदय-न० છાતી, અન્તઃકરણ. ८८
होतृ-पुं० હોમ કરનાર. ११३
ह्रसीयस्-वि० બહુ નાનું. १९२
ह्री-स्त्री० શરમ, લજ્જા, નમ્રતા. १००

शुद्धिपत्रकम्

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम्	शुद्धम् ।
१	२	रीश्वंर	रीश्वर
१	१४	कुण्डा-	कुण्ड
४	५	प्राञ्च्	प्राच्
५	९	शुच्यप	शुच्यप्
६	११	किचित्	किञ्चित्
९	१	हृदा	नान्तो हृन्दि । हृदा
९	५	ङौ	हृद्भ्याम् ङौ
९	६	॥२।१।२००॥	॥२।१।१००॥
९	१०	टौ	ङौ
९	११	हाहा	हाहौ
९	२२	॥१।४।१७॥	॥२।१।१७ श्रद्धायै०। श्रद्धयोः श्रद्धानाम् । आ० "एद्दापः"॥१।४।४२॥
१०	१६	ङसि	ङसि
१०	२०	श्रिय	श्रियं
११	२३	इदुताङस्त्रे	इदुतोऽस्त्र
१२	२	ङसिङसो	ङसिङसो
१२	४	अग्निनः	अग्निः
१२	२३	माथेन्	मथिन्
१३	७	प्येयं	प्येवं

१३	१३	धूल्पा	धूल्या
१३	१५	डीर्न	ङीर्न
१४	१४	डीः	ङीः
१४	२२	इत्यावम्	इत्यात्वम्
१४	२६	श्रत्यणा	श्रयणात्
१५	१४	डौ वातप्रमीम् ।	ङौ वातप्रमी ।
१५	२१	नद्यात्	नद्याम्
१६	२	इत्यषा	इत्येषां
१६	२	श्रीआदीना	श्रीआदीनां
१६	९	इय	इय् स्त्रियौ
१६	१२	कार्य	कार्यं
१६	१७	ईदमे	इदम
१६	१७	कार्य	कार्यं
१६	२४	ईयारान्ता	ईकारान्ता
१८	२१	आ०	आ०हेक्रोष्टा
१९	१०	ड्यां	ङ्यां
२०	३	यधूः	वधूः
२०	१२	भुवा	भुवां
२१	२	प्राप्तल्	प्राप्तल्ॢ
२१	१२	पितृणाम्	पितॄणाम्
२५	१	सवग्भ्याम्	सुवल्भ्याम्
२६	२०	प्राङ्प्राच	प्राङ्प्राच्
२७	७	प्रागभ्याम्	प्राग्भ्याम्
२७	१७	आर्चाया	अर्चायां
२७	२२	प्रतींचाः	प्रतीचःषतीचा
२८	१८	सध्रयञ्चौ ५	सध्र्यञ्चौ ५

२९	१	सध्रयची	सध्र्यची
३१	६	अद्म्यङ्भ्याम्	अद्यङ्भ्याम्
३२	४	ग	ग्
३३	२३	असस्रु	असृसु
३४	३	देवेट्ट	देवेट्
४०	२१	"तनूमी"	"तनूयी"
४१	९	समिध	समिध्
४२	२	पुस्या	पुंस्या
४३	१	भेदश्च	भदः
४३	२०	॥२।१।९६॥	॥२।१९१॥
४५	४	मुखस्तुल्याः	मुखास्तुल्याः
४५	५	मः ॥	मताः ॥
४५	६	०१।धा५९॥	॥१।४।५९॥
४९	१३	प्राप्तसमौ	प्राप्तशमौ
५०	६	विमल	विमल्
५१	२३	"सज्जुषः"	"सजुषः"
५१	२५	सर्जूर्षु	सजूर्षु
५८	६	मुह्नि	मुंह्नि
६१	२	पूर्वा–न्तस्तु	पूवा-न्तस्तु
६३	३	स्वतौ	त्वतौ
६४	१	गौंगणैव	यौगेणैव
६५	५	बहुस्भोस	वहुस्भोसि
६६	७	पमम्	एनम्
६७	१७	एपका	एषका
६७	२२	द्रित०	द्रिती०
६९	२६	"प्रत्यव०"	"प्रत्यय०"

७१	५	अस्यावयम् ।	अत्यावम् ।
७२	१९	ज्ञेयनि	ज्ञेयानि
७३	१३	स्मै-आद्या	स्मै-आद्या
७४	३	उक्तौः	उक्तौ
७४	१५	चतस्रो	चतस्रौ
७५	६	अग्नवत्	अग्निवत्
७५	१५	प्रिवत्रौ	प्रियत्रौ
७६	३	पुरुषः	पुरुषाः
७६	१२	ऽन्हनः	ऽनह्नः
७६	१२	पञ्चमिः	पञ्चभिः
७६	१२	पञ्चम्यः	पञ्चभ्यः
७६	१७	नाम	नाम्
७६	१९	ताम्यांवाऽऽपुः	ताभ्यांवाऽऽप्
७६	२०	विकल्पाम्यां	विकल्पाभ्यां
७६	२५	षड्मिः	षड्भिः
७६	२५	पड्म्यः	षड्भ्यः
७६	२५	प्रियपट्	प्रियषट्
७७	९	अेटामिः	अष्टाभिः
७७	१७	सोलुप्	सोलुप्
७७	२०	विज्ञानत्	विज्ञानात्
७७	२४	लुप्तवात्	लुप्तत्वात्
७७	२६	प्रियष्टन्	प्रियाष्टन्
७८	५	त्रिमिरधिका	त्रिभिरधिका
७८	१०	नविशति	नविंशति
७८	१०	नविशति-	नविंशति-
७८	१२	विशति	विंशति

७८	१३	एकोनाविं	एकोनाविं
७८	२४	द्वाशतिः	द्वाविंशतिः
७९	२	एकाना	एकोना
७९	*२२*	*शतमकत्*	*शतमेकम्*
८१	३	चास्य	किय् चास्य
८८	५	युषणि	यूषणि
९३	१	"अतजर"	"अतिजर"
९५	२०	पथाभिः	पथिभिः
९६	९	हे पथिन्	हे सुपथिन्
९६	१६	ऋभुक्षिभ्यः	ऋभुक्षाभ्यः
९८	१२	दीघाङ्गलि	दीघाङ्गुलि
९९	४	पषी	पपी
१०१	२०	अतिस्त्रियः	अतिस्त्रीणि
१०४	६	सेनानीभ्यः	सेनानीभिः
१०४	७	सेनानीभिः	सेनानीभ्यः
१०६	८	भी	मी
११२	१७	लुवेः	लुवे
११२	२२	महप्रू	महाप्रू
११३	१७	सर्वरुपणि	सर्वरूपाणि
११६	१४	पितॄ	पितृ
११६	१८	पितॄ	पितृ
११७	१	पितॄ	पितृ
१२५	८	सुवल्गः	सुवल्गु
१२६	१९	चित्रिङ्	चित्रितङ्
१२८	१९	सक्रुङ	सक्रुङ्
१३४	८	तियङ्भ्याम्	तिर्यङ्भ्याम्

१३५	१९	विष्वद्यञ्चम्रा	विंष्वद्यञ्चाम्
१३९	१३	गोश्चचः	गोअचः
१४०	११	गाचे	गोचे
१४०	१४	गाचि	गोचि
१४४	२३	असनि	असानि
१४५	१५	देवञ्चि	देवेञ्चि
१५१	१३	संराण्	सराण्
१५१	१४	संवाण्	सवाण्
१५५	५	उदत्वत्	उदन्वत्
१५५	१७	भवतः	भवन्ती
१५९	७	हनुमत्	हनूमत्
१६२	१५	समिध	समिध्
१६३	११	ज्ञानबुध	ज्ञानबुध्
१६४	७	आत्माभ्याम्	आत्मभ्याम्
१६४	७	आत्माभिः	आत्मभिः
१६४	८	आत्माभ्यः	आत्मभ्यः
१६४	१६	दाजनौ	राजनौ
१६६	११	गक्षे	पक्षे
१६९	५	सामासु	सामसु
१६९	८	हे सत्रनी	हे सामनीं
१६९	२२	सुपव	सुपर्व
१७०	९	'सुपर्वन्'	सुपर्वन्वत्
१७४	१२	अगे	अग्रे
१७७	१७	थादयः	आदयः
१७८	१७	विमल	विमल्
१८२	२	दलस्पृशि	दलस्पृंशि
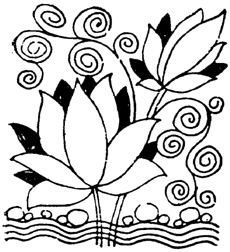
१८३	२	सुवर्णमुषि	सुवर्णमुंषि
१८५	१४	दास्	दोस्
१८६	१६	भत्सा	भासा
१९८	१७	सवासाम्	सर्वासाम्
२०२	१३	द्वितयोः	द्वितीयोः
२०३	४	तेपाम्	तेषाम्
२०६	१२	कः	काः